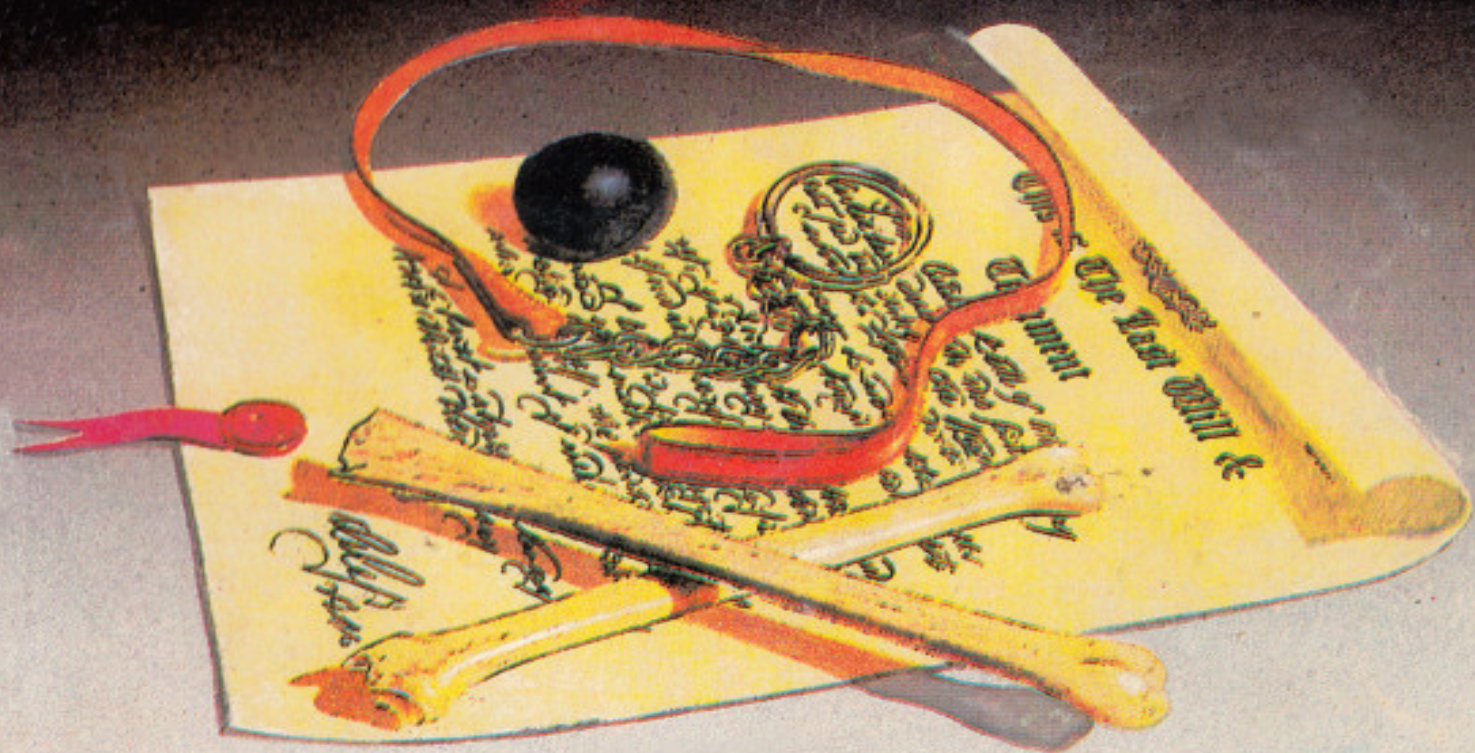

АТАТА КРИСТИ

БЕЗМЪЛВНИЯТ
СВИДЕТЕЛ

АБЛАР
София

АГАТА КРИСТИ

БЕЗМЪЛВНИЯТ СВИДЕТЕЛ

Превод: Румяна Стоянова

chitanka.info

Какво странно може да има в писмото на една възрастна дама? Нещо толкова предизвикателно, че самият Еркюл Поаро се заема със случая. Мис Аръндел е богата. А тримата ѝ племенници отчаяно се нуждаят от пари. На Великден се случва нещастие при странни обстоятелства. Може би виновен за това е любимият ѝ териер Боб...

Смъртта застига старата дама преди Еркюл Поаро да се намеси. Улики за престъпление липсват, освен един... безмълвен свидетел.

Агата Кристи е известна в целия свят като кралицата на криминалния роман. Продадени са повече от един милиард екземпляра от книгите ѝ на английски език и още един милиард в превод на 44 езика. Тя е един от най-издаваните и четени автори и само Библията и произведенията на Шекспир са продадени в по-големи количества от нейните романи. Авторка е на 78 криминални романа, 19 пиеси и 6 романа, написани под името Мери Уестмакот.

Агата Кристи е родена в Торки. Първият ѝ роман — „Загадката в Стайлз“ е написан към края на Първата световна война, в която тя участва като медицинска сестра. В него тя създава Поаро, малкия детектив-белгиец с яйцевидна глава, страстен привърженик на реда, както и на „сивите клетки“, който става един от най-популярните детективи след Шерлок Холмс. Романът е публикуван през 1920 година.

След като е писала средно по една книга на година, през 1926 Агата Кристи създава своя шедьовър „Убийството на Роджър Акройд“. Това е първото ѝ произведение, публикувано от Колинс, и поставя началото на едно сътрудничество между автор и издател, което продължава 50 години и дава живот на 70 книги. „Убийството на Роджър Акройд“ е и първият роман на писателката, който е поставен в театъра със заглавието „Алиби“ и се играе с голям успех в Уест Енд.

През 1971 г. Агата Кристи получава благородническа титла. Последните ѝ два издадени романа са „Завесата: Последният случай на Поаро“ — през 1975 г., и „Прикрито убийство“ — през 1976 г., в който отново се срещаме с мис Марпъл, милата стара дама от Сейнт Мери Мийд. И двата романа имат невероятен успех. Агата Кристи пише и популярна литература, включително и една автобиография и прекрасната книга „Ела и ми кажи как живееш“, която разказва за

експедициите, на които е била със своя съпруг, археолога сър Макс Малоун.

ПЪРВА ГЛАВА

ГОСПОДАРКАТА НА ЛИТЪЛГРИЙН ХАУС

Мис Аръндел почина на 1 май. Въпреки че боледуването ѝ бе кратко, смъртта ѝ не предизвика голяма изненада в малкото провинциално градче Маркет Бейзинг, където тя живееше от шестнайсетгодишна възраст. Емили Аръндел беше доста над седемдесетте, последната от петчленно семейство. Знаеше се, че от много години е с крехко здраве. Преди около осемнайсет месеца бе получила подобна криза и едва не бе умряла.

Изненада предизвика не толкова смъртта на мис Аръндел, колкото нещо друго. Условията на завещанието ѝ породиха различни емоции — учудване, приятно оживление, силни упреци, гняв, отчаяние, яд и клюки. Месеци, дори години в Маркет Бейзинг нямаше да се говори за нищо друго! Всеки имаше собствено мнение по въпроса — от мистър Джоунс, бакалина, който твърдеше, че „кръвта вода не става“, до мисис Ламфри от пощата, повтаряща до втръсване: „Крушката си има опашка! Помнете ми думите.“

Фактът, че завещанието беше направено на 21 април, придаде допълнителна пикантност на предположенията. Към тях се добави и обстоятелството, че най-близките роднини на Емили Аръндел ѝ бяха гостували точно преди тази дата, по време на Великденските празници. Всичко това доведе до обсъждане и на най-скандалните хипотези, което приятно освежи монотонното ежедневие в Маркет Бейзинг.

Подозираше се, може би не без основание, че една личност знае повече по въпроса, отколкото беше склонна да си признае. Тази личност бе мис Вилхелмина Лосън, компаньонката на мис Аръндел. Мис Лосън обаче твърдеше, че за нея нещата са точно толкова неясни, колкото и за всички останали. Заяви, че и тя е била смаяна, когато завещанието е било прочетено.

Разбира се, много хора не ѝ вярваха. Въпреки всичко, независимо дали мис Лосън беше в неведение, както твърдеше самата тя, само

един човек знаеше истината. И този човек беше мъртвата. Емили Аръндел нямаше навика да споделя мислите си с околните. Дори на адвокатата си не бе споменала нищо за мотивите, продиктували решението ѝ. Смяташе, че е достатъчно да изяви твърдо желанията си.

Тази нейна сдържаност бе основна черта на характера ѝ. Във всяко отношение тя бе типичен представител на поколението си. Притежаваше както предимствата, така и недостатъците му. Беше деспотична и често се държеше надменно, но в същото време се показваше като изключително сърдечен човек. Имаше остър език, но проявяваше добронамереност. Тормозеше безжалостно компаньонките си, но беше много щедра към тях. Към семейството се отнасяше с голямо чувство за отговорност.

В петъка преди Великден Емили Аръндел стоеше в хола на Литългрийн Хаус и даваше нареждания на мис Лосън.

Като момиче Емили Аръндел е била красива, а сега бе запазена възрастна дама, изглеждаше добре, с изправен гръб и енергични движения. Но леко жълтеникавата ѝ кожа предупреждаваше, че не може безнаказано да си позволява обилна храна.

— Е, Мини, къде ги настани всичките? — попита тя.

— Ами, помислих си... Надявам се, че постъпих правилно... Доктор Таниос и съпругата му в дъбовата стая. Тереза в синята, а мистър Чарлз — в бившата детска стая...

— Тереза може да се настани в бившата детска стая — прекъсна я мис Аръндел, — а Чарлз да отиде в синята.

— О, да... Съжалявам... Сметнах, че бившата детска стая е доста по-неудобна...

— Съвсем подходяща е за Тереза.

Когато мис Аръндел беше млада, жените стояха на втори план. Мъжете бяха важните членове на обществото.

— Съжалявам, че милите малки дечица няма да дойдат — измърмори мис Лосън прочувствено.

Обичаше децата, но не умееше да се справя с тях.

— Четиримата са ни съвсем достатъчни — каза мис Аръндел. — Във всеки случай Бела ужасно глези децата си. Никога не изпълняват това, което им се казва.

— Мисис Таниос е много предана майка — тихичко отговори Мини Лосън.

— Бела е добра жена — важно изрази одобрението си мис Аръндел.

— Сигурно понякога ѝ е много трудно да живее в такъв чуждоземен град като Смирна — въздъхна мис Лосън.

— Каквото си е постлала, на него ще лежи — отвърна Емили Аръндел и след като произнесе присъдата си в типичен викториански стил, продължи: — Сега отивам в селото, за да направя поръчките за почивните дни.

— О, мис Аръндел, нека аз да го сторя. Искам да кажа...

— Глупости. Предпочитам да отида лично. Роджърс има нужда от здрава ръка. Ти, Мини, не си достатъчно *твърда*. Боб! Боб! Къде е това куче?

По стълбите изтопурка рунтав териер. Завъртя се около господарката си и се разлая от удоволствие и радостно очакване.

Двамата излязоха през входната врата и тръгнаха по късата алея към портата.

Мис Лосън остана на прага, загледана след тях с доста глуповата усмивка на лицето. Зад нея един глас каза с кисел тон:

— Тези калъфки за възглавници, които ми дадохте, мис, не са комплект.

— Какво? Колко глупаво от моя страна...

Мини Лосън се върна отново към домакинските си задължения.

Емили Аръндел, придружена от Боб, вървеше царствено по главната улица на Маркет Бейзинг.

Обиколката ѝ бе наистина царствена. Във всеки магазин, в който влизаше, собственикът се втурваше да я обслужи.

Тя бе мис Аръндел от Литългрийн Хаус. Тя бе „една от най-старите ни клиентки“. Тя бе „от старата школа. В днешно време няма много като нея“.

— Добро утро, мис. За мен е удоволствие да направя нещо за вас... Не е крехко? Ами, съжалявам. И на мен така ми се стори... Да, разбира се, мис Аръндел. Щом вие го казвате, значи е така... Не, не бих си и помислил да ви изпратя „Кентърбъри“, мис Аръндел... Да, лично ще се погрижа, мис Аръндел.

Боб и Спот, кучето на месаря, се въртяха бавно в кръг с наострени уши и тихо ръмжаха. Спот бе силно куче, чиято порода едва ли можеше да се определи. Знаеше, че не бива да се бие с кучетата на

клиентите, но си позволяваше да им намекне на каква кайма би ги направил, ако му се отдаде възможност. Боб, куче с дух, му отговори подобаващо.

— Боб! — извика го рязко господарката му и те продължиха нататък.

В магазина за зеленчуци се състоя среща на две благочестиви личности. Възрастна дама със сферична форма, но със същата изявена царственост, каза:

— Добро утро, Емили.

— Добро утро, Каролайн.

— Да не би да очакваш младите си роднини? — попита Каролайн Пибоди.

— Да, всичките. Тереза, Чарлз и Бела.

— Значи Бела е тук, така ли? А съпругът ѝ?

— Да, и той.

Отговорът ѝ бе лаконичен, но подчертаваше нещо, което беше известно и на двете дами.

Бела Бигс, племенницата на Емили Аръндел, се бе омъжила за грък. А членовете на семейство Аръндел, за които се знаеше, че са „от добър произход“, просто не се женеха за гърци.

С дискретно успокояващ тон (защото, разбира се, за такова нещо не се говори открито) мис Пибоди заяви:

— Съпругът на Бела е много умен и има очарователни обноски!

— Обноските му наистина са приятни — съгласи се мис Аръндел.

На излизане от магазина мис Пибоди попита:

— Вярно ли е, че Тереза се е сгодила за младия Доналдсън?

— В днешно време постъпките на младите хора са толкова непредвидими — повдигна рамене мис Аръндел. — Боя се, че ще бъде доста дълъг годеж, ако изобщо нещо се получи. Той няма пари.

— Но Тереза има — възрази мис Пибоди.

— Не е редно един мъж да живее от парите на жена си — рязко отбеляза мис Аръндел.

Мис Пибоди се засмя гърлено.

— Изглежда, в днешно време хората нямат нищо против да е така. Ние двете сме старомодни, Емили. Не разбирам обаче какво *намира* тя в него. С какво е по-добър от другите превзети младежи?

— Мисля, че е способен лекар.

— С това *пенсне* и с резкия си говор! По мое време бихме го нарекли „бедния сухар“!

Мис Пибоди замълча известно време, унесена в спомените за елегантните млади мъже с големи бакенбарди от годините на своята младост... После въздъхна и добави:

— Ако младият Чарлз пристигне, изпрати го да ме види.

— Разбира се. Ще му кажа.

Двете дами се разделиха.

Познаваха се повече от петдесет години. Мис Пибоди знаеше за непристойни епизоди от живота на генерал Аръндел, бащата на Емили. Знаеше какъв шок беше за сестрите му сватбата на Томас Аръндел. Имаше ясна представа за някои проблеми, свързани с по-младото поколение.

Но дамите никога не разменяха нито дума по тези въпроси. И двете държаха на достойнството на семейството, на семейната солидарност и на пълната дискретност в семейните дела.

Мис Аръндел пое към дома си, а Боб подтичваше невъзмутимо след нея. Пред себе си Емили Аръндел признаваше нещо, което никога не би признала пред друго човешко същество — неудовлетворението си от по-младото поколение в семейството.

Например Тереза. Нямаше никакъв контрол върху нея, откакто тя получи наследството си на двайсет и една годишна възраст. Оттогава момичето се сдоби с лоша слава. Снимката ѝ често се появяваше във вестниците. Числеше се към едно младо, бляскаво и модно общество в Лондон, което организираше разюздани тържества, като от време на време участниците се озоваваха в полицията. Според Емили подобна известност не подходеше за член на семейство Аръндел. Всъщност тя съвсем не одобряваше начина на живот на Тереза. Що се отнася до годежа на момичето, чувствата ѝ бяха противоречиви. От една страна, не смяташе, че парвенюто доктор Доналдсън е достатъчно добър за една Аръндел. От друга страна, с тревога осъзнаваше, че Тереза е най-неподходящата жена за провинциален лекар.

Въздъхна, а мислите ѝ се насочиха към Бела. В нея не бе открила никакъв недостатък. Бе добра жена — предана съпруга и майка, а поведението ѝ можеше да служи за пример. Но бе ужасно скучна! И все пак и на нея не гледаше с пълно одобрение, защото се бе омъжила

за чужденец. И то за грък. За съзнанието на мис Аръндел, обременена с предразсъдъци, грък означаваше нещо почти толкова лошо, колкото аржентинец или турчин. Всъщност доктор Таниос имаше очарователни обноски и се смяташе, че е много способен в професията си. Тези достоинства обаче още повече настройваха възрастната дама срещу него. По тези причини ѝ бе трудно да се привърже към двете им деца. Приличаха на баща си и в тях наистина нямаше нищо английско. А после Чарлз... Да, Чарлз...

Нямаше смисъл да си затваря очите пред фактите. Беше чаровник, но на него не можеше да се разчита...

Емили Аръндел въздъхна. Изведнъж се почувства уморена, стара и потисната...

Помисли си, че няма да живее дълго...

Мисълта ѝ се върна към завещанието, което бе направила преди няколко години.

Оставяше малки суми за слугите, за благотворителност, а основната част от значителното си състояние бе разделила по равно между тримата си живи роднини...

Все още ѝ се струваше, че бе постъпила правилно и справедливо. Мина ѝ мисълта дали няма някакъв начин делът на Бела да бъде защитен така, че съпругът и да не може да го използва... Ще трябва да се посъветва с мистър Първис.

Зави и влезе през портата на Литългрийн Хаус.

Чарлз и Тереза Аръндел дойдоха с кола, а семейство Таниос — с влак.

Братът и сестрата пристигнаха първи. Чарлз беше строен и красив. С типичния си леко закачлив маниер той възкликна:

— Здравей, лельо Емили! Как си, момичето ми? Изглеждаш чудесно! — и я целуна.

Тереза доближи с безразличие младото си лице до сбръчканата буза на леля си.

— Как си, лельо Емили?

„Видът на Тереза е доста лош“ — помисли си лелята. Под тежкия грим лицето ѝ бе изпито, а под очите ѝ имаше сенки.

Пиха чай в дневната. Бела Таниос носеше модерна шапка, поставена неправилно, така че косата сякаш всеки момент щеше да се разпилее. Беше се втренчила в братовчедката си Тереза с трогателен

стремеж да запомни как е облечена. Бедната Бела бе пристрастена към хубавите дрехи, но съдбата я бе лишила от вкус. Дрехите на Тереза бяха скъпи, малко странни, а тя самата имаше великолепна фигура.

Когато пристигна в Англия от Смирна, Бела положи големи усилия да постигне елегантността на Тереза, което ѝ струваше доста скъпо.

Доктор Таниос, едър брадат веселяк, разговаряше с мис Аръндел. Гласът му бе плътен и топъл. Привлекателен глас, който очароваше слушателя, дори против волята му. Въпреки че не желаше, мис Аръндел също бе очарована.

Мис Лосън не я свърташе на едно място. Ходеше напред-назад, подаваше подносите и се суетеше над масичката за чай. Чарлз, който имаше свършени обноски, на няколко пъти стана, за да ѝ помогне, но тя не му благодари.

Когато след чая групичката излезе навън, за да се поразходи в градината, Чарлз прошепна на сестра си:

— Лосън не ме обича. Странно, нали?

— Много странно — отвърна Тереза закачливо. — Значи има един човек, който може да устои на фаталното ти обаяние.

— Добре, че е само Лосън... — ухили се той.

Мис Лосън вървеше до мисис Таниос и я разпитваше за децата. Мрачното лице на Бела Таниос просветна леко и тя забрави да наблюдава Тереза. Заразказва усърдно и оживено за Мери, която бе казала нещо толкова странно на кораба...

Намираше Мини Лосън за чудесен слушател. В този момент, упътен от прислугата, в градината влезе един рус млад мъж със сериозно лице и пенсне. Изглеждаше доста смутен. Мис Аръндел го поздрави учтиво.

— Здравей, Рекс! — възкликна Тереза и го хвана под ръка.

Двамата се отдалечиха.

Чарлз направи физиономия. Отдели се от групата, за да размени няколко думи с градинаря, негов стар приятел.

Когато мис Аръндел се върна в къщата, Чарлз си играеше с Боб. Кучето стоеше в горния край на стълбите. Бе захапало топката си, а опашката му леко се поклащаше.

— Хайде, старче — подкани го Чарлз.

Боб легна, пусна топката и започна бавно да я побутва към стълбите. Когато най-сетне тя се изтърколи, той скочи въодушевено на крака. Топката бавно подскачаше по стъпалата. Чарлз я хвана и му я хвърли обратно нагоре. Боб я улови с уста. Изпълнението се повтори.

— Любимото му забавление — отбеляза Чарлз.

Емили Аръндел се усмихна и отговори:

— Може да продължи с часове.

Тя влезе в дневната и Чарлз я последва. Боб излая разочаровано.

Чарлз погледна през прозореца и отбеляза:

— Погледни Тереза и нейния младеж. Странна двойка са!

— Мислиш ли, че Тереза гледа сериозно на тази връзка?

— О, тя е луда по него! — каза Чарлз убедено. — Странен избор, но е така. Всичко идва, струва ми се, от това, че той гледа на нея като на научен обект, а не като на жива жена. А то е новост за Тереза. Жалко, че е толкова беден. Тереза има доста скъп вкус.

— Не се съмнявам, че може да промени начина си на живот. Ако пожелае! — отбеляза мис Аръндел сухо. — В крайна сметка тя си има лични доходи.

— А! О, да, да, разбира се — Чарлз я погледна почти виновно.

Вечерта, когато всички се бяха събрали в дневната в очакване на вечерята, по стълбите се чу глъчка и ругатни. Чарлз влезе при тях, а лицето му беше силно зачервено.

— Съжалявам, лельо Емили, закъснях ли? Заради твоето куче едва не се пребих. Беше си оставило топката горе на стълбите.

— Ах ти, нехайно малко кученце! — извика мис Лосън и се надвеси към Боб.

Боб я погледна презрително и извърна глава.

— Зная — каза мис Аръндел. — Много е опасно. Мини, вземи топката и я прибери.

Мис Лосън бързо излезе.

На масата доктор Таниос говореше почти през цялото време. Разказваше забавни истории от живота си в Смирна.

Гостите си легнаха рано. Мис Лосън взе преждата, очилата и една голяма кадифена чанта и придружи мис Емили в спалнята ѝ, като бърбеше весело.

— Доктор Таниос наистина е *много* забавен. Толкова е *приятен* за компания! Не че ми допада такъв начин на живот... Предполагам, че

човек трябва да си топли вода... И може би да си пие козе мляко... А то има толкова неприятен вкус...

— Не говори глупости, Мини — отсече мис Аръндел. — Поръча ли на Елън да ме събуди в шест и половина?

— О, да, мис Аръндел. Напомних ѝ да не носи чай, но не мислите ли, че би било по-разумно... Знаете ли, викарият от Саутбридж, много добросъвестен човек, ми каза, че не е нужно непременно да не сте закусвали, преди да отидете...

— Досега никога не съм се хранила преди ранната служба и не смятам тепърва да си променям навиците — сръза я отново мис Аръндел. — Но *ти* можеш да постъпиш както желаш.

— О, не... Нямах предвид... Сигурна съм...

Мис Лосън изглеждаше объркана и разстроена.

— Свали каишката на Боб — нареди ѝ мис Аръндел.

„Робинята“ се втурна да изпълни заповедта ѝ.

Но все пак, стараяйки се да ѝ угоди, компаньонката каза:

— Каква *приятна* вечер! Всички изглеждаха толкова *доволни*, че са тук.

— Хъм — изсумтя Емили Аръндел. — Тук са само заради това, което очакват да получат.

— О, скъпа мис Аръндел...

— Добрата ми Мини. Може да съм всичко друго, но не и глупава! Чудя се само кой от тях първи ще отвори дума по този въпрос.

Вече не хранеше никакво съмнение. Двете с мис Лосън се върнаха от сутрешната служба малко след девет часа. Доктор Таниос и съпругата му бяха в столовата, но от другите двама Аръндел нямаше и следа. След закуската, когато останалите излязоха, мис Аръндел се зае да запише някои сметки в малка тетрадка.

Около десет часа Чарлз влезе в стаята.

— Съжалявам, че закъснях, лелю Емили. Но Тереза ме бие. Още не си е отворила очите.

— В десет и половина масата ще бъде прибрана — предупреди мис Аръндел. — Зная, че в днешно време не е модерно да се съобразяваш с прислугата, но в *моята* къща редът е такъв.

— Добре. Един наистина консервативен дом!

Чарлз си взе от бъречетата и седна до нея.

Както винаги усмивката му бе много пленителна.

Емили Аръндел скоро се улови, че и тя му се усмихва снизходително. Насърчен от този признак на добронамереност, Чарлз се престаши и каза:

— Виж, леля Емили, съжалявам, че трябва да те обезпокоя, но съм изпаднал в затруднено положение. Би ли могла да ми помогнеш? Стотина лири ще ми стигнат.

Изразът на лицето на леля му не бе никак окуражителен. Тя се намръщи.

Емили Аръндел не се страхуваше да говори това, което мисли. И тя го направи.

Мис Лосън, която минаваше забързано през вестибюла, едва не се сблъска с Чарлз, когато той излезе от столовата. Изглежда го с любопитство. Влезе в столовата и завари мис Аръндел да седи с изправен гръб и зачервено лице.

ВТОРА ГЛАВА

РОДНИНИТЕ

Чарлз изтича леко по стълбите и почука на стаята на сестра си. Отвътре веднага се чу „Да“ и той влезе. Тереза седеше в леглото си и се прозяваше. Чарлз седна до нея.

— Каква красива жена си, Тереза! — отбеляза със задоволство той.

— Какво има? — попита Тереза рязко.

— Сърдита си, а? — ухили й се Чарлз. — Е, аз те изпреварих, момичето ми! Опитах се да си уредя работата преди теб.

— Е и?

Чарлз разпери отчаяно ръце.

— Нищо не стана! Леля Емили хубавичко ме нахока. Намекна ми, че не храни никакви илюзии относно причината, поради която обичните й роднини са се събрали при нея! Каза ми също, че тези мили роднини ще бъдат разочаровани. Нищо няма да ни даде, освен привързаността си. А с нея няма да бъде особено щедра.

— Май ще трябва да почакаш малко — отбеляза Тереза сухо.

— Уплаших се, че ти или Таниос ще ме изпреварите — подсмихна се Чарлз отново. — Боя се, сладка моя Тереза, че този път няма нищо да получим. Без съмнение старата Емили е глупачка.

— Никога не съм я смятала за такава.

— Дори се опитах да я сплаша.

— Какво е станало? — стресна се сестра му.

— Обясних й, че като постъпва така, не е изключено някой да й свети маслото. В крайна сметка не може да вземе със себе си парите в рая. Защо да не ни отпусне малко?

— Чарлз, ти си идиот!

— Не, не съм. Аз съм малко психолог, но по свой начин. Никога не се получава нищо, ако се опитваш да шикалкавиш със старата дама. Предпочита да си кажеш направо какво искаш. И аз честно й заявих, че ние ще получим парите й, след като умре, следователно нищо не й

пречи да се раздели с част от тях сега. Иначе изкушението да ѝ помогнем да се спомине би могло да стане непреодолимо.

— Тя осъзна ли какво ѝ говориш? — попита Тереза, а деликатните ѝ устни се свиха пренебрежително.

— Не съм сигурен. Поне не го показва. Само ми благодари доста злобно за съвета и заяви, че е напълно способна да се погрижи за себе си. „Добре — отвърнах ѝ аз, — но те предупреждавам.“ „Ще го запомня!“ — отсече тя.

— Чарлз, ти наистина си голям глупак — ядоса се Тереза.

— По дяволите, Тереза, аз самият се почувствах жалък! Старата дама е фрашкана с пари, просто е фрашкана. Обзалагам се, че не харчи дори една десета от дохода си. И за какво всъщност да го харчи? А ние сме млади и се радваме на живота... За да ни направи напук, тя е в състояние да живее сто години... Искam сега да се забавлявам... Както и ти...

Тереза кимна и каза тихо, почти без глас:

— Не ни разбират... старите хора не ни разбират... не могат... Не знаят какво означава да ти се живее!

Братът и сестрата помълчаха няколко минути.

— Е, любов моя, пожелавам ти да имаш по-голям успех от мен — Чарлз стана. — Но се съмнявам.

— Много разчитам на Рекс. Ако успея да накарам старата Емили да осъзнае колко блестящ е той и колко е важно за него да получи шанс сега, а не да гние тук като провинциален лекар... О, Чарлз, с капитал от няколко хиляди в този момент бихме променили изцяло живота си!

— Надявам се да ти ги даде, но се съмнявам, че ще стане. С безразсъдния си начин на живот ти пропиля доста от парите си. Нали не допускаш, че скучната Бела и подозрителният Таниос ще получат нещо?

— Не смятам, че Бела знае как да се възползва от парите. Облича се като вехтошарка, а вкусът ѝ е като на прислужница.

— Ами — отвърна Чарлз разсеяно, — предполагам, че иска разни неща за грозничките си деца — добри училища, шини за зъбите им, уроци по музика. Но във всеки случай не е Бела, а Таниос. Обзалагам се, че *той* вече души за парите! Не забравяй, че е грък. Знаеш ли, че той профука по-голямата част от наследството ѝ? Игра на борсата и загуби.

— Мислиш ли, че ще съумее да измъкне нещо от старата Емили?

— Няма, ако успея да го предотвратя — каза мрачно Чарлз.

Излезе от стаята и се спусна по стълбите. Боб беше във вестибюла и радостно замахна с опашка. Кучетата обичаха Чарлз.

Боб се затича към вратата на дневната и извърна глава към него.

— Какво има? — попита го Чарлз, като вървеше след него.

Боб се втурна в стаята и приседна до малкото бюро. Погледна Чарлз в очакване.

— Какво искаш? — отново го попита Чарлз и тръгна към него.

Боб замахна с опашка и се загледа в чекмеджетата на бюрото. Изскимтя умолително.

— Искаш нещо, което е там, вътре?

Чарлз отвори горното чекмедже и повдигна вежди.

— Я виж ти! — възкликна той.

В единия ъгъл имаше купчинка банкноти.

Чарлз ги взе и ги преброи. Ухили се и сложи в джоба си три банкноти по една лира и две по десет шилинга. Останалите пари постави внимателно на мястото, където ги беше намерил.

— Добра идея, Боб — каза той. — Чичо ти Чарлз ще съумее да си покрие някои разходи. Малко пари в брой никога не са излишни.

Боб излая с леко недоволство, когато Чарлз затвори чекмеджето.

— Съжалявам, стари приятелю — извини му се Чарлз и отвори следващото чекмедже. В него беше топката на Боб и той я взе.

— Заповядай. Забавлявай се.

Боб захапа топката, изтича навън от стаята и не след дълго от стълбището се чу „туп-туп-туп“.

Чарлз излезе в градината. Беше хубава слънчева утрин. Миришеше на люляк.

Мис Аръндел беше там с доктор Таниос. Той ѝ обясняваше предимствата на английското образование, което наистина беше добро, и колко дълбоко съжалява, че не може да си позволи подобен лукс за собствените си деца.

Чарлз се подсмихна със злобно задоволство. Намеси се несприетно в разговора и умело го насочи в съвсем друга посока.

Емили Аръндел му се усмихна дружелюбно. Стори му се, че тя дори се забавлява от тактиката му и изкусно го насърчава.

Настроението на Чарлз се повиши. Може би, все пак, преди да си тръгне...

Чарлз бе непоправим оптимист.

Същия следобед доктор Доналдсън пристигна с колата си да вземе Тереза и да я разходи до абатството Уъртъм, едно от красивите места в околността. Двамата поскитаха в гората.

Рекс Доналдсън ѝ разказа подробно за хипотезите си и за последните си експерименти. Тя не разбираше почти нищо, но слушаше като омагьосана и си мислеше: „Колко е умен и очарователен!“

В един момент по време на разговора им годеникът ѝ замълча и после с известно колебание в гласа си ѝ каза:

— Боя се, че ти е скучно, Тереза.

— Скъпи, толкова е вълнуващо — решително му отговори тя. — Продължавай. Вземаш част от кръвта на заразените зайци и...?

Накрая Тереза отбеляза с въздишка:

— Работата ти означава много за теб, скъпи.

— Естествено — отвърна доктор Доналдсън.

На нея обаче съвсем не ѝ се струваше естествено. Само неколцина от приятелите ѝ изобщо се захващаха с някаква работа и когато го правеха, си придаваха голяма важност.

Помисли си, вече за втори или трети път, колко неразумно бе постъпила, като се бе влюбила в Рекс Доналдсън. Защо ли на човек му се случват такива абсурдни и удивителни неща? Въпрос без отговор. Просто я бе сполетяло.

Намръщи се, докато се чудеше на ума си. Нейната компания бе толкова весела... и цинична. В живота любовните истории са неизбежни, но защо трябва да ги вземаш на сериозно? Влюбваш се и отминаваш.

Но чувствата ѝ към Рекс Доналдсън бяха нещо различно. Бяха истински. Инстинктивно усещаше, че този път няма да отmine просто така... Той я привличаше дълбоко и силно. Всичко в него я впечатляваше. Спокойствието и сдържаността му, толкова различни от собствения ѝ трескав начин на живот, ясната и логична безпристрастност на аналитичния му ум. И нещо, чието обяснение не можеше да намери съвсем точно — тайната мъжка сила, прикрита от

непретенциозния му, леко педантичен маниер, която тя въпреки всичко инстинктивно усещаше.

Рекс Доналдсън бе гениален и фактът, че професията заемаше най-важното място живота му, а самата тя бе само част, макар и необходима част от съществуването му, още повече я привличаше. За първи път в егоистичния си, изпълнен със забавления живот тя откриваше, че няма нищо против да заеме второ място. Перспективата я впечатляваше. За Рекс бе готова да направи всичко — наистина всичко!

— Какво проклето нещо са парите! — каза тя раздражено. — Ако леля Емили умре, ние веднага ще можем да се оженим и ти ще дойдеш в Лондон. Ще имаш лаборатория, пълна с епруветки и морски свинчета, и никога вече няма да се занимаваш с деца, болни от заушка, или с възрастни дами с увреден черен дроб.

— Няма причина леля ти да не живее още много години — отбеляза той. — Е, ако внимава.

— Зная... — измърмори тя унило.

В голямата стая с двойно легло и старомодни дъбови мебели доктор Таниос сподели с жена си:

— Струва ми се, че достатъчно добре подготвих почвата. Сега е твой ред, скъпа.

Наля вода от старата медна кана в изрисуван с розови цветчета порцеланов леген.

Бела Таниос седеше пред тоалетката и се чудеше защо, след като бе сресала косата си като Тереза, прическата ѝ се различаваше от нейната!

Отговори му след известно време:

— Струва ми се, че не ми се иска да моля леля Емили за пари.

— Не за теб, Бела, а в името на децата. Нашите инвестиции бяха толкова неудачни.

Беше с гръб към нея и не видя бързия и плах поглед, който тя му хвърли.

— Въпреки всичко не ми се иска... — отвърна тя раздражено. — Леля Емили е доста трудна. Може да бъде щедра, но не обича да я молят.

Таниос си избърса ръцете и прекоси стаята.

— Наистина, Бела, не ти отива да бъдеш толкова упорита. В крайна сметка, за какво дойдохме тук?

— Не исках... Нямах това предвид... Не за да молим за пари... — измърмори тя.

— Все пак ти се съгласи, че единствената ни надежда да дадем подходящо образование на децата е, леля ти да ни помогне.

Бела Таниос не отговори. Размърда се притеснено.

Върху лицето ѝ се изписа инат, който умните съпрузи на глупавите жени често изпитват на гърба си.

— Може би леля Емили сама ще ни предложи... — каза тя.

— Възможно е, но досега не забелязах никакъв намек.

— Да бяхме взели децата с нас. Леля Емили не би могла да не хареса Мери. А и Едуард е толкова интелигентен.

— Не мисля, че леля ти много обича деца — отбеляза той сухо.
— Може би дори е по-добре, че ги няма.

— О, Джейкъб, но...

— Да, да, скъпа моя. Зная чувствата ти. Но в тези сухи стари английски госпожици няма нищо човешко. А ние само искаме да направим всичко, което можем, за нашите Мери и Едуард, нали? Нищо няма да струва на мис Аръндел да ни помогне малко.

Мисис Таниос се обърна. Бузите ѝ пламтяха.

— О, моля те, моля те, Джейкъб, не сега! Сигурна съм, че не е разумно. Много бих искала да не го правя.

Таниос стоеше зад нея, обгърнал с ръце раменете ѝ. Тя леко потрепери, после се вцепени.

— Въпреки всичко, Бела. Мисля... мисля, че трябва да направиш това, за което те моля... каза той, а гласът му все още звучеше приятно.
— Обикновено накрая се съгласяваш... Да, мисля, че трябва да го сториш...

ТРЕТА ГЛАВА

ИНЦИДЕНТЪТ

Беше вторник следобед. Страничната врата към градината бе отворена. На прага стоеше мис Аръндел и подхвърляше топката на Боб по пътеката. Териерът се спускаше след нея.

— За последен път, Боб — каза. — Един хубав спринт.

Топката се затъркаля по земята и кучето се втурна след нея с все сила.

Върна я при краката на господарката си. Тя се наведе, взе я и влезе в къщата. Боб я последва. Мис Аръндел затвори вратата, отиде в дневната и прибра топката в чекмеджето. Териерът вървеше по петите ѝ.

Мис Аръндел погледна към часовника на поставката над камината. Беше шест и половина.

— Мисля да почина малко преди вечеря, Боб.

Изкачи се по стълбите до спалнята си. Боб я придружи. Облегна се на голямото легло, застлано с кретон, и въздъхна. Кучето се настани в краката ѝ. Доволна бе, че е вторник и гостите ѝ щяха да си тръгнат на другия ден. През почивните дни не научи нещо, което да не бе чувала досега. По-скоро ѝ беше неприятно, че не ѝ позволиха да забрави това, което знаеше.

Каза си: „Мисля, че остарявам...“ А после с лека изненада се сети: „Та аз съм стара...“

Полежа половин час със затворени очи, докато застаряващата домашна прислужничка Елън ѝ донесе гореща вода. Стана, за да се приготви за вечеря.

Тази вечер с тях щеше да бъде и доктор Доналдсън. Искаше ѝ се да го изучи по-отблизо. Все още ѝ изглеждаше невероятно, че ексцентричната Тереза възнамерява да се омъжи за този доста скован и педантичен млад мъж. А също ѝ се струваше странно, че скованият и педантичен млад мъж желае да се ожени за Тереза.

С напредването на вечерта обаче нямаше чувството, че опознава доктор Доналдсън по-добре. Беше много любезен, много официален и, според нея, ужасно скучен. Помисли си, че оценката на мис Пибоди е съвсем вярна. През ума ѝ се стрелна мисълта: „По наше време имаше по-свестни мъже.“

Доктор Доналдсън не стоя до късно. Тръгна си в десет часа. След като той се сбогува, Емили Аръндел заяви, че отива да си легне. Качи се горе, а младите ѝ роднини я последваха. Тази вечер всички те изглеждаха някак покорни. Мис Лосън остана долу, за да изпълни задълженията си — да пусне Боб да се разходи, да загаси огъня, да заключи и да навие килимчето пред камината, за да не се запали.

След около пет минути влезе в стаята на работодателката си. Беше останала без дъх.

— Мисля, че донесох всичко — започна тя и постави на леглото прежда, торбичка за ръкоделие и една книга от библиотеката. — Надявам се, че книгата ще ви хареса. Библиотекарката каза, че няма нито една от списъка, който дадохте, но е сигурна, че тази ще ви допадне.

— Това момиче е глупачка — възмути се Емили Аръндел. — Не съм срещала човек с по-лош вкус от нейния, що се отнася до книгите.

— О, Боже! Съжалявам... Може би трябваше...

— Глупости, вината не е твоя — успокои я Емили Аръндел. — Надявам се, че си прекарала добре днешния следобед.

Лицето на мис Лосън се проясни. Изглеждаше възбудена и подмладена.

— О, да. Много ви благодаря. Толкова мило от ваша страна, че ме освободихте. Беше изключително интересно. Използвахме „Планшет“^[1] и наистина... изписаха се страшно любопитни неща. Имаше редица съобщения... Разбира се, не бе съвсем като другите сеанси... Джулия Трип е имала много успешни контакти с духовете. Съобщения от онези, които са преминали в отвъдното. Това... това наистина кара човек да се чувства безкрайно благодарен, че има тази възможност...

— Само да не те чуе викарият — каза с лека усмивка мис Аръндел.

— О! Но, мис Аръндел, наистина съм убедена... съвсем убедена, че няма нищо нередно. Само ако скъпият мистър Лонсдейл искаше да

проучи въпроса. Струва ми се толкова тесногръдо да сеzakлейми нещо, с което дори не си запознат. Джулия и Изабел Трип са истински спиритистки.

— Прекалено спиритични, за да са живи — отбеляза мис Аръндел.

Джулия и Изабел Трип не я вълнуваха особено. Намираше дрехите им за смешни, вегетарианството им за абсурдно, а обноските им за превзети. Жени без потекло, без корени — всъщност без възпитание! Но прямотата им я забавляваше и тъй като бе с добро сърце, не лишаваше бедната Мини от удоволствието, което ѝ носеше тяхното приятелство.

Бедната Мини! Емили Аръндел погледна компаньонката си с чувство на привързаност и задоволство. При нея бяха работили много от онези жени на средна възраст, всичките едни и същи — мили, шумни, раболепни и почти напълно безмозъчни.

Тази вечер Мини наистина изглеждаше доста възбудена. Очите ѝ блестяха. Ходеше безцелно из стаята и пипаше това-онова, без да има и най-малката представа какво прави, а погледът ѝ сияеше.

Мини измърмори доста нервно:

— Аз... Така ми се искаше и вие да бяхте там... Знаете ли, чувствам, че все още не вярвате. Но тази вечер имаше съобщение за... за Е. А., инициалите бяха *съвсем* отчетливи. Бяха от мъж, който е починал много, много отдавна, от един красив военен. Изабел го видя ясно. Сигурно е бил скъпият генерал Аръндел. Такова хубаво съобщение, изпълнено с толкова любов и утеха. В него се казваше как с търпение може да се постигне всичко.

— Тези чувства са така нетипични за татко — отбеляза мис Аръндел.

— О, но нашите скъпи покойници се променят в отвъдното. Там цари любов и разбирателство. А после на дъсчицата се изписа нещо за ключ, струва ми се, че беше ключът от кабинета му. Възможно ли е?

— Ключът от кабинета му? — Гласът на Емили Аръндел прозвуча рязко и въпросително.

— Предполагам. Помислих си, че може би става дума за важни документи или нещо подобно. Имаше един действителен случай, при който в съобщението се казваше да се търси в определен шкаф и наистина там се откри *завещание*.

— В кабинета нямаше завещание — отвърна рязко мис Аръндел. После продължи: — Лягай си, Мини. Уморена си. Аз също. Скоро ще поканим сестрите да ни посетят някоя вечер.

— О, ще бъде чудесно! Лека нощ, скъпа. Сигурна ли сте, че всичко си имате? Надявам се, че хората не са ви уморили. Ще кажа на Елън утре добре да проветри дневната и да изтупа завесите. От цигарения дим остава такава лоша миризма. Според мен е много мило от ваша страна, че позволявате на всички да пушат в дневната.

— Трябва да се направят някои отстъпки в името на съвременния начин на живот — каза Емили Аръндел. — Лека нощ, Мини.

След като компаньонката излезе от стаята, мис Аръндел се зачуди дали заниманията на Мини със спиритизъм са за нейно добро. Очите ѝ сякаш щяха да изхвъркнат, изглеждаше толкова възбудена и напрегната.

Емили Аръндел си легна и си помисли, че съобщението за кабинета бе много странно. Усмихна се мрачно, като си спомни за една сцена от преди много години. Намериха ключа чак след смъртта на баща ѝ и когато отключиха кабинета, в него се търкаляха празни бутилки от бренди. Незначителни подробности, които нито Мини Лосън, нито Изабел и Джулия Трип можеха да знаят, и ето защо в края на краищата те караха да мислиш, че има нещо в тези спиритически занимания...

Лежеше в леглото си с балдахин. Не ѝ се спеше. Напоследък все по-трудно заспиваше. Но отклони внимателното предложение на доктор Грейнджър за сънотворни таблетки. Тези таблетки бяха за слабите, за хората, които не можеха да понесат дори болка в пръста или лек зъбобол, или тежестта на една безсънна нощ.

Тя често ставаше и блуждаеше безшумно из къщата, вземаше книга, прокарваше пръсти по орнаментите, преподреждаше цветята във вазите, написваше по някое и друго писмо. В тези часове на нощта имаше чувството, че къщата живее собствен живот. Нощните разходки не ѝ бяха неприятни. Сякаш около нея бродеха духове, духовете на сестрите ѝ Арабела, Матилда и Агнес, на брат ѝ Томас, такъв какъвто беше, преди тази ужасна жена да го обсеби. Дори и духът на генерал Чарлз Лавертън Аръндел, домашния тиранин с очарователни обноски, който крещеше и ругаеше дъщерите си, но те въпреки всичко се гордееха с него и с участието му в потушаването на индийските

бунтове и познанията му за света. Какво от това, че имаше дни, в които той бе „не съвсем добре“, както уклончиво се изразяваха дъщерите му?

Мислите ѝ се насочиха към годеника на племенницата ѝ и тя си каза: „Не мисля, че той някога ще започне да пие! Смята се за мъж, а тази вечер пи *само вода*! Само вода! А аз бях отворила от специалното вино на татко.“

Чарлз обаче добре уважи виното. О! Само ако можеше да се довери на Чарлз. Ако човек не го познаваше...

Мислите ѝ се отклониха... Насочиха се към случките през почивните дни...

Всичко ѝ изглеждаше толкова тревожно...

Опита се да изхвърли тези мисли от главата си.

Не успя.

Надигна се на лакът и в светлината на кандилото, което винаги гореше, погледна колко е часът.

Беше един, а изобщо не ѝ се спеше.

Стана от леглото, obu си пантофите и наметна топлия пенъоар. Реши да слезе долу и да провери сметките за седмицата, за да ги плати на сутринта.

Измъкна се от стаята си и мина по коридора като сянка. Там през цялата нощ светеше малка електрическа крушка.

Застана в горния край на стълбите, протегна ръка към перилата и съвсем неочаквано се подхлъзна. Опита се да се задържи, но не успя, падна и се изтърколи надолу.

Шумът от падането ѝ и викът, който издаде, разтърсиха спящата къща. Отвориха се врати, запалиха се лампи.

Мис Лосън изскочи от стаята си, която се намираше точно до стълбите.

Като ахкаше и охкаше от уплаха тя затропа надолу по стълбите. Един по един се появиха и останалите. Чарлз, в блестящ халат, се прозяваше. Тереза бе загърната в тъмна коприна. Бела носеше морскосиньо кимоно, а на главата ѝ стърчаха ролки.

Зашеметена и объркана, Емили Аръндел лежеше свита. Раменете и глезенът ѝ я боляха. Цялото ѝ тяло тръпнеше от болката. Осъзна, че над нея са се надвесили хора. Тази глупавичка Мини Лосън плачеше и кършеше безсмислено ръце. Тереза я гледаше втренчено с тъмните си

очи, а Бела бе застинала с широко отворена уста. Гласът на Чарлз, който сякаш идваше някъде отдалеч...

— Това не е ли проклетата топка на кучето? Сигурно я е оставило тук и тя се е спънала в нея. Виждате ли? Ето я!

После усети, че някой авторитетно се намеси. Разбута хората и коленичи до нея. Пръстите му умело я опипаха.

По тялото ѝ се разля чувство на облекчение. Сега всичко щеше да бъде наред.

Доктор Таниос каза с твърд и сигурен глас:

— Не, нищо няма. Няма счупени кости... Само е натъртена и зашеметена. Естествено изпаднала е в шок. Но е имала късмет, че не се е случило нещо по-лошо.

Помоли другите да се отдръпнат, вдигна я с лекота и я отнесе в спалнята ѝ. Поддържа китката ѝ, за да провери пулса, после кимна с глава и изпрати Мини, която продължаваше да плаче и да създава суматоха, да донесе бренди и да стопли вода за грейката.

Объркана, стресната и измъчена от болка, в този момент почувства дълбока благодарност към Джейкъб Таниос и облекчение от усещането, че си попаднал в способни ръце. Той вдъхваше такава сигурност, такава увереност, каквато лекарят би трябвало да вдъхва.

Имаше нещо... нещо, което ѝ се изплъзваше... нещо особено тревожно, но за него нямаше да мисли сега. Щеше да изпие това и да заспи, както ѝ казаха.

Но със сигурност нещо липсваше... някой.

О, добре, няма да мисли сега... Раменете я боляха... Изпи до дъно течността в чашата, която ѝ подадоха.

Чу доктор Таниос да казва с толкова успокоителен глас: „Ще се оправи.“

Тя затвори очи.

Събуди се от познат звук, от тих приглушен лай.

Разсъни се веднага.

Боб, ах този немирник! Лаеше отвън пред входната врата, по типичния в подобни случаи начин: „Колко ме е срам, че съм бил навън цялата нощ“. Лаеше раболепно, но упорито, изпълнен с надежда.

Мис Аръндел се заслуша. А, да, всичко беше наред. Чу Мини да слиза долу, за да му отвори. Чу скърцането на входната врата,

смутеното тихо мърморене на Мини и безполезните ѝ упреци:

— Ах, ти непослушно малко кученце. Ти, немирнен малък Бобси...

После вратата на килера се отвори. Там под масата беше леглото на Боб.

В този момент Емили разбра какво бе онова, което подсъзнателно усещаше, че ѝ убягва в момента на злополуката. Боб. Цялата суматоха, падането ѝ, тичащите хора щяха да бъдат придружени от силния лай на Боб от килера.

Ето какво я тревожеше несъзнателно. Но сега имаше обяснение. Когато са го пуснали предната нощ, Боб безсрамно и умишлено се бе отдал на удоволствия. От време на време му се случваха такива малки бягства от добродетелното поведение. Но после се извиняваше и му прощаваха.

Значи вече всичко беше наред. Дали? Какво друго смътно я тревожеше и глождеше? Злополуката... Нещо, свързано със злополуката.

А, да, някой бе споменал... Чарлз... че се е спънала в топката на Боб, която той е оставил в горния край на стълбите...

Топката бе там... той я бе вдигнал и я бе показал в ръката си...

Главата я болеше. По раменете ѝ пробягваха тръпки. Усещаше натъртените места по тялото си...

Но независимо от страданието умът ѝ работеше ясно и отчетливо. Вече не бе зашеметена от шока. Паметта ѝ бе съвсем бистра.

Прехвърли мислено всичко, което се бе случило след шест часа предната вечер... Проследи всяка стъпка, докато стигна до момента, в който застана на горния край на стълбите и започна да слиза...

Тялото ѝ се разтресе от тръпка на ужас...

Но сигурно... сигурно бърка... Често след някоя случка човек си въобразява странни неща. Съсредоточи се и се опита да си припомни усещането за кръглата топка под крака си...

Но не си спомни за нищо подобно.

Вместо това...

— Само нерви — каза си на глас Емили Аръндел. — Небивалици.

Но здравомислещият ѝ, проникателен викториански ум не го допусна дори и за момент. Викторианците не страдаха от глупав оптимизъм. Съвсем лесно можеха да повярват и в най-лошото.

Емили Аръндел повярва в най-лошото.

[1] Планшет — дъсчица с азбука и различни символи, употребявана за спиритически сеанси, по която показалецът се движи под ръководството на духове, за да изписва съобщенията им. — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

МИС АРЪНДЕЛ ПИШЕ ПИСМО

Беше петък.

Роднините си бяха заминали.

Тръгнаха си в сряда, както бяха планирали. Всеки ѝ беше предложил да остане. Тя им отказа твърдо. Обясни им, че предпочита да остане сама.

През двата дни, които минаха след отпътуването им, Емили Аръндел бе обезпокоително замислена. Често не чуваше какво ѝ говори Мини Лосън. Втренчваше се в нея и рязко ѝ нареждаше да го повтори.

— Сигурно е от шока. Бедната! — казваше мис Лосън и добавяше с някаква мрачна склонност към нещастията, типична за хората, които водят скучен живот: — Осмелявам се да твърдя, че никога няма да бъде отново същата.

Доктор Грейнджър, от своя страна, усърдно успокояваше мис Емили.

Уверяваше я, че до края на седмицата ще може да слиза долу. Според него беше истинско чудо, че не си е счупила нищо. Какъв пациент е тя за един борец се за хляба си лекар? Ако всичките му болни са като нея, ще трябва веднага да си свали табелката.

Емили Аръндел реагираше с настроение. Двамата с доктор Грейнджър бяха стари приятели. Той я закачаше, а тя се отбраняваше. Общуването винаги им доставяше огромно удоволствие.

Но след като лекарят си тръгна, старата дама остана да лежи замислена с намръщено лице. Отговаряше разсеяно на добронамереното бърборене на Мини Лосън. После изведнъж се осъзнаваше и я удостояваше с язвителни забележки.

— Бедният малък Бобси — измърмори мис Лосън и се надвеси над кучето, което легеше върху едно одеялце в ъгъла на леглото на господарката си. — Малкият Бобси ще бъде нещастен, ако разбере какво е причинил на горката си господарка.

— Не се прави на идиот, Мини — сръза я мис Аръндел. — И къде е английското ти чувство за справедливост? Не ти ли е известно, че в тази страна всеки се смята за невинен, докато не се докаже обратното?

— О, но ние знаем...

— Не знаем абсолютно нищо — прекъсна я Емили. — Престани да се щураш, Мини. Да пипаш това-онова. Нямах ли представа как трябва да се държиш в стаята на болен? Върви си и ми изпрати Елън.

Мини Лосън покорно се затътри към вратата.

Емили Аръндел се загледа след нея с леко чувство на вина. Колкото и да беше досадна, Мини даваше всичко от себе си.

Лицето ѝ отново помръкна.

Почувства се отчаяна и нещастна. Бе енергична възрастна жена, със здрав разум и мразеше бездействието, в каквато ѝ да било ситуация. Но в този случай не можеше да реши как да постъпи.

Имаше моменти, в които се съмняваше в себе си, в спомените си за случилото се. И нямаше никой, абсолютно никой, на когото да се довери.

Половин час по-късно вратата изскърца и мис Лосън влезе на пръсти в стаята, носейки чаша бульон, но при вида на работодателката си, която лежеше със затворени очи, спря стъписана. Изведнъж Емили Аръндел изрече две думи толкова силно и решително, че мис Лосън почти изпусна чашата.

— Мери Фокс.

— Кутия^[1] ли, скъпа? — попита мис Лосън. — Кутия ли искате?

— Оглушаваш, Мини. Не съм споменала нищо за кутия, а казах Мери Фокс. Жената, с която се запознах в Челтнам миналата година. Тя е сестра на един от свещениците в катедралата на Ексетър. Дай ми чашата. Разля я в чинийката. И не стъпвай на пръсти, когато влизаш в стаята. Не знаеш колко ме изнервя поведението ти. А сега слез долу и ми донеси телефонния указател на Лондон.

— Мога ли аз да потърся номера, скъпа? Или адреса?

— Ако исках ти да го свършиш, щях да ти кажа. Направи това, което ти наредих. Донеси го тук и сложи до леглото ми нещата за писане.

Мис Лосън се подчини на заповедите.

След като Мини изпълни всичко, което се искаше от нея, и тръгна да излиза от стаята, Емили Аръндел каза неочаквано:

— Ти си добро и предано създание, Мини. Не ми обръщай внимание. Нали знаеш, че повече лая, отколкото хапя. Ти си толкова търпелива и добра с мен.

Мис Лосън излезе от стаята с порозовяло лице, а от устата ѝ се ронеха несвързани думи.

Мис Аръндел седна в леглото и написа писмо. Писа го бавно и внимателно, с чести паузи за размисъл и множество подчертавания. Използва всеки сантиметър от листа, защото в училище бе възпитана никога да не хаби хартията. Накрая се подписа с доволна въздишка, сложи писмото в плика и написа едно име. После взе нов лист. Този път нахвърли чернова и след като я препрочете и направи някои промени, я преписа на чисто. Прочете отново написаното много внимателно, след което, доволна, че е изразила желанията си, сложи листа в плик и го адресира до Уилям Първис, ескуайър, адвокатска кантора „Първис, Първис, Чарлзуърт и Първис“, Харчестър.

Взе отново първия плик, който бе адресиран до мосю Еркюл Поаро, и отвори телефонния указател. Намери адреса му и го добави.

На вратата се почука.

Мис Аръндел скри набързо писмото до мосю Еркюл Поаро в папката.

Нямаше намерение да възбужда любопитството на Мини. Тя беше твърде любознателна.

Каза: „Влез“ и се отпусна на възглавниците си с въздишка на облекчение.

Беше взела мерки, за да се справи с положението.

[1] Вох (англ.) — означава „кутия“ и се произнася „бокс“, което е близко по звучене с „Фокс“. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

ЕРКЮЛ ПОАРО ПОЛУЧАВА ПИСМО

За случките, които току-що изложих, научих много по-късно. Но струва ми се, че ги подредих съвсем точно, след като разпитах подробно отделните членове на семейството.

Поаро и аз бяхме замесени в този случай, едва когато получихме писмото на мис Аръндел.

Добре си спомням този ден. Беше гореща, душна утрин в края на юни.

Поаро си имаше ритуал при отваряне на сутрешната поща. Вземаше всяко писмо, разглеждаше го внимателно и разрязваше плика със специално ножче. После прочиташе писмата и ги подреждаше на някоя от четирите купчинки зад чашата му с шоколад. (На закуска Поаро винаги пиеше шоколад — отвратителен навик!) Действаше с точността на машина!

Всичко се извършваше с такава последователност, че и най-малкото нарушаване на ритъма привличаше вниманието.

Седях до прозореца, загледан в уличното движение. Наскоро се бях върнал от Аржентина и за мен бе особено вълнуващо да попадна отново във водовъртежа на Лондон.

Обърнах глава и заявих с усмивка:

— Поаро, аз... като скромния Уотсън ще се осмеля да направя една дедукция.

— За мен ще е удоволствие, приятелю. И каква е тя?

Замълчах, после надуто казах:

— Тази сутрин получихте особено интересно писмо!

— Вие наистина сте Шерлок Холмс! Да, напълно сте прав.

Аз се засмях.

— Виждате ли, *познавам методите ви*, Поаро. Ако прочетете някое писмо два пъти, това означава, че то е особено интересно.

— Преценете сам, Хейстингс. — Той ми го подаде с усмивка.

Взех го с любопитство, но веднага направих гримаса. Беше написано с един от онези старомодни почерци, които приличат на паяжина, а отгоре на всичко листът бе изписан и от двете страни.

— Трябва ли да го чета, Поаро? — възнегодувах аз.

— О, не, никой не ви принуждава. Абсолютно никой.

— А ще ми кажете ли за какво се отнася?

— Бих предпочел сам да си създадете мнение. Но не се мъчете, ако ви отегчава.

— Не, не. Искам да зная за какво е — запротестирах аз.

— Едва ли ще разберете отбеляза сухо приятелят ми. —
Всъщност в него не се казва нищо.

Реших, че преувеличава, и се нахвърлих с по-голяма стръв върху писмото.

Мосю Еркюл Поаро

Уважаема господине,

След много съмнения и колебания аз ви пиша (последните думи бяха зачертани), аз се осмелявам да ви пиша с надеждата, че вие можете да ми помогнете по въпрос от *съвсем лично* естество. (Думите *съвсем лично* бяха подчертани с три черти.) Трябва да отбележа, че името ви ми е познато. Мис Фокс от Ексетър ми бе споменала за вас и въпреки че не ви познава лично, сподели с мен, че сестрата на нейния зет (чието име не мога, съжалявам, че трябва да го кажа, да си спомня) ѝ е говорила за вашата учтивост и *изключителна дискретност* (*изключителна дискретност* подчертано). Аз, разбира се, не проявих любопитство *относно естеството* (*естеството* подчертано) на разследването, което сте провели за нея, но разбрах от мис Фокс, че *е било болезнено и поверително* (последните четири думи дебело подчертани).

Прекъснах за малко трудната си задача да разчета гъсто изписаните думи.

— Поаро — започнах аз, — трябва ли да продължавам? Тя стига ли изобщо до същността?

— Продължете, приятелю. Търпение.

— Търпение! — избухнах аз. — Изглежда точно така, като че ли паяк се е пхнал в мастилницата и после се е разходил върху листа. Спомням си, че почеркът на сестрата на баба ми, Мери, беше почти същият!

Отново се потопих в посланието.

За настоящата ми дилема, струва ми се, вие бихте могли да извършите необходимите разследвания. Въпросът е такъв, както вие несъмнено ще разберете, че изисква изключителна дискретност и бих могла, всъщност... излишно е да казвам колко искрено се надявам и се *моля* (*моля* подчертано с две черти) в случая да е така... Възможно е всъщност изцяло да греша. Човек понякога е склонен да отдава прекалено голямо значение на факти, които имат своето естествено обяснение.

— Да не би да съм пропуснал някой лист? — измърморих аз леко объркан.

— Не, не — подсмихна се Поаро.

— Защото дотук няма никакъв смисъл. За какво всъщност става дума?

— Continuez toujours^[1].

Въпросът е такъв, както вие несъмнено ще разберете...

— Не, това го четох. О! Ето тук.

При тези обстоятелства, сигурна съм, че вие най-добре ще ги оцените, за мен е съвсем невъзможно да се посъветвам с някого от Маркет Бейзинг (погледнах отново началото на писмото. Литългрийн Хаус, Маркет Бейзинг,

Баркс), но в същото време, както вие естествено ще разберете, се чувствам *неспокойна* (*неспокойна* подчертано). През последните няколко дни аз се укорявах, че *фантазирам* прекалено много (*фантазирам* подчертано с три черти), но чувствам, че тревогата ми нараства. Може би в крайна сметка придавам прекомерно значение на една *дреболия* (*дреболия* подчертано с две черти), но безпокойствието ми остава. Убедена съм, че по този въпрос трябва да намеря покой. Той тегне над мен и вреди на здравето ми, и естествено положението ми се утежнява, защото не смея да го споделя с *никого* (*никого* подчертано дебело). Вие, разбира се, може да решите, че всичко е само фантазии. Възможно е фактите да имат съвсем *невинно* обяснение (*невинно* подчертано). Въпреки това, колкото и тривиално да ви изглежда, след инцидента с топката на кучето съмненията и тревогата ми нараснаха. Ето защо с удоволствие ще приема вашето мнение и съвет по този въпрос. Сигурна съм, че така от плещите ми ще падне голям товар. Надявам се да ме уведомите какъв е вашият хонорар и какво ще ме посъветвате да направя.

Искам отново да подчертая, че тук никой нищо не знае. Фактите, осъзнавам, са много тривиални и незначителни, но здравето ми не е съвсем добро и *нервите* ми (*нервите* подчертано с три черти,) не са такива, каквито бяха. Подобен род тревоги, уверена съм, ми се отразяват зле, а колкото повече мисля, толкова повече се убеждавам, че съм съвсем права и не е възможно да греша. Разбира се, и през ум не ми минава *да кажа на някого каквото и да било* (последните пет думи подчертани).

С надеждата скоро да получа съвета ви по този въпрос оставам искрено ваша,

Емили Аръндел

Обърнах листа и отново прегледах внимателно двете страници.

— Но, Поаро! — възкликнах аз. — За какво всъщност става дума?

— За какво, наистина? — той вдигна рамене.

Потупах листа с известно нетърпение.

— Каква жена! Защо не може мисис... или мис Аръндел...

— Мис, струва ми се — прекъсна ме Поаро. — Типично писмо на стара мома.

— Да. Една превзета стара дама. Защо не може да обясни за какво става дума?

Поаро въздъхна.

— Както казахте... За съжаление липсва ѝ способността да използва система и ред в разсъжденията, а без система и ред, Хейстингс...

— Наистина — отвърнах аз припряно. — В действителност ѝ липсват малките сиви клетки.

— Не бих се изразил така, приятелю.

— А аз бих. Какъв смисъл има да се напише подобно писмо?

— Вярно, почти никакъв — призна Поаро.

— Дълги, несвързани приказки за нищо — продължих аз. — Вероятно някое леко неразположение на дебелия ѝ любимец, астматичен мопс или джафкащ пекинез! — погледнах приятеля си с любопитство. — И все пак вие прочетохте два пъти писмото. Не ви разбирам, Поаро.

— Вие, Хейстингс — усмихна се той, — щяхте да го хвърлите направо в кошчето, нали?

— Боя се, че е така — погледнах писмото и се намръщих. — Предполагам, че както обикновено съобразявам бавно, но не мога да видя нищо интересно в него!

— И все пак има един особено интересен момент, един момент, който веднага ме впечатли.

— Почакайте! — извиках аз. — Не ми казвайте. Нека да видим дали ще мога да го открия сам.

Може би постъпката ми бе детинска. Проучих много внимателно писмото. После поклатих глава.

— Не, не мога да го схвана. Осъзнавам, че старата дама си е навела нещо на пръста, но на възрастните жени често им се случва! Като че ли не е нищо важно. Евентуално може и да има основание, но не ми е ясно по какво го разбрахте. Освен ако инстинктът ви...

— Инстинкт! — Поаро махна обидено с ръка. — Знаете колко мразя тази дума. „Нещо сякаш ми казва“ — ето за какво намекувате. *Jamais de la vie*^[2]! Аз, аз разсъждавам. Използвам малките сиви клетки. Има един интересен момент в писмото, който изобщо не забелязахте, Хейстингс.

— Е, добре — отвърнах уморено аз. — Приемам.

— Приемате? Какво приемате?

— Приемам да ми кажете, да си доставите удоволствието, като ми покажете, че съм бил глупак.

— Не сте глупак, Хейстингс, а просто не сте наблюдателен.

— Е, добре. И какъв е интересният момент? Предполагам, че е „инцидентът с топката на кучето“. Май интересното е, че просто няма такъв!

Поаро пренебрегна острата ми реакция и тихо, и спокойно заяви:

— Интересният момент е *датата*.

— Датата?

Взех писмото. В горния ляв ъгъл беше написано „17 април“.

— Да — промълвих бавно аз. — Странно. Седемнайсети април.

— А днес сме двацет и осми юни. *C'est curieux, n'est ce pas*^[3]? Оттогава са минали повече от два месеца.

Колебливо поклатих глава.

— Вероятно не означава нищо. Неволна грешка. Искала е да напише юни, но е написала април.

— Дори и така да е, минали са десет-единайсет дни. Странен факт. Но всъщност вие грешите. Погледнете цвета на мастилото. Писмото е писано преди повече от десет дни. Не, седемнайсети април е вярната дата. Но защо писмото не е било изпратено?

Повдигнах рамене.

— Лесно е за обяснение. Старата дама е променила решението си.

— Тогава защо не е унищожила писмото? Защо го е държала два месеца и го е изпратила едва сега?

Трябваше да си призная, че ми беше трудно да отговоря. Всъщност не можех да дам задоволителен отговор. Отново поклатих глава и нищо не казах.

Поаро кимна.

— Виждате ли, това е интересното! Да, определено любопитен момент.

— Ще отговорите ли на писмото? — попитах аз.

— Oui, mon ami^[4].

Тишината в стаята се нарушаваше единствено от скърцането на писалката на Поаро. Беше гореща и душна утрин. През прозореца проникваше миризмата на прах и дим.

Поаро стана от бюрото си с готовото писмо в ръка. Отвори едно чекмедже и извади малка квадратна кутийка. Взе от нея марка. Навлажни я с малка гъба, за да я залепи на плика.

После изведнъж спря, като държеше марката в ръка, и енергично поклати глава.

— Non^[5]! — възкликна той. — Не постъпвам правилно. — Скъса на две писмото и го хвърли в кошчето. — Не по този начин трябва да се заемем със случая! Ще *отидем*, приятелю.

— Искате да кажете да отидем в Маркет Бейзинг?

— Точно така. Защо не? Не е ли твърде душно в Лондон днес? Няма ли да ви е приятно да подишате чист въздух?

— Е, след като поставяте така въпроса — започнах аз. — Да пътуваме с колата.

Бях си купил един Остин на старо.

— Чудесно. Денят е много приятен за пътуване с кола. Не се налага да си вземам дебелия шал. Едно леко палто, копринено шалче...

— Скъпи ми приятелю, не отивате на Северния полюс! — възмутих се аз.

— Човек трябва да внимава да не настине — отвърна поучително Поаро.

— В такъв ден?

Без да обръща внимание на забележките ми, Поаро облече сиво-бежово палто и завърза бяла копринена кърпа около врата си. Постави внимателно навлажнената марка върху попивателната, за да изсъхне, и двамата напуснахме стаята.

[1] Continuez toujours (фр.) — продължавайте. — Б.пр. ↑

[2] Jamais de la vie (фр.) — никога. — Б.пр. ↑

[3] C'est curieux, n'est ce pas (фр.) — интересно, нали? — Б.пр. ↑

[4] Oui, mon ami (фр.) — да, приятелю. — Б.пр. ↑

[5] Non (фр.) — не. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

ОТИВАМЕ В ЛИТЪЛГРИЙН ХАУС

Не зная как се чувстваше Поаро с палтото и шала си, но аз се сварих, още преди да излезем от Лондон. Една открита кола в натовареното улично движение съвсем не е най-прохладното място в горещ летен ден.

Щом напуснахме Лондон обаче и се озовахме на главния западен път, настроението ми се подобри.

Около дванайсет часа, след като бяхме пътували час и половина, пристигнахме в градчето Маркет Бейзинг. Първоначално селището е било на главния път, но наскоро беше направено модерно отклонение и сега то се намираше на около три мили от основния поток на колите. Но разстоянието беше достатъчно, за да се запази духът му на старомодно достойнство и спокойствие. Главната му улица и широкият пазарен площад сякаш ни казваха: „Някога бях важно място, а и все още съм за всеки човек с разум и добро възпитание. Нека този забързан свят да отминава по новите си модерни пътища. Аз бях построено, за да остана за вечни времена, в дните когато единството и красотата вървяха ръка за ръка.“

В средата на площада имаше паркинг, но на него се виждаха само няколко коли. Паркирах остина. Поаро съблече ненужната връхна дреха, увери се, че мустаците му са запазили симетричната си пищност, и ние бяхме готови да продължим.

За първи път първоначалните ни въпроси не получиха обичайния отговор: „Съжалявам, но не съм от тук.“ Наистина изглеждаше, че в Маркет Бейзинг няма чужди хора. Градчето създаваше такова впечатление. Имах чувството, че двамата с Поаро (особено той) се открояваме на фона на останалите. Като че ли не се вметвахме в дружелюбното обкръжение на малкото английско градче, съхранило традициите си.

— Литългрийн Хаус? — погледна ни замислено с големите си кръгли очи едрият мъж. — Вървете право нагоре по главната улица и

няма как да я пропуснете. От лявата страна е. На вратата няма име, но тя е първата голяма къща след банката. — После той отново повтори: — Няма как да я пропуснете.

Проследи ни с поглед, докато вървахме.

— Боже мой! Има нещо в този град, което ме кара да чувствам, че бия на очи — оплаках се аз. — Колкото до вас, Поаро, вие определено изглеждате екзотично.

— Според вас се забелязва, че съм чужденец, така ли?

— Фактът е крещящ — уверих го аз.

— Въпреки че дрехите ми са шити от английски шивач — промърмори Поаро.

— Дрехите не са всичко — казах аз. — Не може да се отрече Поаро, че имате забележителна външност. Често съм се чудил как не е попречила на кариерата ви.

Поаро въздъхна:

— Защото имате погрешната представа, че детективът непременно трябва да си слага фалшива брада и да се крие зад оградата — въздъхна Поаро. — Фалшивата брада е vieux jeu^[1], а проследяването извършват хората на най-ниското стъпало в професията ми. Тези като мен, приятелю, трябва само да седят на стола и да мислят.

— Което обяснява защо ние вървим по тази изключително гореща улица в тази изключително гореща сутрин.

— Мога да ви отговоря, Хейстингс, но трябва да призная, че спечелихте точка.

Сравнително лесно открихме Литългрийн Хаус, но ни очакваше изненада. На портата имаше обява на агенцията за недвижимо имущество. Докато я зяпахме, чух кучешки лай. От мястото, където бях, можех да видя кучето през редките храсти. Беше къдрав и рунтав териер. Краката му бяха леко раздалечени и той лаеше с видимо удоволствие. Действията му показваха, че го прави от най-добросъвестни подбуди.

„Виждате ли какъв добър пазач съм? — сякаш ни казваше той. — Не ми обръщайте внимание! Правя го за удоволствие! Е, разбира се, и по задължение. Просто трябва да показвам, че тук има куче. Ужасно скучна сутрин! Истинско щастие е, че сега се намери какво да върша.

При нас ли идвате? Надявам се да е така. Ужасно е скучно. Бих се радвал да си поговорим.“

— Здравей, стари приятелю — поздравих го аз и му махнах с ръка.

Той протегна врат през пръчките на оградата и ни подуши с подозрение, после леко замаха с опашка и излая кратко няколко пъти.

„Не ни представиха както би трябвало, разбира се! Но виждам, че знаете как да се отнасяте с мен.“

— Добро момче — похвалих го аз. „Джаф“ — излая дружелюбно териерът.

— Е, Поаро? — обърнах се аз към приятеля си, след като приключих разговора с кучето.

На лицето му бе изписано странно изражение, което не можех да разгадая напълно. Нещо, подобно на съзнателно потиснато вълнение, като че ли му подходеше най-много като определение.

— Инцидентът с топката на кучето — измърмори той. — Е, поне намерихме кучето.

„Джаф“ — намеси се отново нашият нов приятел, после седна, прозя се широко и ни погледна с надежда.

— А сега накъде? — попитах аз. Кучето май зададе същия въпрос.

— Parbleu^[2] — господата... Кои са... Господата Гейблър и Стречър.

— Така е написано — съгласих се аз.

Обърнахме се и тръгнахме обратно, а новият ни четириног приятел ни изпрати с неколkokратно разочаровано излайване.

Кантората на Гейблър и Стречър се намираше на площада. Влязохме в мрачна стая, където ни посрещна млада жена с мътни очи, на която й личеше, че има трета сливица.

— Добро утро — поздрави я любезно Поаро.

В момента жената говореше по телефона, но посочи един стол и Поаро седна. Аз намерих друг и го придърпах напред.

— Сигурна съм, че не мога да ви отговоря — говореше тя апатично в слушалката. — Не, не зная каква би могла да бъде цената... Моля? О, има вода, струва ми се, но, разбира се, не съм напълно сигурна. Много съжалявам, убедена съм... Не, той не е тук... Не, не мога да ви кажа... Да, разбира се, че ще го попитам... Да... 8135? Боя

се, че не успях да го запиша. О... 8935... 39... О, 5135... Да, ще му предам да ви се обади... след шест... О, извинете, преди шест... Много ви благодаря.

Затвори телефона, записа 5319 в тефтерчето си и погледна въпросително, но без интерес към Поаро.

Той бързо започна:

— Видях, че се продава една къща в края на града. Мисля, че се казва Литългрийн Хаус.

— Моля?

— Къща, която се продава или се дава под наем — повтори Поаро бавно и отчетливо. — Литългрийн Хаус.

— О, Литългрийн Хаус — отговори разсеяно младата жена. — *Литългрийн Хаус* ли казахте?

— Да, точно така казах.

— *Литългрийн Хаус* — изрече младата жена, което очевидно й струваше неимоверни умствени усилия. — Предполагам, че мистър Гейблър знае за нея.

— Мога ли да го видя?

— Няма го — отговори младата жена с лек оттенък на задоволство, сякаш казваше: „Не ме интересува“.

— Знаете ли кога ще се върне?

— Не — отвърна младата жена.

— Нали разбирате, че търся къща в този район? — продължи Поаро.

— О, да — съгласи се незаинтересовано жената.

— Струва ми се, че Литългрийн Хаус е точно това, което търся. Бихте ли ми съобщили някои подробности?

— Подробности? — изненада се младата жена.

— Подробности за Литългрийн Хаус.

Тя неохотно отвори едно чекмедже и извади измачкана папка с документи.

После се провикна:

— Джон!

От ъгъла дългунест младеж вдигна глава и погледна към нея.

— Да, мис.

— Разполагаме ли с някакви подробности за... как казахте?

— Литългрийн Хаус — произнесе отчетливо Поаро.

— Тук имате голяма обява — отбелязах аз и посочих към стената.

Тя ме погледна студено. Не е справедливо да се играе двама срещу един, като че ли си помисли тя, и повика подкрепление.

— Ти нищо не знаеш за Литългрийн Хаус, нали, Джон?

— Не, мис. Всичко трябва да е в папката.

— Съжалявам — отвърна младата жена, но изражението на лицето ѝ говореше обратното. — Предполагам, че сме разпратили всички подробности.

— C'est dommage^[3].

— Моля?

— Жалко.

— Предлагаме една хубава къщичка в Хемел Енд, с две спални и хол.

Говореше без ентузиазъм, но като човек, който иска да изпълни задълженията си към работодателя.

— Не, благодаря.

— Самостоятелна е и има малка оранжерия. Мога да ви дам подробности за нея.

— Не, благодаря. Бих желал да разбера какъв е наемът за Литългрийн Хаус.

— Не се дава под наем — отговори тя, като изостави позата си на пълна незаинтересованост относно Литългрийн Хаус за сметка на удоволствието да отбележи точка. — Продава се.

— На обявата пише: „Дава се под наем или се продава“.

— Не зная каква е обявата, но къщата е само за продан.

В този момент от битката вратата се отвори и в стаята влезе забързано мъж на средна възраст с побеляла коса. Огледа ни с войнствен блясък в очите. После въпросително повдигна вежди към служителката си.

— Мистър Гейблър — представи го жената.

Той отвори със замах вратата към кабинета си.

— Заповядайте тук, господа — покани ни той. Посочи ни с широк жест столове и се настани зад голямото си бюро.

— А сега с какво мога да ви бъда полезен?

— Искам да науча някои подробности за Литългрийн Хаус... — започна отново настойчиво Поаро, но не довърши, защото мистър

Гейблър го прекъсна.

— А! Литългрийн Хаус — *това* се казва имот! Много е изгодно! Току-що го обявиха за продан. Ще ви кажа, господа, че рядко къща от такава класа се предлага на тази цена. Вкусовите се промениха. На хората им дойде до гуша от новите, построени как да е къщи. Искат нещо солидно. Хубави, стабилни сгради. Прекрасен имот, има собствен облик, собствена атмосфера. В стил, характерен за XVIII век. Отговаря на днешните предпочитания на хората към къщи от определени епохи, ако разбирате какво имам предвид. А, да, Литългрийн Хаус няма да се задържи дълго на пазара. Ще я грабнат, ще я грабнат! Миналата събота дойде да я разгледа един член на Парламента. Толкова му хареса, че отново ще дойде през почивните дни. Има и някакъв господин от фондовата борса. Хората търсят тишина, когато идват в провинцията. Да са далеч от главните пътища. Това място е много подходящо и привлича клиенти от класа. Да, къщата притежава класа! Трябва да признаете, че в онези дни са знаели как да строят за изискани господа. Наистина Литългрийн Хаус няма да се задържи дълго в нашите папки.

Мистър Гейблър, който, както ми се стори, живееше много щастливо, съчетавайки името^[4] с професията си, спря, за да си поеме дъх.

— През последните години често ли са се сменяли собствениците и? — попита Поаро.

— Напротив. Семейство Аръндел я притежаваше повече от петдесет години. Дами от старата школа винаги много са ги уважавали в града.

Той скочи, отвори вратата и се провикна:

— Подробности за Литългрийн Хаус, мис Дженкиис. Бързо, моля! — И се върна на бюрото си.

— Търся къща горе-долу на такова разстояние от Лондон — обясни Поаро. — В провинцията, но не в глухата провинция, ако ме разбирате...

— Напълно... напълно. В отдалечената провинция не е толкова хубаво. На слугите не им харесва. Тук ще имате предимствата на провинцията без недостатъците ѝ.

Мис Дженкинс нахълта с написан на машина лист хартия, който постави пред работодателя си, и той я освободи с кимване.

— Ето — каза мистър Гейблър и зачете бързо и обиграно. — Сериозна къща: четири гостни, осем спални, обичайните сервизни помещения, удобна кухня с килер, обширни пристройки, конюшня и други. Централно водоснабдяване, стара градина, лесна за поддържане, около три акра, две беседки и така нататък. Цена — около 2850 лири.

— Ще ми дадете ли разрешително за разглеждане?

— Разбира се, скъпи господине — и мистър Гейблър започна да пише енергично. — Вашето име и адрес?

За моя изненада Поаро се представи като мистър Пароти.

— Имаме още един-два имота, които биха ни заинтересували — продължи мистър Гейблър.

Поаро му позволи да даде някои обяснения, после попита:

— По всяко време ли мога да разгледам Литългрийн Хаус?

— Разбира се, уважаеми господине. В къщата има прислуга. Може би за по-сигурно ще трябва да позвъни по телефона. Веднага ли възнамерявате да отидете? Или следобед?

— Може би следобед ще бъде по-добре.

— Разбира се, разбира се. Ще позвъня и ще предупредя да ви очакват около два, а? Удобно ли ви е?

— Да. Благодаря ви. Струва ми се, споменахте, че собственичка на къщата е някоя си мис Аръндел?

— Лосън. Мис Лосън. Така се казва настоящата собственичка. Мис Аръндел, съжалявам, че трябва да го кажа, почина неотдавна. Ето защо имотът се продава. И мога да ви уверя, че ще бъдете впечатлен. Не се съмнявам. Само между нас да си остане, ако предложите приемлива цена, ще направя всичко, за да ускоря нещата. Както вече ви споменах, има двама кандидати и няма да се изненадам, ако скоро получа предложение от единия или от другия. Виждате ли, всеки от тях знае, че съществува конкурент. А без съмнение съперничеството стимулира. Ха, ха! Не бих искал да се разочаровате.

— Разбирам, че мис Лосън няма търпение да я продаде.

Мистър Гейблър сниши тайнствено глас.

— Точно така. Къщата, е по-голяма, отколкото е нужно на една самотна жена на средна възраст. Иска да се освободи от имота и да си купи жилище в Лондон. Напълно разбираемо е. Ето защо имотът се продава на невероятно ниска цена.

— Тя сигурно е готова да приеме предложение?

— Такава е идеята, сър. Направете го и нещата ще тръгнат от само себе си. Уверявам ви, че няма да е трудно да се споразумеете за цена, близка до тази, която ви посочих. Невероятна е! В днешно време да се построи подобна къща би струвало около шест хиляди, да не говорим за земята и скъпата фасада.

— Мис Аръндел е починала внезапно, така ли?

— О, не бих казал. Годиците си казват думата. Наскоро навърши седемдесет, пък и боледува от доста време. Беше последната от семейството. Може би сте чули нещо за тях?

— Познавам някои хора със същото име, които имат роднини в тази част на страната. Предполагам, че са от същата фамилия.

— Твърде вероятно. Бяха четири сестри. Едната се омъжи доста късно, а другите останаха да живеят тук. Дами от старата школа. Мис Емили бе последната от тях. Ползваше се с много голям авторитет в града.

Той се надвеси напред и подаде разрешителното на Поаро.

— Нали ще се отбиете пак, за да ми кажете какво мислите? Е, разбира се, сигурно тук-там ще има нужда от модернизиране. Може да се очаква, но аз винаги казвам: „Какво са една-две бани? Лесно се правят!“

Тръгнахме си и последното нещо, което чухме, бе влияят глас на мис Дженкинс:

— Мисис Самюълс се обади, сър. Би искала да й позвъните — Н-5391.

Доколкото си спомням, това не бе нито номерът, който мис Дженкинс записа в бележника си, нито номерът, който ѝ съобщи по телефона.

Бях убеден, че така мис Дженкинс си отмъщаваше, защото я бяха принудили да намери документите на Литългрийн Хаус.

[1] Vieux jeu (фр.) — отживелица. — Б.пр. ↑

[2] Parbleu (фр.) — иска ли питане. — Б.пр. ↑

[3] C'est dommage (фр.) — жалко. — Б.пр. ↑

[4] Gabler (англ.) от gable — фронтон. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

ОБЯД В РЕСТОРАНТА „ПРИ ДЖОРДЖ“

Когато излязохме на площада, отбелязах, че името на мистър Гейблър много му подхожда. Поаро се съгласи с усмивка.

— Доста ще се разочарова, като не се върнете — заявих аз. — Той, струва ми се, мисли, че вече ви е продал къщата.

— Да, наистина, боя се, че го измавихме.

— Предполагам, че ще обядваме тук, преди да се върнем в Лондон. Или може би да потърсим по-подходящо място по пътя?

— Скъпи, Хейстингс, не съм казал, че ще напуснем толкова бързо Маркет Бейзинг. Все още не сме свършили това, за което дойдохме.

Аз се втренчих в него.

— Имате предвид... но, скъпи приятелю, ще бъде само загубено време. Старата дама е мъртва.

— Точно така.

Тонът, с който изрече тези думи, ме накара да се загледам в него по-настойтелно от обикновено. Очевидно беше, че в главата му се въртеше някаква муха във връзка с онова несвързано писмо.

— Но ако е мъртва, Поаро — подех аз внимателно, — какъв е смисълът? Тя вече нищо не може да ви каже. Каквото и да е бил проблемът, той е приключил.

— Колко лесно и безотговорно приключихте случая! Нека ви припомня, че никой случай не е завършен, докато Еркюл Поаро не го приключи!

От опит трябваше да зная, че е съвсем безполезно да се спори с Поаро; и необмислено продължих:

— Но след като е мъртва...

— Точно така, Хейстингс. Точно така, точно така, точно така... Продължавайте да повтаряте този важен момент и с учудваща тъпота го пренебрегвате. Не разбирате ли колко е съществен въпросът? Мис Арьндел е *мъртва*.

— Но, скъпи Поаро, смъртта ѝ е била съвсем естествена! Не е имало нищо странно или необяснимо. Според думите на стария Гейблър...

— Според думите на стария Гейблър покупката на Литългрийн Хаус за 2850 лири е изгодна сделка. Звучи ли ви правдоподобно?

— Не, наистина. Направи ми впечатление, че той полага големи усилия, за да продаде имота. Къщата вероятно се нуждае от основен ремонт. Бих се заклел, че той, или по-скоро клиентът му е готов да се съгласи с много по-ниска цена от посочената. Тези огромни къщи в стил, характерен за XVIII век, с фасади към улицата, сигурно се продават страшно трудно.

— Eh bien^[1], тогава спестете си думите: „Но Гейблър каза така!“, като че ли той е пророк и не може да лъже.

Канех се да продължа да споря, но в този момент прекрачихме прага на заведението „При Джордж“ и с едно красноречиво „шшт“, Поаро прекрати разговора.

Заведоха ни в общата зала — красиво помещение с плътно затворени прозорци, пропито с миризма на развалена храна. Обслужи ни възрастен келнер, който се движеше бавно и дишаше тежко. Бяхме единствените посетители. Хапнахме чудесно агнешко, сочно зеле и картофи. После ни сервираха безвкусен компот и яйчен крем. След италианското сирене с бисквити келнерът ни донесе две чаши, пълни със съмнителна течност, която нарече кафе.

В този момент Поаро извади разрешителните и помоли келнера за помощ.

— Да, сър. Зная къде са повечето от местата. Хемъл Даун е на три мили от тук по пътя за Мъч Бенам, една не особено голяма къща. Фермата на Нейлър е на около миля. Малко след Кингс Хед има един черен път, който стига до нея. Бисът Грейндж? Не, никога не съм го чувал. Литългрийн Хаус е съвсем близо, на не повече от пет минути пеш.

— А, струва ми се, че я видях отвън. Искам да кажа, че е много вероятно да е била тя. В добро състояние е, нали?

— О, да, сър. В добро състояние е. И покривът, и канализацията, и всичко останало. Е, разбира се, старомодна е. Никога не е била модернизирана. Градината е невероятно красива. Мис Аръндел много я обичаше.

— Разбрах, че е собственост на мис Лосън.

— Така е, сър. Мис Лосън бе компаньонка на мис Аръндел и когато старата дама умря, ѝ остави всичко — къщата и другите неща.

— Така ли? Предполагам, че не е имала роднини, на които да я завещае?

— Е, не е съвсем така, сър. Тя имаше *живи племенници*. Но, разбира се, мис Лосън беше до нея през цялото време. И беше възрастна дама... И... Ами... така беше.

— Имала е само къщата, а парите ѝ не са били много?

Често съм имал възможността да наблюдавам случаи, в които при директно зададен въпрос не се получава отговор, а погрешно направено предположение незабавно дава информация чрез опровергаването му.

— Съвсем не е така, сър. Наистина се оказа съвсем друго. Всички бяхме изненадани от сумата, която остави старата дама. Завещанието бе публикувано с парите и другите неща. Изглежда, много години тя не е харчила, както би се очаквало при толкова голям доход. Май че остави около триста-четиристотин хиляди лири.

— Удивлявате ме! — възкликна Поаро. — Звучи като приказка, нали? Бедната компаньонка изведнъж става невероятно богата. Тази мис Лосън млада ли е? Ще може ли да се порадва на богатството си?

— О, не, сър. Тази личност е на средна възраст.

Изговарянето на думата „личност“ бе истинска артистична изява. Стана ни ясно, че в Маркет Бейзинг мис Лосън, бившата компаньонка, не се ползва с добро име.

— Сигурно е било голямо разочарование за племенниците ѝ? — измърмори Поаро.

— Да, сър, мисля, че им дойде като гръм от ясно небе. Беше съвсем неочаквано. В града много се приказва по този въпрос. Някои смятат, че не е редно да се завещава на хора, които не са от твоята плът и кръв. Но, разбира се, срещат се и такива, които мислят, че всеки има право да се разпорежда със собствеността си, както пожелае. Естествено и двете страни имат достатъчно основания.

— Мис Аръндел е живяла дълго тук, нали?

— Да, да, сър. Тя и сестрите ѝ, а преди тях старият генерал Аръндел, баща им. Аз, разбира се, не си го спомням, но май е бил човек с характер. Участвал е в потушаването на индийските бунтове.

— Колко дъщери е имал?

— Спомням си три, но има още една, която се е омъжила. Да, мис Матилда, мис Агнес и мис Емили. Мис Матилда почина първа, след нея мис Агнес и накрая мис Емили.

— Било е съвсем скоро?

— В началото на май... или може би в края на април.

— Боледуваше ли в последно време?

— От време на време. Беше болнава. Преди година едва не си отиде от жълтеница. Дълго след това беше жълта като лимон. Да, през последните пет години здравето ѝ не беше никак добро.

— Предполагам, че имате добри лекари?

— Ами, да, доктор Грейнджър. Тук е почти от четирийсет години и повечето хора ходят при него. Малко е дръпнат и особен, но е добър лекар, а другото не е важно. Има един по-млад колега, доктор Доналдсън. Той е от модерния тип. Някои го предпочитат. Тук е и доктор Хардинг, но той не прави почти нищо.

— Доктор Грейнджър ли беше лекарят на мис Аръндел?

— О, да. Измъквал я е от много тежки състояния. Той е от този тип лекари, дето те карат да живееш, независимо дали ти се иска или не.

Поаро кимна.

— Човек трябва да понаучи нещо за дадено място, преди да дойде и да се установи в него — отбеляза той. — Добрият лекар е един от най-важните хора.

— Съвсем вярно, сър.

Най-после Поаро поиска сметката и му даде солиден бакшиш.

— Много ви благодаря, сър. Благодаря ви, сър. Надявам се, че ще се установите тук, сър.

— Аз също се надявам — излъга Поаро.

Излязохме от ресторанта.

— Вече доволен ли сте, Поаро? — попитах аз, когато се озовахме на улицата.

— Съвсем не, приятелю — и той тръгна в неочаквана посока.

— А сега пък закъде сте се запътили, Поаро?

— Към църквата, приятелю. Може да е интересно. Някои надгробни плочи или стар паметник.

Поклатих недоверчиво глава.

Поаро разгледа набързо вътрешността на църквата. Въпреки че беше привлекателен образец на Ранния готически стил, както го наричат в пътеводителя, през вандалските викториански времена толкова съвестно бе реставрирана, че бяха останали малко интересни неща.

После Поаро се заразхожда сякаш безцелно из двора на църквата, зачиташе се в епитафиите и коментираше броя на починалите в определени фамилии, като от време на време възкликваше при някое познато име.

Не се изненадах обаче, когато най-накрая спря пред гроба, за който бях сигурен, че от самото начало бе неговата цел.

Върху импозантна мраморна плоча се виждаше полуизтрит надпис:

В ПАМЕТ НА
ДЖОН ЛАВЕРТЪН АРЪНДЕЛ
ГЕНЕРАЛ ОТ 24-И СИКХСКИ ПОЛК
ПОЧИНАЛ НА 19 МАЙ 1888 Г.
НА 69 ГОДИНИ
„БОРИ СЕ С ВСИЧКИТЕ СИ СИЛИ“

СЪЩО И НА
МАТИЛДА АН АРЪНДЕЛ
ПОЧИНАЛА НА 10 МАРТ 1912 Г.
„ЩЕ СЕ ВЪЗДИГНА И ЩЕ ОТИДА ПРИ БАЩА
СИ“

СЪЩО И НА
АГНЕС ДЖОРДЖИНА МЕРИ АРЪНДЕЛ
ПОЧИНАЛА НА 20 НОЕМВРИ 1921 Г.
„ПОИСКАЙ И ЩЕ ПОЛУЧИШ“

После следваше съвсем скорошен надпис, очевидно току-що сложен:

СЪЩО И НА ЕМИЛИ ХАРИЕТ ЛАВЕРТЪН
АРЪНДЕЛ
ПОЧИНАЛА НА 1 МАЙ 1936 Г.
„ЖЕЛАНИЕТО ТИ ЩЕ СЕ ИЗПЪЛНИ“

Известно време Поаро стоя загледан, после тихо промърмори:

— Първи май... първи май... А днес, на двацет и осми юни, получих писмото ѝ. Нали виждате, Хейстингс, че този факт трябва да намери обяснение.

Разбрах, че трябва, тоест разбрах, че Поаро е твърдо решен да го обясни.

[1] Eh bien (фр.) — е, добре. — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

В ЛИТЪЛГРИЙН ХАУС

Напуснахме двора на църквата и Поаро тръгна бързо към Литългрийн Хаус. Предположих, че все още играе ролята на бъдещ купувач. Държеше внимателно в ръка разрешителните за оглед, а най-отгоре беше документът за Литългрийн Хаус. Отвори портата и тръгна по пътеката към входната врата.

Приятелят ни, териерът, не се виждаше, но лаят му се носеше някъде навътре из къщата, предполагам в кухненските помещения.

Чухме нечий стъпки да прекосяват вестибюла и когато вратата се отвори, видяхме една жена с приятно лице между петдесет и шейсетгодишна, очевидно от старомодния тип прислужници, които рядко се срещат в днешно време.

Поаро показва разрешителното.

— Да, сър, обадиха ни се от агенцията. Оттук, сър.

Капаците, които бяха затворени при първото ни идване, сега бяха широко отворени. Очевидно се бяха подготвили за посещението ни. Всичко бе безукорно чисто и добре поддържано. Ясно беше, че водачката е изключително съвестна жена.

— Ето дневната, сър.

Огледах се с одобрение. Стаята беше приятна, с високи прозорци, гледащи към улицата. Обзаведена бе с хубави солидни старомодни мебели, най-вече викториански, но имаше една библиотека в стил Чипъндейл и няколко изящни стола в стил Хепълуайт.

Двамата с Поаро се държахме като купувачи, които разглеждат къщи. Стояхме неподвижни, въртяхме насам-натам глави, правехме коментари като „много хубаво“, „изключително приятна стая“, „казвате, че това е дневната, така ли?“.

Прислужничката ни поведе през вестибюла към отсрещната стая. Тя бе много по-голяма.

— Столовата, сър.

Беше във викториански стил. Тежка махагонова маса, масивен бюфет от тъмен махагон, украсен с орнаменти от плодове, и солидни столове, тапицирани с кожа. На стената висяха портрети, вероятно на членове на фамилията.

Терьерът продължаваше да се чува някъде отдалеч. После звукът изведнъж се усили. Прекоси вестибюла със силен лай.

„Кой е дошъл в къщи? Ще го разкъсам на парчета!“ — явно това искаше да ни каже с лая си.

Стигне до вратата и шумно започна да души.

— О, Боб, ти, немирно куче! — възкликна нашата водачка. — Не се страхувайте, сър. Няма да ви стори нищо лошо.

След като откри нарушителите, Боб промени напълно поведението си. Нахълта при нас и ни се представи по много приятен начин.

„Радвам се да ви видя — отбеляза той, докато душеше глезените ни. — Ще ме извините за врявата, но аз само си върша работата. Нали разбирате, трябва да внимаваме кого пускаме вътре. Тук е страшно скучно и съм много щастлив да видя посетители. Имате ли си куче?“

Последното бе адресирано до мен, защото аз се наведох и го погалих.

— Забавно малко приятелче — обърнах се към жената. — Обаче има нужда от подстригване.

— Да, сър, обикновено го правим три пъти в годината.

— Старо ли е? На колко години е?

— О, не, сър. На около шест години е, а понякога се държи като истинско кутре. Краде пантофите на готвачката и лудува с тях. Много е любвеобилен, но едва ли бихте повярвали какъв ужасен шум може да вдигне понякога. Единственият човек, когото лае, е пощальонът. Горкичкият, много се страхува от кучето.

Сега Боб изследваше крачолите на Поаро. След като научи всичко, което можа, изсумтя тежко („хъм, не е зле, но не е истински любител на кучета“) и се върна при мен. Наведе на една страна глава и ме погледна с очакване.

— Не зная защо кучетата винаги лаят пощальоните.

— Въпрос на разсъждения — намеси се Поаро. — Кучето има някаква причина, за да лае. То е интелигентно и прави своите изводи въз основа на гледната си точка. Има хора, които могат да влизат в

къщата, и други, които не могат. Кучето скоро го научава. *Eh bien*, кой е човекът, който най-настойтелно иска да бъде допуснат до къщата и тропа два-три пъти на ден на вратата, но не успява да го постигне? Пощальонът. Видно е, че е нежелан гост за стопанина. Винаги го отправят, но той постоянно се връща и опитва пак. И такъв случай задължението на кучето е ясно: да помогне в изгонването на нежелания посетител и дори да го ухапе, ако трябва. Напълно разумна постъпка — заключи той и погледна към Боб. — Предполагам, че е умно куче?

— О, да, сър. Почти като човек.

Тя отвори следващата врата.

— Гостната, сър.

Стаята навяваше спомени от миналото. Носеше се лек аромат на сушени розови листа. Тапетите бяха избледнели и гирляндите от рози по тях едва личаха. По стените висяха гравюри и акварели. Имаше много сервиси от порцелан с изрисувани по тях пастири и пастирки. Виждаха се и възглавнички, бродирани с вълнени конци, снимки в красиви сребърни рамки, кутии за ръкоделие и за чай. Бях силно впечатлен от две изящни женски фигури, изрязани от фина, подобна на плат хартия и поставени под стъкло. Едната бе с чекрък, а другата — с котенце в скута си.

Обгърна ме атмосферата на отминалите дни, на много свободно време, на изтънченост, на „дами и господа“. Това наистина бе стая за отмора. В нея дамите са се занимавали с ръкоделието си и ако дори една цигара е била изпушена тук от някой привилегирован член на мъжкото съсловие, представяте ли си какво основно проветряване и тупане на пердета е следвало!

Вниманието ми бе привлечено от Боб. Той бе седнал и съсредоточено гледаше към малка елегантна масичка с две чекмеджета.

Когато усети, че съм го забелязал, излая кратко и умолително, като гледаше ту към мен, ту към масичката.

— Какво иска? — попитах аз.

Явно на прислужницата, която очевидно бе много привързана към него, ѝ бе приятно, че проявявам интерес към Боб.

— Топката, сър. Винаги сме я държали в едното от чекмеджетата. Ето защо той седи и се моли за нея.

Гласът ѝ се промени и премина във фалцет, когато се обърна към Боб.

— Вече не е тук, миличък. Топката ти е в кухнята. В кухнята, Бобси.

Боб вдигна нетърпеливо глава и погледна към Поаро.

„Тази жена е глупачка — сякаш казваше той. — Ти ми изглеждаш умник. Обикновено топките ги държат на разни места и това чекмедже е едно от тях. Вътре винаги е имало топка. Следователно и сега трябва да има. Очевидно е според кучешката логика, нали?“

— Не е там, момчето ми — обадох се аз.

Той ме погледна недоверчиво. После, когато излязохме от стаята, бавно и неохотно ни последва.

Жената ни показва множество шкафове, дрешника на долния етаж и малък килер, „където господарката подготвяше цветята за вазите, сър“.

— Дълго време ли служихте на господарката си? — попита Поаро.

— Двайсет и две години, сър.

— Сама ли се грижехте за всичко?

— Заедно с готвачката, сър.

— И тя ли работи дълго при мис Аръндел?

— Четири години, сър. Старата готвачка почина.

— Да предположим, че реша да купя къщата, ще останете ли?

Тя се изчерви леко.

— Много мило от ваша страна, сър, но искам да напусна. Виждате ли, господарката ми завеща малко пари и аз ще отида при брат си. Останах тук, за да се погрижа за всичко и да е по-удобно на мис Лосън, докато продаде къщата.

Поаро кимна.

В настъпилата за момент тишина се чу нов звук: „Бум, бум, БУМ.“

Звукът се усилваше и като че ли идваше отгоре.

— Боб е, сър — усмихна се тя. — Намерил си е топката и я търкаля надолу по стълбите. Играе си.

Когато стигнахме до стълбите, една черна гумена топка тупна на последното стъпало. Хванах я и я разгледах. На горния край на

стълбището се бе излегнал Боб с протегнати напред лапи и махаше леко с опашка. Аз му я подхвърлих. Той я хвана внимателно, подъвка я известно време с видимо удоволствие, после я прекара между лапите си и започна лекичко да я побутва с муцуната си напред, докато най-после тя се затъркаля надолу по стълбите. Боб я наблюдаваше и махаше като луд с опашка.

— Може да стои така с часове, сър. Обичайното му занимание. Цял ден би се забавлявал с него. Стига вече, Боб. Господата са тук по друга работа, а не за да си играят с теб.

Кучето много допринася за приятелските отношения. Нашият интерес и внимание към Боб сломиха естествената резервираност на добрата прислужница. Докато се качвахме нагоре към спалните, тя словоохотливо ни разказа за блестящата проникателност на Боб. Топката остана долу до стълбите. Когато минахме покрай него, той ни изгледа с дълбоко презрение и горделиво слезе, за да си я вземе. Тръгнахме надясно и аз го видях да се качва отново по стълбите с топката в уста, а походката му бе като на старец, принуден от безразсъдни хора да върши неподходящи за възрастта му неща.

Докато разглеждахме спалните, Поаро внимателно започна да разпитва нашата водачка.

— Тук са живели четири госпожици Аръндел, нали?

— Отначало да, сър. Но то е било, преди да постъпя на работа в къщата. Когато дойдох, тук бяха само мис Агнес и мис Емили. Мис Агнес почина наскоро след пристигането ми. Тя бе най-младата. Изглеждаше странно, че си отиде преди сестра си.

— Предполагам, че не е била така добре със здравето, както сестра си?

— Не, сър, това е странното. Моята мис Аръндел, мис Емили, винаги е била с деликатно здраве. През целия си живот е имала работа с лекари. Мис Агнес беше по-силната и по-здравата, но все пак почина първа, а мис Емили, която от дете е била с крехко здраве, надживя цялото семейство. Понякога се случват странни неща.

— Учудващо е колко често става така.

Поаро се впусна в някаква напълно измислена история (сигурен бях) за негов чичо инвалид, която няма да повтарям тук. Достатъчно е да ви уверя, че тя постигна нужния ефект. Разговори за смъртта и нещата около нея развързват много по-лесно езика на хората,

отколкото която и да било друга тема. Поаро вече задаваше въпроси, на които само преди двацет минути прислужницата би погледнала с враждебност и подозрение.

— Заболяването на мис Аръндел продължително и мъчително ли беше?

— Не, не бих казала, сър. Тя си беше болнава, разбирате ли, от дълго време, още от по-миналата зима. Тогава от жълтеницата беше много зле. На заболелите лица им стават жълти, а и бялото на очите им...

— Да, наистина... (последва историята за един братовчед на Поаро, който бил станал ужасно жълт).

— Точно така, точно както го описахте, сър. Бедната, беше толкова болна. Не можеше да става. Ако ме питате, доктор Грейнджър едва ли се надяваше, че тя ще оздравее. Но се държеше много добре с нея, шегуваше се дори, знаете ли. „Решихте ли вече да се предадете и да си поръчате надгробната плоча?“ — закачаше я той. А тя му отговаряше: „Останали са ми още малко сили, докторе.“ И той ѝ заявяваше: „Правилно, така ви искам.“ Дойде една болнична сестра и реши, че всичко е свършило, дори веднъж подметна на доктора, че според нея е по-добре да не притесняваме старата дама, като я насилваме да яде. Но докторът ѝ се скара. „Глупости — скастри я той. — Да я притеснявате ли? Напротив, трябва да я тормозите, за да приеме храната.“ В еди-колко си часа телешки бульон, после няколко чаени лъжички с бренди и накрая каза нещо, което никога няма да забравя: „Вие сте млада, моето момиче — обърна се към нея той, — не знаете каква жажда за живот има у възрастните хора. Младите са тези, които хвърлят топа. Умират, защото нямат вкус към живота. Когато ми посочите човек, живял повече от седемдесет, вие ми показвате борец — някой, който е имал воля да живее“. И е вярно, сър. Винаги отбелязваме колко приятни са възрастните хора с жизнеността и способността си да запазят уменията си. Но както се изрази докторът, затова живеят толкова дълго и стигат до дълбока старост.

— Много мъдри думи казахте, много мъдри! И мис Аръндел ли беше такава? Жизнена, с вкус към живота?

— О, да, разбира се, сър. Здравето ѝ не бе добро, но имаше проникателен ум. И както ви споменах, тя се пребори с болестта. За

изненада на сестрата, едно надутото младо създание с колосани якички и маншети, и много капризна. Искаше по всяко време да има чай.

— Значи се е възстановила съвсем — отбеляза Поаро.

— Да, наистина, сър. Разбира се, в началото се налагаше господарката да внимава много и да пази диетата. Всичко трябваше да бъде сварено или задушено, никакви мазнини, а не биваше да яде и яйца. Храната ѝ беше твърде еднообразна.

— Все пак най-важното нещо е било да се възстанови.

— Да, сър. Е, от време на време състоянието ѝ се влошаваше. Аз наричах пристъпите жлъчни кризи. След време стана малко небрежна към храната си. Но все пак тези кризи не бяха много сериозни, докато не дойде последната.

— Приличаше ли на заболяването ѝ отпреди две години?

— Да, беше точно същото, сър. Тази опасна жълтеница, отново отвратителният жълт цвят, ужасните прилошавания и всичко останало. Бедната, боя се, че сама си го докара. Ядеше доста неща, които ѝ бяха забранени. Онази нощ, когато ѝ стана зле, вечеря къри, а, както знаете, сър, кърито е доста тежко и мазно.

— Болестта я връхлетя внезапно, нали?

— Ами така изглеждаше, сър, но доктор Грейнджър каза, че ѝ се е трупало от известно време. Простуда — тогава времето бе доста променливо — и прекалено обилна храна.

— Сигурно компаньонката ѝ, май че се казваше мис Лосън, нали, е могла да я предпази от неподходящата храна?

— О, не мисля, че думата на мис Лосън се чуваше кой знае колко много. Мис Аръндел не търпеше някой да я командва.

— Мис Лосън беше ли тук по време на предишното ѝ боледуване?

— Не, дойде по-късно. Преди около година.

— Предполагам, че преди нея е имала и други компаньонки?

— О, доста, сър.

— Като че ли компаньонките ѝ не са се задържали толкова дълго, колкото прислужниците ѝ — усмихна се Поаро.

Жената се изчерви.

— Е, виждате ли, сър, различно е. Мис Аръндел не излизаше много навън и в една или друга степен... — тя замълча.

Поаро я погледна за миг и заяви:

— Манталитетът на възрастните дами ми е известен. Копнеят за нещо ново, нали? Те май че изцеждат човек докрай.

— Е, добре го казахте, сър. Съвсем точно. Когато идваше нова компаньонка, на мис Аръндел винаги ѝ беше интересно. Разпитваше я за живота ѝ, за детството ѝ, къде е била, какво мисли за някои неща и когато научеше всичко за нея, е, на нея ѝ... ами, предполагам, че „доскучаваше“ е точната дума.

— Права сте. И, между нас да си остане, дамите, които работят като компаньонки, обикновено не са много интересни... много забавни, а?

— Не, наистина, сър. Повечето са малодушни създания. Доста глуповати. На мис Аръндел скоро ѝ писваше от тях, така да се каже. И тя правеше промяна. Вземаше някоя друга.

— Все пак трябва да е била необичайно привързана към мис Лосън.

— О, не мисля така, сър.

— Има ли нещо забележително в мис Лосън?

— Не бих казала, сър. Съвсем обикновен човек.

— Вие харесвахте ли я?

Жената леко повдигна рамене.

— Въобще не може да става дума за харесване. Вечно се суетеше, обикновена прислужница, но пълна с тези глупости за духове.

— Духове? — Поаро застана нащрек.

— Да, сър, духове. Седите в тъмна стая около кръгла маса и мъртвите идват и ви говорят. Няма нищо общо с религията, казвам аз. Нима не знаем, че душите на починалите са на заслуженото си място и изобщо не го напускат?

— Значи мис Лосън е била спиритистка! А мис Аръндел също ли вярваше?

— На мис Лосън много ѝ се искаше да е така! — отсече жената, а в гласа ѝ имаше нотка на злорадство.

— Значи не е вярвала? — повтори Поаро.

— Господарката имаше здрав разум — изсумтя тя. — Но все пак не твърдя, че не се забавляваше. „Искам да ме убедят“ — казваше тя. Често поглеждаше към мис Лосън и възкликваше: „Бедна моя, колко е глупаво от твоя страна да си толкова увлечена!“

— Разбирам. Тя не е вярвала, но за нея заниманието е било източник на забавления.

— Да, сър. Понякога се чудя, дали тя... Ами, дали все пак не се е пошегувала с тях, като е завъртала масичката или нещо подобно. А в това време другите са били ужасно сериозни.

— Другите?

— Мис Лосън и двете сестри Трип.

— Значи мис Лосън е била убедена спиритистка?

— Вярва в спиритизма като в евангелието, сър.

— И, разбира се, мис Аръндел е била много привързана към мис Лосън?

Поаро за втори път зададе този въпрос и получи същия отговор.

— Ами, едва ли, сър.

— Но как така? След като ѝ е завещала всичко, сигурно е била привързана към нея, нали?

Промяната се забеляза мигновено. Човешкото същество изчезна. Отново се върна съвестната прислужница. Жената се затвори в себе си и каза с безизразен глас, в който имаше укор за прекалено фамилиарния въпрос.

— Едва ли е моя работа на кого е завещала парите си господарката, сър.

Усетих, че Поаро обърка работата. След като бе предразположил жената, сега я отблъсна. Беше достатъчно разумен да не се опитва да си възвърне загубените позиции. Зададе няколко обикновени въпроса за размерите и броя на спалните и тръгна към стълбището.

Боб бе изчезнал, но когато стигнах до стълбите, се подхлъзнах и едва не паднах. Хванах се здраво за перилата. Погледнах в краката си и видях, че по невнимание съм настъпил топката на Боб, която той бе оставил в горния край на стълбището.

Жената побърза да се извини.

— Съжалявам, сър, Боб е виновен. Оставя си топката там. А тя не се вижда на тъмния килим. Един ден някой ще се пребие. Горката ми господарка заради нея падна ужасно. Можеше да умре.

Поаро се закова на стълбите.

— Казвате, че е имало инцидент?

— Да, сър. Боб бе оставил топката си тук, както често прави, а господарката излезе от стаята си, подхлъзна се на нея и падна надолу

по стълбите. Можеше да се убие.

— Нарани ли се много?

— Не толкова тежко, колкото можеше да се очаква. Доктор Грейнджър каза, че е имала голям късмет. Одраска си главата и си натърти гърба. Е, разбира се, имаше и доста охлузвания. Изпадна в шок. Беше на легло около седмица, но нямаше нищо сериозно.

— Отдавна ли се случи?

— Около една-две седмици, преди да умре.

Поаро се наведе, за да вдигне нещо, което бе изпуснал.

— Извинете ме... писалката ми... А, да, ето я. — Той се изправи и отбеляза: — Много е безотговорен този господин Боб.

— Е, какво да го правим, сър — отвърна снизходително жената. — Той е почти като човек, но не можем да искаме всичко от него. Виждате ли, господарката не спеше добре, ставаше, слизаше долу и обикаляше из къщата.

— Често ли го правеше?

— Почти всяка нощ. Но не искаше никой да се суети около нея, дори мис Лосън.

Поаро влезе отново в гостната.

— Прекрасна стая — отбеляза той. — Чудя се дали в тази чупка ще има място за библиотеката ми? Как мислите, Хейстингс?

Съвсем объркан, аз внимателно отвърнах, че е трудно да се каже.

— Да, размерите подвеждат. Моля ви, вземете малката ми ролетка и вижте каква е ширината ѝ, а аз ще я запиша.

Покорно взех ролетката, която Поаро ми подаде, и под неговото ръководство направих редица измервания, а той си ги записваше на гърба на един плик.

Точно се чудех защо не използва джобния си бележник, за да пише в него, когато той ми подаде плика с думите:

— Така е, нали? Може би ще е по-добре да ги проверите.

На плика нямаше никакви цифри. Вместо тях беше написано: „Когато отново се качим горе, престорете се, че сте се сетили за някаква среща и я помолете да ви разреши да се обадите по телефона. Помолете жената да ви придружи и я задръжте колкото може по-дълго.“

— Всичко е наред — отговорих аз и прибрах илика в джоба си. — Бих казал, че и двете библиотеки ще паснат чудесно.

— Трябва да съм съвсем сигурен. Бих искал, ако не ви затруднява много, да погледна отново голямата спалня. Не съм сигурен, че добре си спомням свободните места покрай стените.

— Естествено, сър. Не се притеснявайте. Отново се качихме горе. Поаро измери част от едната стена и точно когато започна да коментира на глас възможното разположение на леглото, гардероба и писалището, аз погледнах часовника си и възкликнах високо:

— Боже мой, знаете ли, че вече е три часът? Какво ще си помисли Андерсън? Трябва да му се обадя по телефона. — Обърнах се към жената. — Чудя се дали не бих могъл да използвам вашия телефон, ако имате?

— Ама, разбира се, сър. Намира се в малката стая до вестибюла. Ще ви заведе.

Тя забърза надолу с мен и ми показва телефона. Аз обаче я помолих да ми помогне да намерим номера в телефонния указател. Най-сетне позвъних на някакъв господин Андерсън от съседния град Харчестър. За щастие бе излязъл. Оставих му съобщение, че не е толкова важно и че ще се обадя по-късно.

Когато излязох от стаичката, Поаро беше вече слязъл долу и стоеше във вестибюла. Зелените му очи леко блестяха. Не знаех причината за вълнението му, но усещах, че *беше* развълнуван.

— Падането от стълбите сигурно е било голям шок за господарката ви. Изглеждаше ли обезпокоена за Боб и за топката му след инцидента?

— Странно е, че го казвате, сър. Тя много се разтревожи. Когато вече умираше, тя бълнуваше и говореше несвързани думи за Боб и за топката му и нещо за една картина, която била открехната.

— Една картина, която била открехната — повтори замислено Поаро.

— Разбира се, няма никакъв смисъл, сър, но нали разбирате, тя говореше несвързано.

— Един момент... Трябва отново да отида в гостната.

Той се помота из стаята и разгледа украшенията.

Вниманието му бе привлечено от голяма кана с капак. Стори ми се, че не е от особено фин порцелан. Викторианска вещ. На нея бе изрисуван булдог с тъжна муцуна, седнал пред една входна врата. Отдолу имаше надпис: „*Цяла нощ навън, защото нямам ключ*“.

Поаро, за чийто вкус, винаги съм знаел, че е безнадеждно буржоазен, изглеждаше захласнат от възторг.

— *Цяла нощ навън, защото нямам ключ* — промърмори той. — Колко забавно! Отнася ли се и за нашия господин Боб? Той остава ли понякога навън през нощта?

— Много рядко, сър. О, много рядко. Той е добро куче.

— Сигурен съм, че е така. Но дори и най-добрите кучета...

— О, абсолютно вярно, сър. Няколко пъти излиза навън и се върна около четири часа сутринта. После седеше на стъпалото и лаеше, докато му отворим.

— Кой го пускаше? Мис Лосън ли?

— Ами всеки, който го чуеше, сър. Последния път беше мис Лосън. Беше в нощта, в която се случи инцидентът с господарката. А Боб се прибра около пет часа. Мис Лосън побърза да го пусне, преди да беше успял да вдигне голям шум. Страхуваше се, че ще я събуди, а и не беше й споменала, че Боб е навън, за да не я тревожи.

— Разбирам. Помислила си е, че е по-добре да не съобщава на мис Аръндел, така ли?

— Поне така твърдеше, сър. Заяви: „Той сигурно ще се върне. Винаги го е правил, но тя може да се разтревожи, а няма да е добре за нея.“ Ето защо ние премълчахме случката.

— Боб харесваше ли мис Лосън?

— Ами, разбирате ли, той по-скоро се държеше надменно с нея, сър. Кучетата понякога се държат така. Тя бе мила с него. Наричаше го добро куче, хубаво куче, но той я гледаше някак насмешливо и не обръщаше никакво внимание на думите й.

— Разбирам — кимна Поаро.

Изведнъж направи нещо, което ме изненада.

Извади от джоба си писмото, което получи тази сутрин.

— Елън, знаете ли нещо за това?

Изражението на лицето й видимо се промени. Челюстта й увисна и тя се втренчи в Поаро с почти комично объркване.

— Ами... — заекна жената. — Не съм си и помислила!

Може би думите й прозвучаха несвързано, но не оставиха никакво съмнение за смисъла, който вложи в тях.

Тя се окопити и бавно изрече:

— Вие ли сте господинът, за когото е било предназначено писмото?

— Да. Аз съм Еркюл Поаро.

Както повечето от хората и Елън не бе погледнала името в разрешителното, което Поаро ѝ показва при пристигането ни. Тя леко кимна с глава.

— Така беше. Еркюл Поарот — тя добави „с“ към малкото име и произнесе буквата „т“ във фамилията. — Я виж ти! — възкликна жената. — Готвачката ще се изненада.

Поаро се намеси веднага:

— Няма ли да е по-разумно да отидем в кухнята и там, в компанията на вашата приятелка, да поговорим отново за всичко?

— Ами... ако нямате нищо против, сър.

В гласа на Елън се долови известно колебание. Предложението бе неочаквано за нея. Но естественото поведение на Поаро я убеди и ние се отправихме към кухнята. Там тя обясни на едрата жена с приятно лице, която точно сваляше чайника от газовия котлон, създаването се положение.

— Никога няма да повярваш, Ани. Всъщност този е господинът, за когото е било предназначено писмото. Нали се сещаш, писмото, което намерих при попивателната хартия.

— Имайте предвид, че нищо не зная — обади се Поаро. — Може би ще ми обясните защо писмото е бяло пуснато толкова късно.

— Ами, сър, честно казано, не знаех как да постъпя. И двете не знаехме, нали?

— Наистина не знаехме — потвърди готвачката.

— Виждате ли, сър, когато мис Лосън преглеждаше вещите на господарката след смъртта ѝ, много от нещата бяха раздадени или изхвърлени. Сред тях имаше и една, мисля че ѝ казват папка с листове за писма и попивателни хартии. Беше много красива, с изрисувана момина сълза на нея. Господарката винаги я използваше, когато пишеше писма в леглото. Е, мис Лосън не я искаше и ми я подари заедно с разни други дреболии, които бяха на господарката. Аз я прибрах в едно чекмедже и едва вчера я извадих. Канех се да сменя попивателните, за да е готова, когато ми потрябва. В нея имаше нещо като джобче, аз си пяхнах ръката и намерих писмо с почерка на господарката. Та вече споменах, не знаех какво да правя. Беше

написано от господарката и си помислих, че тя сигурно го е пхнала там с намерение да го изпрати на следващия ден, а после е забравила. Горката, често ѝ се случваше. Веднъж стана същото с един документ за банката и никой не можеше да се сети къде може да е забутан. Най-после се намери в преградата за писма на писалището.

— Беше ли немарлива?

— О, не, сър, напротив. Винаги си прибираше и подреждаше нещата. И в това беше бедата. Щеше да е по-добре, ако ги оставяше разхвърляни. Често се случваше да ги прибере, а после да забрави къде ги е сложила.

— Като топката на Боб например? — попита с усмивка Поаро.

Умният териер току-що се бе прибрал отвън и отново приятелски ни поздрави.

— Да, наистина, сър. Когато Боб престанеше да си играе, тя прибираше топката му. Но с нея всичко беше наред, защото си имаше определено място — чекмеджето, което ви показах.

— Разбирам. Но аз ви прекъснах, моля, продължете. Открили сте писмото в папката и после?

— Да, сър, така беше. Попитах Ани как мисли, че е най-добре да постъпим. Не ми се искаше да го хвърля в огъня, а, разбира се, не бих си и помислила да го *отворя*, нито пък Ани, а и не смятахме, че е работа на мис Лосън. И след като обсъдихме въпроса, аз просто залепих една марка, отскочих до пощенската кутия и го пуснах.

— Voila^[1] — леко се извърна към мен Поаро.

Не можах да се въздържа и язвително подметнах:

— Впечатляващо е колко просто се оказа обяснението.

Той изглеждаше малко унил и може би не трябваше да реагирам така бързо.

Поаро се обърна отново към Елън.

— Както отбеляза приятелят ми, обяснението се оказа много просто. Разбирате, че когато получих писмото с дата отпреди повече от два месеца, доста се изненадах.

— Да, предполагам, че сте се изненадали, сър. Не помислихме за това.

— Аз също... — Поаро се покашля — се чувствам малко раздвоен. Виждате ли, писмото... е един вид пълномощно, с което мис Аръндел е пожелала да ми повери нещо. Нещо от личен характер. —

Той важно прочисти гърлото си и продължи: — Сега, след като мис Аръндел е мъртва, аз се колебая какво да направя. Дали при тези обстоятелства мис Аръндел би пожелала да се съобразя с желанието ѝ или не? Трудно е, много е трудно.

Двете жени го погледнаха с уважение.

— Струва ми се, че ще трябва да се консултирам с адвоката на мис Аръндел. Имала е адвокат, нали?

— О, да, сър — отговори бързо Елън. — Мистър Първис от Харчестър.

— Той беше ли запознат с делата ѝ?

— Мисля, че да, сър. Той винаги е работил за нея, откакто аз съм тук. След падането тя изпрати да го повикат.

— Падането по стълбите ли?

— Да, сър.

— И кога точно го повика?

— В деня след Великден — намеси се готвачката. — Добре си спомням. Останах по празниците, за да се погрижа за гостите ѝ, а почивния ден си взех в сряда.

Поаро извади от джоба бележника си.

— Така, така. Тази година Великден е бил на дванайсети, а инцидентът с мис Аръндел е станал на четиринайсети. Писмото ѝ до мен е било написано три дни по-късно. Жалко, че не е било изпратено навреме. Все пак може да се окаже, че не е прекалено късно... — Той замълча, после продължи: — Струва ми се, че... ъъ... че задачата, с чието решение е искала да се захвана, е била свързана с някой... ъъ... от гостите, за които току-що ми споменахте.

Тази забележка, която си беше чиста догадка, получи мигновен отговор. По лицето, на Елън премина сянка. Тя се обърна към готвачката, която я погледна многозначително.

— Сигурно за мистър Чарлз — заяви тя.

— Бихте ли ми казали кои бяха тук? — попита Поаро.

— Доктор Таниос и мис Бела — съпругата му, мис Тереза и мистър Чарлз.

— Те са племенниците ѝ, така ли?

— Да, сър. Разбира се, доктор Таниос не ѝ е роднина. Всъщност той е чужденец. Мисля, че е грък или нещо подобно. Ожени се за мис

Бела, племенницата на мис Аръндел, дъщерята на сестра й. Мистър Чарлз и мис Тереза са брат и сестра.

— О, да, разбирам. Семейно тържество. И кога си заминаха?

— В сряда сутринта, сър. Доктор Таниос и мис Бела дойдоха отново в края на следващата седмица, защото се тревожеха за мис Аръндел.

— А мистър Чарлз и мис Тереза?

— Те дойдоха в края на по-следващата седмица, този, преди тя да почине.

Усещах, че любопитството на Поаро е огромно. Не виждах смисъл във въпросите му. Той получи обяснение на загатката си и според мен колкото по-скоро се оттеглеше, толкова по-добре би било за достойнството му.

Тази мисъл като че ли премина и през неговата глава.

— *Eh bien* — каза той. — Сведенията, които ми дадохте, са много полезни за мен. Трябва да се консултирам с мистър Първис, струва ми се, че така го нарекохте, нали? Много ви благодаря за помощта. Той се наведе и потупа Боб. — *Brave chien, va*^[2]. Обичал си господарката си.

Боб му отговори приятелски и изпълнен с надежда, че ще си поиграят малко, отиде и донесе буца въглища. Скараха му се и му взеха буцата. Погледна ме, като че ли търсеше съчувствие.

„Тези жени — сякаш казваше той. — Много са щедри за храна, но им липсва спортен дух!“

[1] *Voila* (фр.) — ето. — Б.пр. ↑

[2] *Brave churn, va* (фр.) — добро куче. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ИНЦИДЕНТА С ТОПКАТА НА КУЧЕТО

— Е, Поаро — подхванах аз, когато портата на Литългрийн Хаус се затвори след нас, — надявам се, че сега сте удовлетворен!

— Да, приятелю. Удовлетворен съм.

— Слава Богу! Цялата тази мистерия намери своето обяснение! Митът за злата компаньонка и богатата стара дама се разби на пух и прах. Закъснялото писмо и дори прословутият инцидент с топката на кучето се разкриха в истинската си същност. Всичко се нареди задоволително и си дойде на мястото.

Поаро се изкашля малко сухо и отговори:

— Не бих използвал думата задоволително, Хейстингс.

— Но вие го направихте преди минута.

— Не, не. Не казах, че случаят ме е *удовлетворил*. Имах предвид само, че любопитството ми е *задоволено*. Зная истината за инцидента с топката на кучето.

— Оказа се много елементарно!

— Не е толкова елементарно, колкото си мислите — той поклати енергично глава и продължи. — Зная една дреболия, която на вас не ви е известна.

— И коя е тя? — попитах го скептично аз.

— *Зная, че в перваза в горния край на стълбите е забит пирон.*

Аз се втренчих в него. Лицето му бе доста мрачно.

— Е — промълвих аз след една-две минути, — и защо да не е там?

— Въпросът е, Хейстингс, защо е там.

— Откъде да зная. Вероятно поради някакви причини, свързани с домакинството. Има ли някакво значение?

— Разбира се, че има значение. А не мога да измисля никаква причина, която да наложи да се забива пирон в перваза точно там.

Освен това е бил внимателно боядисан, за да не се вижда.

— За какво намекувате, Поаро? На вас известна ли ви е причината?

— Лесно мога да си я обясня. Ако искате да опънете здраво тънко въженце или тел напърно на стълбите на около педя от пода, от едната страна бихте могли да го завържете за перилата, но на вътрешната страна откъм стената ще имате нужда от пирон или от нещо подобно, за да го закрепите.

— Поаро! — извиках аз. — Какво намекувате, за Бога?

— Mon cher ami^[1], аз възстановявам *инцидента с топката на кучето*. Искате ли да чуете какво се е случило според мен?

— Да.

— Eh bien, някой е забелязал навика на Боб да оставя топката см в горния край на стълбите. Опасно е. Може да предизвика злополука. — Поаро замълча за миг, после продължи с леко променен глас: — Ако искате да убиее някого, Хейстингс, какво бихте направили?

— Аз... ами... не зная. Бих си измислил някакво алиби или нещо такова, предполагам.

— Уверявам ви, че такава постъпка би била трудна и опасна. Но вие не сте хладнокръвен и предпазлив убиец. Не ви ли е идвало наум, че най-лесният начин да се отървете от някой, който стои на пътя ви е, да се възползвате от злополука? Злополуки се случват непрекъснато. А понякога, Хейстингс, може да се направи така, че да се случат! — Той помълча малко и продължи: — Фактът, че кучето оставя топката си в горния край на стълбите, струва ми се, е дал на убиеца идеята. Мис Аръндел е имала навика да излиза нощно време от стаята си и да обикаля из къщата. Зрението ѝ не е било добро и е било съвсем правдоподобно да се подхлъзне на топката и да падне надолу по стълбите. Но предвидливият убиец не оставя нещата на случайността. Едно *въженце*, опънато напърно в горния край на стълбите, би свършило по-добра работа. Така тя със сигурност би си счутила главата. И когато всички хора от къщата се появяват, причината за злополуката се вижда ясно — топката на Боб!

— Ужасно! — извиках аз.

— Да — продължи мрачно Поаро. — Било е ужасно... Но неуспешно... Мис Аръндел се е наранила леко, но е могла да си счупи врата. Какво разочарование за непознатия ни приятел! Но мис Аръндел

е много проникателна възрастна дама. Всички са ѝ казвали, че се е подхлъзнала на топката и наистина тя е била там, но когато си е припомнила случката, е разбрала, че злополуката е била причинена от нещо друго. Не се е спънала в топката. После си е спомнила и още една подробност. Спомнила си е, че в пет сутринта е чула Боб да лае, за да го пуснат въщи. Всичко дотук е в рамките на догадките, признавам, но вярвам, че съм прав. Предната вечер мис Аръндел лично е прибрала в чекмеджето топката на Боб. После той е излязъл и не се е върнал. В такъв случай не Боб е оставил топката в горния край на стълбите.

— Това са само предположения, Поаро — отбелязах аз.

— Не съвсем, приятелю възрази той. — Докато мис Аръндел е бълнувала, тя е споменала няколко важни неща. Нещо за топката на Боб и за „открехната картина“. Нали разбирате?

— Ни най-малко.

— Любопитно. Достатъчно добре познавам езика ви, за да зная, че не се казва за картина, че е открехната. Открехва се врата. Картината се отмества.

— Или просто се изкривява.

— Или просто се изкривява, както казахте. Ето защо веднага разбрах, че Елън е объркала значението на думите, които е чула. Мис Аръндел не е произнесла „открехната“, а „кана“^[2]. И сега в гостната има една порцеланова кана, която се набива на очи. Вече бях видял, че на нея е нарисувано куче. Спомних си за бълнуванията и се върнах, за да я разгледам отблизо. Открих, че надписът на нея е за куче, което е било цяла нощ навън. Разбирате ли нишката на несвързаните мисли на тази жена? Боб е бил като кучето, изрисувано на каната. Вън през цялата нощ. Така че не е могъл да остави топката си на стълбите.

— Вие сте дяволски находчив, Поаро! — възкликнах аз с възторг, колкото и да не ми се искаше в момента да го призная. Поразява ме начинът, по който мислите за тези неща!

— Аз не „мисля за тях“. Те са *там*, съвсем явни, и всеки може да ги види. Eh bien, разбирате ли положението? Мис Аръндел е на легло, след като е паднала, но я обземат подозрения. Чувства, че може би те са абсурдни и са плод на фантазиите ѝ, но все пак съществуват. „След инцидента с топката на кучето тревогата ми нарасна“. И така, тя

ми пише, но за жалост писмото ѝ стигна до мен едва след два месеца. Кажете ми, писмото ѝ не съответства ли *изцяло* на фактите?

— Да — признах аз. — Съответства.

— Има още един момент, на който си струва да се спрем — продължи Поаро. — Мис Лосън е настоявала фактът, че Боб е бил навън през цялата нощ, да не стигне до ушите на мис Аръндел.

— Мислите, че тя...

— Мисля, че този факт трябва да се изясни много внимателно.

Разсъждавах минута-две по въпроса.

— Е — въздъхнах аз, — всичко е много интересно, искам да кажа като упражнение за ума. И ви свалям шапка. Майсторски възстановихте случилото се. Наистина жалко, че старата дама е починала.

— Да, жалко. Тя ми пише, че някой се опитва да я убие (в крайна сметка писмото се свежда до това) и после много скоро умира.

— Да — съгласих се аз. — И вие сте страшно разочарован, че е починала от естествена смърт, нали? Хайде, признайте си.

Поаро вдигна рамене.

— Или може би си мислите, че е била отровена — подметнах язвително аз.

Поаро поклати глава някак песимистично.

— Наистина изглежда така, сякаш мис Аръндел е починала от естествена смърт.

— И следователно — казах аз, — ще се върнем в Лондон с подвити опашки.

— Пардон, приятелю, но *няма* да се връщаме в Лондон.

— Какво искате да кажете, Поаро? — повиших глас аз.

— Ако кучето види заек, ще го зареже ли, за да се върне в Лондон? Не, ще го преследва до дупката му.

— И какво означава това?

— Кучето лови зайци. Еркюл Поаро лови убийци. В случая имаме убиец, един убиец, чието престъпление се е провалило, но все пак е убиец. И аз, приятелю, ще го гоня до дупка, него или нея, както може да се окаже.

Той рязко се обърна и тръгна към портата на една къща.

— А сега накъде, Поаро?

— В дупката, приятелю. Тук е домът на доктор Грейнджър, който е лекувал мис Аръндел при последното ѝ заболяване.

Доктор Грейнджър беше на около шейсет години. Лицето му беше слабо, с изпъкнали скули и волева брадичка, с рунтави вежди и много проникателни очи. Погледът му с интерес се местеше ту към мен, ту към Поаро.

— Е, с какво мога да ви бъда полезен? — попита той с готовност.

Поаро започна да говори помпозно:

— Бих искал да ви се извиня, доктор Грейнджър, за нахълтването ни. Трябва веднага да си призная, че не идвам при вас на преглед.

— Радвам се да го чуя — сухо отвърна доктор Грейнджър. — Изглеждате съвсем здрав!

— Бих искал да обясня целта на посещението си — продължи Поаро. — Истината е, че пиша книга за живота на покойния генерал Аръндел, който, както разбрах, няколко години преди да умре, е живял в Маркет Бейзинг.

Лекарят доста се изненада.

— Да, генерал Аръндел е живял тук до смъртта си. В Литългрийн Хаус, нагоре по пътя, веднага след банката. Вероятно вече сте били там?

Поаро кимна, а лекарят продължи:

— Но много преди аз да дойда тук през 1919.

— Познавали сте дъщеря му, покойната мис Аръндел?

— Да, добре познавах мис Емили Аръндел.

— Както сигурно разбирате, за мен бе голям удар, когато узнах, че мис Аръндел е починала наскоро.

— В края на април.

— И аз така бях осведомен. Виждате ли, разчитах на нея да ме осведоми за някои подробности, от личен характер, както и да ми разкаже спомени за баща си.

— Да, да. Но не виждам с какво мога да ви помогна.

— Генерал Аръндел няма ли други живи синове или дъщери? — попита Поаро.

— Не. Всички починаха.

— Колко деца бяха?

— Пет. Четири дъщери и един син.

— А внуци?

— Чарлз Аръндел и сестра му Тереза. Може да се свържете с тях. Но те едва ли ще ви бъдат от полза. Младото поколение не се интересува особено от дядовците си. Освен тях има и една мисис Таниос, но се съмнявам, че и от нея ще разберете нещо.

— Може би имат семейни документи?

— Може би. Но не съм сигурен. Зная, че след смъртта на мис Емили много неща бяха разчистени и изгорени.

Поаро въздъхна разочаровано.

Грейнджър го погледна с любопитство.

— С какво е интересен старият Аръндел? Никога не съм чувал да е бил нещо особено.

— Уважаеми господине — очите на Поаро блеснаха фанатично, — нали ви е известна фразата, че Историята не знае нищо за най-великите си мъже? Наскоро вестниците разгласиха нови факти, които хвърлят съвършено различна светлина върху индийските бунтове. Има някаква тайна история. И в нея Джон Аръндел е играл значителна роля. Всичко е впечатляващо, много впечатляващо! И нека ви кажа, уважаеми господине, в настоящия момент въпросът е от особен интерес. Индия и политиката на Англия към нея са парливата тема на деня.

— Хм — изсумтя докторът. — Чувал съм, че старият генерал Аръндел доста е приказвал за въпросните бунтове. Дори се смяташе, че има някаква награда.

— Кой ви каза?

— Една жена, мис Пибоди. Между другото, можете да я посетите. Тя е най-старият ни жител и познава отблизо семейство Аръндел. А клюките са основното ѝ забавление. Струва си да я видите заради самата нея, голям чешит е.

— Благодаря ви. Чудесна идея. Навярно ще ми дадете и адреса на младия мистър Аръндел, внука на генерала?

— На Чарлз? Да, мога да ви свържа с него. Но той е безотговорен млад дявол. За него семейната история не означава нищо.

— Млад ли е?

— Той е това, което един стар мърморко като мен нарича млад човек — пошегува се докторът. — Около тридесетте. От онзи тип млади хора, които се раждат, за да създават неприятности на

семействата си. Личен чар и нищо повече. Пътувал е по света, но никъде не е сторил добро.

— Безспорно леля му е била привързана към него? — подметна Поаро. — Често става така.

— Хм... не зная. Емили Аръндел не беше глупава. Доколкото ми е известно, никога не е успявал да измъкне пари от нея. Старицата беше труден човек. Харесвах я и я уважавах. Беше като стар войник.

— Внезапно ли почина?

— Да, в известен смисъл. Въпреки че през последните години здравето ѝ не беше добро. Но успя да се измъкне от някои тежки моменти.

— Говори се, съжалявам, че повтарям клюки — Поаро разпери обезоръжаващо ръце, — че се е скарала със семейството си.

— Думата „скарала“ не е съвсем точна — отвърна бавно доктор Грейнджър. — Чух, че не се стигало до открит скандал.

— Моля да ме извините, може би съм малко недискретен.

— Не, не. Обществото има право да бъде информирано.

— Разбрах, че не е оставила парите си на семейството си.

— Да, остави ги на една страхлива, пърхаща кокошка, компаньонката ѝ. Странна постъпка. Не мога да я разбера. Не е типично за нея.

— Е, добре — замислено каза Поаро, — не е трудно човек да си представи, че може да се случи подобно нещо. Една стара дама, крехка и болнава. Силно зависима от човека, който се грижи за нея. Една умна жена с известен личен чар може да постигне силно влияние над нея.

Думата „влияние“ изглежда му подейства като червеното на бик.

Доктор Грейнджър изсумтя възмутено.

— Влияние! Влияние! Нищо подобно! Емили Аръндел се отнасяше с Мини Лосън по-лошо, отколкото с куче. Типично за нейното поколение. Жените, които изкарват прехраната си като компаньонки, обикновено са глупави. Ако имаха малко повече мозък, биха си намерили по-добър начин да си припечелват хляба. Емили Аръндел не приемаше радушно глупачките. Обикновено всяка година изхвърляше някое бедно дяволче. Влияние! Нищо подобно!

Поаро нагази в опасни води.

— Възможно ли е — предположи той — да има стари семейни писма и документи, които тази... въъ... Лосън притежава.

— Може би — съгласи се Грейнджър. — Обикновено доста неща се съхраняват в къщата на една стара дама. Не мисля, че мис Лосън е успяла да прерови дори и половината.

— Много ви благодаря, доктор Грейнджър. Бяхте много любезен.

— Няма за какво — отвърна лекарят. — Съжалявам, че не можах да ви помогна с нищо. Мис Пибоди е вашият шанс. Живее в Мортън Манър, на около миля оттук.

Поаро помириxa големия букет от рози върху масата на лекаря.

— Прекрасно — промърмори той.

— Да, и аз мисля така. Въпреки че не мога да усетя аромата им. Загубих обонянието си при един грип преди четири години. Хубаво признание от един лекар, нали? Докторе, излекувай се! Ужасно неприятно. Не мога да се насладя на пушенето, както преди.

— Да, жалко. Между другото, ще ми дадете ли адреса на младия Аръндел?

— Ще ви го дам. — Изпрати ни до вестибюла и се провикна: — Доналдсън! Колегата ми — поясни той. — Той сигурно го има. Сгоден е за Тереза, сестрата на Чарлз. Доналдсън! — провикна се отново той.

От една стая в дъното на къщата излезе млад мъж. Беше среден на ръст с доста безцветна външност. Обноските му бяха изискани. Човек не можеше да си представи по-голям контраст между него и доктор Грейнджър.

Той му обясни какво желаем.

Светлосините, почти прозрачни очи на доктор Доналдсън ни разглеждаха изучаващо. Когато заговори, гласът му прозвуча сухо, но учтиво.

— Не зная точно къде можете да намерите Чарлз — каза той, — но ще ви дам адреса на мис Тереза Аръндел. Несъмнено тя ще е в състояние да ви свърже с брат си.

Поаро го увери, че това би било чудесно.

Докторът написа адреса на лист от бележника си, откъсна го и го подаде на Поаро.

Поаро му благодари и се сбогува с двамата лекари. Когато излязохме навън, аз забелязах, че доктор Доналдсън стоеше във вестибюла и гледаше след нас, а на лицето му бе изписано леко учудване.

[1] Mon cher ami (фр.) — скъпи приятелю. — Б.пр. ↑

[2] Ajar (англ.) — открехната; jar (англ.) — кана. — Б.пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ МИС ПИБОДИ

— Наистина ли бяха необходими тези лъжи, Поаро? — попитах аз, след като се отдалечихме.

Поаро повдигна рамене.

— Ако изобщо човек се кани да лъже, а между другото, забелязал съм, че вашата природа съвсем не е склонна към лъжите, но що се отнася до мен, те съвсем не ме притесняват...

— Забелязал съм — вметнах аз.

— ... и, както споменах, ако човек се кани да лъже, то лъжата трябва да бъде артистична, романтична и убедителна.

— Смятате ли, че лъжата ви беше убедителна? Мислите ли, че доктор Доналдсън ви повярва?

— Този млад човек е скептичен по природа — призна замислено Поаро.

— На мен ми се стори, че определено ни подозира.

— Не разбирам защо. Всеки ден едни малоумници пишат за живота на други малоумници. Така или иначе вече го направихме.

— За първи път чувам да наричате себе си малоумник — ухилих се аз.

— Мисля, че мога да изиграя някоя роля не по-зле от всеки друг — отвърна хладно Поаро. — Съжалявам, че не оценихте моята малка лъжа, но лично аз си я харесах.

— Сега какво ще правим? — промених темата аз.

— Качваме се в колата и отиваме на посещение в Мортън Манър.

Мортън Манър се оказа солидна, грозна викторианска къща. Грохнал иконом ни прие с известно подозрение и ни попита дали „имаме уговорена среща“.

— Моля, предайте на мис Пибоди, че идваме от името на доктор Грейнджър.

След като почакахме няколко минути, вратата се отвори и в стаята влезе пълна, ниска жена. Рядката ѝ бяла коса бе грижливо

разделена на път. Носеше черна кадифена рокля, протрита на доста места. На врата си имаше красив перлен гердан и голяма камея.

Присви късогледите си очи, за да ни разгледа, и тръгна към нас. Първите й думи ни изненадаха.

— Продавате ли нещо?

— Нищо, госпожо — отвърна Поаро.

— Наистина ли?

— Разбира се.

— Не предлагате прахосмукачки?

— Не.

— Нито чорапи?

— Не.

— Нито килими?

— Не.

— Е, добре — заяви мис Пибоди и се настани на един стол. — Мисля, че вече всичко е наред. Седнете.

Ние послушно седнахме.

— Простете за въпросите ми — продължи тя с лека нотка на извинение. — Трябва да внимавам. Нямаме представа колко много хора идват. А от слугите няма полза. Те не успяват да се справят. Но не мога да ги виня. Подходящи дрехи, подходящи обноски, подходящи имена. Как да ги разпознае човек? Командир Риджуей, мистър Скот Еджъртън, капитан Д'Арси Фицхърбърт. Някои от тях изглеждат много добре. Но преди да се усетите, ви натикват под носа машинка за сметана.

— Уверявам ви, мадам — започна сериозно Поаро, — че ние не се занимаваме с нищо такова.

— Надявам се.

Поаро се впусна отново в измислиците си. Мис Пибоди го изслуша, без да го прекъсва, но няколко пъти в очите й проблесна пламъче. Накрая каза:

— Значи ще пишете книга, а?

— Да.

— На английски?

— Разбира се, че на английски.

— Но вие сте чужденец, нали? Хайде, хайде, чужденец сте, нали?

— Да, абсолютно вярно.

— Предполагам, че вие сте неговият секретар — тя премести погледа си към мен.

— Ъъ... да — отвърнах колебливо аз.

— Можете ли да пишете на правилен английски?

— Надявам се.

— Хъм... Къде сте учили?

— В Итън.

— В такъв случай не можете.

Бях принуден да оставя без отговор обвинението срещу един стар и уважаван образователен център, защото мис Пибоди отново се обърна към Поаро.

— Каните се да пишете за живота на генерал Аръндел, а?

— Да. Струва ми се, че сте го познавали.

— Да, познавах Джон Аръндел. Той пиеше — тя замълча за момент, после продължи замислено. — Индийските бунтове, а? Струва ми се, че усилията ви са напразни, но то си е ваша работа.

— Знаете ли, мадам, тези неща от време на време идват на мода. А в момента е дошъл ред на Индия.

— Така си е. Всичко се връща. Погледнете ръкавите.

Ние запазихме почтително мълчание.

— Тези тесни ръкави, бухнали в раменете, винаги са били грозни — отбеляза тя. — Но с буфан изглеждах много добре — тя погледна Поаро с блеснали очи. — А сега, какво искате да научите?

Поаро разпери ръце.

— Всичко! Фамилната история. Ключките. Домашният живот.

— Не мога да ви кажа нищо за Индия — отвърна мис Пибоди. — Истината е, че не го слушах. Тези старци са много отегчителни. А и анекдотите им са такива. Беше много глупав човек, но смея да твърдя, че бе добър генерал. Чувала съм, че в армията с интелигентност далеч не се стига. Бъди галантен с жената на полковника, отнасяй се с уважение към по-висшите офицери и ще преуспееш. Баща ми казваше така.

Поаро изслуша с подobaващо уважение разсъжденията ѝ, помълча малко, после попита:

— Вие сте познавали добре семейство Аръндел, нали?

— Знаех ги всичките. Матилда бе най-голямата. Пъпчиво момиче. Преподаваше в неделното училище. Падаше си по едно от кюретата. След нея беше Емили. Имаше хубава стойка на коня. Тя бе единственият човек, който можеше да се справи с баща им, когато той се напиеше. От къщата им се изнасяха купища бутилки. Заравяха ги нощем. После, нека си помисля, кой следваше? Арабела или Томас? Струва ми се, че беше Томас. Винаги ми е било жал за Томас. Един брат и четири сестри. Това прави мъжа да изглежда глупак. А и той беше малко като баба. Никой не допускаше, че някога ще се ожени. Всички бяха изненадани, когато се случи.

Тя се изкиска. Волен, звучен викториански кикот.

Явно мис Пибоди се забавляваше. Като че ли забрави за присъствието ни. Бе потънала далеч назад в миналото.

— Арабела бе следващата. Обикновено момиче. Имаше лице като кифла. Все пак се омъжи, въпреки че бе най-грозната в семейството. За един професор в Кеймбридж. Доста по-стар от нея. Трябва да е бил около шейсетте. Чете тук няколко лекции. Мисля, че бяха за чудесата на съвременната химия. Посетих ги. Спомням си, че мънкаше. Имаше брада. Не можах да чуя много от това, което казваше. Арабела седеше зад мен и задаваше въпроси. Тя също не беше в първа младост. Май че приближаваше четиридесетте. Е, сега и двамата са мъртви. Но имаха щастлив брак. Говори се, че да си вземеш грозна жена си има своите предимства — научаваш най-лошото веднага, а и едва ли ще кръшка. После бе Агнес. Най-малката и най-хубавата. Струваше ни се, че се държи прекалено свободно. Странно, човек би помислил, че ако някоя от тях се омъжи, то непременно ще е Агнес. Умря малко след края на войната.

— Казахте, че сватбата на мистър Томас е била доста изненадваща.

Мис Пибоди отново се подсмихна.

— Изненадваща? Така си беше. Стана страхотен скандал. Никога не можехме да си представим, че той, толкова кротък, свенлив и плах мъж, отдаден на сестрите си, ще го направи. — Тя замълча за миг, после продължи: — Спомняте ли си за един случай, който се превърна в голяма сензация в края на деветдесетте? Мисис Варли? Предполагаше се, че е отровила мъжа си с арсен. Красива жена. Вдигна се много шум. Оправдаха я. Томас Аръндел съвсем си загуби

ума по нея. Събираше всички статии от вестниците и си изрязваше снимките ѝ. Едва ли ще повярвате, но когато процесът приключи, той отиде в Лондон и ѝ предложи да се оженят. Томас! Тихичкият домошар Томас. Човек никога не знае как ще постъпят мъжете, нали? Винаги са склонни към безразсъдства.

— И какво стана?

— О, тя се омъжи за него.

— Сигурно е било голям шок за сестрите му?

— Така си беше! Не искаха да я приемат. Не знаях дали мога да ги упреквам, като се имат предвид обстоятелствата. Томас им бе смъртно обиден. Отиде да живее в Чанъл Айландс и повече не се чу нищо за него. Не знаех дали жена му е отровила първия си съпруг, но не отрови Томас. Той я надживя с три години. Имаха две деца — момче и момиче. Хубави деца, приличат на майка си.

— Предполагам, че често са посещавали леля си?

— Чак след смъртта на родителите си. Бяха пораснали и ходеха на училище. Идваха през ваканциите. По онова време Емили беше останала сама на света, а те и Бела Бигс бяха единствените ѝ живи роднини.

— Бигс?

— Дъщерята на Арабела. Скучно момиче, с няколко години по-голяма от Тереза. Но стана за смях. Омъжи се за чужденец, който учеше в университета. Гръцки лекар. Изглежда ужасно, въпреки че, трябва да призная, има очарователни обноски. Е, не мисля, че бедната Бела имаше по-добри възможности. Прекарваше времето си, като помагаше на баща си или държеше преждата на майка си. А този господин беше екзотичен. Привлече я.

— Бракът им щастлив ли е?

— Не бих могла да го твърдя със сигурност за *който и да било* брак! *Изглеждат* щастливи. Имат две деца с доста жълтеникава кожа. Семейството живее в Смирна.

— Но сега са в Англия, нали?

— Да, пристигнаха през март. Предполагам, че скоро ще се върнат обратно в Смирна.

— Мис Емили Аръндел беше ли привързана към племенницата си?

— Привързана към Бела? О, да, доста. Тя е скучна жена. Изцяло е отдадена на децата си и на нещата около тях.

— Мис Аръндел одобряваше ли съпруга ѝ?

— Не го одобряваше — засмя се мис Пибоди, — но мисля, че харесваше този вагабонтин. Знаете ли, той е умен. Ако питате мен, много добре я забавляваше. Този човек има нюх към парите.

Поаро се изкашля.

— Разбрах, че мис Аръндел е била богата — подхвърли той.

Мис Пибоди се настани по-удобно на стола си и продължи:

— Да, заради това бе цялата суматоха! Никой не предполагаше, че е толкова богата. Ето как стана. Старият генерал Аръндел остави приличен доход, който раздели поравно между сина и дъщерите си. Част от него бе инвестиран отново и, струва ми се, доста удачно. Имаха значително дялово участие в Мортолд. Разбира се, Томас и Арабела изтеглиха дяловете си, когато се ожениха. Другите три сестри останаха да живеят тук и не харчеха и една десета част от дохода си, така че парите им бяха отново инвестирани. Когато Матилда почина, парите ѝ бяха разделени между Емили и Агнес. А когато Агнес почина, остави всичко на Емили. Тя продължи да харчи съвсем малко и беше станала много богата жена преди смъртта си. А сега тази Лосън получава всичко.

Мис Пибоди изрече последните думи някак триумфално.

— Вие изненадахте ли се, мис Пибоди?

— Да си призная, да! Емили винаги открито е казвала, че след смъртта ѝ парите ще бъдат разделени между племенниците ѝ. Всъщност в първоначалното ѝ завещание беше така. Имаше предвидени малки суми за прислугата и разни други неща, но основната част бе разделена между Тереза, Чарлз и Бела. Боже мой, каква суматоха настъпи след смъртта ѝ, когато се оказа, че е направила ново завещание, според което всичко остава на бедната мис Лосън!

— Точно преди смъртта си ли е направила второто завещание?

— Намеквате за чуждо въздействие — мис Пибоди му хвърли остър поглед. — Не, боя се, че не сте прав. Не мисля, че бедната Лосън е толкова умна или смела, за да се опита да направи подобно нещо. В интерес на истината тя изглеждаше точно толкова изненадана, колкото и всички останали, или поне така твърдеше.

Поаро се усмихна на последните ѝ думи.

— Завещанието бе направено десет дни преди смъртта ѝ — продължи мис Пибоди. — Адвокатът заяви, че всичко е било наред. Е, вероятно е така.

— Искате да кажете... — наклони се напред Поаро.

— Измама, ето какво е според мен. Има нещо съмнително.

— Вие как мислите, че е станало?

— Нямам никаква представа! Откъде да зная как се правят тези неща? Не съм адвокат. Но има нещо странно, запомнете ми думите.

— Повдигал ли се е въпрос за оспорване на завещанието? — бавно попита Поаро.

— Мисля, че Тереза се консултира с адвокат. Ама каква полза! От десет души девет биха казали „Недейте!“ Веднъж петима адвокати ме посъветваха да не правя нещо, което бях решила. А как постъпих аз? Не им обърнах внимание и спечелих делото. Застанах на свидетелското място и едно младо лондонско нищожество се опита да ме обърка. Но не успя. „Вие едва ли бихте могли да разпознаете със сигурност тези кожи, мис Пибоди — заяви ми той. — На тях няма марка на производителя.“ А аз му отвърнах: — „Може и да е така, но на хастара има кръпка и ако в днешно време някой е в състояние да направи подобна кръпка, аз ще си изям чадъра.“ Съсипах го напълно! — и мис Пибоди се разсмя от сърце.

— Предполагам — започна внимателно Поаро, — че... тъъ... отношенията между мис Лосън и членовете на семейството на мис Аръндел са доста обтегнати.

— А вие какво очаквате? Знаете каква е човешката природа. Така или иначе, след всяка смърт има неприятности. Мъртвецът още не е изстинал, а роднините вече ще си издерат очите!

— Съвсем вярно — въздъхва Поаро.

— Такава е човешката природа — отбеляза примирено мис Пибоди.

Поаро смени темата.

— Вярно ли е, че мис Аръндел се е увличала от спиритизма?

— Ако мислите — прониза го с поглед мис Пибоди, — че духът на Джон Аръндел е дошъл и е заповядал на Емили да остави парите си на Мини Лосън и че тя го е послушала, ще ви кажа, че много грешите. Емили не е толкова глупава. Ако питате мен, тя смяташе, че

спиритизмът просто е малко по-забавен от реденето на пасианси или играта на карти. Виждали ли сте сестрите Трип?

— Не.

— Ако ги бяхте видели, щяхте да разберете колко е глупаво всичко. Неприятни жени. Винаги ви предават разни съобщения от този или онзи ваш роднина, и то обикновено от най-неподходящия. Но те вярват. И Мини Лосън също. Е, предполагам, че тези занимания са просто начин за прекарване на вечерите, който не е по-лош от всички останали.

Поаро отново смени темата.

— Сигурно познавате младия Чарлз Аръндел? Какъв човек е той?

— Не го бива за нищо. Но е чаровен младеж. Постоянно без пукната пара, постоянно с дългове, обикаля по света, но винаги се връща. Черен гологан се не губи! Знае обаче как да се държи с жените — подсмихна се тя. — Виждала съм ги много като него! Струва ми се странно, че е син на Томас. Той бе порядъчен и консервативен. Образец на нравственост. Е, младежът може би е наследил от другаде някои лоши неща. Но имайте предвид, че нехранимайкото ми харесва, макар и да е от тези, които с радост биха убили баба си за един-два шилинга. Липсва му морал. Странно е как някои хора се раждат без него.

— А сестра му?

— Тереза? — Мис Пибоди поклати глава и бавно каза: — Не зная. Тя е екзотично създание. Необичайно. Сгодена е за този наш превзет лекар. Вероятно сте го видели.

— Доктор Доналдсън.

— Да. Казват, че бил способен. Но е голям сухар във всичко останало. Не е от онзи тип младежи, на които бих обърнала внимание, ако бях момиче. Е, Тереза си знае работата най-добре. Обзалагам се, че има опит.

— Доктор Доналдсън не се ли е грижил за мис Аръндел?

— Да, когато доктор Грейнджър беше в отпуск.

— Но не и по време на последното й боледуване?

— Мисля, че не.

— Струва ми се, мис Пибоди — усмихна се Поаро, — че вие не го цените много като лекар?

— Не съм казала такова нещо. Всъщност, грешите. Той е умен и проникателен, но аз не приемам методите му. Ето ви един пример. Навремето, когато някое дете преядеше със зелени ябълки и получи жлъчна криза, лекарят го преглеждаше вкъщи, предписваше му хапчета, които му се изпращаха от здравната служба. А сега ви обясняват, че детето страда от силна ацидоза и трябва да пази диета. После получавате същото лекарство, само че под формата на красиви малки хапчета, приготвени във фармацевтичен завод, които струват три пъти повече! Доналдсън принадлежи към тази школа и, да ви кажа право, някои майки го предпочитат. Звучи им по така! Никой не си прави илюзии, че този млад човек ще бъде тук дълго и ще лекува шарка или жлъчни кризи. Погледът му е насочен към Лондон. Амбициозен е. Иска да специализира.

— В коя област?

— Май че серумна терапия. Мисля, че правилно го казах. Идеята е да ви бодат със спринцовки под кожата, независимо дали се чувствате добре или не, за да не пипнете някоя болест. Не одобрявам тези отвратителни инжекции.

— Доктор Доналдсън изследва ли някое конкретно заболяване?

— Не питайте мен. Всичко, което зная, е, че не се задоволява да бъде само обикновен провинциален лекар. Иска да се установи в Лондон. Но за да го направи, има нужда от пари, а е беден като църковна мишка.

— Колко жалко, че истински способните често страдат от липса на пари. А ето че има хора, които не харчат дори и една четвърт от дохода си.

— Емили Аръндел не го харчеше — повтори мис Пибоди. — Много хора се изненадаха, когато прочетоха завещанието. От сумата, искам да кажа, а не от човека, на когото я остави.

— Мислите, че роднините ѝ са били изненадани?

— Това се казва въпрос! — мис Пибоди присви от удоволствие очи. — Не бих отговорила нито да, нито не. Един от тях имаше доста странна реакция.

— Кой?

— Господарят Чарлз. Беше си правил други сметки. Не е глупак, този Чарлз.

— Но май без кръчмаря, а?

— Във всеки случай обаче той не е превзет сухар — енергично отбеляза мис Пибоди. Замълча за малко, после попита: — Ще се свържете ли с него?

— Имам такова намерение — отвърна важно Поаро. — Струва ми се, че е възможно той да е запазил някои семейни документи, отнасящи се до дядо му.

— По-вероятно е да си е запалил огън с тях. Този младеж не уважава възрастните.

— Човек трябва да опита всички възможности — отбеляза поучително Поаро.

— Несъмнено — съгласи се сухо мис Пибоди.

За миг в сините ѝ очи проблеснаха пламъчета, които сякаш подействаха неприятно на Поаро и той стана.

— Не бива повече да ви губя времето, госпожо. Много съм ви благодарен за всичко, което сторихте за мен.

— Направих каквото можах. Май доста се отклонихме от индийските бунтове, нали? — Ръкува се и с двама ни я на тръгване заяви: — Съобщете ми, когато излезе книгата ви. Ще я прочета с интерес.

Последното нещо, което чухме, докато напускахме стаята, беше гърленият ѝ смях.

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ СЕСТРИТЕ ТРИП

— А сега? — попита Поаро, когато седнахме в колата. — Какво ще правим?

Вече имах опит и не предложих да се върнем в Лондон. В крайна сметка, ако Поаро се забавляваше по свой особен начин, защо трябваше да възразявам?

Предложих да пием чай.

— Чай, Хейстингс? Каква чудесна идея! Погледнете колко е часът!

— Вече погледнах, искам да кажа, видях колко е часът. Пет и половина. Тъкмо време за чай.

— Вие, англичаните, постоянно говорите за чай — въздъхна Поаро. — Не, mon ami, не и за нас. Скоро в една книга, посветена на етикецията, прочетох, че човек не бива да прави следобедни посещения след шест часа. Ако го направи, то значи, че постъпва невъзпитано. Следователно ни остава половин час, за да осъществим намеренията си.

— Колко светски сте настроен, днес, Поаро! Кого ще посетим сега?

— Les demoiselles^[1] Трип.

— Да не би пък сега да пишете книга за спиритизма? Или все още за живота на генерал Аръндел?

— Този път ще е по-просто, приятелю. Но трябва да разберем къде живеят тези дами.

Упътиха ни с готовност, но докато стигнем, трябваше да прекосим доста тесни улички. Домът на госпожиците Трип се оказа живописна къщичка. Беше толкова стара, че можеше да се срути всеки момент.

Едно дете на около четиринайсет години отвори вратата и неохотно се отмести до стената, за да ни направи път да влезем.

Вътре бе претрупано със стари дъбови мебели, имаше голяма открита камина, а прозорците бяха толкова малки, че едва се виждаше. От мебелите лъхаше фалшива простота — „добрият стар дъб за скромните обитатели на къщата“. Имаше много плодове, поставени в дървени купи, и безброй снимки. Забелязах, че повечето от тях са на едни и същи хора, снимани в различни пози, най-често с букети цветя, притиснати до гърдите им, или с големи сламени шапки. Момичето, което ни пусна, измърмори нещо и изчезна, но гласът ѝ се чу ясно от горния етаж.

— Търсят ви двама господата, мис.

Долетяха припрени женски гласове и с много скърцане и топуркане една дама слезе по стълбите и с благосклонно изражение пристъпи към нас. Наближаваше петдесетте и косата ѝ бе разделена на път като на Богородица. Имаше кафяви, леко изпъкнали очи. Носеше рокля от муселин с избродирани клончета по нея, която някога е била красива.

Поаро пристъпи напред и поведе разговора с най-галантния си маниер.

— Трябва да ви се извиня за безпокойството, мадмоазел, но се намирам в затруднено положение. Дойдох, за да открия една дама, но тя е напуснала Маркет Бейзинг, и ми казаха, че вие сигурно имате адреса ѝ.

— Така ли? Коя е тя?

— Мис Лосън.

— О, Мини Лосън. *Разбира се!* Ние сме големи приятели. Моля, седнете мистър... ъъъ...?

— Пароти, а приятелят ми е капитан Хейстингс.

Мис Трип кимна и леко се засуети.

— Седнете тук, моля... Не... Аз наистина предпочитам високия стол. Сигурни ли сте, че се чувствате удобно? Скъпата Мини Лосън... О, ето я и сестра ми.

Отново се чу скърцане и топуркане и към нас се присъедини още една дама, облечена в зелена плетена рокля, която би подходдала на шестнайсетгодишно момиче.

— Сестра ми Изабел... мистър... ъъъ... Парот... и... ъъъ... капитан Хокинс. Изабел, скъпа, тези господата са приятели на Мини Лосън.

Мис Изабел Трип не бе така миловидна, както сестра си, и изглеждаше доста слабичка. Имаше красива руса коса, вдигната нагоре, която представляваше объркана маса от букли. Маниерите ѝ бяха детински и лесно можеше да се познае, че на снимките с цветята беше тя. Плесна развълнувано с ръце като дете.

— Колко хубаво! Скъпата Мини! Виждали ли сте я скоро?

— От няколко години не сме се виждали — обясни Поаро. — Загубихме връзка. Аз пътувах. Ето защо бях така изненадан и очарован, когато разбрах за голямото щастие, което е сполетяло старата ми приятелка.

— Да, наистина. *И съвсем* заслужено! Човек като Мини се среща рядко. Толкова семпла, толкова честна!

— Джулия! — възкликна Изабел.

— Да, Изабел?

— Колко забележително! „П“. Спомняш ли си, че снощи планшетът отчетливо изписа „П“. Посетител, който ще прекоси вода, за да дойде, и ще е с инициал „П“.

— Да, така беше — съгласи се Джулия.

Двете сестри се загледаха в Поаро с възторг и изненада.

— Той никога не лъже — заяви тихо мис Джулия.

— Интересувате ли се от окултизъм, мистър Парот?

— Опитът ми е скромнен, мадмоазел, но подобно на всеки човек, пътувал много из Изтока, съм принуден да призная, че има много неща, които не разбирам и които нямат естествено обяснение.

— Така е — отвърна Джулия. — Напълно вярно.

— Изтокът — промърмори Изабел. — Люлката на мистицизма и окултизма.

Доколкото знаех, пътешествията на Поаро из Изтока се свеждаха до едно пътуване до Сирия и Ирак, и то само за няколко седмици. Съдейки по думите му, човек би си помислил, че е прекарал по-голямата част от живота си в джунглите и по базарите, и е близък приятел на факири, дервиши и махатми.

Доколкото можех да преценя, сестрите Трип бяха вегетарианки, окултистки, британски израилтянки, последователки на християнската наука^[2], спиритистки и ентусиазирани любителки фотографии.

— Понякога ми се струва — въздъхна Джулия, — че в Маркет Бейзинг е невъзможно да се живее. Тук няма красота, няма душа.

Човек трябва да има душа, не мислите ли, капитан Хокинс?

— Абсолютно вярно — отвърнах аз леко озадачен. — О, абсолютно вярно.

— *Където няма проникновение, хората погиват* — отговори с цитат Изабел и въздъхна. — Често съм се опитвала да побеседвам с викария, но намирам, че е болезнено тесногърд. Не мислите ли, мистър Парот, че всяка религия *ограничава*?

— А всичко е толкова просто, наистина — намеси се сестра й. — Както добре знаем, всичко е радост и любов!

— Така е, така е — съгласи се Поаро. — Колко жалко, че възникват неразбирателства и скандали, най-вече за пари.

— Парите са толкова мръсно нещо — въздъхна Джулия.

— Предполагам, че мис Аръндел е била една от вашите съмишленички? — попита Поаро.

Двете сестри се спогледаха.

— Едва ли — каза Изабел.

— Ние никога не сме били напълно сигурни — отбеляза Джулия. — В някой момент тя изглеждаше вярваща, но после казваше нещо толкова... неприлично. Но нали си спомняш последния сеанс? — продължи тя. — Беше наистина забележителен. — Обърна се към Поаро: — Случи се вечерта, когато скъпата мис Аръндел се разболя. Двете със сестра ми отидохме у тях след вечеря и направихме сеанс, само ние четирите. И знаете ли какво видяхме... Трите съвсем ясно видяхме нещо като ореол около главата на мис Аръндел.

— Comment^[3]?

— Да. Нещо като смътно сияние. — Тя се обърна към сестра си и попита: — Не би ли го описала така, Изабел?

— Да. Точно така. Равномерно неясно сияние, обгръщащо главата на мис Аръндел, един ореол, светец съвсем слабо. Било е *знак*, сега вече го знаем, знак, че й предстои да премине в отвъдното.

— Забележително! — възкликна Поаро впечатлен по начин, подходящ за случая. — В стаята беше ли тъмно?

— О, да, на тъмно се получава винаги по-добре. А беше доста топла вечер, така че и камината не беше запалена.

— Един много интересен дух разговаря с нас — продължи Изабел. — Нарече се Фатима. Обясни ни, че е преминала в отвъдното по време на кръстоносните походи. Предаде ни прекрасно съобщение.

— Тя всъщност говореше ли ви?

— О не, не с глас, а с почукване. Любов. Надежда. Живот. Прекрасни слова.

— И мис Аръндел се е разболяла по време на сеанса?

— След него. Поднесоха ни сандвичи и вино, но скъпата мис Аръндел заяви, че няма да си вземе, защото не се чувства съвсем добре. Така започна болестта ѝ. Слава Богу, не ѝ се наложи да страда дълго.

— Почина след четири дни — добави Изабел.

— Вече получихме няколко съобщения от нея — поясни Джулия нетърпеливо. — Каза, че е много щастлива, че всичко е прекрасно и че се надява да се възцари мир и любов между всичките ѝ обични.

Поаро се покашля.

— Боя се, че това... тъъ... едва ли е така.

— Поведението на роднините ѝ към бедната Мини беше позорно — оплака се Изабел. Лицето ѝ се зачерви от възмущение.

— Мини е съвсем безобидна душа — присъедини се към думите ѝ Джулия.

— Хората започнаха да говорят неприятни неща. Била нагласила работата така, че парите да бъдат завещани на нея!

— А всъщност и за нея беше голяма изненада...

— Не повярвала на ушите си, когато адвокатът прочел завещанието...

— Самата тя ни го призна. „Джулия — ми каза тя, — скъпа, толкова съм шокирана. Само няколко дарения за слугите, а Литългрийн Хаус и остатъкът от богатството е завещала на Вилхелмина Лосън.“ Беше толкова смаяна, че едва говореше. А когато се осъзна, попита каква е сумата, като може би си мислеше, че става дума за няколко хиляди лири. Но след подробни пояснения за дивиденти и прочее мистър Първис събщи, че сумата е около триста седемдесет и пет хиляди лири. Бедната Мини почти припаднала, както ни разправи по-късно.

— Не е имала никаква представа — продължи другата сестра. — Никога не си е мислила, че може да ѝ се случи подобно нещо!

— Тя ли ви го каза?

— О, да, повтори го многократно. Ето защо е много долно от страна на семейство Аръндел да продължават да се държат толкова

недостойно. Отбягват я и я гледат с подозрение. В крайна сметка живеем в свободна страна...

— Англичаните изглежда вярват в тази заблуда — промърмори Поаро.

— Убедена съм, че всеки може да завещае парите си както пожелае! Мисля, че мис Аръндел постъпи съвсем разумно. Очевидно не е имала доверие на роднините си и, смея да твърдя, съвсем не без основание.

— Ами! — надвеси се напред Поаро с интерес. — Така ли?

Проявеното внимание от негова страна окуражи Изабел и тя продължи:

— Да, така е. Мистър Чарлз Аръндел, нейният племенник, е истинска напаст. Всички го знаят! Мисля дори, че полицията на една чужда страна го търси. Крайно непривлекателен човек. Колкото до сестра му, е, аз всъщност не съм *разговаряла* с нея, но тя е много странно момиче. Ултрамодерна е, слага си много грим. От вида на устните ѝ ми *призлява*. Сякаш по тях има *кръв*. Освен това подозирам, че взема наркотици. Поведението ѝ понякога е доста *странно*. Сгодена е за този млад и добър доктор Доналдсън, но ми се струва, че и *той* понякога изглежда възмутен. Разбира се, тя е привлекателна посвоему, но се надявам, че след време той ще се вразуми и ще се ожени за някое добро английско момиче, което харесва живота в провинцията и работата на открито.

— А другите роднини?

— И те са същите. Съвсем недостойни. Не че имам нещо против мисис Таниос, тя е доста приятна жена, но е много глупава и е изцяло под властта му. Той е турчин, мисля. Малко страшничко е за едно английско момиче да се омъжи за *турчин*, не мислите ли? Показва известна липса на *изтънченост*. Естествено мисис Таниос е много добра майка, въпреки че децата ѝ са доста непривлекателни, горките.

— Значи според вас мис Лосън най-много заслужава да получи състоянието на мис Аръндел?

— Мини Лосън е изключително *добра* жена — заяви ведро Джулия. — И толкова безкористна. Не че парите не я интересуват, но *никога* не е ламтяла за тях.

— И все пак не се е отказала да приеме богатството.

Изабел леко се отдръпна.

— О, едва ли някой би го направил.

— Не, вероятно не... — усмихна се Поаро.

— Виждате ли, мистър Парот — намеси се Джулия, — тя гледа на жеста като на израз на доверие, свещено *доверие*.

— Освен това с удоволствие би направила нещо за мисис Таниос или за децата ѝ — обясни Изабел. — Но не иска *той* да се добере до парите.

— Тя дори си мислеше да осигури издръжка на Тереза.

— Струва ми се, че е много щедро от нейна страна, имайки предвид безцеремонния начин, по който момичето винаги се е отнасяло с нея.

— Наистина, мистър Парот, Мини е *най-щедрият* човек. Но вие, разбира се, я познавате!

— Да — каза Поаро. — Познавам я, но все още не зная адреса ѝ.

— О, Боже! Колко съм глупава! Да ви го запиша ли?

— Аз ще си го запиша.

Поаро извади неизменния си бележник.

— Кланройдън Маншънс № 17. Не е много далеч от Уайтлис. Нали ще ѝ предадете поздравите от нас? Отдавна не ни се е обаждала.

Поаро стана и аз го последвах.

— Трябва да благодаря и на двете ви — заяви той за изключително приятния разговор, както и за любезността ви да ми дадете адреса на моята приятелка.

— Чудя се защо не са ви го дали от къщата! — възкликна Изабел.

— Пак тази Елън! Слугите са толкова *ревниви* и *дребнави*. Понякога бяха много груби с Мини.

Джулия се ръкува като градама.

— Беше ни приятно, че ни посетихте — заяви любезно тя. — Чудя се...

Стрелна въпросителен поглед към сестра си.

— Бихте ли... — Изабел леко се изчерви. — Бихте ли останали да споделите нашата вечеря? Съвсем проста вечеря. Сурови зеленчуци, черен хляб, масло и плодове.

— Звучи привлекателно — отвърна бързо Поаро, — но за съжаление приятелят ми и аз трябва да се връщаме в Лондон.

След като отново се ръкувахме и обещахме да предадем заръките на мис Лосън, ние най-после си тръгнахме.

[1] Les demoiselles (фр.) — госпожиците. — Б.пр. ↑

[2] Християнска наука — религия и система за лечение, създадена от американката Мари Бейкър Еди през 1866 г. Основава се на тълкуването на Светото писание, според което болестите, греховете и смъртта могат да бъдат преодоляни чрез разбиране и прилагане на божествените принципи на християнското учение. Хората, които то проповядват, се наричат християнски учени. — Б.пр. ↑

[3] Comment (фр.) — какво. — Б.пр. ↑

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

ПОАРО ОБСЪЖДА СЛУЧАЯ

— Слава Богу, Поаро — казах аз разпалено, — не ни отървахте от суровите моркови! Какви ужасни жени!

— Pour vous, un bon bifteck^[1], с пържени картопки и бутилка приятно вино. Чудя се те какво ли щяха да ни предложат за пиене?

— Ами вода, предполагам — отвърнах аз и потръпнах. — Или нещо безалкохолно. Подхожда на мястото! Обзалагам се, че нямат баня и единствената тоалетна е в градината!

— Странно е, че на някои жени им харесва да живеят без удобства — замислено отбеляза Поаро. — Причината невинаги е бедността, въпреки че много успешно се справят при липса на достатъчно средства.

— А сега какви са заповедите към шофьора? — попитах аз, когато стигнахме до края на криволичещите улички и излязохме на пътя към Маркет Бейзинг. — Кое следващо местно светило ще посетим? Или ще се върнем „При Джордж“ и още веднъж ще разпитаме астматичния келнер?

— Ще ви е приятно да чуете, Хейстингс, че ние с вас приключихме работата си в Маркет Бейзинг.

— Чудесно.

— Но само за момента. Аз ще се върна!

— Отново по следите на неуспелия убиец?

— Точно така.

— Научихте ли нещо от брътвежите, които току-що чухме?

— Има някои моменти, които заслужават внимание — отбеляза важно Поаро. — Персонажите в нашата драма започват да се открояват по-ясно. В някои отношения прилича на романче от старите времена, нали?

— Една невзрачна компаньонка, която преди е била пренебрегвана, е забогатяла и сега се прави на благотетлка.

— Предполагам, че подобно положение е доста оскърбително за хората, които се смятат за законни наследници!

— Така е, Хейстингс. Вярно е.

Пътувахме мълчаливо няколко минути. Прекосихме Маркет Бейзинг и отново се озовахме на главния път. Тананиках си тихичко мелодията на песента „Човече, имал си тежък ден“.

— Забавлявахте ли се, Поаро? — попитах най-сетне аз.

— Не разбирам добре какво искате да кажете със „забавлявахте ли се“, Хейстингс?

— Стори ми се, че се държахте като човек, който се труди през почивните дни!

— Смятате, че не съм достатъчно сериозен?

— О, вие сте напълно сериозен. Но цялата работа е някак си теоретична. Вие я подхванахте, за да доставите удоволствие на собствения си ум. Искам да кажа, че не е реална.

— *Au contraire*^[2], съвсем е реална.

— Лошо се изразих. Имам предвид, че ако въпросът стоеше да помогнем на старата дама или да я предпазим от по-нататъшни нещастия, е, тогава в случая щеше да има нещо вълнуващо. Но при тези обстоятелства, след като вече е мъртва, все си мисля, че не си струва да се тревожим.

— При това положение, *mon ami*, човек не би трябвало изобщо да разследва убийства!

— Не, не, не. Съвсем различно е. Искам да кажа, че в подобен случай имате *тяло*... О, всичко да върви по дяволите!

— Не се гневете. Напълно ви разбирам. Правите разлика между *тяло* и *смърт*. Да предположим например, че мис Аръндел е умряла внезапно и по обезпокоително жесток начин, вместо след дълго боледуване. Тогава не бихте останали безразличен към усилията ми да открия истината, нали?

— Не, разбира се.

— И все пак някой се е опитал да я убие.

— Да, но не е *успял*. Ето къде е разликата.

— И въобще ли не ви е интересно да разберете *кой* се е опитал да я убие?

— Е, да, в известен смисъл.

— Разполагаме с много ограничен кръг — каза замислено Поаро.
— Въженце...

— Въженцето, за което вие само си правите догадки от пирона в перваза! — прекъснах го аз. — А е възможно този пирон да е там от години!

— Не е. Боята е съвсем прясна.

— Е, аз все пак мисля, че може да има различни обяснения.

— Дайте ми едно.

В момента не успях да измисля нищо достатъчно правдоподобно. Поаро се възползва от мълчанието ми и продължи разясненията си.

— Да. Един ограничен кръг. Въженцето е могло да бъде опънато в горния край на стълбите, едва след като всички са си легнали. Следователно трябва да разгледаме единствено обитателите на къщата. Тоест вината пада върху седем души. Доктор Таниос. Мисис Таниос. Тереза Аръндел. Чарлз Аръндел. Мис Лосън. Елън. Готвачката.

— Със сигурност не би трябвало да подозирате слугите.

— Но те получават пари от завещанието, mon cher. Освен това *не е изключено* да има и други причини — омраза, кавга, безчестие, човек не може да бъде *сигурен*.

— Струва ми се съвсем невероятно.

— Съгласен съм, че е невероятно. Но трябва да се вземат под внимание всички възможности.

— Тогава би следвало да се спрете на осем души, а не седем.

— Как така?

Почувствах, че ще спечеля точка.

— Трябва да включите и самата мис Аръндел. Откъде бихте могли да знаете, че тя не е опънала въженцето, за да се спъне някой друг от гостите?

Поаро повдигна рамене.

— Казахте една глупост, приятелю. Ако мис Аръндел е поставила капана, самата тя щеше да внимава да не влезе в него. Спомнете си, че тя е паднала по стълбите.

Останах съкрушен.

Поаро продължи замислено:

— Последователността на събитията е достатъчно ясна падането, писмото, адресирано до мен, посещението на адвоката. Но има един

съмнителен момент. Дали мис Аръндел нарочно е задържала писмото и се е колебаела да го изпрати? Или след като го е написала, е решила, че е пуснато?

— Няма как да разберем — отвърнах аз.

— Не. Можем само да предполагаме. Според мен тя си е мислела, че е изпратено. И вероятно е била изненадана, че не е получила отговор...

Мислите ми бяха отлетели в друга посока.

— Смятате ли, че в тези спиритически глупости има някакъв смисъл? — попитах аз. — Искам да кажа, мислите ли, че е възможно въпреки убеждението на мис Пибоди в несъстоятелността на подобно предположение нареждането да се направи промяна в завещанието и всичките пари да бъдат оставени на тази Лосън да е било дадено по време на някой от *сеансите*?

Поаро недоверчиво поклати глава.

— Това не съвпада с общото впечатление, което си изградих за характера на мис Аръндел.

— Сестрите Трип заявиха, че мис Лосън е била шокирана, когато са прочели завещанието — припомних си замислено аз.

— Да, тя така им е казала — съгласи се Поаро.

— Но вие не вярвате на думите ѝ?

— Моп амі, познавате недоверчивата ми природа! Не вярвам на нищо, което някой твърди, докато не бъде потвърдено или доказано.

— Правилно, стари приятелю — отвърнах прочувствено аз. — Човек не бива да бъде доверчив.

— „Той казва“, „тя казва“, „те казват“ — пфу! Какво означава това? Съвършено нищо. Може да е абсолютната истина. Или пък полезна лъжа. Но аз, аз боравя само с *факти*.

— И какви са фактите?

— Мис Аръндел е паднала. Никой не го оспорва. Но тя не е паднала случайно. Било е нагласено.

— И единственото доказателство е, че Еркюл Поаро го твърди.

— Съвсем не. Пиронът е доказателство. Писмото на мис Аръндел до мен е доказателство. Малката подробност, че кучето е било оставено навън през цялата нощ, е доказателство. Думите на мис Аръндел за каната, картината върху нея и топката на Боб е доказателство. Всички тези неща са *факти*.

— И кой е следващият факт, моля?

— Следващият факт е отговорът на обичайния ни въпрос. Кой е човекът, облагодетелстван от смъртта на мис Аръндел? Отговор — мис Лосън.

— Злата компаньонка! — възкликнах аз. — От друга страна, роднините са си мислили, че те ще получат наследството. А когато се е случила злополуката, те *са щели* да бъдат облагодетелстваните.

— Точно така, Хейстингс. Ето защо би трябвало всички те да бъдат заподозрени. Има и още един дребен факт. Мис Лосън се е постарала мис Аръндел да не научи, че Боб е прекарал нощта навън.

— И вие го смятате за подозрителен?

— Съвсем не. Само го отбелязвам. Може би желанието да го скрие, е било продиктувано единствено от загрижеността за спокойствието на старата дама. Като че ли това е най-вероятното обяснение.

Погледнах косо Поаро. Дяволски добре умееше да се измъква.

— Мис Пибоди намекна, че подозира някаква измама със завещанието — напомних му аз. — Какво според вас имаше предвид?

— Струва ми се, че по този начин изрази неясните си и недоизказани подозрения.

— Изглежда версията за чуждото въздействие може да бъде отхвърлена — замислено казах аз. — Мис Аръндел е имала достатъчно здрав разум, за да не повярва на глупости като спиритизма.

— Какво ви кара да мислите, че спиритизмът е глупост, Хейстингс?

Зяпнах го слисано.

— Скъпи Поаро... Тези ужасни жени...

— Напълно съм съгласен с оценката ви за госпожиците Трип — усмихна се той. — Но фактът, че сестрите се занимават с християнска наука, вегетарианство, окултизъм и спиритизъм, не означава, че тези вярвания са виновни за нещо. Ако някоя глупачка ви наговори куп небивалици за фалшив скарабей, който е купила от някакъв мошеник, това съвсем не дискредитира една от основните теми на египтологията!

— Да не би да искате да кажете, че *вярвате* в спиритизма, Поаро?

— Разумът ми не го отхвърля. Никога не съм го изучавал, но трябва да се признае, че много учени са убедени в съществуването на явления, които не могат да бъдат обяснени, дори и с лековерните приказки на някоя си мис Трип.

— В такъв случай вие вярвате в брътвежите, че около главата на мис Аръндел се е появил светец ореол?

Поаро махна с ръка.

— Говорех по принцип, защото исках да ви покажа, че вашият скептицизъм не е основателен. Колкото до въпроса ви, създадох си определено мнение за сестрите Трип и трябва внимателно да обмисля всеки факт, който ми съобщиха. Глупавите жени, *mon ami*, са си глупави, независимо дали говорят за спиритизма, за политиката, за отношенията между половете или за принципите на будизма.

— И все пак вие много внимателно ги слушахте.

— Днес целта ми бе такава — да слушам. Да чуя всичко, което ще се каже за тези седем души, и най-вече, разбира се, за петимата, представляващи най-голям интерес. Вече знаем някои неща за тях. Да вземем мис Лосън. От сестрите Трип научихме, че тя е била всеотдайна, безкористна и изобщо добър човек. От мис Пибоди научихме, че е била глупава и лековерна, без достатъчно смелост и ум, за да извърши нещо незаконно. От доктор Грейнджър научихме, че са я тормозили и унижавали, и е била една бедна „страхлива, пърхаща кокошка“. Струва ми се, че се изрази така. От келнера научихме, че мис Лосън е „личност“, а от Елън, че Боб, кучето, я е презирало. Виждате ли, всеки я е възприемал от различен ъгъл. Същото се отнася и за останалите. Никой няма добро мнение за морала на Чарлз Аръндел, но въпреки това отношението им към него не е еднакво. Доктор Грейнджър го нарича снизходително „непочтителен млад дявол“. Мис Пибоди казва, че той би убил и баба си за пари, но определено предпочита нехранимайкото пред „сухара“. Тези сведения са много полезни и интересни и ни водят към следващата крачка.

— Каква е тя?

— Да си изградим собствено мнение, приятелю.

[1] Pour nous, un bon bifteck (фр.) — за нас един хубав бифтек. — Б.пр. ↑

[2] Au contraire (фр.) — напротив. — Б.пр. ↑

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

ТЕРЕЗА АРЪНДЕЛ

На другата сутрин поехме към адреса, който ни даде доктор Доналдсън.

Предложих на Поаро да посетим мистър Първис, адвоката, но той категорично отхвърли идеята.

— Не, приятелю. Какво можем да му кажем, какъв мотив ще изтъкнем, за да му поискаме информация?

— Обикновено сте пълен с най-невероятни мотиви, Поаро! Всяка от досегашните лъжи би свършила работа, нали?

— Напротив, приятелю, „всяка от досегашните лъжи“, както се изразихте, *няма* да свърши работа. Не и пред адвокат. Ще бъдем, как го казвате, изхвърлени като мръсни котета.

— Е, добре — съгласих се аз. — Да не рискуваме!

И така, както вече споменах, ние се отправихме към апартамента на Тереза Аръндел.

Въпросният апартамент се намиреше в един блок в Челси с изглед към реката. Беше обзаведен скъпо, в модерен стил, с блестящи хромирани мебели и дебели килими с геометрични фигури.

Почакахме няколко минути и после в стаята влезе момиче, което ни погледна въпросително.

Тереза Аръндел изглеждаше на около двайсет и осем или двайсет и девет години. Беше висока и стройна и сякаш беше слязла от увеличена черно-бяла фотография. Косата ѝ бе катраненочерна, а лицето ѝ — мъртвешки бледо под тежкия грим. Веждите ѝ бяха оскубани и придаваха на лицето ѝ израз на закачлива ирония. Устните ѝ бяха единственото цветно петно, блестяща алена роза на бялото ѝ лице. Въпреки отегченото и безразличното си държание тя създаваше впечатление (не зная как успяваше), че е два пъти по-жизнена от останалите хора. Приличаше на навита пружина.

Хладно погледна към мен, после към Поаро.

Страхувайки се да излъже (надявам се), този път Поаро подаде визитната си картичка. Тя я взе и като я държеше с пръстите си, я разгледа от двете страни.

— Предполагам — каза тя, — че вие сте мистър Поаро?

Поаро ѝ се поклони с възможно най-голямата си галантност.

— На вашите услуги, мадмоазел. Ще ми позволите ли да отнема малко от скъпоценното ви време?

Имитирайки леко маниера на Поаро, тя отвърна:

— Приятно ми е, мосю Поаро. Седнете, моля.

Поаро седна доста предпазливо на ниския квадратен фотьойл, а аз — на един стол с права облегалка и конопена тапицерия. Тереза се настани небрежно на табуретката пред камината. Предложи ни цигари. Ние отказахме, а тя си запали една.

— Вероятно сте чували за мен, мадмоазел?

Тя кимна.

— Приятелче на Скотланд Ярд. Така е, нали?

Стори ми се, че Поаро не остана във възторг от описанието ѝ. Той заяви важно:

— Аз разследвам престъпления, мадмоазел.

— Колко впечатляващо — отбеляза Тереза Аръндел с отегчен глас. — Жалко, че си загубих бележника за автографи!

— Случаят, с който се занимавам сега, е следният — продължи Поаро. — Вчера получих писмо от вашата леля.

Бадемовидните ѝ очи се разшириха леко и тя издуха облаче цигарен дим.

— От леля ми ли, мосю Поаро?

— Да, мадмоазел.

— Съжалявам — промърмори тя, — ако по някакъв начин ви развалям играта, но наистина, знаете ли, вече нямам леля! Всичките са мъртви. Последната почина преди два месеца.

— Мис Емили Аръндел?

— Да, мис Емили Аръндел. Човек не получава писма от мъртъвци, нали, мосю Поаро?

— Аз понякога получавам, мадмоазел.

— Сигурно е ужасно!

Но в гласа ѝ се появи нова нотка, нотка на внезапно възникнала тревога и предпазливост.

— И какво ви пише леля ми, мосю Поаро?

— Все още не мога да ви кажа, мадмоазел. Виждате ли, отнася се за... — той се прокашля. — За един деликатен въпрос.

За миг настъпи тишина. Тереза Аръндел дръпна от цигарата си и заяви:

— Всичко, което казахте, звучи омайващо потайно. Но какво общо имам аз?

— Надявах се, мадмоазел, че може би ще се съгласите да ми отговорите на няколко въпроса.

— Въпроси? За какво?

— Въпроси от семеен характер.

Очите ѝ отново се разшириха.

— Звучи доста помпозно! Навярно ще ми обясните за какво става дума.

— Естествено. Може ли да ми дадете сегашния адрес на брат ви Чарлз?

Тя присви очи. Скрытата ѝ енергия се позагуби. Сякаш се затвори в черупка.

— Боя се, че не мога. Не си пишем често. Струва ми се, че е напуснал Англия.

— Разбирам — каза Поаро и замълча.

— Това ли искахте да научите?

— О, имам и други въпроси. Например доволна ли сте от начина, по който леля ви се разпореди със състоянието си? Или от колко време сте сгодена за доктор Доналдсън?

— Доста сте осведомен.

— Eh bien?

— Eh bien, след като ще се правим на чужденци, отговорът и на двата ви въпроса е, че не ви влиза в работата! *Ca ne vous regarde pas, M. Hercule Poirot*^[1].

Поаро внимателно я изучава минута-две. После без сянка на разочарование той стана.

— Значи така! Е, може би не би трябвало да съм изненадан. Позволете ми, мадмоазел, да ви поздравя за чудесното френско произношение. Пожелавам ви приятна сутрин. Хайде, Хейстингс.

Когато стигнахме до вратата, момичето проговори. Отново в съзнанието ми се появи чувството, че е като навита пружина. Тя не

помръдна от мястото си, но думите, които изрече, изплюснях като камшик.

— Върнете се.

Поаро бавно се подчини. Седна отново и я погледна с очакване.

— Хайде да престанем да се правим на глупаци — продължи тя.
— Възможно е да сте ми полезен, мосю Еркюл Поаро.

— С удоволствие, мадмоазел, но как?

Между две дръпвания от цигарата тя отвърна тихо и много спокойно:

— Като ми кажете как да оспоря завещанието.

— Сигурно един адвокат...

— Да, адвокат, може би... ако имам подходящ адвокат. Но единствените адвокати, които познавам, са почтени хора! Тяхното мнение е, че завещанието е напълно законно и опитите да се оспори ще са само загуба на пари.

— Но вие не им вярвате.

— Вярвам, че винаги има начин... Ако човек няма нищо против да е безскрупулен и е готов да плати. Е, аз съм готова да платя.

— И сте сигурна, че аз съм готов да бъда безскрупулен, ако ми се плати?

— Открих, че повечето от нас са такива! Не виждам защо вие трябва да правите изключение. Разбира се, хората винаги твърдят, че са честни и почтени.

— Тоест, това е част от играта, а? И ако допуснем, че съм готов да бъда безскрупулен, какво, смятате, мога да направя?

— Нямам представа. Но вие сте умен човек. Всички го знаят. Можете да измислите нещо.

— Какво например?

— Ваша работа — повдигна рамене Тереза Аръндел. — Да откраднете завещанието и да го подмените с фалшиво... Да отвлечете Лосън и да я заплашите, като кажете, че е измамила леля Емили да ѝ завещае всичко. Да представите ново завещание, което старата Емили е направила на смъртния си одър.

— Дъхът ми спира от богатото ви въображение, мадмоазел!

— Е, какъв е отговорът ви? Бях откровена. Ако е отказ — известно ви е къде е вратата.

— Не е отказ... все още... — отвърна Поаро.

Тереза Аръндел се засмя и ме погледна.

— Приятелят ви — забеляза тя — изглежда шокиран. Дали да не го изпратим да се поразходи около блока?

Поаро се обърна към мен с леко раздражение:

— За Бога, Хейстингс, овладейте се. Моля да извините приятеля ми, мадмоазел. Както забелязахте, той е честен човек. А на всичко отгоре е и предан, особено към мен. Във всеки случай, нека да подчертая следното — Поаро я изглежда строго. — Каквото и да направим, ще бъде в рамките на закона.

Тя леко повдигна вежди.

— Законът — изрече замислено той — дава големи възможности.

— Разбира се — Тереза се усмихна едва-едва. — Е, добре, договорихме се. Искате ли да обсъдим вашия дял от плячката, ако се окаже, че въобще има някаква плячка?

— И за него можем да се договорим. Всичко, което искам, са някои дребни нещица.

— Готово.

— Сега слушайте, мадмоазел — надвеси се напред Поаро. — По принцип в деветдесет и девет от случаите аз съм на страната на закона. Стотният... е, той е различен. Обикновено е доста по-доходен... Но трябва да стане съвсем безшумно, разбирате ли ме... много, много безшумно. Репутацията ми не бива да пострада. Длъжен съм да внимавам.

Тереза Аръндел кимна.

— Трябва да науча всички факти по случая! Нужна ми е истината! Разбирате, че когато човек знае истината, по-лесно може да лъже!

— Звучи ми съвсем разумно.

— Добре тогава. А сега, на коя дата бе направено завещанието?

— На 21 април.

— А предното завещание?

— Леля Емили го направи преди пет години.

— И какво гласеше то?

— Малка сума за Елън и за бившата ни готвачка, а всичко останало трябваше да бъде разделено между децата на брат й Томас и на сестра й Арабела.

— Под попечителство ли щяха да останат тези пари?

— Не, щяхме да разполагаме с тях.

— А сега внимавайте. Всички ли бяхте запознати с условията на завещанието?

— О, да. Чарлз и аз знаехме, Бела също. Леля Емили не го криеше. Всъщност, когато някой от нас искаше заем от нея, тя винаги отговаряше: „Ще разполагате с парите ми, след като умра. Бъдете доволни, че ще е така.“

— Би ли отказала да заеме пари, ако някой е болен или силно се нуждае от пари?

— Не, не мисля, че би отказала — изрече бавно Тереза.

— Но е смятала, че имате достатъчно средства, за да се издържате?

— Да, така смяташе.

В гласа ѝ се долови горчивина.

— Но вие... не мислите така?

Изминаха няколко минути, преди Тереза да заговори.

— Баща ми ни остави по трийсет хиляди лири. Лихвата от тях, ако са вложени удачно, възлиза на хиляда и двеста лири на година. От данъците намаляват малко. Прилична сумичка, с която човек може добре да преживява. Но аз... — гласът ѝ се промени, стройното ѝ тяло се напрегна и тя отметна назад глава. Цялата стаена жизненост, която бях усетил в нея, излезе наяве. — Но аз искам да получа повече от живота! Искам най-доброто! Най-хубавата храна, най-красивите дрехи, нещо специално, нещо изключително, а не само подходящо облекло в съответния моден стил. Искам да живея и да се забавлявам. Да отида на Средиземно море и да се потопя в топлите му води, да седна на игралната маса и да залагам цели пачки пари, да организирам празненства — диви, чудати, екстравагантни... Искам всичко, което може да се вземе от този отворителен свят, и то не в бъдеще. Искам го сега!

Гласът ѝ бе станал прекрасен — развълнуван и топъл. Оживлението ѝ бе опияняващо.

Поаро я наблюдаваше съсредоточено.

— Предполагам, че досега сте живели така?

— Да, Еркюл... Така живях!

— И колко ви останаха от трийсетте хиляди?

Тя се изсмя рязко.

— Двеста дваайсет и една лири и четиридесет и седем пенса. Такава е точната сметка. Както виждате, човече, ще трябва да ви плащам от парите, които ще спечелим. Ако няма печалба — няма да има и плащане.

— В такъв случай — каза убедено Поаро — със сигурност ще има печалба.

— Вие сте страхотен малък човек, Еркюл. Радвам се, че се срещнахме.

Поаро продължи делово:

— Има няколко неща, които непременно трябва да зная. Вземате ли наркотици?

— Не, никога.

— Пиете ли?

— Доста, но не защото ми харесва. Компанията ми пие, а аз го правя заедно с тях, но още утре мога да се откажа.

— Звучи обнадеждаващо.

Тя се засмя.

— Забавленията ми не са свързани само с чашката, Еркюл.

— Любовни авантюри? — продължи той.

— Много, в миналото.

— А сега?

— Само Рекс.

— Тоест, доктор Доналдсън?

— Да.

— Той изглежда някак много чужд на живота, който споменахте.

— Така е.

— И все пак вие сте привързана към него. Чудя се защо?

— О, какво значение има? Защо Жулиета е обичала Ромео?

— Ами защото той се е оказал първият мъж, който е срещнала.

— Рекс не е първият мъж, който срещам — отговори бавно Тереза. — Съвсем не е. — Тя сниши глас и продължи: — Но мисля... Чувствам... че е последният.

— Той е беден, мадмоазел.

Тя кимна.

— И също се нуждае от пари.

— Страшно много. Но не по същите причини, поради които ги искам аз. Не желае лукс... или красота... или вълнения... или тям

подобни. Би носил един костюм, докато се скъса... И би обядвал с консерви всеки ден, без да се впечатли. И би се къпал в стара, очукана вана. Ако имаше пари, всичките щяха да отидат за епруветки, за лаборатория и всичко останало. Той е амбициозен. Работата му означава всичко за него. Дори повече, отколкото аз.

— Той знаеше ли, че ще наследите пари, когато мис Аръндел умре?

— Аз му казах. О! След като се сгодихме. Той наистина няма да се ожени за мен заради парите ми, ако намекувате за това.

— Все още ли сте сгодени?

— Разбира се.

Поаро не реагира. Мълчанието му като че ли я обезпокои.

— Разбира се — повтори остро тя. После добави: — Вие... срещнахте ли се с него?

— Видях го вчера в Маркет Бейзинг.

— Защо? За какво говорихте?

— Аз не му казах нищо. Помолих го само за адреса на брат ви.

— На Чарлз? — гласът ѝ отново стана остър. — Какво искате от Чарлз?

— Чарлз? Кой пита за Чарлз? — чу се приятен мъжки глас.

В стаята нахълта млад мъж с бронзов загар на лицето и приятна усмивка.

— Кой спомена за мен? — попита той. — Чух името си от вестибюла, но не подслушвах. В Борстъл са много чувствителни към подслушването. Тереза, момичето ми, какво става? Изплюй камъчето.

[1] *Ca ne vous regarde pas, M. Hercule Poirot (фр.)* — това не ви засяга, мосю Еркюл Поаро. — Б.пр. ↑

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА

ЧАРЛЗ АРЪНДЕЛ

Трябва да призная, че от момента, в който го видях, усетих необяснима симпатия към Чарлз Аръндел. В него имаше нещо невероятно безгрижно и непринудено. В очите му искреше дяволито пламъче. А усмивката му бе най-обезоръжаващата, която съм виждал.

Той прекоси стаята и седна на облегалката на един от масивните тапицирани столове.

— За какво става дума, сестричке? — попита той.

— Това е мосю Еркюл Поаро, Чарлз. Той е готов да... тъъ... да свърши една мръсна работа за нас срещу малка компенсация.

— Възразявам — извика Поаро. — Не мръсна работа, нека я наречем малка безвредна измама... Така че първоначалната воля на завещателя да бъде изпълнена. Хайде да назовем нещата по този начин.

— Назовавайте ги както искате — съгласи се Чарлз. — Чудя се как Тереза се е сетила за вас?

— Тя не се е сетила за мен — отговори бързо Поаро. — Дойдох по собствено желание.

— И си предложихте услугите?

— Не съвсем. Търсих вас. Сестра ви ми каза, че сте заминали в чужбина.

— Тереза е много грижовна сестра — отговори Чарлз. — Рядко бърка. Всъщност е подозрителна като дявол.

Той й се усмихна с любов, но тя не му отвърна. Изглеждаше загрижена и замислена.

— Със сигурност — отбеляза Чарлз — тук нещо не е наред. Мосю Поаро не е ли известен с това, че преследва престъпници? И то не за да им помага или да ги поощрява.

— Ние не сме *престъпници*! — възкликна Тереза остро.

— Но искаме да станем — каза Чарлз приветливо. — Аз самият съм мислил по въпроса за фалшифициране, то е по моята част.

Изхвърлиха ме от Оксфорд заради дребно недоразумение с някакъв чек. Беше детински просто, само добавих една нула. По-късно имаше малък *скандал* с леля Емили и местната банка. Беше глупаво от моя страна, разбира се. Трябваше да се досетя, че умът на старата дама е като бръснач. Всичките ми изпълнения обаче бяха за дребни суми — петачки или десетачки, от този род. Но да фалшифицираш завещание, направено на смъртен одър, би било много рисковано. Човек трябва да хване твърдоглавата и непреклонна Елън и да я подкупи... Тази ли е думичката?... Така или иначе, да я накара да потвърди, че е била свидетел на завещанието. Боя се, че е много трудно. Дори бих се оженил за нея, за да не може после да свидетелства срещу мен. — Той дружелюбно се ухили на Поаро и продължи: — Убеден съм, че сте инсталирали таен микрофон и в Скотланд Ярд ни слушат.

— Проблемът ви ме интересува — отбеляза Поаро с нотка на укор в гласа си. — Естествено не мога да се ангажирам с нищо, което е противозаконно. Но има и други начини... — замълча многозначително той.

Чарлз Аръндел повдигна елегантно рамене.

— Убеден съм, че в законите има много вратички — съгласи се той. — Сигурно го знаете.

— Кой е свидетелствал на завещанието? Имам предвид онова, което е било направено на 21 април.

— Първис довел един свой служител, а вторият свидетел е бил градинарят.

— В присъствието на мистър Първис ли е подписано?

— Да.

— И предполагам, че мистър Първис е много уважаван човек?

— Първис, Първис, Чарлзуърт и още веднъж Първис са точно толкова уважавани и безукорни, колкото английската банка — обясни Чарлз.

— Не му е било приятно да изготви завещанието — намеси се Тереза. — Вярвам му, че се е опитал да разубеди леля Емили по изключително деликатен начин.

— Той ли ти го каза, Тереза? — попита остро Чарлз.

— Да. Вчера отново го посетих.

— Няма смисъл, сладка моя... Трябва да го разбереш. Само си харчиш парите.

Тереза сви рамене.

— Бих ви помолил да ми разкажете всичко, което знаете за последните седмици от живота на мис Аръндел. Като начало, ще започна с това, че, както разбрах, вие, брат ви, а също и доктор Таниос и съпругата му сте й гостували за Великден.

— Да, така беше.

— Случи ли се нещо важно по време на посещението ви?

— Не.

— Нищо? Но аз мислех...

— Какво егоцентрично създание си, Тереза — намеси се Чарлз.
— Нищо важно не се случи с теб! Потънала в любовни мечтания! Нека да ви кажа, мосю Поаро, че Тереза си има едно синеоко момче в Маркет Бейзинг. От местните доктори. И като резултат вече е получила погрешна представа за света. Всъщност леля ни се спъна, падна по стълбите и едва не се уби. Ех, да беше станало. Щеше да ни спести цялата тази бъркотия.

— Паднала е по стълбите?

— Да, спъна се на топката на кучето. Малката умна гадинка я беше оставила в горния край на стълбите и тя се спъна в нея през нощта.

— Кога се е случило?

— Чакайте да помисля... Във вторник — вечерта, преди да си заминем.

— Леля ви пострада ли сериозно?

— За съжаление не си падна на главата. Ако беше станало така, можеше да пледираме за слабоумие или както се казва по научному. Не, почти не пострада.

— Какво разочарование за вас — отбеляза сухо Поаро.

— А? О, разбирам за какво намекувате. Да, както се изразяхте, беше голямо разочарование. Костеливи орехи са тези стари дами.

— И всички ли си тръгнахте в сряда сутринта?

— Да.

— В сряда, петнайсети април. После кога се видяхте отново с леля си?

— Не беше в края на следващата, а на по-следващата седмица.

— Било е, чакайте да си спомня, на двайсет и пети, нали?

— Да, мисля, че беше на тази дата.

— А леля ви кога почина?

— Следващият петък.

— В понеделник през нощта ли се почувства зле?

— Да.

— В понеделника, когато сте си тръгнали?

— Да.

— Ходихте ли при нея по време на боледуването й?

— Отидохме чак в петък. Не знаехме, че наистина е толкова зле.

— Пристигнахте ли навреме, за да я заварите жива?

— Не, вече беше починала.

Поаро премести погледа си към Тереза Аръндел.

— Бяхте ли с брат си и в двата случая?

— Да.

— А при второто ви гостуване не стана ли дума, че е направено ново завещание?

— Не — отговори Тереза.

Чарлз обаче отвърна почти едновременно с нея.

— О, да — каза той. — Стана дума.

Говореше безгрижно, както винаги, но се усети как леко се стегна, като че ли безгрижието му бе по-изкуствено от обикновено.

— *Така ли?* — попита Поаро.

— Чарлз! — извика Тереза.

Той сякаш се притесняваше да срещне погледа на сестра си.

Заговори й, без да я гледа в очите:

— Тя сигурно си спомняш, сестричке? Споменах ти.

— Леля Емили го каза един вид като ултиматум. Седеше подобно на съдия в съдебната зала. Дръпна една реч. Заяви, че изобщо не одобрява поведението на роднините си, тоест моето и на Тереза. Колкото до Бела, тя нямала нищо против нея, но, от друга страна, не харесвала и не вярвала на съпруга й. Мотото на леля Емили беше „Доверявай се само на англичаните!“. Леля беше убедена, че ако Бела наследи значителна сума пари, Таниос по някакъв начин ще се добере до тях. „Бъди сигурен, че един грък ще го направи!“ И продължи: „Така, както е сега, ще е по-безопасно за нея.“ После продължи с думите, че двамата с Тереза не сме хора, на които могат да се поверят пари. Ще ги проиграем и профукаме. Ето защо, заключи тя, е направила ново завещание, с което оставя цялото си състояние на мис

Лосън. „Тя е глупава — отсече леля Емили, — но е предана душа. И наистина вярвам, че е привързана към мен. Не е виновна, че няма ум. Помислих, че е по-справедливо да не крия от теб, Чарлз, за да знаеш отсега, че не бива да разчиташ на пари от мен.“ Проклетия, а! А като си помисля колко усилия положих...

— Защо си скрил от мен, Чарлз? — яростно попита Тереза.

— А вие какво й отговорихте, мистър Аръндел? — намеси се Поаро.

— Аз ли? — безгрижно попита Чарлз. — О, само се засмях. Нямаше смисъл да се държа грубо. Не това е начинът. „Както желаш, лельо Емили — казах й аз. — Може би е малко шокиращо, но в крайна сметка, парите са си твои и можеш да правиш с тях каквото пожелаеш.“

— А каква беше реакцията на леля ви?

— О, *прие* го добре, наистина много добре. Отвърна: „Е, бих казала, че постъпваш като мъж, Чарлз.“ А аз й заявих: „Човек трябва да приема превратностите на съдбата. Всъщност, след като няма какво да очаквам в бъдеще, защо не ми дадеш малко пари сега?“ А тя заключи, че съм нагъл и се разделихме разгневени един на друг.

— Много добре сте прикрили чувствата си.

— Е, всъщност не го взех на сериозно.

— Така ли?

— Не. Помислих си, че е номер от страна на старицата. Искаше да сплаши всички ни. Много силно подозирах, че след няколко седмици или може би месеци ще скъса въпросното завещание. Леля Емили беше особено привързана към семейството. Вярвам, че щеше да постъпи точно така, ако не беше починала внезапно.

— А! — възкликна Поаро. — Интересна мисъл. — Помълча известно време, после продължи: — Възможно ли е някой, мис Лосън например, да е чул вашия разговор?

— Възможно е. Ние говорехме доста високо. А тази птица Лосън се мотаеше във вратата, когато излязох от стаята. Според мен е подслушвала.

Поаро обърна замислено поглед към Тереза.

— Вие знаехте ли?

Преди тя да успее да отговори, Чарлз се намеси:

— Тереза, сестричке, сигурен съм, че ти казах или ти намекнах.

Настъпи странна тишина. Чарлз фиксираше с очи Тереза и в погледа му имаше някаква тревога, която не беше свързана с предмета на разговора. Тереза бавно отвърна:

— Ако ми беше казал... не мисля... че бих могла да го забравя. А вие как смятате, мосю Поаро? — и тя го погледна с тъмните си очи.

— Не, не мисля, че бихте могли да го забравите, мис Аръндел. — После рязко се обърна към Чарлз и продължи: — Нека да изясним един въпрос. Мис Емили Аръндел спомена ли ви, че възнамерява да промени завещанието си, или направо ви каза, че *вече* го е сторила?

— О, беше съвсем категорична — отвърна бързо Чарлз. — Всъщност тя ми го показва.

Поаро се надвеси напред и отвори широко очи.

— Това е много важно. Твърдите, че мис Аръндел наистина ви е показала завещанието?

Изведнъж Чарлз започна да се върти неспокойно като ученик, едно много обезоръжаващо действие. Строгостта на Поаро го накара да се чувства доста неудобно.

— Да. Показа ми го.

— Можете ли да се закълнете?

— Разбира се — той погледна притеснено Поаро. — Не разбирам какво толкова важно има в този факт.

Изведнъж Тереза рязко се размърда. Изправи се и застана до полицата над камината. Бързо запали нова цигара.

— А вие, мадмоазел? — обърна се внезапно към нея Поаро. — Когато бяхте при леля си, тя каза ли ви нещо важно?

— Не. Беше много дружелюбна. Тоест толкова, колкото всеки път. Изнесе ми лекция за начина ми на живот и прочее. Тя винаги го правеше. Но тогава беше малко по-неспокойна от обикновено.

— Предполагам, мадмоазел — усмихна се Поаро, — че съзнанието ви е било заето повече с годеника ви?

— Той не беше там — отговори рязко Тереза. — Беше заминал на някакъв медицински конгрес.

— Значи не сте се виждали след Великден? Тогава ли бяхте с него за последен път?

— Да. Вечерта, преди да си тръгнем, той дойде на вечеря.

— И тогава не сте имали, простете, никакви пререкания с него?

— Не, естествено.

— Помислих си само, че след като го е нямало при второто ви посещение...

— Но, вижте — намеси се Чарлз, — второто гостуване беше импровизирано. Продиктувано от обстоятелствата.

— *Така ли?*

— О, нека си кажем истината — намеси се унило Тереза. — Виждате ли, Бела и съпругът ѝ бяха там през почивните дни предната седмица, суетяха се около леля Емили заради злополуката. Смятаха, че могат да спечелят нещо за наша сметка...

— Помислихме си — ухили се Чарлз, — че няма да е зле и ние да покажем малко загриженост за здравето на леля Емили. Но наистина старата дама беше доста умна, за да се поддаде на подобни умилквания. Твърде добре им знаеше цената. Нашата леля Емили никак не беше глупава.

Тереза изведнъж се разсмя.

— Страхотна история, нали? Всички бяхме зинали за пари.

— Същото важи ли и за братовчедката ви и съпруга ѝ?

— О, да, на Бела никога не ѝ стигат парите. Много е смешен начинът, по който се опитва да копира всичките ми дрехи за около една осма от цената им. Мисля, че Таниос е проиграл парите ѝ, занимавайки се с разни спекулации. Притеснени са и трудно свързват двата края. Имат две деца и искат да ги изучат в Англия.

— Бихте ли ми дали адреса им? — попита Поаро.

— Отседнали са в хотел „Дърам“ в Блумсбъри.

— Що за човек е братовчедката ви?

— Бела? Ами тя е ужасна жена. Нали, Чарлз?

— О, определено е ужасна. Прилича на щипалка. И е предана майка. И щипалките са такива, доколкото зная.

— А съпругът ѝ?

— Таниос? Е, изглежда малко странно, но иначе е приятен човек. Умен, забавен и великодушен човек.

— Съгласна ли сте, мадамозел?

— Е, трябва да призная, че го предпочитам пред Бела. Убедена съм, че е дяволски способен лекар. Но не бих му се доверила изцяло.

— Тереза не се доверява на никого — каза Чарлз и я прегърна през раменете. — И на мен също.

— Ако някой ти се довери, сладурче, значи е малоумен — обясни любезно Тереза.

Двамата се отдръпнаха един от друг и погледнаха към Поаро.

Поаро се поклони и тръгна към вратата.

— Аз съм вече... както се казва... в играта! Трудно е, но мадмоазел е права. Винаги има начин. А, между другото, мис Лосън от този тип хора ли е, които са склонни да се оплетат при кръстосан разпит в съда?

Чарлз и Тереза си размениха погледи.

— Трябва да знаете, че един обигран прокурор е в състояние да я накара да каже на черното бяло! — поясни Чарлз.

— Това може да се окаже много полезно — отбеляза Поаро.

Измъкна се от стаята и аз го последвах. Във вестибюла си взе шапката, тръгна към външната врата, отвори я и бързо я затвори с трясък. После се върна на пръсти до дневната и безсрамно допря ухото си до процепа на вратата. В каквото и училище да беше учил Поаро, явно там не е имало неписано правило, че не бива да се подслушва. Чувствах се ужасно, но бях безпомощен. Започнах напрегнато да жестикулирам към него, но той не ми обърна внимание.

В този момент съвсем ясно се чу дълбокият, треперещ глас на Тереза Аръндел, който произнесе думите:

— Ти си глупак!

По коридора се чу шум от стъпки. Поаро бързо ме хвана под ръка, отвори и двамата излязохме. После безшумно затвори външната врата.

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

МИС ЛОСЪН

— Поаро, *трябва* ли да подслушваме на вратите? — попитах го аз.

— Успокойте се, приятелю. Само аз подслушвах! Вие не сложихте ухото си на процепа, а само стояхте като истукан.

— Но, така или иначе, чух.

— Вярно. Не може да се каже, че мадмоазел шептеше.

— Защото си е помислила, че сме напуснали апартамента.

— Е, да. Извършихме малка измама.

— Не ги обичам тези неща.

— Моралът ви е безукорен! Но нека не се повтаряме. Споменахме го и по-рано. Каните се да ми кажете, че подслушването не е шега. А моят отговор е, че убийството също не е шега.

— Но тук не става въпрос за убийство.

— Не бъдете толкова сигурен.

— Да, може би някой е имал *намерение* да го извърши. Но в крайна сметка убийството и *опитът* за убийство не са едно и също нещо.

— От морална гледна точка те са съвсем еднакви. Но аз имах предвид дали сте сигурен, че си имаме работа само с опит за убийство?

Аз се втренчих в него.

— Но мис Аръндел е починала от естествена смърт.

— Повтарям отново — *сигурен ли сте?*

— Всички казват така!

— Всички? Oh, la, la^[1]!

— Докторът го потвърди — припомних му аз. — Доктор Грейнджър. Той би трябвало да знае.

— Да, би трябвало да знае — в гласа на Поаро се усети неудовлетворение. — Но спомнете си, Хейстингс, в случаите, когато се

ексхумира тяло, винаги има подписан документ от лекаря, който е констатирал смъртта.

— Да, но мис Аръндел е починала от болестта, която е имала от дълго време.

— Да, така изглежда.

Отново усетих неудовлетворение в гласа му. Погледнах го с интерес.

— Поаро, ще ви попитам направо, сигурен ли сте? Сигурен ли сте, че професионалното усърдие не ви подвежда? *Мислите*, че е убийство и решавате, че *наистина* е убийство.

Той смръщи вежди и бавно поклати глава.

— Разумна мисъл, Хейстингс. Сложихте пръст в раната. Моята работа са убийствата. Приличам на добър хирург, който е специалист по, да речем, операции на апандисит или на нещо по-сложно. При този хирург идва пациент и той гледа на него единствено от позицията на своята област. Възможно ли е пациентът да страда от еди-какво си? И с мен е така. Непрекъснато се питам: „Възможно ли е да е убийство?“ И знаете ли, приятелю, почти винаги е възможно.

— Не бих казал, че в случая има подобна възможност — отбелязах аз.

— Но тя е умряла, Хейстингс! Не можете да избегнете този факт. Тя е *умряла*!

— Била е болнава. И над седемдесетте. На мен ми изглежда съвсем естествено.

— А естествено ли ви изглежда, че Тереза Аръндел така яростно нарече брат си глупак?

— Това пък какво общо има със случая?

— Много неща! Кажете ми, какво мислите за твърдението на мистър Чарлз Аръндел, че лелята му е показала новото си завещание?

— А *вие* какво мислите? — попитах внимателно аз.

Защо единствено Поаро трябва да задава въпроси?

— Смятам, че е много интересно, наистина много интересно. Както и реакцията на мис Тереза Аръндел. Двамата кръстосаха шпаги, което бе особено показателно.

— Хъм — изразих съмнение аз.

— Така се разкриват две самостоятелни линии на разследване.

— Двамата ми приличат на една прелестна двойка мошеници — отбелязах аз. — Готови са на всичко. Момичето изглежда великолепно. Колкото до младия Чарлз, той определено е привлекателен негодник.

Поаро махна на едно такси. То спря до нас и Поаро даде адреса на шофьора.

— Кланройдън Маншънс №17, Бейзуотър.

— Значи следващата е Лосън — отбелязах аз. — А после семейство Таниос?

— Правилно, Хейстингс.

— Каква роля ще изиграете там? — заинтересувах се аз, когато таксито наближи мястото. — Биограф на генерал Аръндел, потенциален купувач на Литългрийн Хаус или нещо по-тайнствено?

— Ще се представя просто като Еркюл Поаро.

— Какво разочарование! — подкачих го аз. Поаро само ме погледна и плати на шофьора на таксито.

Номер 17 бе на втория етаж. Една наперена прислужничка ни отвори вратата и ни покани в стая, която ни шокира с нелепия си вид в сравнение с тази, която преди малко бяхме напуснали.

Апартаментът на Тереза Аръндел бе почти празен. Жилището на мис Лосън толкова бе претъпкано с мебели и всякакви дреболии, че човек не можеше да се движи, без да изпита страх, че ще събори нещо.

Вратата се отвори и в стаята влезе доста закръглена жена на средна възраст. Мис Лосън изглеждаше така, както си я представях — енергична, но с доста глуповат израз на лицето. Побелялата ѝ коса бе сресана небрежно и на носа ѝ бе кацнало накриво едно пенсне. Говореше накъсано и често си поемаше дъх.

— Добро утро... ъъ... Не мисля...

— Мис Вилхелмина Лосън?

— Да, да... така се казвам...

— Името ми е Поаро, Еркюл Поаро. Вчера разгледах Литългрийн Хаус.

— О, така ли?

Устата на мис Лосън леко се отвори и тя няколко пъти приглади без нужда разрошената си коса.

— Няма ли да седнете? — предложи ни жената. — Седнете тук, моля. О, Боже, боя се, че масата ви пречи. Малко е претрупано.

Толкова е трудно! Тези апартаменти... Моят е тесничък, но е в центъра! На мен ми харесва да живея в центъра. А на вас?

Седна с въздишка на един викториански стол, който изглеждаше неудобен, а пенснето ѝ все още стоеше накриво. После затаи дъх и погледна към Поаро с надежда.

— Ходих да разгледам Литългрийн Хаус като бъдещ купувач — продължи Поаро. — Но бих искал веднага да кажа, и то съвсем поверително...

— О, да — пое си дъх мис Лосън, очевидно приятно развълнувана.

— Поверително — повтори Поаро, — защото отидох там по друга причина... Вие може би знаете, че малко преди смъртта си мис Аръндел ми писа... — Той замълча за миг, после продължи: — Аз съм много известен частен детектив.

По лицето на мис Лосън се смениха няколко изражения и тя леко се изчерви. Зачудих се кое от всичките щеше да се окаже подходящо за разследването на Поаро. Тревога, вълнение, изненада, озадаченост...

— О! — възкликна тя и след кратка пауза отново повтори: — О! — После съвсем неочаквано попита: — За парите ли?

Дори Поаро леко се сепна, но внимателно отговори:

— Имате предвид за парите, които...

— Да, да. За парите, които изчезнаха от чекмеджето.

— Мис Аръндел не ви ли каза, че ми е писала за тези пари? — попита Поаро.

— Всъщност не. Нямах представа... Е, наистина трябва да призная, че съм много изненадана...

— Помислихте, че не го е споменавала пред никого?

— Естествено, че не съм си мислила подобно нещо. Виждате ли, тя много добре знаеше... — и мис Лосън отново замълча.

— Много добре е знаела кой е взел парите? — бързо попита Поаро. — Това имате предвид, нали?

Мис Лосън кимна и продължи почти без дъх:

— Не съм допускала, че тя би желала... Е, искам да *кажа*... тя сякаш смяташе...

Поаро отново прекъсна несвързаните ѝ приказки.

— Беше семеен въпрос, така ли?

— Точно така.

— Но аз съм специалист по семейните въпроси. Виждате ли, аз съм много, много дискретен.

Мис Лосън енергично закима с глава.

— О! Разбира се? Тогава е различно. Не е като с полицията.

— Не, не. Съвсем не съм като полицаите.

— О, не! Скъпата мис Аръндел беше толкова *горда* жена. Разбира се, и преди е имала проблеми с Чарлз, но винаги си е мълчала. Веднъж, струва ми се, той трябваше да замине за Австралия.

— И какво? — попита Поаро. — Фактите в този случай бяха следните, нали? Мис Аръндел е държала някаква сума в едно чекмедже... — и той замълча. Мис Лосън побърза да потвърди думите му.

— Да, беше ги изтеглила от банката. За заплатите на прислугата и за книги.

— И колко пари липсваха?

— Четири банкноти по една лира. Не, не, сгреших, три банкноти по една лира и две по десет шилинга. Човек трябва да е точен, особено в подобен случай.

Мис Лосън го погледна сериозно и разсеяно побутна пенснето си. Изпъкналите ѝ очи бяха ококорени.

— Благодаря ви, мис Лосън. Виждам, че имате чудесно чувство за деловите въпроси.

Мис Лосън леко се изпъчи и се засмя неловко.

— Мис Аръндел подозираше, без съмнение основателно, че за кражбата е виновен племенникът ѝ Чарлз — продължи Поаро.

— Да.

— Въпреки че не е имало конкретно доказателство кой всъщност е взел парите?

— О, трябва да е бил Чарлз! Мисис Таниос не би направила подобно нещо, а съпругът ѝ е чужденец и няма как да знае къде се държат парите. Всъщност и двамата не знаеха. А не смятам, че Тереза Аръндел е способна на такава постъпка. Тя има достатъчно пари и винаги се облича много красиво.

— Може да е бил някой от прислугата — предположи Поаро.

Мис Лосън изглеждаше ужасена от тази мисъл.

— О, не! Нито Елън, нито Ани не биха и *сънували* да извършат толкова ужасно нещо. И двете са *много* почтени жени. Убедена съм, че

са абсолютно честни.

Поаро изчака минута-две, а после каза:

— Чудя се дали не бихте могли да ми дадете някаква идея, всъщност сигурен съм, че можете, защото ако някой е имал доверието на мис Аръндел, то това сте били вие...

— О, не зная... — промърмори смутено мис Лосън, но й пролича, че беше поласкана.

— Струва ми се, че сте в състояние да ми помогнете.

— О, разбира се, ако мога да направя нещо...

Поаро продължи:

— Поверително е...

На лицето на мис Лосън се появи леко глуповато изражение. Магическата дума „поверително“, изглежда, действаше като „Сезам, отвори се“.

— Имате ли някаква представа за причината, която е накарала мис Аръндел да промени завещанието си?

— Завещанието си? О, завещанието си?

Мис Лосън едва забележимо се сепна.

Поаро каза, като я наблюдаваше внимателно:

— Вярно е, нали, че малко преди смъртта си тя е направила ново завещание, с което оставя цялото си състояние на вас?

— Да, но аз не знаех нищо за него. Абсолютно нищо! — Мис Лосън потръпна възмутено. — За мен беше *огромна* изненада. Безспорно *прекрасна* изненада! Толкова *мило* от страна на скъпата ми мис Аръндел. А нито веднъж дори не ми *намекна*. С нищо! Бях толкова слисана, когато мистър Първис го прочете, че не знаех къде да погледна, дали да се смея или да плача! Уверявам ви, мосю Поаро, за мен беше *шок*. Разбирате ли, *шок*! Каква *добрина*, толкова учудваща добрина от страна на мис Аръндел. Аз естествено се надяхах на нещичко, на някаква дребна сума, въпреки че тя нямаше *причина* да ми остави дори и една лира. Не съм работила при нея много дълго. Но това... беше като... беше като приказка! Дори и сега не мога да повярвам напълно, ако разбирате какво имам предвид. И понякога... понякога... не се чувствам спокойна. Искам да кажа... ами искам да кажа...

Пенснето й падна, тя го вдигна, повъртя го в ръцете си и продължи още по-несвързано:

— Понякога се чувствам... ами, все пак кръвта си е кръв... чувствам се неудобно, че мис Аръндел остави всичките си пари на мен и лиши семейството си от тях. Искам да кажа, че не изглежда *редно*, нали? Във всеки случай можеше да не бъдат *всичките*. Толкова *голямо* богатство! Никой нямаше *представа*! Но... ами... човек се чувства неудобно... а, знаете ли, хората започнаха да говорят... а аз никога не съм била *лоша* жена! Имам предвид, че не бих си и помислила да въздействам на мис Аръндел, по какъвто ѝ да било начин. Нито пък бих могла. Честно казано, винаги малко съм се страхувала от нея! Беше така *рязка*, знаете ли, толкова склонна да се *нахвърли* върху човека. А понякога бе доста груба! „Не бъди такава глупачка“ — срязваше ме тя. А в крайна сметка, аз също имам чувства и понякога доста се разстройвах... И после изведнъж да открия, че през цялото време е била привързана към мен... Не е ли прекрасно? Но, разбира се, както ви споменах, имаше много недобронамерени приказки и човек се чувства... Искам да кажа, ами, изглежда за някои хора е доста тежко, нали?

— Искате да кажете, че бихте предпочели да преотстъпите парите? — попита Поаро.

За момент ми се стори, че някаква сянка премина през бледосините, безчувствени очи на мис Лосън. Помислих си, че пред мен стои хитра и интелигентна жена, а не добродушна глупачка.

— Е — засмя се тя, — разбира, се има и друга страна... Искам да кажа, че всеки въпрос има две страни. Сигурно мис Аръндел е искала аз да получа парите. Тоест, ако не ги бях взела, щях да се противопоставя на *желанието* ѝ. А не би било *редно*, нали?

— Труден въпрос — каза Поаро и поклати глава.

— Нали? Аз наистина много мислих. Мисис Таниос, Бела, е толкова приятна жена, а и милите ѝ дечица! Искам да кажа, сигурна съм, че мис Аръндел не би желала тя да... виждате ли, чувствам, че скъпата мис Аръндел е разчитала на моята *дискретност*. Не е пожелала да остави *директно* пари на Бела, защото се е страхувала, че онзи мъж ще ѝ ги вземе.

— Кой мъж?

— Съпругът ѝ. Знаете ли, мистър Поаро, бедното момиче е изцяло под негова власт. Тя прави *всичко*, което той ѝ нареди. Позволявам си да заявя, че би *убила* човек, ако той ѝ заповяда! И се

страхува от него, убедена съм, че се страхува от него. Един-два пъти съм я виждала да изглежда ужасена. Не е справедливо, мистър Поаро, не е справедливо.

Поаро се съгласи и продължи да пита.

— Що за човек е доктор Таниос?

— Ами — поколеба се мис Лосън, — той е много приятен човек — и тя млъкна неуверено.

— Но вие не му вярвате, така ли?

— Ами... не, не му вярвам. Не знам дали бих се доверила изобщо на който и да било мъж! Човек чува толкова ужасни неща! И всичко, което бедните им съпруги трябва да изтърпят. Наистина е отвратително! Разбира се, доктор Таниос се преструва, че е силно привързан към жена си и е много внимателен с нея. Обноските му действително са очарователни. Но аз нямам доверие на чужденци. Те са толкова хитри! Сигурна съм, че скъпата мис Аръндел не е искала парите ѝ да попаднат в неговите ръце.

— Тежко е за мис Тереза Аръндел и за мистър Чарлз Аръндел да бъдат лишени от наследство — предположи Поаро.

По лицето на мис Лосън се разля червенина.

— Струва ми се, че Тереза има точно толкова пари, колкото са ѝ нужни — отвърна остро тя. — Само за дрехи харчи стотици лири. А бельото ѝ е ужасно неприлично! Като си помисли човек, че толкова много добри, възпитани момичета трябва да изкарват сами прехраната си...

Поаро довърши изречението вместо нея.

— Мислите, че няма да ѝ се отрази зле и тя да се погрижи за прехраната си?

Мис Лосън го погледна сериозно.

— Може да ѝ се отрази добре. Вероятно ще я вразуми. Нещастията учат на много неща.

Поаро кимна и продължи да я наблюдава съсредоточено.

— А Чарлз?

— Чарлз не заслужава и едно пени — отвърна строго мис Лосън. — Мис Аръндел го изключи от завещанието си, защото имаше сериозна причина. След всичките му злонамерени заплахи.

— Заплахи? — повдигна вежди Поаро.

— Да, заплахи.

— Какви заплахи? Кога я е заплашвал?

— Чакайте да помисля, беше... Да, разбира се, беше по Великден. Всъщност в неделя. Което го прави още по-ужасно!

— Какво ѝ каза?

— Той ѝ поиска пари, а тя отказа да му даде. Тогава той ѝ заяви, че не е разумно от нейна страна и ако продължава да се държи по този начин, той ще... как точно се изрази... използва една много груба фраза... о, да, каза, че ще ѝ свети маслото!

— Заплашил я е, че ще ѝ свети маслото?

— Да.

— И как реагира мис Аръндел?

— Тя му заяви; „Мога да се погрижа за себе си. Мисля, че ще го разбереш, Чарлз.“

— Бяхте ли в стаята в този момент?

— Не точно в стаята... — отвърна мис Лосън след миг на колебание.

— Ясно — прекъсна я бързо Поаро. — А Чарлз, той какво ѝ отговори?

— Каза ѝ: „Не бъди толкова сигурна.“

— Мис Аръндел сериозно ли прие заплахата?

— Ами, не зная... нищо не ми спомена за нея... Не би споменала пред никого, сигурна съм.

— Вие, разбира се, сте знаели, че мис Аръндел подготвя ново завещание?

— О, не. Уверявам ви, беше изненада за мен. Не съм и сънувала...

— Не сте знаели *съдържанието* му — прекъсна я Поаро, — но ви е бил известен фактът, че се *подготвя* ново завещание.

— Ами... предполагам... Искам да кажа, че след като изпрати да повикат адвоката ѝ, когато се разболя...

— Именно. Било е след падането ѝ, нали?

— Да. Боб... Боб е кучето... Беше оставил топката си в горния край на стълбите, тя се спъна в нея и падна.

— Неприятна злополука.

— О, да, би могла лесно да си счупи крак или ръка. Докторът така обясни.

— Би могла лесно и да се убие.

— Да, наистина.

Отговорът ѝ изглеждаше съвсем естествен и пряк.

— Струва ми се, че се запознах с господаря Боб в Литългрийн Хаус — усмихна се Поаро.

— О, да, сигурно сте го видели. Той е мило малко кученце.

Нищо не ме дразни повече от това, да чуя някой да нарича „мило малко кученце“ един ловен териер. Ето защо, помислих си аз, Боб е презирал мис Лосън и е отказвал да изпълнява нарежданията ѝ.

— И май че е много умен? — продължи Поаро.

— О, да, много е умен.

— Колко ли би се разстроил, ако знаеше, че едва не е убил господарката си?

Мис Лосън не отговори, а само поклати глава и въздъхна.

— Смятате ли, че е възможно падането да е подтикнало мис Аръндел да направи ново завещание?

Помислих си, че се доближаваме опасно близо до най-важния въпрос, но, изглежда, той се стори съвсем естествен на мис Лосън.

— Знаете ли, не бих се учудила, ако сте прав. То я шокира, сигурна съм. На възрастните хора не им се нрави мисълта, че могат да умрат. Но подобна злополука кара човек да се замисли. Или може би е имала предчувствие, че смъртта ѝ не е далеч.

— Била е в съвсем добро здраве, нали? — попита Поаро.

— О, да. Наистина бе в добро здраве.

— Сигурно се е разболяла внезапно?

— Да, действително. Беше изненада. Същата вечер едни приятели ни бяха на гости... — мис Лосън замълча.

— Вашите приятелки, госпожиците Трип. Срегнах се с двете дами. Те са очарователни.

Лицето на мис Лосън се зачерви от удоволствие.

— Да, нали? Толкова културни жени! Такива широки интереси! И така одухотворени. Може би са ви споменали за нашите сеанси? Предполагам, че сте скептично настроен, но наистина много бих искала да ви разкажа каква неописуема радост получава човек, когато влезе в досег с тези, които са в отвъдното!

— Сигурен съм, че е така.

— Знаете ли, мистър Поаро, майка ми говори с мен, и то неведнъж. Толкова е приятно да знаеш, че скъпите ти хора все още

мислят за теб и те наблюдават.

— Да, да. Мога да го разбера — отвърна кротко Поаро. — А мис Аръндел вярваше ли?

Лицето на мис Лосън леко помръкна.

— Имаше желание да бъде убедена — колебливо започна тя. — Но не мисля, че винаги подхождаше както трябва. Беше скептично настроена и не вярваше, а няколко пъти отношението ѝ привлече един много неприятен дух! Имаше някои доста непристойни съобщения, които, убедена съм, се дължаха на отношението на мис Аръндел.

— Предполагам, че е било заради мис Аръндел — съгласи се Поаро.

— Но в онази последна вечер... — продължи мис Лосън. — Може би Изабел и Джулия са ви казали? Тогава се появи конкретно знамение. Всъщност начало на материализация. Ектоплазма. Сигурно знаете какво е ектоплазма?

— Да, да, запознат съм с нейното естество.

— Появява се, както ви е известно, от устата на медиума като *лента* и придобива *форма*. *Убедена съм*, мистър Поаро, че, *без да знае*, мис Аръндел е била *медиум*. В онази вечер ясно видях *светеща* лента, която излезе от устата на мис Аръндел. После главата ѝ бе обгърната от светещ ореол.

— Колко интересно!

— А после за съжаление мис Аръндел изведнъж се почувства зле и трябваше да прекъснем сеанса.

— Кога повикахте лекаря?

— На другата сутрин.

— Той каза ли, че е нещо сериозно?

— Ами вечерта изпрати да повикат медицинска сестра, но той, струва ми се, се надяваше, че ще ѝ мине.

— Не повикахте ли... извинете ме... роднините?

Мис Лосън се изчерви.

— Веднага им съобщихме, тоест, когато доктор Грейнджър обясни, че тя е в опасност.

— Каква бе причината за кризата? Някаква храна?

— Не, не мисля, че беше нещо определено. Доктор Грейнджър каза, че не е била много внимателна с диетата си. Смяташе, че кризата вероятно се дължи на настинка. Времето бе много променливо.

— Тереза и Чарлз Аръндел бяха там в края на седмицата, нали?

Мис Лосън сви устни и отговори:

— Да.

— Посещението не е било успешно — предположи Поаро, като я наблюдаваше.

— Не, не беше — добави тя и се намръщи. — Мис Аръндел знаеше за какво са дошли.

— За какво?

— За пари! — отсече мис Лосън. — Но не ги получиха.

— Така ли?

— Струва ми се, че и доктор Таниос преследваше същата цел — продължи тя.

— Доктор Таниос. Но той не е бил там тогава, нали?

— Беше. Пристигна в неделята, но стоя само около час.

— Изглежда, всички са се домогвали до парите на бедната мис Аръндел? — рискува Поаро.

— Според мен не е много прилично, нали?

— Не, наистина — съгласи се Поаро. — Сигурно е било шок за Чарлз и Тереза Аръндел при онова гостуване, когато са научили, че мис Аръндел изцяло ги е лишила от наследство!

Мис Лосън се втренчи в него. Поаро каза:

— Не е ли така? Тя не ги ли предупреди?

— Колкото до това, не мога да кажа. Не съм чула нищо по този въпрос! Нямаше никаква суматоха или нещо подобно, доколкото си спомням. Двамата, Чарлз и сестра му, си тръгнаха *съвсем* весели.

— А! Вероятно съм бил заблуден. Всъщност мис Аръндел е държала завещанието си вкъщи, нали?

Мис Лосън изпусна пенснето си и посегна да го вдигне.

— Не мога да ви кажа. Не, мисля, че беше при мистър Първис.

— Кой беше изпълнителят на завещанието?

— Мистър Първис.

— След смъртта ѝ той идва ли да прегледа документите ѝ?

— Да.

Поаро я погледна с интерес и ѝ зададе един неочакван въпрос:

— Харесвате ли мистър Първис?

Мис Лосън беше потресена.

— Дали харесвам мистър Първис? Ами наистина е трудно да се определи, нали? Имам предвид... сигурна съм, че е много *умен* човек... Тоест умен адвокат. Но е с доста резки *обноси*! Искам да кажа, че невинаги е особено приятно някой да ви говори така, сякаш... Ами наистина не мога да ви обясня какво, имам предвид... Беше доста официален, а в същото време почти *груб*, ако разбирате какво искам да кажа.

— Трудно ви е било да се справите с положението — отбеляза със съчувствие Поаро.

— Да, така беше — въздъхна тя и поклати глава.

Поаро стана.

— Много ви благодаря, мадамозел, за любезността и помощта.

Мис Лосън също стана. Гласът ѝ звучеше малко развълнувано.

— Сигурна съм, че няма за какво да ми благодарите. Наистина! Толкова ще се радвам, ако съм могла да направя нещо... Ако има още нещо, което съм в състояние да направя...

Поаро се върна от вратата. Сниши глас.

— Мисля, мис Лосън, че има нещо, което трябва да научите. Чарлз и Тереза Аръндел се надяват да оспорят завещанието.

По бузите на мис Лосън изби ярка червенина.

— Те не могат да го направят — отвърна рязко тя. — Адвокатът ми го каза.

— А! — възкликна Поаро. — Значи сте се консултирали с адвокат?

— Естествено. Защо не?

— Няма причина да не го направите. Много разумна постъпка. Приятен ден, мадамозел.

Когато излязохме на улицата, Поаро си пое дълбоко въздух.

— Хейстингс, *mon ami*, тази жена или наистина е такава, каквато изглежда, или е превъзходна актриса.

— Тя не вярва, че е възможно смъртта на мис Аръндел да не е естествена. Чухте го, нали?

Поаро не ми отговори. Има моменти, в които му е много удобно да се прави на глух. Помаха за такси.

— Хотел „Дърам“, Блумсбъри — каза той на шофьора.

[1] Oh, la, la (фр.) — охо. — Б.пр. ↑

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА

МИСИС ТАНИОС

— Някакви господа искат да ви видят, мадам.

Жената, която седеше и пишеше на масата в един от салоните на хотел „Дърам“, обърна глава и стана. После тръгна неуверено към нас.

Мис Таниос можеше да бъде на всякаква възраст над трийсетте. Беше висока, слаба жена, с тъмна коса, с изпъкнали светлосини очи и тревожен израз на лицето. На главата си имаше модерна шапка, поставена под ъгъл, който обаче не беше модерен. Носеше доста неугледна памучна пола.

— Не мисля... — започна тя неуверено.

Поаро се поклони.

— Току-що идвам от братовчедката ви, мис Тереза Аръндел.

— О! От Тереза? Така ли?

— Може би ще ми отделите няколко минути за личен разговор?

Мис Таниос се огледа доста безпомощно. Поаро ѝ предложи да седнат на кожения диван в далечния край на салона.

Когато тръгнахме нататък, един висок глас изписка:

— Мамо, къде отиваш?

— Ще бъда ей там. Продължавай да пишеш писмото си, скъпа.

Детето, слабичко момиченце на около седем години, отново се залови с очевидно трудната задача. От напрежение езичето ѝ се беше подало от разтворените ѝ устни.

Далечният край на салона беше съвсем пуст. Мисис Таниос седна, ние също. Погледна въпросително към Поаро.

Той започна:

— Отнася се за смъртта на леля ви, мис Емили Аръндел.

Дали започвах да си фантазирам разни работи, или видях сянка на тревога да преминава внезапно през безцветните ѝ, изпъкнали очи?

— И какво?

— Мис Аръндел е променила завещанието си, малко преди да умре. Според него всичко остава на мис Вилхелмина Лосън. Искам да

разбера, мисис Таниос, дали ще се присъедините към братовчедите си, мис Тереза и мистър Чарлз Аръндел, в опита им да оспорят завещанието?

— О! — пое дълбоко въздух мисис Таниос. — Не мисля, че е възможно, нали? Искам да кажа, че съпругът ми се консултира с адвокат и той, изглежда, смята, че ще е по-добре да не се опитваме.

— Адвокатите, мадам, са предпазливи хора. Обикновено съветите им са непременно да се избягват жалбите и несъмнено в повечето случаи са прави. Но има моменти, когато си струва да се поеме риск. Аз самият не съм адвокат и следователно гледам на случая по съвсем различен начин. Мис Аръндел... имам предвид мис Тереза Аръндел... е готова да се бори. А вие?

— Аз... О! Наистина не зная — тя закърши нервно ръце. — Трябва да се посъветвам със съпруга си.

— Естествено ще трябва да се посъветвате с него, преди да предприемете нещо конкретно. Но какво е *вашето* становище?

— Ами, наистина не зная — мисис Таниос изглеждаше още по-разтревожена. — Много зависи от съпруга ми.

— Но вие, вие *самата* какво мислите, мадам?

Мисис Таниос се намръщи, а после бавно каза:

— Не смятам, че идеята ми харесва. Изглежда... Изглежда доста непочтена, нали?

— Така ли, мадам?

— Да. В крайна сметка, след като леля Емили е решила да остави парите си на някого, който не е от семейството, струва ми се, че трябва да се примирим.

— Не се ли чувствате огорчена?

— О, да — по бузите ѝ се появи лека руменина. — Мисля, ме беше крайно несправедливо! *Крайно* несправедливо! И така неочаквано. Толкова неприсъщо за леля Емили. И много несправедливо по отношение на децата.

— Смятате, че не е присъщо на мис Емили Аръндел?

— Мисля, че бе твърде необичайно за нея!

— Тогава възможно ли е да не е действала по своя воля? Не мислите ли, че вероятно е била подложена на чуждо влияние?

Мисис Таниос отново се намръщи. После с нежелание каза:

— Трудното в случая е, че не мога да си представя как *някой* би успял да повлияе на леля Емили! Беше толкова твърдоглава старица.

— Да — кимна одобрително Поаро, — така е. А мис Лосън едва ли е човек, за когото може да се каже, че е със силен характер.

— Не, тя наистина е мило създание... изглежда доста глуповата, но е много, много мила. Ето защо, аз смятам...

— Да, мадам? — подкани я Поаро, когато тя замълча.

Мисис Таниос отново закърши ръце и отвърна:

— Ами, мисля, че е подло да се опитваме да оспорим завещанието. Сигурна съм, че мис Лосън не е замесена по никакъв начин... Убедена съм, че тя не е способна да мами и да интригантства...

— Съгласен съм с вас, мадам.

— Ето защо мисля, че ако започнем съдебни дела, би било... недостойно и злостно, а освен това би било и много скъпо, нали?

— Да, би било скъпо.

— А може би и безполезно. Но трябва да поговорите със съпруга ми. Той разбира тези въпроси много повече от мен.

Поаро изчака минута-две, после попита:

— Според вас коя е причината за промяната на завещанието?

По бузите на мисис Таниос се появи червенина и тя промърмори:

— Нямам ни най-малка представа.

— Мадам, обясних ви, че не съм адвокат. Но не ме попитахте каква е професията ми.

Тя го изгледа въпросително.

— Аз съм детектив. Малко преди да умре, мис Емили Аръндел е написала писмо до мен.

Мисис Таниос се надвеси напред и притисна дланите си.

— Писмо? — попита тя остро. — За съпруга ми?

Поаро я погледа известно време и бавно каза:

— Боя се, че нямам право да ви отговоря на този въпрос.

— Значи е *било* за съпруга ми — тя леко повиши глас. — Какво ви е писала? Мога да ви уверя, мистър... ъъ... не зная името ви.

— Казвам се Поаро. Еркюл Поаро.

— Мога да ви уверя, мистър Поаро, че ако в писмото се споменава нещо срещу съпруга ми, то е пълна лъжа! Зная също кой го е предизвикал! И по тази причина не бих искала да предприемам

никакви общи действия с Тереза и Чарлз! Тереза никога не е харесвала съпруга ми. Тя е говорила такива неща! Зная, че ги е говорила! Леля Емили беше предубедена към съпруга ми, защото не е англичанин, и вярваше на всичко, което Тереза ѝ говореше за него. Но то не е истина! Кълна се, мистър Поаро!

— Мамо... Свърших с писмото.

Мисис Таниос бързо се обърна. С усмивка, изпълнена с любов, тя взе листа, който малкото момиченце ѝ подаде.

— Много хубаво, скъпа, наистина е много хубаво. А и рисунката на Мики Маус е прекрасна.

— Какво да правя сега, мамо?

— Искаш ли да купиш една хубава пощенска картичка с картинка? Ето ти пари. Отиваш при господина във фоайето и си избираш. После можеш да я изпратиш на Селим.

Детето се отдалечи. Спомних си какво ни каза Чарлз Аръндел. Мисис Таниос очевидно беше предана съпруга и майка. И, както той се изрази, приличаше малко на щипалка.

— Това единственото ви дете ли е, мадам?

— Не, имам и малко момченце. В момента той е навън с баща си.

— Те придружават ли ви, когато ходите в Литългрийн Хаус?

— О, да, понякога, но, виждате ли, леля ми беше доста стара и децата я безпокояха. Но тя беше много мила и винаги им изпращаше чудесни подаръци за Коледа.

— Кога за последен път се видяхте с мис Емили Аръндел?

— Струва ми се, че беше десет дни, преди да почине.

— Вие със съпруга си и двамата си братовчеди сте били заедно при нея, нали?

— О, не. Бяхме заедно в края на предишната седмица, на Великден.

— А вие със съпруга си сте били там и в края на следващата седмица?

— Да.

— А тогава мис Аръндел беше ли в добро здраве и с бодър дух?

— Да, изглеждаше както обикновено.

— Не е ли била на легло?

— Лежеше, защото бе паднала, но слезе долу при нас, още докато бяхме там.

— Споменавала ли ви е, че е направила ново завещание?

— Не. Абсолютно нищо.

— И отношението ѝ към вас не беше променено?

Последва дълга пауза, преди мисис Таниос да отговори.

— Не, беше нормално.

Почувствах, че в момента двамата с Поаро бяхме убедени в едно и също нещо.

Мисис Таниос лъжеше!

Поаро помълча малко, после каза:

— Може би трябва да поясня, че когато ви попитах дали отношението на мис Аръндел към вас не е било променено, не използвах множествено число. Имах предвид *лично вас*.

— О! Разбирам — отвърна бързо тя. — Леля Емили беше много мила с мен. Даде ми малка перла и диамантена брошка и изпрати по десет шилинга за всяко от децата.

Вече липсваше скованост в поведението ѝ. Думите се лееха от устата ѝ.

— А що се отнася до съпруга ви... нямаше ли промяна в отношението ѝ към него?

Сковаността ѝ се възвърна. Мисис Таниос не погледна Поаро в очите, когато му отговори:

— Не, разбира се. Защо би трябвало да има?

— След като предполагате, че братовчедката ви Тереза Аръндел може би се е опитвала да настройва леля ви...

— Тя го направи! Сигурна съм! — Мисис Таниос се наведе напред. — Вие сте съвсем прав. *Имаше* промяна! Леля Емили внезапно охладня към него. И се държа много странно. Той ѝ препоръча едно специално лекарство за подпомагане на храносмилането, дори си направи труда да ѝ го достави. Лично отиде при аптекаря и го помоли да го приготви. Тя му благодари, но доста сухо, а по-късно я видях да излива шишенцето в умивалника! — обясни тя с негодувание.

Поаро премигна и отбеляза с безизразен глас:

— Странно поведение.

— Стори ми се *крайно* неучтиво! — заяви разпалено съпругата на доктор Таниос.

— Както казвате, възрастните дами понякога не се доверяват на чужденци — отвърна Поаро. — Според мен смятат, че английските лекари са единствените в света. Причината е в тесногърдието им.

— Да, мисля, че е така — съгласи се мисис Таниос леко умилована.

— Кога се връщате в Смирна, мадам?

— След няколко седмици. Съпругът ми... А! Ето го и него, заедно с Едуард.

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

ДОКТОР ТАНИОС

Трябва да си призная, ме първото ми впечатление от доктор Таниос бе доста шокиращо. Изграденият в съзнанието ми образ бе някак си зловещ. Представях си го като смугъл чужденец с тъмна брада и жесток вид.

Вместо това видях един закръглен веселяк с кафяви очи и кестенява брада. И въпреки че наистина имаше брада, тя по-скоро му придаваше артистичен вид.

Говореше перфектен английски. Гласът му имаше приятен тембър и напълно съответстваше на жизнерадостното, добронамерено излъчване на лицето му.

— Ето ни и нас — усмихна се той на жена си, — Едуард бе много впечатлен от първото си пътуване с метрото. Досега се беше возил само на автобус.

Едуард приличаше на баща си, но и двамата със сестра му определено имаха чуждестранен вид и аз разбрах какво искаше да каже мис Пибоди, когато ги описа като „доста жълтеникави деца“.

Присъствието на съпруга ѝ очевидно изнервяше мисис Таниос. С леко заекване тя му представи Поаро. Мен ме пренебрегна.

Доктор Таниос реагира бурно.

— Поаро? Мосю Еркюл Поаро? Но аз съм чувал името ви! И какво ви води при нас, мосю Поаро?

— Тук съм по въпрос, отнасящ се за една дама, починала наскоро — мис Емили Аръндел — отвърна Поаро.

— Лелята на жена ми? Да... И какво?

— Възникнаха някои неща във връзка със смъртта ѝ... — бавно обясни Поаро.

Изведнъж мис Таниос се намеси.

— Става дума за завещанието, Джейкъб. Мосю Поаро е разговарял с Тереза и Чарлз.

Видимото напрежение на доктор Таниос сякаш се стопи. Той се отпусна на един стол.

— А, завещанието! Твърде несправедливо завещание, но, струва ми се, не е моя работа.

Поаро им разказа за разговора с двамата Аръндел (не бих се осмелил да твърдя, че се придържаше точно към истината) и внимателно им намекна за възможността да се оспори завещанието.

— Много ме заинтригувахте, мосю Поаро. Съгласен съм с вас. Нещо би могло да се направи. Аз всъщност се консултирах с адвокат, но съветът му не беше обнадеждаващ. Следователно... — той повдигна рамене.

— Адвокатите, както вече споделих със съпругата ви, са предпазливи хора. Не обичат да рискуват. Но аз, аз съм различен! А вие?

Таниос се разсмя. Силен, безгрижен смях.

— О, аз бих рискувал! Често съм го правил, нали, Бела, момичето ми? — и той ѝ се усмихна.

Тя отвърна на усмивката му, но ми се стори, че го направи доста механично.

Доктор Таниос отново насочи вниманието си към Поаро.

— Не съм адвокат, но според мен е съвсем ясно, че завещанието е направено, когато старата дама не е била в състояние да отговаря за постъпките си. Тази Лосън е хитра и коварна.

Мисис Таниос се размърда притеснено. Поаро бързо я погледна.

— Не сте ли съгласна, мадам?

— Тя винаги е била толкова мила — отвърна тихо тя. — Не бих я нарекла хитра.

— Била е мила с теб — възпротиви се доктор Таниос, — тъй като няма защо да се страхува от теб, скъпа моя Бела. Ти лесно можеш да бъдеш измамена!

Той говореше с добро чувство, но жена му се изчерви.

— С мен е по-различно — продължи той. — Тя не ме обича. И никак не се притеснява да го показва! Ще ви дам един пример. Когато бяхме в имението, старата дама падна по стълбите. Аз настоях да се върнем в края на следващата седмица, за да разберем как е. Мис Лосън направи всичко възможно, за да ни попречи. Не успя, но беше страшно

ядосана. Личеше ѝ. Причината бе ясна. Искаше да запази старата дама само за себе си.

Поаро отново се обърна към жена му.

— Съгласна ли сте, мадам?

Съпругът ѝ не ѝ даде възможност да отговори.

— Бела е с много добро сърце — намеси се той. — Тя не вижда злото. Но съм сигурен, че съм прав. Ще ви кажа още нещо, мосю Поаро. Тайната на нейното влияние върху старата мис Аръндел беше в спиритизма! Повярвайте ми, така е станало!

— Убеден ли сте?

— Абсолютно, уважаеми приятелю. Срещал съм доста подобни случаи. Ще се изненадате колко много хора му се поддават! Особено във възрастта на мис Аръндел. Готов съм да се обзаложа, че така се е стигнало до идеята. Някой дух, вероятно на баща ѝ, е наредил на старицата да промени завещанието си и да остави всичките си пари на Лосън. Тя бе с разклатено здраве и беше доверчива...

Мисис Таниос леко се раздвижи и Поаро се обърна към нея.

— Мислите ли, че е възможно?

— Говори, Бела — подкани я доктор Таниос и я погледна окуражаващо. — Сподели с нас как преценяваш нещата.

Тя му хвърли странен поглед. Поколеба се, после отговори:

— Не съм много наясно с тези неща. Смятам, че си прав, Джейкъб.

— Разбира се, че съм прав, нали, мосю Поаро?

— Може би — кимна Поаро. — Струва ми се, че сте били в Маркет Бейзинг през почивните дни, преди мис Аръндел да умре?

— Да, бяхме там за Великден и в края на следващата седмица. Така беше.

— Не, не. Имах предвид по-следващата седмица, на двацет и шести. Мисля, че сте били там в неделя?

— О, Джейкъб, вярно ли е? — ококори очи мисис Таниос.

— Да, не помниш ли? — отвърна бързо той. — Отскочих там следобеда. Казах ти.

Двамата с Поаро я гледахме. Тя нервно бутна шапката си назад.

— Сигурно си спомняш, Бела — настоя мъжът ѝ. — Каква ужасна памет имаш.

— О, да! — тя се извини, а на лицето ѝ се появи едва забележима усмивка. — Абсолютно вярно, паметта ми е отвратителна. А и оттогава минаха два месеца.

— Струва ми се, че мис Тереза Аръндел и мистър Чарлз Аръндел също са били там? — попита Поаро.

— Може и да са били — отвърна безгрижно Таниос. — Не ги видях.

— Значи не сте стояли дълго?

— О, не, само около половин час.

Въпросителният поглед на Поаро изглежда го притесни малко.

— Мога да си призная — намигна ни той, — че се надявах да получа заем, но нищо не се получи. Боя се, че лелята на жена ми нямаше добро мнение за мен. Жалко, защото аз я харесвах. Беше яка старица.

— Мога ли да ви попитам съвсем открито за нещо, доктор Таниос?

Дали не се появи сянка на страх в очите на доктор Таниос?

— Естествено, мосю Поаро.

— Какво ви е мнението за Чарлз и Тереза Аръндел?

Докторът сякаш малко се поуспокои.

— Чарлз и Тереза? — той погледна усмихнато към жена си. — Бела, скъпа, нали няма да имаш нищо против, ако изразя откровено мнението си за роднините ти?

Тя поклати глава и леко се усмихна.

— Те са негодници! И двамата! Все пак, макар и да е странно, Чарлз ми харесва. Той е нехранимайко, но е симпатичен нехранимайко. Няма никакво чувство за морал, но си е такъв. Какво да се прави, човешката природа е различна.

— А Тереза?

— Не зная — поколеба се той. — Тя е удивително привлекателна млада жена. Но трябва да кажа, че е доста безскрупулна. Би убила хладнокръвно всеки, ако сметне за нужно. Поне аз така си мисля. Може би сте чули, че майка ѝ е била съдена за убийство?

— Но е била оправдана — напомни Поаро.

— Както споменахте, била е оправдана — съгласи се бързо Таниос, — но все пак понякога човек се чуди...

— Запознахте ли се с младежа, за когото е сгодена?

— Доналдсън? Да, веднъж дойде на вечеря.

— Какво мислите за него?

— Умен е. Струва ми се, че ще стигне далеч, ако му се даде възможност. За да специализираш, трябва пари.

— Смятате, че е способен лекар?

— Да. Първокласен лекар — усмихна се той. — Е, още не е звезда в обществото. Обноските му са малко премерени и превзети. Двамата с Тереза са смешна двойка. Привличане на противоположностите. Сред хората тя е като пеперуда, а той — като отшелник.

Двете деца се нахвърлиха с въпроси върху майка си.

— Мамо, няма ли да обядваме? Гладна съм. Ще закъснеем.

Поаро погледна часовника си и възкликна:

— Хиляди извинения! Забавих обяда ви.

— Може би ще се присъедините... — започна несигурно мисис Таниос, като гледаше към съпруга си.

— Много сте любезна, мадам — отговори бързо Поаро, — но на обяд имам среща, за която вече закъснявам.

Той се ръкува със съпрузите Таниос и с децата. Аз направих същото.

Забавихме се малко във фоайето. Поаро искаше да се обади по телефона. Изчаках го до администрацията. Тогава видях, че мисис Таниос излезе във фоайето и се огледа. Търсеше някого. Щом ме забеляза, веднага се насочи към мен.

— Приятелят ви... мосю Поаро... тръгна ли си?

— Не, в телефонната кабина е.

— О!

— Искате да говорите с него?

Тя кимна. Нервността ѝ се засили.

В този момент Поаро излезе от телефонната кабина и ни видя. Бързо се приближи към нас.

— Мосю Поаро — започна тя припряно, със снишен глас, — има нещо, което бих искала да ви кажа... което *трябва* да ви кажа...

— Да, мадам?

— Важно е, много е важно. Виждате ли...

Тя замълча. Доктор Таниос и двете деца излязоха от салона. Той прекоси фоайето и се присъедини към нас.

— Разменяте си за последно няколко думи с мосю Поаро, Бела?

Тонът му беше съвсем добронамерен и на лицето му имаше приятна усмивка.

— Да... — тя се поколеба. После продължи: — Е, засега толкова, мосю Поаро. Искях само да кажете на Тереза, че ще я подкрепим във всичко, което реши да предприеме. Мисля, че семейството *трябва* да действа заедно.

Тя ни кимна любезно, после хвана съпруга си под ръка и те тръгнаха към столовата на хотела.

Хванах Поаро за рамото.

— Не искаше да ни каже точно това, Поаро!

Той бавно поклати глава, като гледаше след отдалечаващата се двойка.

— Промени намерението си — продължих мисълта му аз.

— Да, mon ami, промени намерението си.

— Защо ли?

— Ако знаех... — промърмори той.

— Ще ни го каже някой друг път — прекъснах го с надежда в гласа аз.

— Чудя се. Боя се... че няма да може...

ОСЕМНАЙСЕТА ГЛАВА

„ИМА НЕЩО ТЪМНО В ТАЗИ РАБОТА“

Обядвахме в едно ресторантче недалеч от хотела. С нетърпение исках да узная какво мисли Поаро за членовете на фамилия Аръндел.

— Е, Поаро? — попитах припряно аз.

Поаро ме погледна с неодобрение и се задълбочи в менюто. След като поръча, той се облегна на стола, отчупи си парченце хляб и с леко закачлив тон каза:

— Е, Хейстингс?

— Сега, след като се запознахте с всичките, какво мислите за тях?

— Ма foi^[1], струва ми се, че са много интересни — отвърна бавно той. — Този случай наистина е заинтригуващ! Той е, как да се изразя, като кутия, пълна с изненади. Погледнете само как всеки път, когато кажа: „Получих писмо от мис Аръндел, написано преди да умре“, изниква нещо. От мис Лосън научих за откраднатите пари. Мисис Таниос веднага попита: „За съпруга ми ли е?“ Защо за съпруга ѝ? Защо мис Аръндел трябва да пише на мен, Еркюл Поаро, за доктор Таниос?

— Тази жена има нещо наум — отвърнах аз.

— Да, тя знае нещо. Но какво? Мис Пибоди ни каза, че Чарлз Аръндел би убил и баба си за едно пени, мис Лосън ни уведоми, че мисис Таниос би убила всеки, ако съпругът ѝ нареди. Доктор Таниос сподели, че Чарлз и Тереза са негодници, и намекна, че майка им е убийца, а после доста безотговорно спомена, че Тереза е способна на хладнокръвно убийство. Всички тези хора имат прекрасно мнение един за друг! Доктор Таниос смята, или поне *твърди* че смята, че е имало външно влияние. Съпругата му, преди той да дойде, очевидно *не мислеше* така. Отначало тя не искаше да оспорва завещанието.

По-късно изведнъж промени решението си. Виждате ли, Хейстингс, те са като кипящо гърне, което бълбука, и от време на време някой важен факт се появява на повърхността му и може да се

забележи. Има *нещо* на дъното, да! Има *нещо*! Аз, Еркюл Поаро, се заклевам в Бога, че е така!

Впечатлих се от твърдата му убеденост. Помълчах малко, после отбелязах:

— Сигурно сте прав, но изглежда толкова объркано, толкова мъгляво.

— А съгласен ли сте с мен, че има *нещо*?

— Да — казах колебливо аз, — струва ми се, че сте прав.

Поаро се надвеси над масата и ме погледна в очите.

— Да, променили сте си мнението. Вече не ви е забавно да ме укорявате, че давам воля на въображението си. И какво ви убеди? Не са чудесните ми доводи, поп, се *n'est pas ça*^[2]! Но *нещо*, нещо съвсем друго ви е въздействало. Кажете ми, приятелю, какво ви накара изведнъж да погледнете сериозно на случая?

— Струва ми се — започнах бавно аз, — че беше мисис Таниос. Тя имаше вид на... *уплашен човек*...

— Уплашена от мен?

— Не, не от вас. От нещо друго. В началото говореше толкова спокойно и разумно, въпреки че би било естествено да бъде възмутена от условията на завета, но изглеждаше примирена и сякаш искаше да остави нещата такива, каквито са. Струва ми се, че това е обичайното поведение на една добре възпитана, но доста апатична жена. А после настъпи рязка промяна. Поддържах с убеденост мнението на доктор Таниос. Начинът, по който тръгна след нас във фойето... така потайно...

Поаро кимна окуражително.

— И една малка подробност, която може би не сте забелязали... — продължих аз.

— Забелязвам всичко!

— Имам предвид посещението на съпруга ѝ в Литългрийн Хаус в онази последна неделя. Бих се заклел, че тя не е знаела. Беше изненада за нея. И въпреки това реагира така бързо, съгласи се, че той ѝ е казал, а тя е забравила. Аз... на мен този момент не ми хареса, Поаро.

— Прав сте, Хейстингс, моментът наистина беше важен.

— Останах с неприятното впечатление, че се страхува.

Поаро отново кимна с глава.

— И вие ли го почувствахте? — попитах аз.

— Да, то определено витаеше във въздуха. — Замълча за момент, после продължи: — И все пак Таниос ви хареса, нали? Намирате го за приятен, открит, добронамерен, остроумен. Привлекателен, въпреки втълпените ви предразсъдъци срещу аржентинците, португалците и гърците. Съвсем приятна личност.

— Да — признах си аз. — Така е.

Настъпи мълчание. Наблюдавах Поаро известно време, после попитах:

— За какво мислите, Поаро?

— Припомням си разни хора. Красивият млад Норман Гейл, сърдечната Ивлин Хауард, симпатичния доктор Шепърд, тихия, благонадежден Нейтън.

За момент не разбрах, че той говори за хора от предишни случаи, с които се беше занимавал.

— И какво за тях? — попитах аз.

— Всички бяха приятни личности...

— Боже мой, Поаро, наистина ли мислите, че Таниос...

— Не, не. Не правя прибързани заключения, Хейстингс. Подчертавам само, че личното впечатление от хората е доста несигурен показател. Човек трябва да се ръководи не от чувства, а от факти.

— Хъм, в случая фактите не са силната ни страна — възразих аз.
— Не, не, Поаро, не ги повтаряйте отново!

— Ще бъда кратък, приятелю. Не се страхувайте. На първо място съвсем сигурно е, че става дума за опит за убийство. Съгласен сте, нали?

— Да — отговорих бавно аз. — Съгласен съм.

До момента бях малко скептично настроен към начина, по който Поаро разчиташе на въображението си, за да възстанови събитията, случили се през онази нощ след Великден. Бях принуден да призная обаче, че изводите му са съвсем логични.

— Tres bien^[3]. Не може да има опит за убийство, без да съществува убиец. Един от хората, които са били в къщата онази вечер, е убиец, или поне е бил с подобни намерения.

— Така е.

— Ето откъде трябва да започнем — има убиец. Поразпитахме, или, както бихте се изразили, поразровихме калта, и какво научаваме — редица много интересни обвинения, на пръв поглед изпуснати случайно в хода на разговорите.

— Вие мислите ли, че не са случайни?

— Не е възможно да се каже в момента. Мис Лосън съвсем невинно ни съобщи, че Чарлз е заплашил леля си. Причината да сподели с нас този факт може наистина да е била невинна, но не е сигурно. Забележките на доктор Таниос за Тереза Аръндел навярно не крият никаква злонамереност, а само мнението на един лекар. От друга страна, мис Пибоди е съвсем убедена в преценката си за наклонностите на Чарлз Аръндел. Но в крайна сметка, то е само едно мнение и така нататък. Както се казва, „има нещо тъмно в тази работа“. Eh bien, струва ми се, че е точно така. Въпросът е кой е убиецът?

— Бих искал да разбера какво мислите вие самият, Поаро?

— Хейстингс, Хейстингс! Аз не си позволявам да „мисля“, поне не в смисъла, който вложихте в думата. В момента само разсъждавам.

— И върху какво разсъждавате?

— Върху мотива. Какви са възможните мотиви, довели до смъртта на мис Аръндел? Естествено най-очевидният е *облагодетелстване*. Кой би спечелил, ако мис Аръндел умре? Ако беше станало онзи вторник след Великден?

— Всички, с изключение на мис Лосън.

— Правилно.

— Е, поне един човек автоматично се изключва.

— Да — каза замислено Поаро. — Така изглежда. Но интересното е, че човекът, който не би спечелил нищо, ако смъртта ѝ бе настъпила във вторника след Великден, печели всичко, когато тя умира две седмици по-късно.

— Накъде биете, Поаро? — попитах изненадано аз.

— Причина и следствие, приятелю, причина и следствие.

Погледнах го с недоумение, а той продължи:

— Следвайте логиката! Какво точно се е случило след злополуката?

Мразя, когато Поаро се държи така. Каквото и да каже човек, все е погрешно! Продължих изключително внимателно.

— Мис Аръндел е била принудена да остане на легло.

— Така. С много време за размисъл. И после?

— Написала ви е писмо.

Поаро кимна.

— Да, тя ми е писала, но писмото не е било изпратено. Колко жалко!

— Подозирате ли нещо нередно в това, че писмото не е било пуснато навреме?

— Хейстингс — намръщи се той, — трябва да си призная, че не зная. Като имам предвид всичко, в което съм почти убеден, мисля, че писмото е било забутано. Струва ми се, но не съм сигурен, че никой не е знаел за писмото. Продължете, какво се е случило после?

— Адвокатът ѝ я е посетил — предположих аз.

— Да. Тя е изпратила да повикат адвоката ѝ и той е пристигнал.

— И тогава тя е направила ново завещание — продължих аз.

— Точно така. Тя е направила ново и съвсем различно завещание. И сега, имайки предвид завещанието, ние трябва много внимателно да преценим думите на Елън. Ако си спомняте, тя ни каза, че мис Лосън е държала мис Аръндел да не научи, че Боб е бил навън през цялата нощ.

— Но... О! Разбирам... Не, не разбирам. Или може би започвам да усещам накъде биете...

— Съмнявам се! Но ако разбирате, надявам се, че осъзнавате *изключителната важност* на тези думи? — той ме погледна свирепо.

— Да, да — побързах да отвърна аз.

— И после се случват различни неща — продължи Поаро. — Чарлз и Тереза идват в края на седмицата, а мис Аръндел показва на Чарлз новото завещание, или поне така *твърди* той.

— Не му ли вярвате?

— Вярвам само на *проверените* думи. Мис Аръндел не го е показала на Тереза.

— Защото е мислила, че той ще ѝ каже.

— Но той не го е направил. *Защо?*

— Чарлз твърди, че е споделил с нея.

— Но Тереза беше съвсем сигурна, че не е, една много интересна и показателна подробност. А когато ние си тръгнахме, тя го нарече глупак.

— Обърках се, Поаро — оплаках се аз.

— Нека проследим събитията. Доктор Таниос идва в неделя, вероятно без знанието на съпругата си.

— Бих казал със сигурност без нейно знание.

— Нека допуснем, че е възможно. Да продължим! Чарлз и Тереза си тръгват в понеделник. Мис Аръндел е в добро здраве и с бодър дух. Хапва си солидно на вечеря и стои на тъмно заедно със сестрите Трип и мис Лосън. В края на сеанса ѝ става зле. Отива да си легне и четири дни по-късно умира. Мис Лосън наследява всичките ѝ пари. А капитан Хейстингс твърди, че е умряла от естествена смърт!

— Докато Еркюл Поаро твърди, че във вечерята ѝ е имало отрова, без да има никакви доказателства!

— Имам доказателства, Хейстингс. Спомнете си за разговора ни със сестрите Трип. И за думите, които се изплъзнаха от устата на мис Лосън по време на доста объркания ни разговор.

— Имате предвид факта, че е яла кърри на вечеря? Къррито би маскирало вкуса на отровата. Това ли искате да ми кажете?

— Да — бавно отвърна Поаро. — Може би къррито има някакво значение.

— Но ако твърдението ви (в разрез с медицинското заключение) е вярно, само мис Лосън или някоя от прислужничките би могла да я убие.

— Съмнявам се.

— Или сестрите Трип. Глупости! Не мога да го повярвам! Те очевидно са невинни.

Поаро повдигна рамене.

— Запомнете, Хейстингс, глупостта може да върви ръка за ръка с хитростта. И не забравяйте първоначалния опит за убийство. Не е бил дело на особено умен човек. Било е много *прости*чко малко убийство, подсказано от навика на Боб да оставя топката си в горния край на стълбите. Идеята да се опъне въженце през стълбите е доста елементарна и лесноосъществима. Дори едно дете би се сетило!

— Искате да кажете... — смръщих се аз.

— Искам да кажа, че търсим едно-единствено нещо — дали някой е имал намерение да извърши убийство. Нищо повече.

— Но отровата трябва да е била много специална, след като не е имало никакви симптоми — възразих аз. — Нещо, до което един

обикновен човек трудно би се добрал. О, по дяволите, Поаро! Просто не мога да повярвам. Няма как да *знаете*! Чиста хипотеза.

— Грешите, приятелю. В резултат на разговорите ни тази сутрин се появи нещо съвсем конкретно, на което да стъпя. Някои дребни, но безспорни улики. Но се страхувам.

— Страхувате се? От какво?

— „Да не раздразня лъва, когато спи“ — отговори сериозно Поаро. — Така гласи една ваша поговорка, нали? Да не предизвикам неприятности! В момента нашият убиец се спотайва. Ние с вас, Хейстингс, не знаем дали, ако един убиец бъде провокиран, той няма да се реши да извърши убийство втори, или дори *трети* път!

— Боите се, че може да се случи подобно нещо?

Той кимна.

— Да. Ако си имаме работа с убиец, Хейстингс, а аз мисля, че е така. Да, мисля, че е така...

[1] Ma foi (фр.) — честна дума. — Б.пр. ↑

[2] Non, ce n'est pas ça (фр.) — не, не е това. — Б.пр. ↑

[3] Tres bien (фр.) — много добре. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

ПОСЕЩЕНИЕ ПРИ МИСТЪР ПЪРВИС

Поаро поиска сметката и я плати.

— Какво ще правим сега? — попитах аз.

— Ще направим онова, което предложихте рано тази сутрин. Отиваме в Харчестър, за да поговорим с мистър Първис. Ето защо ползвах телефона на хотел „Дърам“.

— Обадохте се на Първис?

— Не, на него, а на Тереза Аръндел. Помолих я да ми даде препоръчително писмо, което да ми послужи пред адвоката. За да имаме някакъв шанс за успех, трябва да сме упълномощени от фамилията. Тя обеща да изпрати писмото по човек в апартамента ми. Би следвало вече да е там.

В апартамента заварихме не само писмото, но и Чарлз Аръндел, който лично го беше донесъл.

— Хубаво жилище имате, мосю Поаро — отбеляза той, като огледа гостната.

В този момент погледът ми падна върху едно чекмедже, което не беше затворено добре. Пречеше му малко парченце хартия.

Исключено е Поаро да остави чекмеджето затворено по такъв начин! Погледнах Чарлз замислено. Бил е сам в гостната, докато ни е чакал. Не се съмнявах, че е прекарал времето си в тършуване из документите на Поаро. Какъв мошеник беше този млад човек! Почувствах, че ме обзема отвращение.

Чарлз обаче беше в чудесно настроение.

— Ето — подаде той писмото. — Всичко е представено точно и се надявам да имате повече успех със стария Първис от нас.

— Той ви е дал *твърде* малка надежда, предполагам?

— Беше определено обезкуражаващо... По негово мнение Лосън ще се измъкне с богатството.

— Двамата със сестра си никога ли не сте мислили да въздействате на чувствата на дамата?

Чарлз се ухили.

— Да, аз си го помислих и го направих. Но като че ли нямаше полза. Сладкодумието ми беше напразно. Сърцераздирателната картина на лишената от наследство черна овца, при това не толкова черна, колкото я описват (или поне аз така смея да мисля), не разтърси жената! Знаете ли, тя определено не ме харесва! Не зная защо — той се засмя. — Повечето стари жени веднага си падат по мен. Мислят, че никога не съм бил правилно разбран и не съм имал шанс!

— Удобна гледна точка.

— О, преди време ми беше много полезна. Но, както споменах, с тази Лосън нищо не стана. Струва ми се, че е мъжемразка. Вероятно през добрите стари предвоенни години се е завързвала с вериги за релсите и е развявала знамето за равни изборни права на мъжете и жените.

— Е — поклати глава Поаро, — ако по-простите методи не помагат...

— Трябва да прибегнем до престъпление — вметна весело Чарлз.

— А! — възкликна Поаро. — Като споменахте престъпление, млади човече, вярно ли е, че сте заплашили леля си? Намекнали сте, че „ще ѝ светите маслото“ или нещо подобно?

Чарлз седна на един стол, изпъна краката си напред и се втренчи мрачно в Поаро.

— Кой ви го каза? — попита той.

— Няма знамение. Вярно ли е?

— Ами, има частица истина.

— Хайде, хайде, нека да я чуя, имам предвид *истината*.

— О, да, ще я чуете, сър! В случката няма нищо мелодраматично. Опитах се да я разчувствам, нали разбирате?

— Разбирам.

— Е, не тръгна както беше замислено. Леля Емили ми заяви, че всякакви усилия да ѝ вземем парите са обречени на неуспех! Е, аз запазих самообладание, но съвсем ясно ѝ заявих: „Виж какво, лельо Емили, знаеш ли, постъпваш така, че накрая ще ти светят маслото!“ А тя доста презрително ме попита какво точно имам предвид. „Само това, че всичките ти приятели и роднини, които се въртят наоколо със зяпнали уста, са бедни като църковни мишки и разчитат на теб. А ти

какво правиш? Стиснала си паричките и отказваш да се разделиш с тях. За подобно нещо хората ги убиват. От мен да го знаеш, ако ти светят маслото, сама ще си си виновна.“ Тя ме погледна над очилата по начин, типичен за нея, с доста неприязън, и каза сухо: „О, значи такава е мнението ти, а?“ „Да — отговорих аз. — Съветвам те да ни дадеш част от парите си.“ „Благодаря ти, Чарлз, за добронамерения съвет. Но мисля, че мога и сама да се погрижа за себе си“ — сръза ме тя. „Както искаш, лельо Емили“ — отвърнах аз. През цялото време ѝ се усмихвах и, струва ми се, тя не беше толкова непреклонна, колкото се опитваше да изглежда. „Да не кажеш, че не съм те предупредил“ — заключих аз. „Ще го запомня“ — рече тя.

Той замълча за момент, после добави:

— Това беше всичко.

— И така — отбеляза Поаро, — вие се задоволите с няколко банкноти от по една лира, които намерихте в чекмеджето.

Чарлз го погледна слисано, а после избухна в смях.

— Свалям ви шапка! Като хрътка сте! И как се добрахте до тази информация?

— Значи е истина?

— О, да, самата истина! Имах сериозни парични затруднения. Трябваше да намеря отнякъде пари. Открих в едно чекмедже малка пачка банкноти и си взех няколко. Бях много скромен и не допусках, че липсата ще се забележи. А дори и да бяха разбрали, вероятно щяха да помислят, че са слугите.

— За тях щяха да възникнат много сериозни последици, ако се допуснеше подобна възможност — сухо отбеляза Поаро.

Чарлз повдигна рамене.

— Всеки да си мисли каквото ще — измърмори той.

— Всяка коза за свой крак — каза Поаро. — Това е вашето кредо, нали?

Чарлз го стрелна с любопитство.

— Не съм предполагал, че старата дама ще забележи изчезването на парите. Вие как го разбрахте? А и за разговора, в който ѝ заявих, че ще ѝ светят маслото?

— Мис Лосън ми съобщи.

— Тази стара хитруша!

Стори ми се, че леко се разтревожи.

— Не ни обича двамата с Тереза — продължи той. — Нали не смятате, че крие още нещо?

— Какво би могло да бъде то?

— О, не зная. Прилича ми на зъл стар дявол. — Той замълча, после добави: — Тя мрази Тереза...

— Знаехте ли, мистър Аръндел, че доктор Таниос е посетил леля ви в неделята преди тя да умре?

— Какво? В онази неделя, когато бяхме там?

— Да. Не се ли видяхте?

— Не. Следобед ходихме на разходка. Предполагам, че тогава е идвал. Странно, че леля Емили не ни спомена. Кой ви каза?

— Мис Лосън.

— Пак тази Лосън! Какъв извор на информация! — Помълча, после добави: — Знаете ли, Таниос е приятен човек. Харесва ми. Такъв веселяк!

— Да, той наистина е приветлива личност — съгласи се Поаро.

Чарлз стана.

— Ако бях на негово място, отдавна да съм убил тази ужасна Бела! Не ви ли е направило впечатление, че тя е от онзи тип жени, които са белязани от съдбата винаги да бъдат жертви? Знаете ли, не бих се изненадал, ако някой ден намерят части от тялото ѝ в кофите за боклук на Маргейт или някъде другаде.

— Не приписвате ли доста страшна постъпка на съпруга ѝ, добрия доктор? — попита строго Поаро.

— Не — отвърна замислено Чарлз. — А и не мисля, че Таниос би могъл да убие дори и муха. Той е прекалено добросърдечен.

— А вие? Бихте ли извършили убийство, ако си струва?

Чарлз се разсмя. Удивително звънтящ, смях.

— Въпросът ви нещо като изнудване ли е, мосю Поаро? Тая няма да я бъде. Мога да ви уверя, че аз не съм сложил... — той спря за секунда и продължи: — стрихнин в супата на леля Емили.

Безгрижно махна с ръка и си тръгна.

— Да не би да се опитайте да го сплашите, Поаро? — попитах аз. — Ако е така, не мисля, че успяхте. Той съвсем не се държа като виновен.

— Мислите ли?

— Да. Изглеждаше напълно невъзмутим.

— Странна е тази пауза, която направи — отбеляза Поаро.

— Пауза?

— Да. Паузата преди думата стрихнин. Като че ли се канеше да изрече нещо друго, но се отказа.

Вдигнах рамене.

— Вероятно се е замислил за някоя отрова, която да звучи зловещо.

— Възможно е. Възможно е. Но, да тръгваме. Струва ми се, че ще трябва да прекараме нощта в Маркет Бейзинг, в хотела „При Джордж“.

Десет минути по-късно летяхме с пълна скорост през Лондон, отново на път за провинцията.

Около четири часа пристигнахме в Харчестър и се насочихме направо към кантората на „Първис, Първис, Чарлзуърт и Първис“.

Мистър Първис имаше солидно телосложение, бяла коса и розови бузи. Приличаше малко на провинциален благородник. Обноските му бяха любезни, но сдържани.

Прочете писмото, което му дадохме, и вдигна очи към нас. Погледът му беше проникателен и в него сякаш имаше стаен въпрос.

— Разбира се, познавам ви по име, мосю Поаро — каза внимателно той. — Разбирам, че мис Аръндел и брат ѝ са ви ангажирали по този случай, но изобщо не виждам с какво точно бихте могли да им бъдете полезен.

— Да кажем, мистър Първис, за по-пълното разследване на всички обстоятелства.

— Мис Аръндел и брат ѝ вече чува становището ми, що се отнася до законното положение — отбеляза сухо адвокатът. — Обстоятелствата бяха съвсем ясни и не допускат друго тълкуване.

— Напълно вярно, напълно вярно — съгласи се бързо Поаро. — Но, сигурен съм, че вие няма да възразите да ги изложите отново, за да мога да си представя ясно ситуацията.

— На вашите услуги — кимна с глава адвокатът.

— Струва ми се, че на 17 април мис Емили Аръндел ви е изпратила писмо с поръчение — започна Поаро.

Мистър Първис разгледа няколко документа пред себе си и отговори:

— Да, така е.

— Бихте ли ми казали какво ви е наредила?

— Помоли ме да ѝ изготвя завещание. В него трябваше да се предвидят суми за двете прислужнички, както и известна сума за тричетири благотворителни дарения. Останалата част от състоянието си завещавахе на Вилхелмина Лосън.

— Ще ме извините за въпроса, мистър Първис, но не се ли изненадахте?

— Да си призная, да, изненадах се.

— По-рано мис Аръндел беше ли направила друго завещание?

— Да, преди пет години.

— В него, като се изключат малките суми за дарения, не оставяше ли богатството си на племенниците си?

— Основната част от състоянието ѝ трябваше да се раздели по равно между децата на брат ѝ Томас и дъщерята на сестра ѝ Арабела Бигс.

— Какво стана с това завещание?

— По молба на мис Аръндел аз го взех със себе си при посещението си в Литългрийн Хаус на 21 април.

— Ще ви бъда много признателен, мистър Първис, ако подробно ми разкажете за всичко, което се случи тогава.

Адвокатът помисли минута-две, после стегнато започна:

— Пристигнах в Литългрийн Хаус в три часа следобед. Придружаваше ме един от служителите ми. Мис Аръндел ме посрещна в гостната.

— Как ви се стори тя?

— Изглеждаше в добро здраве, въпреки че се придвижваше с бастун. Разбрах, че се нуждае от него поради неотдавнашното ѝ падане. Но, както вече споменах, стори ми се, че най-общо здравето ѝ е добро. Направи ми впечатление обаче, че беше леко нервна и малко превъзбудена.

— Мис Лосън беше ли с нея?

— Когато пристигнах беше там, но после веднага излезе.

— А след това?

— Мис Аръндел ме попита дали съм изпълнил молбата ѝ и дали нося новото завещание, за да го подпише. Отговорих ѝ, че съм готов. Аз... въъ... — той се поколеба за миг и продължи малко сковано: — Трябва обаче да ви кажа също, че в рамките на допустимото направих

възражение пред мис Аръндел. Изтъкнах, че новото завещание може да се приеме като огромна несправедливост към роднините, които, в крайна сметка, са нейна плът и кръв.

— А тя какво ви отговори?

— Попита ме дали парите са нейни или не, и не може ли да постъпи с тях както реши. Отвърнах ѝ, че е точно така. „Много добре тогава“ — заяви тя. Напомних ѝ, че познава мис Лосън от много кратко време и я попитах дали е напълно убедена, че има основателна причина за несправедливостта, която извършва спрямо роднините си. Отговорът ѝ беше: „Скъпи приятелю, зная чудесно какво върша.“

— Казахте, че държанието ѝ е било възбудено.

— Мисля, че определено мога да го твърдя, но разбирате ли, мосю Поаро, тя бе изцяло с ума си. Беше напълно способна да контролира постъпките си. Въпреки че съм на страната на роднините на мис Аръндел, аз съм длъжен да поддържам клаузите на завещанието, пред който и да било съд.

— Съвсем разбираемо е. Моля, продължете.

— Мис Аръндел прочете старото завещание. После ми поиска новото, което бях изготвил. Трябва да отбележа, че ѝ бях предложил първо да ѝ представя чернова, но тя настоя завещанието да ѝ бъде донесено готово за подпис. Не беше трудно, защото в него нямаше нищо сложно. Тя го прочете, кимна и каза, че веднага ще го подпише. Почувствах, че съм длъжен да изразя протеста си за последен път. Тя търпеливо ме изслуша, но заяви, че решението ѝ е категорично. Повиках служителя си и градинаря и двамата станаха свидетели на подписа ѝ. Не беше правомерно да каня прислужниците, защото имената им присъстваха в завещанието.

— После мис Аръндел даде ли ви завещанието за съхранение?

— Не, прибра го в едно чекмедже на бюрото си и го заключи.

— Какво стана с предишното завещание? Тя унищожи ли го?

— Не, заключи го заедно с новото.

— След смъртта ѝ къде намерихте завещанието?

— В същото чекмедже. Като негов изпълнител аз имах ключове и прегледах документите ѝ.

— И двете завещания ли бяха в чекмеджето?

— Да, точно както ги бе оставила.

— Разпитахте ли я за мотивите, продиктували й тази доста изненадваща постъпка?

— Да. Но не получих задоволителен отговор. Увери ме само, че „знае какво върши“.

— Въпреки всичко, вие останахте ли изненадан от случилото се?

— Да, бях много изненадан. Трябва да кажа, че мис Аръндел винаги е показвала силна привързаност към роднините си.

Поаро помълча около минута, после попита:

— Предполагам, че не сте разговаряли с мис Лосън по този въпрос?

— Не, естествено. Би било много непочтено.

Мистър Първис изглеждаше скандализиран от въпроса на Поаро.

— Мис Аръндел намекна ли по някакъв начин дали мис Лосън знае, че новото завещание е в нейна полза?

— Тъкмо обратното. Попитах я дали компаньонката й е запозната с клаузите на завещанието, а мис Аръндел остро ми заяви, че жената не знае нищо. Помислих си, че е разумно мис Лосън да не разбере и се осмелих да й го намекна. Мис Аръндел се съгласи с мен.

— Защо наблегнахте на този момент, мистър Първис?

Възрастният господин го погледна с достойнство.

— Според мен, подобни неща не бива да се разгласяват. Още повече, че могат да доведат до разочарования в бъдеще.

— А — пое дълбоко дъх Поаро. — Да приема ли, че сте допускали възможността мис Аръндел да промени решението си в близко бъдеще?

Адвокатът кимна.

— Да. Струваше ми се, че мис Аръндел е имала някаква сериозна разправа с роднините си и когато се успокои, ще се разкае за прибързаното си решение.

— В такъв случай как би следвало да постъпи?

— Трябваше да ми нареди да приготвя ново завещание.

— Не би ли могла просто да унищожи последното си завещание и тогава старото отново да стане валидно?

— В известна степен въпросът е спорен. Разбирате ли, всички предишни завещания трябва да се отменят от самия завещател.

— Но мис Аръндел не би могла да го знае. Може би си е мислила, че като унищожи последното, предишното ще е валидно.

— Твърде е възможно.

— Всъщност, ако умре, без да има завещание, парите ще останат на роднините ѝ.

— Да. Половината щеше да бъде за мисис Таниос, а другата половина — да се раздели между Чарлз и Тереза Аръндел. Но все пак, факт е, че тя *не* промени решението си! Умря, без да го промени.

— И ето защо се намесвам аз — отбеляза Поаро.

Адвокатът го погледна въпросително.

Поаро се наклони напред и продължи:

— Да предположим, че на смъртното си легло мис Аръндел е *пожелала да унищожи последното завещание*. Може би е смятала, че го е направила, но в действителност е унищожила *предишното*.

Мистър Първис поклати глава.

— Не, и двете бяха там.

— Тогава да допуснем, че тя е унищожила *фалшиво* завещание, *като си е мислила, че унищожава последното*. Спомнете си, че е била много зле и е било лесно да бъде измамена.

— Би трябвало да представите доказателства за това — отвърна остро адвокатът.

— О! Несъмнено... несъмнено...

— Мога ли да попитам, има ли... има ли някаква причина да смятате, че подобно нещо се е случило?

Поаро се дръпна малко назад.

— Не бих искал да се ангажирам на този етап...

— Естествено, естествено — съгласи се мистър Първис с тази така добре позната фраза.

— Но мога да кажа, строго поверително, че има някои любопитни подробности в този случай.

— Наистина ли? Така ли мислите?

Мистър Първис потри ръце с известно предчувствие и задоволство.

— Искях да разбера вашето мнение — продължи Поаро, — дали, рано или късно, мис Аръндел би променила решението си и би простила на роднините си. Вече го зная.

— Разбира се, това е само личното ми мнение — подчерта адвокатът.

— Любезни господине, напълно ми е ясно. Предполагам, че не сте адвокат на мис Лосън?

— Посъветвах мис Лосън да си намери друг адвокат — отговори мистър Първис вдървено.

Поаро се ръкува с него и му благодари за любезността и информацията, която ни предостави.

ДВАЙСЕТА ГЛАВА

ПОВТОРНО ПОСЕЩЕНИЕ В ЛИТЪЛГРИЙН ХАУС

Докато изминавахме десетте мили разстояние между Харчестър и Маркет Бейзинг, непрекъснато обсъждахме положението.

— Имате ли някакво основание, Поаро, за предположението, което изказахте?

— Имате предвид дали мис Аръндел е вярвала, че е унищожила последното си завещание? Не, *mon ami*, честно казано, не. Но трябва да разберете, че ми се стори необходимо да изразя *някакво* предположение! Мистър Първис е проникателен човек. Ако не бях подхвърлил нещо, той би се запитал защо изобщо се намесвам в този случай.

— Знаете ли на кого ми напомняте, Поаро?

— Не, *mon ami*.

— На жонгльор, който подхвърля много и различни по цвят топки. В един момент всичките се оказват във въздуха.

— Различните по цвят топки са различните лъжи, които говоря, така ли?

— Нещо такова.

— И мислите, че някой ден всички те ще се стоварят на главата ми?

— Не можете непрекъснато да ги държите във въздуха — отбелязах аз.

— Вярно е. Но ще дойде великият момент, когато ще започна да ги хващам една след друга, ще се поклоня и ще напусна сцената.

— Под звуците на гръмките ръкопляскания на публиката.

Поаро ме стрелна подозрително.

— Да, може и така да стане.

— Не научихме много от мистър Първис — отбелязах аз, за да се измъкна от опасната зона.

— Не, но мисля, че основните ни идеи се потвърдиха.

— И това потвърди думите на мис Лосън, че нищо не е знаела за завещанието до смъртта на старата дама.

— Според мен не получихме подобно потвърждение.

— Първис е посъветвал мис Аръндел да не ѝ казва, а мис Аръндел е отговорила, че няма подобно намерение.

— Да, очевидно е така. Но има ключалки, приятелю, и ключове, които отключват заключените чекмеджета.

— Наистина ли допускате, че мис Лосън би подслушвала и би тършувала в нещата на мис Аръндел? — попитах го доста шокиран.

— Мис Лосън — усмихна се Поаро — не е обигран мошеник, *mon cher*. Знаем обаче, че е дочула *един* разговор, който не е трябвало да чуе. Имам предвид този, в който Чарлз и леля му са обсъждали въпроса за „светяване на маслото“ на стиснати роднини.

Съгласих се с него.

— Така че, виждате ли, Хейстингс, тя лесно би могла да дочуе разговора между мистър Първис и мис Аръндел. Той има хубав, звучен глас. Колкото до подслушването и тършуването — продължи Поаро, — правят го много повече хора, отколкото допускате. Затворените и страхливите като мис Лосън придобиват множество не особено почтени навици, които обаче им носят голяма утеха и им служат за развлечение.

— О, Поаро! — възнегодувах аз.

Той закима енергично с глава.

— Но, да, това е така, наистина е така.

Пристигнахме в хотела „При Джордж“ и наехме две стаи. После се отправихме към Литългрийн Хаус.

Когато позвънихме, Боб веднага отговори на предизвикателството. Спусна се през вестибюла, като лаеше яростно, и се хвърли към входната врата.

„Ще ви разкъсам! — сякаш казваше той. — Парче по парче! Ще ви науча как се влиза в тази къща! Само почакайте да ви докопам!“

Сред тази врява се чу успокоително мърморене:

— Ей сега, момче. Хайде, ти си добро кученце. Ела тук.

Хванат за каишката, Боб беше завлечен в дневната против волята му.

„Винаги провалят радостта на човека — като че ли мърмореше той. — От толкова дълго време за първи път имам възможността истински да уплаша някого. Копнея да забия зъбите си в нечий крак. Когато ме няма, за да те пазя, ще трябва да внимаваш.“

Вратата на дневната се затвори под носа му и Елън се затътри към входа.

— О, това сте вие, сър! — възкликна тя и широко отвори вратата. По лицето ѝ се разля видимо задоволство и вълнение.

— Моля, заповядайте, сър.

Влязохме във вестибюла. Зад вратата вляво се чуваше силно душене, прекъсвано от ръмжене. Боб се опитваше да ни „постави“ на място.

— Можете да го пуснете — предложих аз.

— Да, сър. Той наистина е добричък, ама вдига страшен шум и така се нахвърля върху хората, че ги плаши. Но все пак е надежден пазач.

Тя отвори вратата на стаята и Боб се изстреля от нея като оръдейно гюле.

„Кой е? Къде са? О, ето ви! Боже мили, не мога да си спомня... Подуш... подуш... подуш... Дълго изсумтяване. Ама, разбира се! Ние се познаваме!“

— Здравей, старче! — поздравих го аз. — Как е?

Боб бясно замаха с опашка.

„Добре, благодаря. Нека само да проверя... — и той продължи да души. — Май наскоро сте си говорили с някой шпаньол. Подушвам го. Мисля, че са глупави кучета. А това какво е? Котка? Интересно. Ех, да беше тук! Щяхме да си устроим такова състезание! Хм... не е лош този бултериер.“

След като установи точно посещенията, които бях правил при приятели с кучета, той прехвърли вниманието си към Поаро. Усети миризмата на бензин и сърдито се отдалечи.

— Боб — повиках го аз.

Той ме погледна през рамо.

„Всичко е наред. Зная какво правя. След минутка се връщам.“

— Къщата не е подготвена за гости. Надявам се, че ще ме извините... — и Елън се забърза към дневната и започна да отваря капациите на прозорците.

— Чудесно, чудесно — каза Поаро, като я последва и седна.

Тъкмо се канех и аз да вляза, когато отнякъде се появи Боб с топка в уста. Изтича по стълбите и се настани най-горе, като държеше топката си между лапите. Опашката му бавно се помръдваше.

„Хайде — подкани ме той. — Хайде. Нека поиграем.“

Интересът ми към разследването за миг изчезна и ние поиграхме малко. После се почувствах виновен и побързах към дневната.

Поаро и Елън бяха погълнати от темата за болести и лекарства.

— Малки бели хапчета, сър, това е всичко, което вземаше. Пиеше по две-три след всяко ядене според указанията на доктор Грейнджър. О, да, чувстваше се много добре от тях. Бяха едни такива дребни. А после мис Лосън донесе някакво друго лекарство, на което много вярваше. Май бяха капсулите за черен дроб на доктор Лъфбъро. Навсякъде можете да видите реклами за тях.

— И от тези капсули ли вземаше?

— Да. Мис Лосън ѝ ги донесе и я увери, че ще ѝ подействат добре.

— Доктор Грейнджър знаеше ли?

— О, сър, той нямаше нищо против. „Вземайте ги, ако смятате, че ви помагат“ — казваше той, а тя му отвърщаше: „Е, може да се смеете, но те наистина ми *действат* добре. Много по-добре, от което и да било от *ваши*те лекарства.“ А докторът се смееше и се шегуваше, че си струва човек да опита всички лекарства.

— Нищо друго ли не е вземала?

— Не. Съпругът на мис Бела, чуждестранният лекар, излезе и ѝ донесе шишенце с нещо, но въпреки че му благодари много любезно, тя го изля. Знам го със сигурност! И мисля, че беше права. Човек не може да се довери на тези чуждоземци!

— Мисис Таниос видя, че тя го излива, нали?

— Да. И се боя, че горката жена доста се обиди. Аз също съжалявам, защото безспорно докторът го направи с добри намерения.

— Безспорно. Безспорно. Предполагам, че след смъртта на мис Аръндел всички лекарства са изхвърлени?

Елън малко се изненада от въпроса.

— О, да, сър. Медицинската сестра хвърли част от тях, а мис Лосън разчисти тези, които бяха останали в аптеката в банята.

— Там ли държахте... тъъ... капсулите за черен дроб на доктор Лъфбъро?

— Не, те бяха в ъгловото шкафче в дневната, за да ѝ бъдат подръка. Според предписанието трябваше да ги взема след хранене.

— Коя медицинска сестра се грижеше за мис Аръндел? Можете ли да ми дадете името и адреса ѝ?

Елън веднага изпълни молбата му. Поаро продължи да ѝ задава въпроси за болестта на мис Аръндел.

Елън с удоволствие му описа всичко. Разказа за заболяването, за болките, за кризите от жълтеницата и за последните ѝ часове. Не знаейки дали Поаро беше доволен от подробния разказ, но я слушаше търпеливо, като от време на време вмъкваше някой въпрос, отнасящ се обикновено за мис Лосън или за времето, което тя е прекарала в стаята на болната. Особено се интересуваше да разбере каква диета е пазела мис Аръндел и я сравняваше с тази, на която е бил някакъв негов (несъществуващ) починал роднина.

Като видях, че двамата с Елън са се унесли в разговора си, излязох във вестибюла. Боб беше заспал на площадката в горния край на стълбите, а топката лежеше под муцуната му.

Подсвирнах му и той веднага скочи. Този път очевидно се чувстваше обиден, защото неколккратно бавничко побутна топката към мен, но я улавяше в последния момент.

— Разочарован си, нали? Е, добре тогава, ще те оставя да си играеш сам.

Когато се върнах в дневната, Поаро разпитваше за неочакваното посещение на доктор Таниос в неделята преди смъртта на старата дама.

— Да, сър, мистър Чарлз и мис Тереза бяха излезли на разходка. Сигурна съм, че не очакваха доктор Таниос. Господарката лежеше и много се изненада, когато ѝ казах кой е дошъл. „Доктор Таниос? — възкликна тя. — Мисис Таниос с него ли е?“ Отговорих ѝ, че господинът е пристигнал сам. Тогава тя ми нареди да му съобща, че след минута ще слезе долу.

— Дълго ли стоя?

— Не повече от час, сър. Не изглеждаше много доволен, когато си тръгна.

— Имате ли някаква представа за... тъъ... целта на посещението му?

— Не, сър. Никаква.

— А случайно да сте подочули нещо?

Изведнъж лицето на Елън порумения.

— Не, не съм, сър! Никога не съм послушвала на вратите, въпреки че *някои* хора го правят! И то тези, които добре знаят, че не трябва!

— О, не ме разбрахте правилно! — извини се енергично Поаро. — Просто си помислих, че може би сте внесли чай, докато господинът е бил тук, и ако е било така, щеше да е съвсем естествено да чуете за какво са разговаряли докторът и господарката ви.

Елън беше умиловитена.

— Съжалявам, сър, че ви разбрах погрешно. Не, доктор Таниос не остана за чая.

Поаро я погледна и леко присви очи.

— Ако поискам да разбера защо е идвал... Възможно ли е мис Лосън да знае?

— Ами, ако тя не знае, сър, няма кой друг да знае... — отвърна Елън и изсумтя.

— Нека си помисля — намръщи се леко Поаро, сякаш се опитваше да си спомни. — Спалнята на мис Лосън не беше ли до спалнята на мис Аръндел?

— Не, сър. Стаята на мис Лосън е точно до горния край на стълбите. Мога да ви я покажа, сър.

Поаро прие предложението. Докато се изкачваше, той вървеше плътно до стената и когато стигна горе, изведнъж възкликна и се наведе към глезена си.

— А, току-що се закачих на нещо... Да, тук в перваза има пирон.

— Да, сър, има. Мисля, че е сложен да крепи перваза, но се е разхлабил. Един-два пъти закачих полата си на него.

— Отдавна ли е така?

— Ами, боя се, че от доста време, сър. За първи път го забелязах, когато господарката трябваше да остане на легло. Беше след злополуката, сър. Опитах се да го извадя, но не успях.

— Струва ми се, че е имало въженце, вързано за пилона.

— Така е, сър, имаше останало възелче, спомням си. Не зная за какво е било.

В гласа на Елън нямаше и сянка на подозрение. За нея това си беше просто едно от нещата, типични за стара къща, за които човек не си струва да търси обяснение!

Поаро влезе в стаята до стълбището. Не беше много голяма. На отсрещната стена имаше два прозореца. В единия ъгъл беше поставена тоалетка, а между прозорците — гардероб с високо огледало. Леглото беше вдясно до вратата срещу прозорците. На стената от лявата страна имаше голям махагонов шкаф с чекмеджета, покрит с мраморен плот с вграден умивалник.

Поаро замислено огледа стаята и излезе на площадката. Тръгна по нея, подмина други две стаи и влезе в широката спалня, принадлежала на мис Аръндел.

— Медицинската сестра ползваше малката съседна стаичка — поясни Елън.

Поаро кимна.

Слязохме долу и той попита дали може да разгледаме градината.

— О, да, сър, естествено. Сега изглежда чудесно.

— Градинарят все още ли работи тук?

— Ангъс? О, да, Ангъс продължава да се грижи за нея. Мис Лосън иска всичко да бъде поддържано добре, защото смята, че така по-изгодно ще продаде имението.

— Струва ми се, че е права. Не е разумно да се остави градината да запустее.

В градината беше много красиво и спокойно. Широките лехи бяха изпълнени с лупина, делфиниум и големи алени макове. Божурите още не бяха цъфнали. Повървахме малко и стигнахме до навес, където работеше грубоват старец. Той ни поздрави почтително и Поаро го заговори.

Когато му спомена, че днес се е срещал с мистър Чарлз, старецът се отпусна и стана доста словоохотлив.

— Винаги си е бил чешит! Спомням си като дете как идваше тук с половината от пая с цариградско грозде, а готвачката търсеше сладкиша под дърво и камък! После се връщаше в къщата с невинна физиономия и, обзалагам се, всички мислеха, че трябва да е била

котката, макар и никога да не съм виждал котка да яде пай с цариградско грозде! О, чешит си е той, мистър Чарлз!

— Бил е тук през април, нали?

— Да, беше два пъти. Точно преди господарката да умре.

— Виждахте ли го често?

— Да, доста често. Един млад джентълмен няма какво много да прави тук. Така си е. Разхождаше се до ресторанта „При Джордж“ и пиеше по едно. Навърташе се в градината и ме питаше за това-онова.

— За цветята?

— Да, за цветята, а и за плевелите — подсмихна се старецът.

— За плевелите?

В гласа на Поаро се появи нотка на колебание. Той извърна глава и съсредоточено зашари с очи по полиците. Погледът му се спря на една метална кутия.

— Вероятно е искал да разбере как ги премахват?

— Да.

— Предполагам, че използвате този препарат — Поаро внимателно обърна металната кутия и прочете надписа.

— Слагам от него — потвърди Ангъс. — Много удобно нещо.

— Опасно ли е?

— Не, ако се използва правилно. Е, все пак е арсен. Двамата с мистър Чарлз се пошегувахме по този повод. Каза, че ако имал жена и не я харесвал, щял да дойде при мен и да си вземе малко от препарата, за да се отърве от нея! Може би, отвърнах му аз, *тя* ще е тази, дето ще иска да се отърве от вас! Това много го разсмя! Хубавичка шега си беше!

Ние също прилежно се засмяхме. Поаро откряхна капака на кутията.

— Почти е празна — промърмори той.

Градинарят също погледна вътре.

— Да, по-празна е, отколкото предполагах. Нямах представа, че съм използвал толкова много. Ще трябва да поръчам още.

— Да — усмихна се Поаро. — Боя се, че едва ли имате достатъчно, за да ми услужите за *моята* жена!

Всички се засмяхме отново на остроумната забележка.

— Вие май не сте женен, господине?

— Не.

— А! Е, само тези, дето не са, си позволяват такива шеги. Тези, дето не знаят каква бея е да си женен!

— Май жена ви... — започна Поаро, но деликатно замълча.

— Тя си е жива. Добре си е.

Ангъс сякаш изглеждаше малко потиснат от този факт.

Похвалихме го за градината и се сбогувахме.

ДВАЙСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

АПТЕКАРЯТ, МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА И ЛЕКАРЯТ

Металната кутия с препаратите за унищожаване на плевели даде нова насока на мислите ми. Беше първото определено подозрително обстоятелство, с което се сблъсках. Интересът на Чарлз към препаратите, очевидната изненада на градинаря, че кутията е почти празна. Като че ли всичко сочеше в една посока.

Както обикновено, когато аз бях развълнуван, на Поаро не му се говореше.

— Хейстингс, дори някой да е взел от препаратите, няма доказателства, че е бил Чарлз.

— Но той е говорил за него с градинаря надълго и широко!

— Не би било много разумно, ако е възнамерявал да си вземе малко. — Замълча, после продължи: — Коя отрова първа изниква в съзнанието ви, ако ви накарат бързо да назовете някоя?

— Предполагам, арсен.

— Да. Сега разбирате ли защо Чарлз направи тази пауза пред думата стрихнин, когато днес разговаряхме с него?

— Искате да кажете...?

— Че се канеше да изрече „арсен в супата“, но спря.

— Аха! И защо спря?

— Точно така. Защо? Трябва да отбележа, Хейстингс, че отговорът на въпроса „защо“ ме накара да разгледам градината и да потърся някой препарат против плевели, който съдържа арсен.

— И го намерихте!

— И го намерих.

Поклатих глава и продължих:

— Започва да става лошо за младия Чарлз. Вие двамата с Елън доста добре си поговорихте за боледуването на старата дама. Симптомите типични ли са за отравяне с арсен?

Поаро си потърка носа.

— Трудно е да се каже. Имала е стомашни болки, повръщала е.

— Ето! Това е!

— Хм, не съм много сигурен.

— На каква отрова ви прилича?

— Eh bien, приятелю, не прилича толкова на отрова, колкото на заболяване на черния дроб, което причинява смърт.

— О, Поаро — извиках аз. — Не е възможно да е било естествена смърт! Сигурно е убийство!

— Oh, la, la, ние с вас май си разменихме местата!

Той рязко спря и влезе в една аптека. След дълго обсъждане на стомашните му проблеми, Поаро си купи малка кутийка с бонбончета за добро храносмилане. Когато му опаковаха покупката и той се канеше да напусне аптеката, вниманието му бе привлечено от красивата кутийка на капсулите за черен дроб на доктор Лъфбъро.

— Да, сър, много добро лекарство — обясни му аптекарят, мъж на средна възраст, на когото явно му се приказваше. — Много са ефикасни.

— Спомням си, че мис Аръндел ги пиеше. Мис Емили Аръндел.

— Наистина, сър. Мис Аръндел от Литългрийн Хаус. Фина възрастна дама, от старата школа. Обслужвал съм я.

— Вземаше ли много лекарства, които се отпускат без рецепта?

— Не, сър. Не толкова, колкото други стари дами, които познавам. Мис Лосън, компаньонката ѝ, тази, която наследи всичките ѝ пари...

Поаро кимна и аптекарят продължи:

— Тя беше от онези, които вземат много и различни неща. Хапчета, бонбонки, таблетки против лошо храносмилане, разни сиропи за стомаха, за кръвта. Много ѝ беше забавно сред шишенцата — усмихна се той печално. — Де да имаше повече като нея. В днешно време хората не обичат да вземат толкова лекарства, колкото преди. Все пак продаваме доста козметични препарати и с тях компенсираме загубите.

— Мис Аръндел редовно ли купуваше капсулите за черен дроб на доктор Лъфбъро?

— Да, мисля, че започна да ги купува три месеца преди смъртта си.

— Нейният роднина, доктор Таниос, дойде тук един ден, за да му приготвите някаква смес, нали?

— Да, разбира се, джентълменът от Гърция, който се ожени за племенницата на мис Аръндел. Да, беше много интересна смес. Не ми беше позната.

Мъжът го каза така, като че ли ставаше дума за рядък ботанически вид.

— Хубаво е, когато човек научи нещо ново, сър. Спомням си, че беше много интересна комбинация от лекарства. Разбира се, джентълменът е лекар. Много симпатичен, с приятни обноски.

— Съпругата му купува ли нещо от вас?

— Чакайте да си помисля. Не, не си спомням. О, да, веднъж дойде за приспивателно, струва ми се, че беше хлорал. Рецептата беше за двойна доза. Винаги ни е трудно със сънотворните. Виждате ли, повечето лекари не ги предписват в големи количества.

— От кого беше рецептата?

— Струва ми се от съпруга й. О, разбира се, всичко беше съвсем *наред*, но, знаете ли, в днешно време трябва да се внимава. Може би не сте запознат с този факт, но ако един лекар направи грешка в някоя рецепта и ние я изпълним добросъвестно, а впоследствие се случи нещо лошо, обвиняват нас, а не лекаря.

— Изглежда доста несправедливо!

— Признавам, че е неприятно. Е, аз не мога да се оплача. Да чукна на дърво, но досега не съм имал неприятности — и той силно почука с кокалчетата на пръстите си по гишето.

Поаро реши да си купи една опаковка от капсулите за черен дроб на доктор Лъфбъро.

— Благодаря, сър. От коя опаковка? С 25, 50 или 100 капсули?

— Предполагам, че ще е по-добре да взема от големите, но все пак...

— Вземете с 50 капсули, сър. От нея купуваше мис Аръндел. Осем шилинга и шест пенса.

Поаро се съгласи, плати и си получи лекарството.

После излязохме от аптеката.

— Значи мисис Таниос е купувала приспивателно! — възкликнах аз, когато се озовахме на улицата. — Една свръхдоза от него би убила всеки, нали?

— Много лесно.

— Мислите ли, че старата мис Аръндел...

Спомних си думите на мис Лосън: „Смея да кажа, че тя би убила всеки, ако той ѝ нареди.“

— Хлоралът е наркотично и сънотворно вещество — поклати глава Поаро. — Използва се за облекчаване на болките и като приспивателно. Към него се привиква.

— Мислите ли, че мисис Таниос е привикнала към него?

— Не, не мисля — отвърна той озадачено. — Но е любопитно. Сещам се за едно обяснение. Но то би означавало... — Поаро спря и си погледна часовника. — Хайде, елате да видим дали ще открием медицинската сестра Каръдърс, която се е грижила за мис Аръндел по време на последното ѝ боледуване.

Сестра Каръдърс се оказа разумна жена на средна възраст.

Този път Поаро се представи в нова роля и се сдоби с още един измислен роднина. Имаше възрастна майка, за която много искаше да намери симпатична медицинска сестра.

— Вие разбирате... Ще бъда напълно откровен с вас. Майка ми е труден човек. Имали сме няколко чудесни медицински сестри, млади и компетентни, но фактът, че бяха млади не беше в тяхна полза. Майка ми не понася млади жени. Обижда ги, държи се грубо и нервно с тях, не признава съвременната хигиена и отворените прозорци. Много е трудно — той въздъхна печално.

— Зная — каза съчувствено сестра Каръдърс. — Понякога е доста уморително. Човек трябва да бъде изключително тактичен. Няма смисъл да се разстройва пациентът. По-добре е да му се отстъпва, докъдето е възможно. А щом усети, че не се опитвате да му налагате разни неща, се успокоява и се превръща в кротко агънце.

— А, виждам, че ще бъдете идеалната сестра за майка ми. Разбирате психиката на старите дами.

— Случвало ми се е да работя за такива дами — засмя се сестра Каръдърс. — С търпение и чувство за хумор може да се постигне много.

— Така е. Струва ми се, че сте се грижили за мис Аръндел. Тя едва ли е била лесен пациент.

— О, не зная. Беше с твърд характер, но съвсем не мисля, че беше трудна. Разбира се, аз не работих дълго време при нея. Почина на

четвъртия ден.

— Вчера разговарях с племенницата й, мис Тереза Аръндел.

— Наистина ли? Колко странно! Винаги съм казвала, че светът е малък!

— Предполагам, че я познавате?

— Да, разбира се. Тя дойде в имението след смъртта на леля си и присъства на погребението. Виждах я и преди, когато я посещаваше. Много красиво момиче.

— Да, така е, но е прекалено слаба. Определено е прекалено слаба.

Сестра Каръдърс, която беше доста закръглена, леко се изпъчи.

— Да, така е. Човек не бива да бъде *твърде* слаб.

— Бедното момиче — продължи Поаро. — Мъчно ми е за нея. Entre vous^[1] — и той се надвеси поверително напред, — завещанието на леля й бе голям удар за нея.

— Сигурно е така — съгласи се сестра Каръдърс. — Зная, че стана повод за много *приказки*.

— Не мога да си представя какво е накарало мис Аръндел да лиши от наследство роднините си. Изглежда толкова странно.

— Много е странно. Съгласна съм с вас. Хората казват, че сигурно зад всичко това се крие нещо.

— Имате ли някаква представа каква може да е *причината*? Старата мис Аръндел споменавала ли ви е нещо?

— Не, пред мен не.

— А пред другиго?

— Ами, струва ми се, че е споменала нещо на мис Лосън, защото я чух да казва: „Да, скъпа, но, виждате ли, то е при адвокатата ви.“ А мис Аръндел й отговори: „Сигурна съм, че е в чекмеджето долу.“ Мис Лосън продължи: „Не, изпратихте го на мистър Първис. Не помните ли?“ После пациентката ми получи криза и започна да повръща. Мис Лосън излезе от стаята, а аз се погрижих за болната. Но често се чудя дали не си говореха за завещанието.

— Изглежда твърде вероятно.

— Ако е така — продължи сестра Каръдърс, — предполагам, че мис Аръндел е била разтревожена и може би е искала да го промени. Но след кризата беше толкова зле, бедната, че не можеше да мисли.

— Мис Лосън помагаше ли ви да се грижите за нея? — попита Поаро.

— О, Боже, от нея нямаше никаква полза! Прекалено много се суетеше. Само дразнеше пациентката ми.

— В такъв случай вие сама ли се справяхте с всичко? *C'est formidable* са^[2].

— Прислужничката... как се казваше... Елън ми помагаше. Много добра жена. Беше свикнала с болестите и грижите около старата дама. Двете добре се сработихме. Всъщност доктор Грейнджър искаше да прати една сестра за петък през нощта, но мис Аръндел почина, преди тя да дойде.

— Може би мис Лосън е помагала при приготвянето на храната на болната?

— Не, тя не правеше нищо. Нямаше какво толкова да се приготвя. Аз ѝ давах бульона и брендито, глюкозата и всичко останало. Мис Лосън само се мотаеше из къщата, плачеше и пречеше на останалите.

В тона на сестрата се долови язвителност.

— Разбирам — усмихна се Поаро, — че нямате много високо мнение за уменията на мис Лосън.

— Според мен компаньонките обикновено са такива. Виждате ли, те не са *обучени* да правят каквото и да било. *Аматьори* са. И обикновено са жени, които не могат да вършат нищо друго.

— Мислите ли, че мис Лосън е била силно привързана към мис Аръндел?

— Изглежда, беше. Толкова се разстрои и прие много тежко смъртта на старата дама. Според *мен* дори по-тежко от роднините — отбеляза сестра Каръдърс и изсумтя.

— В такъв случай — рече поучително Поаро — мис Аръндел е знаела какво прави, като е оставила парите си на компаньонката.

— Беше много умна стара дама — продължи сестрата. — Трябва да кажа, че нямаше нещо, което да не знае или да не разбира!

— Споменавахте ли кучето, Боб?

— Странно е, че питате! Много често го споменавахте, докато бълнувахте. Нещо за топката му и за падането, което беше преживяла. Боб е добро куче. Много обичам кучетата. Бедният, беше толкова нещастен, когато тя почина. Нали са чудесни? Съвсем като хората.

След репликата за човечността на кучетата ние се разделихме.

— Ето една личност, която не храни никакви подозрения — отбеляза Поаро, след като си тръгнахме.

Звучеше малко обезкуражен.

Вечеряхме в ресторанта „При Джордж“. Поаро доста мърмореше, особено за супата.

— А е толкова лесно, Хейстингс, да се приготви хубава супа. *Le pot au feu*^[3]...

С известна трудност успях да възпра словото му за храната.

След вечеря ни очакваше изненада.

Седяхме сами във фоайето. Докато се хранехме, в ресторанта имаше още един мъж, който приличаше на търговски пътник, но той излезе преди нас. Аз току-що бях започнал да прелиствам страниците на някакъв стар вестник, когато чух да се споменава името на Поаро.

Гласът идваше отвън.

— Къде е той? Тук? Добре, ще го намеря.

Вратата се отвори със замах и в помещението нахълта доктор Грейнджър. Лицето му бе зачервено, а веждите — високо повдигнати. Той спря, за да затвори вратата, после решително тръгна към нас.

— А! Ето ви и вас! Мосю Еркюл Поаро, защо, по дяволите, дойдохте при мен и ме обсипахте с куп лъжи?

— Една от топките на жонгльора? — измърморих язвително аз.

Поаро изрече с най-благия си глас:

— Скъпи ми докторе, позволете да ви обясня...

— Да ви позволя? Да ви позволя? По дяволите, ще ви *принудя* да ми обясните! Вие сте детектив. Ето какъв сте! Един шпионирац, слухтящ детектив! Да дойдете при мен и да ми наговорите всичките тези лъжи, че ще пишете биографията на стария генерал Аръндел! Какъв идиот съм! Да се хвана на такива глупави измислици.

— Кой ви съобщи за моята самоличност? — попита Поаро.

— Кой ми съобщи ли? Мис Пибоди. Тя ви е разпознала!

— Да, мис Пибоди — замислено изрече Поаро. — Мислех си, че по-скоро...

Доктор Грейнджър го прекъсна ядосано.

— Хайде сега, сър, чакам обясненията ви!

— Естествено. Обяснението ми е много просто. *Опит* за убийство.

— Какво? За какво става дума?

— Мис Аръндел е претърпяла злополука, нали? — отговори спокойно Поаро. — Паднала е по стълбите, малко преди да умре.

— Да, и какво от това? Тя се спъна в проклетата топка на кучето.

— Не, докторе, *не се е спънала* — поклати глава Поаро. — Някой е вързал *въженце* направо на стълбите в горния им край, за да я спъне.

Доктор Грейнджър се втренчи в него.

— Но защо не ми е казала? — изненада се той. — И дума не ми е споменала.

— Може би е разбираемо, ако предположим, че *член от семейството* ѝ е сложил въженцето.

— Хм... разбирам — Грейнджър стрелна с очи Поаро и се отпусна на един стол. — А как така вие се намесихте в тази работа?

— Мис Аръндел ми писа, като изрично наблягаше на дискретността. За съжаление писмото е било пуснато много късно.

Поаро продължи, като му разказа някои внимателно подбрани подробности, както и за пирона, който откри в перваза.

Докторът го слушаше с мрачно изражение на лицето. Гневът му бе изчезнал.

— Разбирате, че положението ми беше трудно — завърши Поаро. — Виждате ли, бях нает от една покойница. Но въпреки всичко прецених, че задълженията ми не отпадат.

Доктор Грейнджър замислено смръщи вежди.

— И нямате никаква представа кой е вързал въженцето горе на стълбите? — попита той.

— Нямам *доказателства* срещу този, който го е направил. Но този факт не означава, че нямам *представа*.

— Отвратителна история — отбеляза мрачно Грейнджър.

— Да. Сега нали разбирате, че когато започнах, не знаех какво да очаквам.

— Тоест?

— Според всички, мис Аръндел е починала от естествена смърт, но човек може ли да бъде сигурен? Вече е имало *едно* посегателство върху живота ѝ. Как да повярвам, че не е имало и второ? При това успешно!

Грейнджър кимна замислено.

— Докторе, моля ви, не се ядосвайте на въпроса, който ще ви задам. Вие, предполагам, сте *сигурен*, че мис Аръндел е починала от естествена смърт? Днес попаднах на някои доказателства...

Той разказа за разговора, който проведе със стария Ангъс, за интереса на Чарлз Аръндел към препарата против плевели и накрая за изненадата на стария градинар, когато откри, че металната кутия е почти празна.

Грейнджър го слушаше с изключително внимание. Когато Поаро свърши, той каза:

— Напълно ви разбирам. Много от случаите на отравяне с арсен се диагностицират като остър гастроентерит и се подписват смъртни актове с такова заключение, особено когато не съществуват бъдещи подозрение обстоятелства. Нещо повече, откриването на отравяне с арсен е трудно, защото протича по различни начини. Може да е в остра форма, да засегне нервната система или да се прояви като хронично заболяване. Понякога се придружава с повръщане и болки в стомаха, но тези симптоми могат и да отсъстват. В други случаи е възможно човек внезапно да падне на земята и да умре, да се парализира или да бъде като упоен. Симптомите са изключително разнообразни.

— Eh bien, преценявайки тези факти, какво е мнението ви?

Доктор Грейнджър помълча малко, после бавно отговори:

— Имайки предвид всичко, без каквото и да било колебание заявявам, че в случая с мис Аръндел не съществуват никакви симптоми за отравяне с арсен. Убеден съм, че тя почина от атрофия на черния дроб. Както знаете, аз се грижех за нея дълги години. И преди е имала кризи, подобни на тази, от която почина. Това е мнението ми, моєю Поаро. Ето защо да не повдигаме повече въпроса.

Някак си неуместно и като се извини, Поаро извади опаковката с капсулите за черен дроб, които си купи от аптеката.

— Струва ми се, че мис Аръндел е вземала от тези? — попита той. — Предполагам, че не са й навредили?

— Капсулите ли? Ни най-малко. Съдържат алое, подофилин, и са съвсем безобидни — отвърна Грейнджър. — Тя обичаше да пробва разни лекарства. Аз нямах нищо против.

Той стана.

— Вие какви лекарства й бяхте предписали? — попита Поаро.

— Едни немного силни хапчета за черния й дроб, които трябваше да взема след ядене — обясни той и очите му заблестяха. — Можеше да изгълта цяла опаковка, без да й стане нещо. Аз не троя пациентите си, мосю Поаро.

После ни се усмихна, ръкува се с двама ни и си тръгна.

Поаро отвори опаковката, която бе купил от аптеката. Лекарството представляваше прозрачни капсули, пълни почти догоре с тъмнокафяв прах.

— Приличат на лекарството против морска болест, което веднъж пих — отбелязах аз.

Поаро отвори една капсула, разгледа съдържанието й и го опита с език. Намръщи се.

— Е — казах аз, като се облегнах на стола си и се прозях, — всичко изглежда съвсем безобидно. И специалитетът на доктор Льфбъро, и хапчетата на доктор Грейнджър. А доктор Грейнджър съвсем категорично отхвърли версията за арсена. Убеден ли сте най-сетне, упорити ми Поаро?

— Вярно е, че съм твърдоглав — вие, англичаните, струва ми се, така казвате. Да, аз определено съм с твърда глава — отговори замислено приятелят ми.

— И въпреки че аптекарят, сестрата и докторът са срещу вас, все още ли смятате, че мис Аръндел е била убита?

— Вярвам, че е така — тихо отговори Поаро. — Дори нещо повече. *Сигурен* съм, Хейстингс.

— Струва ми се, че има само един начин да го докажете — продължих аз. — Ексхумация.

Поаро кимна.

— Това ли ще е следващата стъпка?

— Приятелю, трябва да внимавам.

— Защо?

— Защото — и той сниши глас — се страхувам да не се случи нова трагедия.

— Искате да кажете...

— Боя се, Хейстингс, боя се. Да спрем дотук.

[1] Entre nous (фр.) — между нас казано. — Б.пр. ↑

[2] C'est formidable са (фр.) — това е забележително. — Б.пр. ↑

[\[3\]](#) Le pot au feu (фр.) — супа от говеждо месо с моркови и др. —
Б.пр. [↑](#)

ДВАЙСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

ЖЕНАТА НА СТЬЛБИТЕ

На другата сутрин донесоха на ръка една бележка. Беше написана с необработен и несигурен почерк, наклонен леко надясно.

Скъпи мосю Поаро,
Разбрах от Елън, че вчера сте били в Литългрийн Хаус. Ще ви бъда задължена, ако днес намерите време да ме посетите.

Искрено ваша,

Вилхелмина Лосън

— Значи тя е тук? — изненадах се аз.

— Да.

— Чудя се защо ли е дошла?

— Едва ли е поради някаква зловеща причина — усмихна се Поаро. — В крайна сметка, къщата е нейна.

— Да, така е, разбира се. Знаете ли, Поаро, коя е най-лошата страна на тази ваша игра? Това, че всяко дребно нещо, което някой направи, предизвиква най-зловещи предположения.

— Вярно е, че ви внуших мотото си „подозирай всеки“.

— Все още ли мислите по този начин?

— Не, за мен нещата се сведоха до следното. Подозирам един конкретен човек.

— Кой?

— Мисля, че след като в момента имам само подозрения, а не конкретни доказателства, трябва сам да направите изводите си, Хейстингс. И не пренебрегвайте психологията. Тя е много важна. Характерът на убиеца, който определя поведението му при убийството. Това е съществено за разкриване на престъплението.

— Не мога да преценявам характера на убиеца, ако не зная кой е той!

— Не, не. Не разбрахте какво ви казах току-що. Ако помислите добре какъв характер е необходим, за да се извърши убийството, ще откриете кой би могъл да бъде убиецът!

— Наистина ли знаете, Поаро? — попитах аз с любопитство.

— Не твърдя, че зная, защото нямам доказателства. Следователно засега не мога да ви кажа нищо повече. Но съм сигурен, приятелю, че го открих чрез разсъжденията си.

— Е — засмях се аз, — дано той не ви изпревари! Би било трагедия!

Поаро сякаш се стъписа. Не прие думите ми на шега и промърмори:

— Прав сте. Би следвало да внимавам, много да внимавам.

— Трябва да носите ризница подкачих го аз. — И да си наемете дегустатор, за да не ви отровят. Всъщност нужна ви е непрекъсната въоръжена охрана, която да ви пази.

— Мерси, Хейстингс, но ще разчитам на собствените си способности.

После написа бележка на мис Лосън, в която я уведоми, че ще я посети в Литългрийн Хаус в единайсет часа.

Закусихме и се разходихме по площада. Беше около десет и петнайсет. Утрото бе горещо и тихо.

Бях се загледал във витрината на един антикварен магазин, на която бяха подредени няколко красиви стола в стил Хепълуайт, когато някой силно и много болезнено ме ръгна в ребрата. Чух остър и пронизителен глас да казва: „Здравейте!“

Извърнах се рязко и се озовах лице в лице с мис Пибоди. В ръката си държеше голям чадър с остър връх (инструмента, с който ме атакува).

Очевидно съвсем не я беше грижа за болката, която ми причини, защото възкликна с доволен глас:

— Ха! Сигурна бях, че сте вие. Рядко бъркам.

— Тъъ... Добро утро. С какво мога да ви бъда полезен? — попитах студено аз.

— Можете да ми кажете докъде стигна с книгата си вашият приятел? Тази за живота на генерал Аръндел.

— Още не е започнал да я пише — отговорих аз. Мис Пибоди замълча за момент, а после доволно се разсмя и се разтресе като желе.

— Не мисля, че някога ще започне да я пише — отбеляза тя, когато смехът ѝ утихна.

— Значи сте разбрали нашата малка измама? — усмихнах се аз.

— За каква ме мислите, за глупачка ли? — попита мис Пибоди. — Бързо се досетих какво цели вашият хитър приятел. Искаше да ме накара да говоря. Е, аз нямах нищо против. Обичам да говоря. Трудно е в днешно време да намериш някой да те изслуша. През онзи следобед доста се забавлявах. И за какво става дума, а? — стрелна ме лукаво с очи тя. — За какво?

Докато се колебаех как точно да ѝ отговоря, се появи Поаро. Той ѝ се поклони много почтително.

— Добро утро, мадмоазел. Очарован съм да ви видя.

— Добро утро — отвърна мис Пибоди. — Кой сте тази сутрин, Пароти или Поаро, а?

— Много бързо успяхте да ме разкриете — усмихна се Поаро.

— Нямаше какво толкова да разкривам. Не са много хората като вас, нали? Не знаая дали това е хубаво или лошо. Трудно ми е да преценя.

— Мадмоазел, предпочитам да бъда единствен.

— Е, вие си знаете — отбеляза сухо мис Пибоди. — Мистър Поаро, в онзи следобед аз ви разказах всички клюки, които искахте да чуете. Сега е мой ред да задавам въпроси. Какво става? А? Какво става?

— Не ме ли питате нещо, на което вече знаете отговора?

— Едва ли — погледна го съсредоточено тя. — Завещанието ли поражда някакви съмнения? Или е нещо друго? Май се каните да изровите Емили, а?

Поаро не ѝ отговори.

Мис Пибоди поклати бавно и замислено глава, сякаш бе получила отговор на въпросите си.

— Често се питам — продължи тя някак несвързано, — как ли би се чувствал човек... Когато четях вестници, понякога се чудех дали ще се случи някой от Маркет Бейзинг да бъде изровен... Не съм и помислила, че може да бъде Емили Аръндел... — тя рязко вдигна очи

към Поаро. В погледа ѝ се четеше въпрос. — Знаете ли, не би ѝ харесало. Предполагам, че сте мислили за това?

— Да, мислил съм.

— Сигурно е така, вие не сте глупак. А и не смятам, че сте прекалено нахален.

— Благодаря ви, мадмоазел — поклони ѝ се Поаро.

— Повечето хора не биха си го помислили, като ви гледат мустаци. Защо имате такива мустаци? Харесват ли ви?

Напуши ме смях и се обърнах, за да не ме види Поаро.

— За съжаление в Англия култът към мустаци се пренебрегва — каза Поаро и скришом поглади с ръка косматата украса на лицето си.

— О! Разбирам. Странно — продължи мис Пибоди. — Познавах една жена, която имаше гуша и се гордееше с нея. Не е за вярване, но е истина. Е, казвам само, че е истински късмет, ако човек е доволен от това, с което Господ го е дарил. Обикновено е обратно — тя поклати глава и въздъхна. — Никога не съм предполагала, че тук може да стане убийство. — Тя отново погледна въпросително към Поаро. — Кой от тях го е направил?

— Трябва ли да ви го съобща на висок глас тук, на улицата?

— Отговорът ви вероятно означава, че не знаете. Или пък знаете? Е, лоша кръв... Лоша кръв. Бих искала да разбера дали онази Варли е отровила мъжа си или не. Важно е.

— Вярвате ли в наследствеността?

— Мисля, че е бил Таниос — рязко отвърна тя. — Чужденец. За жалост невинаги излиза така, както си мисли човек... Е, аз ще тръгвам. Виждам, че не възнамерявате да ми кажете нещо... За кого работите, между другото?

— Работя за мъртвата, мадмоазел — съобщи важно Поаро.

Със съжаление трябва да отбележа, че мис Пибоди силно се изсмя, като чу думите му. Обаче бързо се овладя и обясни:

— Извинете ме. Прозвучахте ми точно като Изабел Трип. Каква ужасна жена! Но мисля, че Джулия е още по-лоша. Толкова е вдетинена. Никога не съм разбирала жените, които се обличат като млади момичета. Е, довиждане. Видяхте ли се с доктор Грейнджър?

— Мадмоазел, имам да уреждам сметки с вас. Вие сте издали тайната ми.

Мис Пибоди се изсмя гърлено.

— Мъжете са наивни! Той така се беше вързал на лъжите, които сте му наприказвали. Как се ядоса, когато му обясних. Излетя вбесен. Тръгна да ви търси.

— Намери ме снощи.

— О! Как бих искала да съм там.

— И аз бих искал, мадмоазел — каза галантно Поаро.

Мис Пибоди се разсмя и се накани да си тръгва. Погледна през рамо към мен.

— Довиждане, млади човече. Не купувайте тези столове. Фалшиви са — и тя се отдалечи, хихикайки.

— Много умна възрастна жена — отбеляза Поаро.

— Въпреки че не се възхити на мустаците ви?

— Вкусът е едно, а умът друго — отвърна ми студено Поаро.

Влязохме в магазина, за да го разгледаме, и прекарахме вътре двайсет приятни минути. Излязохме, без да си купим нищо, и тръгнахме към Литългрийн Хаус.

Отвори ни Елън и ни поведе към гостната. Лицето ѝ бе позачервено от обикновено. По стълбите се чуха стъпки и в стаята влезе мис Лосън. Беше задъхана и изглеждаше разтревожена. Косата ѝ беше прибрана с копринена кърпа.

— Надявам се, че ще ме извините за вида, мосю Поаро. Разчиствах някои от шкафовете. Пълни са с толкова неща. Боя се, че възрастните хора са склонни да пазят какво ли не. И бедната мис Аръндел не правеше изключение. Косата ми се напращи. Знаете ли, странни вещи събират хората. Можете ли да си представите, намерих две дузини несесерчета с игли, две дузини.

— Искате да кажете, че мис Аръндел си е купила две дузини несесерчета с игли?

— Да, прибрала ги е и ги е забравила. Разбира се, иглите вече са ръждясали. Колко жалко! Подаряваше ги на прислугата за Коледа.

— Значи е забравяла, така ли?

— О, да. Особено, когато прибереше нещо. Знаете ли, подобно на кучето с кокала. Забута го някъде и го забрави. Често ѝ казвах: „Само да не го забутате както кучето кокала.“

Тя се засмя, после изведнъж започна да киха и извади от джоба си малка носна кърпа.

— О, Господи! — възкликна през сълзи тя. — Толкова е неприлично да се смея тук.

— Много сте чувствителна — отбеляза Поаро. — Много дълбоко преживявате нещата.

— И майка ми твърдеше същото, мосю Поаро. „Всичко си слагаш на сърцето, Мини“ — ми казваше тя. Прекалената чувствителност, мосю Поаро, е голям недостатък. Особено когато човек трябва сам да си изкарва прехраната.

— Да, наистина, но това вече е минало. Сега сама сте си господарка. Можете да се забавлявате, да пътувате. Няма да имате абсолютно никакви тревоги или притеснения.

— Струва ми се, че сте прав — отговори колебливо мис Лосън.

— Разбира се, че е така. След като ми казахте, че мис Аръндел е забравяла, ми стана ясно защо писмото ѝ до мен се е забавило толкова дълго.

Той обясни при какви обстоятелства е било намерено писмото. На бузите на мис Лосън се появиха червени петна и тя рязко заяви:

— Елън трябваше да *ми* каже! Да изпрати писмото, без да ми спомене нито една дума. Каква наглост! Трябваше първо да се посъветва с мен. *Такава* наглост! Да не ме уведоми. Срамота!

— О, уважаема госпожо, сигурен съм, че е направено с добри намерения.

— Е, аз пък смятам, че е много *странно*. Много странно. Слугите понякога вършат подобни неща. Елън е трябвало да си спомни, че сега аз съм господарката на дома — и тя важно се изпъчи.

— Елън е била много привързана към господарката си, нали? — попита Поаро.

— О, съгласна съм, че няма смисъл да се вдига шум, след като вече се е случило. Но все пак мисля, че Елън не е трябвало да върши нещо, без първо да попита — червенината на бузите ѝ стана още по-силна.

Поаро помълча малко, а после отбеляза:

— Пожелайте да се срещнем днес. С какво мога да ви бъда полезен?

Гневът на мис Лосън изчезна така бързо, както се бе появил. Отново доби разтревожен вид и заговори объркано:

— Ами, знаете ли, чудех се... Да ви кажа право, мосю Поаро, пристигнах тук вчера и, разбира се, Елън ми съобщи, че сте идвали и се зачудих... Ами, не ми споменахте, че ще идвате... Стори ми се странно, защото не виждам...

— Не виждате каква работа имам тук — довърши вместо нея Поаро.

— Аз... ами... точно така. Не виждам — тя го погледна смутено, но настоятелно.

— Трябва да си призная нещо — отвърна Поаро. — Боя се, че ви заблудих. Вие предположихте, че писмото, което получих от мис Аръндел, се отнася за малката сума пари, взета най-вероятно от мистър Чарлз Аръндел.

Мис Лосън кимна.

— Но, виждате ли, в случая не е така... Всъщност за първи път чух за откраднатите пари от вас... Мис Аръндел ми писа по повод на злополуката си.

— Злополуката?

— Да, разбрах, че е паднала по стълбите.

— О, да... да... — Мис Лосън изглеждаше объркана. Погледна недоумяващо към Поаро и продължи: — Но... Съжалявам... Глупаво е от моя страна... Но защо е трябвало да ви пише? Разбирам... Всъщност струва ми се, вие споменахте... че сте детектив. Не сте... лекар. Нито пък човек, който лекува чрез вяра и молитва.

— Не. Не съм нито лекар, нито лечител. Но, както и лекарите, понякога се занимавам с така наречената смърт при злополука.

— Смърт при злополука?

— Да, с *така наречената* смърт при злополука. Наистина мис Аръндел не е умряла, когато е паднала, но е могло да се случи.

— О, Боже! И докторът каза така, но аз не разбирам...

Мис Лосън изглеждаше много объркана.

— Предполагаше се, че причината за злополуката е била топката на малкия Боб, нали?

— Да, да, така беше. Топката на Боб.

— Не е била топката на Боб.

— Но, извинете ме, мосю Поаро, аз я видях с очите си, когато всички изтичахме по стълбите.

— Да, сигурно сте я видели. Но *тя не е била причината* за злополуката. Причината, мис Лосън, е било едно въженце с тъмен цвят, опънато на трийсет сантиметра от пода в *горния край на стълбите*.

— Но... но едно куче не би могло...

— Точно така — бързо отвърна Поаро. — Едно куче не би могло да го направи, защото не е достатъчно интелигентно, или, ако повече ви харесва, не е толкова *злонамерено*... *Човешко същество* е сложило въженцето...

Мис Лосън бе станала мъртвешки бледа. Тя вдигна трепереща ръка към лицето си и промълви:

— О, мосю Поаро... Не мога да повярвам... Не искате да кажете... Но то е ужасно... наистина ужасно. Имате предвид, че е било направено *нарочно*?

— Да, било е направено нарочно.

— Но това е отвратително! То е почти... почти като убийство.

— Ако планът бе успял, щеше да бъде убийство. Съвсем преднамерено убийство.

Мис Лосън извика с писклив глас. Поаро продължи важно:

— В перваза е бил забит пирон, за да се върже въженцето. Пиронът е бил боядисан, за да не се забелязва. Кажете ми, не си ли спомняте да сте усетили миризма на боя, без да знаете откъде идва?

Мис Лосън отново изписка.

— О! Колко странно! Само като си помисля! Ама, разбира се! Но никога не съм и помисляла... не съм и сънувала... А как ли бих могла? И все пак тогава ми се стори необичайно.

Поаро се наведе напред.

— Значи... Можете да ни помогнете, мадмоазел. Отново можете да ни помогнете. *C'est epatant*^[1]!

— Като си помисли човек от какво е била. О! Ами, че то всичко съвпада.

— Кажете ми, моля ви, вие сте усетили миризма на боя, така ли?

— Да. Разбира се, не знаех от какво е. Помислих си, Боже мой, че е от боя, но повече приличаше на препарат за почистване на пода. А после реших, че сигурно си *въобразявам*.

— Кога беше това?

— Чакайте да си помисля... Кога ли беше?

— Не беше ли през великденските празници, когато къщата е била пълна с гости?

— Да, тогава беше... Но се опитвам да си спомня в кой ден... Не беше в неделя. Не, не беше и във вторник, деня, когато доктор Доналдсън дойде на вечеря. А в сряда всички си тръгнаха. Но, разбира се, че беше в *понеделник*. Лежах будна и бях доста разтревожена. *Винаги* съм смятала, че понеделникът след Великден е *тежък* ден. Студеното говеждо за вечеря едва стигна и се боях, че мис Аръндел ще се ядоса. Виждате ли, поръчах в събота месото и сигурно трябваше да поискам два килограма и половина, но си помислих, че два ще са достатъчни. Мис Аръндел бе много строга, когато нещо не стигаше... Беше много гостоприемна... — Мис Лосън замълча, за да си поеме дъх, и продължи: — И така, лежах и се чудех дали на сутринта тя ще спомене нещо, а си мислех и за разни други неща. Точно когато се унасях, някакъв шум ме разбуди, беше нещо като стържене или почукване. Седнах в леглото и усетих някаква миризма. Винаги съм се страхувала от пожари. Понякога по два-три пъти през нощта ми се струва, че усещам миризма на дим. Ужасно е човек да бъде хванат в капан от огъня, нали? Така или иначе усетих миризма, и то доста силна, но не беше на пушек или нещо подобно. Казах си, че по-скоро мирише на боя или на препарат за почистване на пода. Но откъде би могла да идва подобна миризма посред нощ? Беше много силна и аз дълго я усещах. После в огледалото видях нея...

— Видяхте *нея*? Кого видяхте?

— В огледалото на тоалетката. Знаете ли, много е удобно. Винаги оставям, вратата на стаята си леко открехната, за да чуя мис Аръндел, ако ме повика, а и да мога да я видя, ако тръгне да слиза по стълбите. В коридора постоянно свети лампа. Ето защо я видях. Беше клекнала на стъпалото. Тереза, искам да кажа. Бе на третото стъпало, надвесена над нещо. Точно си помислих: „Колко странно, дали не ѝ е зле“, когато тя се изправи и си тръгна. Предположих, че се е подхлъзнала. Или пък навярно се беше навела, за да вдигне нещо. Но оттогава не съм се сецала за тази случка.

— Почукването, което ви е разбудило, може да е било от забиването на пирона — промърмори Поаро.

— Да, предполагам. Но, моєю Поаро, колко *ужасно*, колко *ужасно*! Винаги съм смятала, че Тереза е малко *буйна*, но да направи

подобно нещо...

— Сигурна ли сте, че е била Тереза?

— Боже мой, да.

— Не е ли могла да бъде например мисис Таниос или някоя от прислужничките?

— О, не. Беше Тереза. — Мис Лосън поклати глава и измърмори няколко пъти: — О, Боже! О, Боже!

Поаро се бе втренчил в нея, но изражението му не издаваше какви мисли се въртят в главата му.

— Ще разрешите ли — подхвана ненадейно той — да проведем един експеримент? Нека да се качим горе и да се опитаме да възстановим сцената.

— Да я възстановим? О, наистина... Не зная... Искам да кажа, че не виждам...

— Аз ще ви покажа — прекъсна властно съмненията й Поаро.

Малко притеснена, мис Лосън се заизкачва по стълбите.

— Надявам се, че стаята ми е разтребена. Има толкова неща да се правят... — продължи несвързано тя.

Стаята наистина беше затрупана с най-различни вещи очевидно в резултат от разчистването на шкафовете. С присъщата си обърканост мис Лосън все пак успя да посочи къде точно се е намирала и Поаро можа сам да се увери, че част от стълбището се вижда в огледалото на тоалетката.

— А сега, мадмоазел — предложи той, — ще бъдете ли така добра да излезете на стълбите и да повторите движенията, които сте видели.

Като продължи да си мърмори: „О, Боже!“, мис Лосън излезе от стаята. Поаро я наблюдаваше отвътре.

Когато сценката приключи, той излезе в коридора и попита коя лампа свети през нощта.

— Ето тази тук. Точно пред спалнята на мис Аръндел.

Поаро се пресегна, отвъртя крушката и я разгледа.

— Виждам, че е четирийсет вата. Не е много силна.

— Не, само колкото в коридора да не е тъмно.

Поаро се върна към стълбището.

— Ще ме извините, мадмоазел, но при тази слаба крушка и начина, по който пада сянката, едва ли сте могли да видите достатъчно

ясно. Напълно ли сте сигурна, че е била мис Тереза Аръндел, а не някаква женска фигура, облечена в халат?

Мис Лосън се възмути.

— Не, мосю Поаро. *Напълно* съм сигурна! Мисля, че достатъчно добре познавам Тереза. Беше облечена в тъмния си халат и носеше голямата блестяща брошка с инициалите ѝ. Видях всичко съвсем ясно.

— Значи няма съмнение. Видели сте инициалите.

— Да, Т. А. Добре познавам тази брошка. Тереза често си я слага. О, да, мога да се закълна, че беше Тереза. И ще го направя, ако потрѣбва!

Последните ѝ думи прозвучаха твърдо и решително, което бе доста необичайно за нея.

Поаро я погледна. В очите му отново се появи нещо, което беше трудно за разгадаване. Сякаш правеше последните си преценки преди приближаващия край.

— Ще се закълнете, така ли? — попита той.

— Ако... ако... е необходимо. Но предполагам... Ще бъде ли необходимо?

Поаро отново я погледна преценяващо.

— Ще зависи от резултата след ексхумацията — отвърна той.

— Екс... ексхумация?

Поаро протегна ръка, за да задържи мис Лосън, която от вълнение щеше да се изтърколи надолу с главата по стълбите.

— Вероятно ще се наложи ексхумация.

— О! Колко неприятно. Сигурна съм, че роднините ѝ остро ще възразят срещу подобна идея. Много остро!

— Може би ще го направят.

— Убедена съм, че няма да позволят!

— Но ако има заповед на Министерството на вътрешните работи?

— Но, мосю Поаро, *защо*? Искам да кажа, че няма...

— Няма какво?

— Че няма нищо *нередно*.

— Мислите ли?

— Да, да. *Не може* да има! Ако вземем предвид, че докторът и сестрата...

— Не се разстройвате — опита се да я успокои Поаро.

— О! Не мога да не се вълнувам! Бедната мис Аръндел! Но Тереза не беше там, когато тя умря.

— Не, не е била. Заминала си е в понеделника, преди леля й да се разболе, нали?

— Много рано сутринта. Така че, виждате ли, тя не би могла да има нищо общо с това.

— Да се надяваме — каза Поаро.

— О, Боже! — плесна с ръце мис Лосън. — Никога не съм допускала, че може да се случи такова ужасно нещо. Наистина, всичко се обърка.

Поаро си погледна часовника.

— Трябва да тръгваме. Връщаме се в Лондон. А вие, мадмоазел, ще останете ли дълго тук?

— Не... не... Нямам конкретни планове. Всъщност и аз ще се върна днес... Дойдох само за една нощ, за да пооправя някои неща.

— Разбирам. Е, довиждане, мадмоазел. Извинете ме, ако съм ви разстроил.

— О, мосю Поаро. Да ме *разстроите*? Та аз съм като болна! О, Боже... О, Боже, какъв зъл свят! Какъв ужасен свят!

Поаро прекъсна излиянията й, като решително си подаде ръката за довиждане.

— Напълно сте права. Все още ли сте готова да се закълнете, не сте видели Тереза Аръндел коленичила на стълбите в понеделник през нощта след Великден?

— О, да. Могла да се закълна.

— А можете ли да се закълнете също, че сте видели блестящ ореол около главата на мис Аръндел по време на сеанса?

Мис Лосън зяпна.

— О, мосю Поаро, не... не се шегувайте с тези неща.

— Не се шегувам. Напълно съм сериозен.

— Не беше точно ореол — важно отвърна мис Лосън, — а само нещо подобно. Приличаше на светеца лента. Струва ми се, че бе започнало да се оформя като лице.

— Изключително интересно. Au revoir^[2], мадмоазел, и моля ви, запазете разговора ни в тайна.

— О, разбира се, разбира се. Не бих си и помислила да постъпя по друг начин...

Последното, което видяхме, беше глуповатото лице на мис Лосън, гледаща след нас от входната врата.

[1] C'est epatant (фр.) — това е чудесно. — Б.пр. ↑

[2] Au revoir (фр.) — довиждане. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

ДОКТОР ТАНИОС НИ ПОСЕЩАВА

В момента, в който напуснахме къщата, поведението на Поаро се промени. Видът му стана напрегнат и мрачен.

— Dereshons nous^[1], Хейстингс — заяви той. — Трябва да се върнем в Лондон колкото е възможно по-скоро.

— С удоволствие — забързах се аз, за да вървя в крак с него. Хвърлих поглед към намръщаното му лице.

— Кого подозирате, Поаро? — попитах аз. — Бих искал да ми кажете. Вярвате ли, че Тереза Аръндел е била на стълбите?

Поаро не отговори на въпроса ми, а попита:

— Не ви ли направи впечатление, помислете преди да ми отговорите, не ви ли се стори, че има нещо *нередно* в твърдението на мис Лосън?

— Какво имате предвид под „нещо нередно“?

— Ако знаех, нямаше да ви питам.

— Да, но в какъв смисъл нередно?

— Ето това е. Не мога да го уточня. Но докато говореше, сякаш усетих, че нещо не е наред... Като че ли имаше нещо... нещо много дребно, което не беше наред. Да, обзе ме такова чувство... има нещо, което *не е възможно*...

— Изглеждаше съвсем убедена, че е била Тереза.

— Да, да.

— Но все пак светлината не е била достатъчна. Не разбирам как може да бъде толкова сигурна.

— Не, не, Хейстингс, вие не ми помагате. Беше нещо дребно... *нещо* свързано с... да, сигурен съм... със спалнята.

— Със спалнята? — повторих аз, като се опитах да си припомня подробностите от стаята. — Не, не мога да ви помогна.

Поаро поклати сърдито глава.

— Защо отново повдигнахте въпроса за спиритическите сеанси?
— попитах аз.

— Защото е важно.

— Кое е важно? Приказките на мис Лосън за „светещата лента“?

— Спомняте ли си как сестрите Трип описаха сеанса?

— Видели са ореол около главата на старицата — без да искам се засмях аз. — Във всеки случай, не бих допуснал, че е светица. Изглежда, мис Лосън се е страхувала от нея. Съжалих бедната жена, когато тя описа как е лежала будна, изплашена до смърт, защото е могла да си навлече неприятности, като не е поръчала достатъчно говеждо месо.

— Да, странно.

— Какво ще правим, след като пристигнем в Лондон? — попитах аз, когато влязохме в хотела „При Джордж“ и Поаро поиска сметката.

— Трябва веднага да се срещнем с Тереза Аръндел.

— И да открием истината? Но тя няма ли да отрече всичко?

— Mon cher, не е престъпление да клекнеш на стълбището. Може би е вдигнала някоя игла или нещо подобно от пода. Намерила си е късметче.

— А миризмата на боя?

Не успяхме да продължим, защото донесоха сметката. По пътя за Лондон почти не приказвахме. Не обичам да говоря, когато шофирам. А Поаро бе толкова зает да държи шалчето върху мустаците си, за да ги опази от катастрофалното въздействие на вятъра и праха, че изобщо не му беше до приказки.

Пристигнахме в апартамента му около два без двајсет.

Отвори ни Джордж, безупречният английски прислужник на Поаро.

— Чака ви някой си доктор Таниос, сър. Тук е от половин час.

— Доктор Таниос? Къде е?

— В дневната, сър. Търси ви и една дама, сър. Много се разстрои, като разбра, че отсъствате. Беше преди да ми се обадите по телефона, сър, така че не можах да ѝ съобщя кога се връщате в Лондон.

— Опишете ми я.

— Средна на ръст, с тъмна коса и светлосини очи. Носеше сив костюм и шапка, която бе килната назад, вместо на дясната страна.

— Мисис Таниос! — възкликнах тихичко аз.

— Изглеждаше нервна и много възбудена, сър. Каза, че е изключително важно и спешно да ви открие.

— По кое време идва?

— Около десет и половина, сър.

Поаро поклати глава и се насочи към дневната.

— За втори път пропускам възможността да узная това, което иска да ми съобщи мисис Таниос. Какво ще кажете, Хейстингс? Като че ли съдбата се намесва, нали?

— Третия път ще успеем — успокоих го аз.

Поаро не изглеждаше убеден.

— Чудя се дали ще има трети път? Елате, нека чуем какво има да ни съобщи съпругът й.

Доктор Таниос бе седнал в креслото и четеше една от книгите на Поаро по психология. Когато ни видя, скочи на крака и ни поздрави.

— Извинете ме за безпокойството. Надявам се, нямате нищо против, че влязох и останах да ви чакам.

— Du tout, du tout^[2]. Моля, седнете. Позволете ми да ви предложа маша шери.

— Благодаря. Всъщност имам повод. Мосю Поаро, разтревожен съм, ужасно съм разтревожен за съпругата си.

— За съпругата си? Много съжалявам. Какво се е случило?

— Вероятно сте се видели?

Въпросът прозвуча естествено, но погледът, с който стрелна Поаро, съвсем не беше такъв.

Поаро отговори непринудено:

— Не, не съм я виждал от вчера, откакто говорихме в хотела.

— Така ли? Мислех, че ви е търсила.

Поаро беше зает с наливането на трите чаши с шери и малко разсеяно отговори:

— Не. Има ли някаква причина да ме търси?

— Не, не. — Доктор Таниос пое чашата си и продължи: — Благодаря. Много ви благодаря. Не, няма конкретна *причина*, но, честно казано, много съм загрижен за здравето на жена си.

— Болна ли е?

— Физически е добре — бавно отвърна Таниос. — Но едва ли бих могъл да твърдя същото за психиката й.

— Моля?

— Опасявам се, мосю Поаро, че тя е на ръба на нервно разстройство.

— Скъпи доктор Таниос, много съжалявам да го чуя.

— От известно време състоянието ѝ се влоши. През последните два месеца отношението ѝ към мен коренно се промени. Нервна е, лесно се дразни и има много странни хрумвания... всъщност не са хрумвания... а *халюцинации*!

— Наистина ли?

— Да. Тя страда от така наречената мания за преследване. Доста разпространено заболяване.

Поаро изцъка с език.

— Сега разбирате защо съм притеснен.

— Естествено, естествено. Но не разбирам напълно защо сте *дошли при мен*. С какво бих могъл да ви *помогна*?

Доктор Таниос доби леко разочаровано изражение.

— Хрумна ми, че не е изключено жена ми... да дойде при вас и да ви разкаже някоя невероятна история. Възможно е да ви съобщи, че я заплашвам или нещо подобно.

— Но защо трябва да идва *при мен*?

Доктор Таниос се усмихна чаровно, но тъжно.

— Вие сте прочут детектив, мосю Поаро. Вчера веднага забелязах, че направихте голямо впечатление на жена ми. В сегашното ѝ състояние тази среща силно ѝ действа. Струва ми се, че е много вероятно да ви потърси... и да ви се довери. Типично е за хора с разстроени нерви. Както ѝ фактът, че се настройват срещу най-близките и най-обичните си.

— Колко неприятно!

— Да, наистина. Страшно обичам жена си — призна той с топлина в гласа. — Винаги съм смятал, че беше много смело от нейна страна да се омъжи за мен, чужденеца, да заживее в далечна страна, да остави приятелите и средата си. През последните няколко дни се чувствам ужасно объркан... И виждам само един изход...

— Какъв?

— Пълно спокойствие и тишина... И подходящо лечение от психиатър. Зная едно чудесно болнично заведение, което се ръководи от първокласен лекар. Искам да я заведа там, и то веднага. Намира се в Норфолк. Тя има нужда от почивка и изолация от външния свят.

Убеден съм, че ако прекара там месец-два при добро лечение, ще се оправи.

— Разбирам — каза Поаро.

Изрече го безизразно, като с нищо не издаде какво всъщност мисли.

Таниос отново му хвърли бърз поглед.

— Ето защо ще съм ви много задължен, ако веднага ми съобщите, когато тя дойде при вас.

— Но, разбира се. Ще ви позвъня. Все още сте в хотел „Дърам“, нали?

— Да. Веднага се връщам там.

— А жена ви не е ли в хотела?

— Излезе след закуска.

— Без да ви съобщи къде отива?

— Не каза и дума. Съвсем нетипично за нея.

— А децата?

— Взе ги със себе си.

— Ясно.

Таниос стана.

— Много ви благодаря, мосю Поаро. Едва ли е нужно да ви повтарям, че ако ви разкаже някакви небивалици за преследване и заплахи от моя страна, не би следвало да им обръщате внимание. За съжаление тези фантазии са типични за заболяването й.

— Много неприятно — отвърна Поаро.

— Така е. Въпреки че тези прояви на болестта са добре познати в медицинската практика, не може да не се почувстваш засегнат, когато скъпият ти човек се обърне срещу теб и любовта му се превърне в омраза.

— Дълбоко ви съчувствам — и Поаро се ръкува с госта си за довиждане.

— Между другото... — той задържа Таниос на вратата.

— Да?

— Предписвали ли сте някога хлорал на съпругата си?

Таниос се стъписа.

— Аз... Не... Или може би преди време. Но скоро не съм. Струва ми се, че напоследък не понася приспивателните.

— Аха! Защото вече не ви се доверява, предполагам?

— Мосю Поаро!

Таниос пристъпи гневно към него.

— Сигурно се дължи на заболяването — меко обясни Поаро.

— Да, да, разбира се.

— Вероятно се отнася много подозрително към всичко, което ѝ дават да яде или пие. Може би смята, че искате да я отровите?

— Боже мой, мосю Поаро, напълно сте прав. Сигурно сте имали подобни случаи?

— Естествено е за човек от моята професия от време на време да се сблъсква с такива неща. Но да не ви задържам. Може би тя ви чака в хотела.

— Надявам се. Много съм разтревожен — и той бързо излезе.

Поаро се втурна към телефона. Прелисти телефонния указател, откри номера и го съобщи на телефонистката, за да го свърже.

— Ало... ало... хотел „Дърам“ ли е? Бихте ли проверили дали мисис Таниос е там? Какво? ТАНИОС. Да, така е. Моля? Моля? О, разбирам. — Той затвори телефона и каза: — Мисис Таниос е напуснала хотела рано тази сутрин. Върнала се е в единайсет. Изчакала е в таксито да ѝ свалят багажа и е заминала отново.

— Дали Таниос знае, че си е взела багажа?

— Мисля, че още не знае.

— Къде ли е отишла?

— Трудно е да се каже.

— Мислите ли, че ще се върне в хотела?

— Възможно е. Не зная.

— Вероятно ще му пише — предположих аз.

— Вероятно.

— Какво можем да направим?

— За момента нищо — поклати глава Поаро. Изглеждаше разтревожен и притеснен. — Ще хапна набързо, а после ще посетим Тереза Аръндел.

— Вярвате ли, че тя е *била* на стълбите?

— Не зная. Обаче в едно съм сигурен — мис Лосън не е могла да види лицето ѝ. Забелязала е само женска фигура в тъмен халат.

— И брошката.

— Скъпи приятелю, една брошка не е част от тялото на човека. Той може да се раздели с нея. Да я загуби, или да му я поискат назаем,

или дори да му я откраднат.

— С други думи, не искате да повярвате, че Тереза Аръндел е виновна.

— Бих желал да чуя какво ще ми каже по този въпрос.

— Ами ако мисис Таниос се върне?

— Ще се погрижа този път да не я изпуснем.

Джордж внесе един омлет.

— Джордж, ако дамата се върне, помолете я да ме почака. Ако дойде доктор Таниос, докато тя е вътре, в никакъв случай не го пускайте да влезе. Ако ви попита дали съпругата му е тук, отговорете, че я няма. Разбрахте ли?

— Напълно, сър.

Поаро се нахвърли на омлета.

— Работата се заплита — измърмори той. — Трябва да бъдем много внимателни. Иначе убиецът ще се прояви отново.

— Но тогава ще го хванете.

— Възможно е, но предпочитам да запазя живота на невинен човек, вместо да накажа виновния. Трябва да сме много предпазливи.

[1] *Derechons nous* (фр.) — да побързаме. — Б.пр. ↑

[2] *Du tout* (фр.) — съвсем не. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ТЕРЕЗА ОТРИЧА

Когато пристигнахме в дома ѝ, Тереза Аръндел се готвеше да излиза.

Изглеждаше изключително привлекателна. Една малка шапчица, по последна мода, беше килната закачливо на една страна. Стана ми забавно при мисълта, че вчера Бела Таниос носеше евтина имитация на подобна шапка, и то, както спомена Джордж, поставена по неподходящ начин. Спомних си как я буташе все по-назад и по-назад по несресаната си коса.

— Мога ли да ви отнема само една-две минути, мадмоазел — започна учтиво Поаро. — Или това ще ви забави твърде много?

— О, няма значение — засмя се Тереза. — Винаги закъснявам с около четирийсет и пет минути, така че нищо не пречи да стане и час.

Тя ни поведе към гостната. За моя изненада от един стол до прозореца се изправи доктор Доналдсън.

— Вече си се срещал с мосю Поаро, нали, Рекс?

— Запознахме се в Маркет Бейзинг — отговори сковано Доналдсън.

— Разбрах, че сте се представили като биограф на моя дядо, пияницата — продължи Тереза. — Рекс, скъпи, ще ни оставиш ли?

— Съжалявам, Тереза, но ми се струва, че ще е разумно да присъствам на разговора.

Последва кратък дуел с погледи. Очите на Тереза заповядваха, а очите на Доналдсън останаха непроницаеми. Тя показва, че е ядосана.

— Добре тогава, стой тук, щом искаш, по дяволите!

Доктор Доналдсън остана невъзмутим.

Седна отново на стола до прозореца и сложи книгата, която държеше, на облегалката му. Забелязах, че чете за хипофизата.

Тереза седна на любимата си табуретка и погледна нетърпеливо Поаро.

— Е, срещнахте ли се с Първис? Какво стана?

— Има възможности, мадмоазел — отговори спокойно Поаро.

Тя го погледна замислено. После хвърли бегъл поглед към доктора. Стори ми се, че бе знак, с който предупреждаваше Поаро.

— Мисля, че би било добре — продължи Поаро, — да ви докладвам по-късно, когато имам по-конкретни планове.

За секунда по лицето на Тереза пробягна усмивка.

— Връщам се от Маркет Бейзинг. Там поговорих с мис Лосън. Кажете ми, мадмоазел, през нощта на 13 април (нощта след Великден) бяхте ли на стълбите, след като всички си легнаха?

— Скъпи Еркюл Поаро, какъв необикновен въпрос. И защо е трябвало да го правя?

— Въпросът, мадмоазел, не е защо е *трябвало*, а дали сте го *направили*?

— Не си спомням. Струва ми се доста необичайно.

— Разбирате ли, мадмоазел, мис Лосън каза, че *сте го направили*.

— Има ли значение? — повдигна красивите си рамене Тереза.

— Има огромно значение.

Тя се втренчи в него. Поаро също я загледа, но дружелюбно.

— Смахната жена! — отсече Тереза.

— Пардон?

— Напълно е смахната! — продължи тя. — Не мислиш ли така, Рекс?

— Извинете ме, мосю Поаро — покашля се той, — но не виждам какво целите с този въпрос?

— Много е просто — разпери ръце Поаро. — Някой е забил пирон на подходящо място в горния край на стълбите. Пиронът е бил боядисан с кафява боя, за да не се забелязва върху перваза.

— Това някаква нова магия ли е? — попита Тереза.

— Не, мадмоазел, много по-просто е. На следващата вечер, във вторник, *някой* е опънал напърно на стълбите въженце, като го е вързал за пилона и перилата. Когато мис Аръндел е излязла от стаята си, се е спънала в него и се е изтърколила надолу по стълбите.

Тереза рязко си пое въздух.

— Но казаха, че причината за падането ѝ е била топката на Боб!

— Пардон, не е била тя.

Последва кратка пауза, нарушена от доктор Доналдсън, който спокойно и отчетливо попита:

— Извинете ме, но какви доказателства имате, за да подкрепите твърдението си?

— Доказателствата са: пиронът, думите в писмото на мис Аръндел и видяното от мис Лосън.

— Тя твърди, че аз съм го направила, нали? — обърна се към него Тереза.

Поаро не й отговори, само леко кимна с глава.

— Е, тя лъже! Аз нямам нищо общо с това!

— По друга причина ли коленичихте на стълбите?

— Изобщо не съм коленичила!

— Внимавайте, мадмоазел.

— Не съм била там! През нито една от вечерите, които прекарах в къщата, не съм излизала от стаята си, след като вече си бях легнала.

— Мис Лосън ви е познала.

— Вероятно е видяла Бела Таниос или някоя от слугините.

— Твърди, че сте били вие.

— Проклетата лъжкиня!

— Познала е халата ви и брошката.

— Брошката? Каква брошка?

— Брошката с инициалите ви.

— О, знай за коя говорите. Каква лъжкиня е тази жена!

— Значи продължавате да отричате, че е видяла вас?

— Да. Ако вярвате на мен, а не на нея...

— Май лъжете по-добре от нея, а?

— Може би е така — съгласи се кротко Тереза. — Но в този случай казвам истината. Не съм подготвяла глупави капани, нито пък съм коленичила, за да си кажа молитвите, нито съм намирала злато или сребро. Нищо не съм правила на тези стълби.

— Имате ли такава брошка?

— Сигурно. Искате ли да я видите?

— Моля, мадмоазел.

Тереза стана и излезе от стаята. Настъпи неловко мълчание. Доктор Доналдсън гледаше изучаващо Поаро. Така си представям, че би разглеждал анатомичен орган.

Тереза се върна и каза:

— Ето я.

Тя подхвърли бижутото на Поаро. Беше доста голяма и ефектна брошка от неръждаема стомана или с хромово покритие с буквите Т. А. в средата. Трябва да призная, че бе достатъчно голяма и лъскава, така че мис Лосън наистина е могла да я види ясно в огледалото.

— Вече не си я слагам. Омръзна ми — заяви Тереза. — Лондон беше наводнен с такива брошки. Всяко слугинче ги носи.

— Но когато сте я купили, е била скъпа?

— О, да. В началото бяха много модерни.

— Кога беше това?

— Миналата Коледа, струва ми се. Да, тогава.

— Давали ли сте я на някого?

— Не.

— Взехте ли я със себе си в Литългрийн Хаус?

— Мисля, че да. Да, спомням си, че я взех.

— Да сте я оставяли някъде? Непрекъснато ли беше у вас, докато бяхте там?

— Не, не съм я оставяла. Беше на зеления ми джемпър, а аз го носех всеки ден.

— А вечер?

— И вечерите бях с него.

— А къде оставяхте джемпъра?

— О! По дяволите! На един стол.

— Сигурна ли сте, че някой не е взел брошката през нощта и на другия ден не я е оставил отново на мястото й?

— Мога да го потвърдя под клетва в съда, ако желаете. Всъщност *напълно съм сигурна*, че нищо подобно не се е случило. Идеята, че някой ме е натопил, не е лоша, но смятам, че е измислена.

Поаро се намръщи. После стана, внимателно закачи брошката на ревера на палтото си и се доближи до огледалото в другия край на стаята. Застана пред него, след което бавно се отдалечи, за да се види от разстояние. Изведнъж високо възкликна:

— Какъв идиот съм! Разбира се!

Върна се при нас и с поклон подаде брошката на Тереза.

— Напълно сте права, мадмоазел. Никой не е вземал брошката ви. Допуснах непростима глупост!

— Скъмността ви ми харесва — отбеляза Тереза и небрежно си закачи брошката. — Нещо друго? — тя го погледна. — Трябва да тръгвам.

— Няма нещо, което да не може да почака.

Тереза се отправи към вратата, а Поаро продължи с тих глас:

— По въпроса за ексхумацията...

Тереза замръзна на място. Брошката падна на земята.

— Това пък какво е?

— Възможно е тялото на мис Емили Аръндел да бъде ексхумирано — отчетливо отвърна Поаро.

Тереза остана неподвижна, само сви ръцете си в юмруци. Заговори тихо и ядосано:

— *Ваше* дело ли е? Не може да се извърши без разрешение на семейството.

— Грешите, мадмоазел. Може да се извърши по нареждане на Министерството на вътрешните работи.

— Боже мой! — възкликна Тереза.

Тя се върна и бързо седна.

— Наистина не виждам защо трябва да се разстройваш, Теса — намеси се кротко Доналдсън. — Осмелявам се да кажа, че дори за един външен човек идеята не е много приятна, но...

— Не ставай глупак, Рекс! — прекъсна го тя.

— Тази идея смущава ли ви, мадмоазел? — попита Поаро.

— Разбира се, че ме смущава. Недостойна е. Бедната леля Емили. Защо, по дяволите, *трябва* да бъде ексхумирана?

— Предполагам, че е възникнало някакво съмнение относно причината за смъртта ѝ — намеси се отново Доналдсън и погледна въпросително към Поаро. — Признавам, че съм изненадан. Според мен няма никакво съмнение, че мис Аръндел е починала от естествена смърт, вследствие на дългогодишно заболяване.

— Веднъж ми обясняваше нещо за зайци, за черен дроб... — каза Тереза. — Забравила съм го вече. На заек инжектираш кръв от човек с болен черен дроб. После вземаш кръв от този заек и я инжектираш на друг заек. След това инжектираш кръв от втория заек на друг човек и неговият черен дроб заболява. Май беше нещо такова.

— Само ти дадох пример за серумната терапия — припомни ѝ търпеливо Доналдсън.

— Жалко само, че в тази история има толкова много зайци — засмя се дръзко Тереза. — Никой от нас не отглежда зайци. — Обърна се към Поаро и с променен глас попита: — Мосю Поаро, вярно ли е?

— Съвсем вярно е, но... има начин да се избегне подобна неприятност, мадмоазел.

— Тогава направете го! — гласът ѝ се сниши почти до шепот, но звучеше настоятелно. — Избягнете го, на всяка цена!

Поаро стана.

— Такива ли са нарежданията ви? — попита официално той.

— Да, такива са.

— Но, Теса... — намеси се Доналдсън.

Тя се обърна рязко към годеника си.

— Мълчи! Тя бе моя леля, нали? Защо е необходимо моята леля да бъде изравяна? Не знаеш ли, че във вестниците ще се появят съобщения, ще тръгнат клюки? — тя погледна отново към Поаро. — Не трябва да го допускате! Давам ви картбланш. Постъпете както намерите за добре, само не го допускате!

Поаро се поклонил официално.

— Ще направя каквото мога. Au revoir, mademoiselle, au revoir, докторе.

— О! Вървете си! — извика Тереза. — Отведете и „свети Леонардс“ със себе си. Искане ми се никога да не бях ви срещала.

Напуснахме стаята. Този път Поаро не подслушваше на вратата, но се мотаеше. Да, мотаеше се. И ненапразно. Гласът на Тереза се извиси и тя ясно и предизвикателно отсече:

— Не ме гледай така, Рекс! — После изведнъж тонът ѝ се промени: — Скъпи!

Чу се изисканият глас на доктор Доналдсън.

— Този човек е опасен.

Изведнъж Поаро се ухили и ме поведе към външната врата.

— Хайде, „свети Леонардс“ — подкани ме той. — C'est drole, са^[1]!

На мен лично шегата ми се стори доста глупава.

[1] C'est drole, са (фр.) — колко забавно. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

ОТПУСКАМ СЕ И РАЗМИШЛЯВАМ

„Не — помислих си аз, докато бързах след Поаро, — няма никакво съмнение. Мис Аръндел е била убита и Тереза Аръндел го знае. Но тя ли бе извършила престъплението или имаше друго обяснение?“

Страхуваше се. Но за себе си ли или за някой друг? Възможно ли е този някой да е спокойният и педантичен млад лекар с кротки, сдържани обноски?

Дали старата дама е починала от някакво рядко заболяване, причинено по изкуствен път?

До определен момент всичко съвпаднаше. Амбициите на Доналдсън, надеждите му, че Тереза ще наследи пари от леля си, дори и фактът, че е бил на вечеря, когато се е случил инцидентът. Би било много лесно да остави отворен някой прозорец и да се върне посред нощ, за да опъне смъртоносното въженце през стълбите. Но в такъв случай, кога е могъл да забие пирона?

Не, сигурно Тереза го е извършила. Тереза, неговата годеница и съучастничка. Всичко си идваше на място, ако двамата са действали заедно. Тогава вероятно тя е поставила въженцето. *Първото* престъпление, неуспешното, е било *нейно* дело. Второто престъпление, успешното, е било сътворено от учения Доналдсън. Да, всичко съвпаднаше.

Въпреки че имаше някои неясни моменти. Защо Тереза изтърси онези неща за възможността да се причини чернодробно заболяване на хора? Каза го, сякаш не осъзнава истината... Но тогава... Усетих, че мислите ми все повече се объркват. Ето защо прекъснах разсъжденията си и попитах:

— Къде отиваме, Поаро?

— В апартамента ми. Възможно е да заварим мисис Таниос там.

Мислите ми се насочиха в друга посока. Мисис Таниос! Още една мистерия. Ако Доналдсън и Тереза са виновните, къде е мястото

на мисис Таниос и усмихнатия ѝ съпруг? Какво искаше да каже тази жена на Поаро и защо докторът се опитва да я възпре?

— Поаро — унило продължих аз, — чувствам се доста объркан. Не са замесени *всички*, нали?

— Убийство от синдикат? Семейен синдикат? Не, този път — не. Носи почерка на един ум, само на един. Психологически е съвсем ясно.

— Искате да кажете, че или Тереза, или Доналдсън са го извършили, но не и *дватама* заедно? Тогава възможно ли е той да я е накарал да забие пирона по някаква съвсем безобидна причина?

— Скъпи приятелю, от момента, в който чух разказа на мис Лосън, аз осъзнах, че съществуват три възможности. (1) Мис Лосън казва истината. (2) Мис Лосън е измислила всичко поради някаква причина. (3) Мис Лосън всъщност вярва в това, което ни разказа, но идентифицира личността по брошката, а както вече ви посочих, една брошка лесно може да бъде отнета от собственика ѝ.

— Да, но Тереза е убедена, че никой не е вземал брошката ѝ.

— И е съвсем права. Аз пренебрегнах един дребен, но изключително важен факт.

— Твърде нетипично за вас, Поаро — отбелязах тържествено аз.

— N'est ce pas^[1]? Но човек понякога прави пропуски.

— Възрастта си казва думата.

— Възрастта няма нищо общо — отбеляза студено Поаро.

— Е, и какъв е този особено важен факт? — попитах аз вече пред входа на сградата, в която живееше Поаро.

— Ще ви покажа.

Качихме се до апартамента.

Джордж ни отвори вратата. В отговор на нетърпеливия въпрос на Поаро той поклати глава и отвърна:

— Не, сър. Мисис Таниос не е идвала, нито се е обаждала по телефона.

Поаро влезе в дневната. Разхожда се напред-назад няколко минути, после вдигна слушалката и се свърза с хотел „Дърам“.

— Да... да, моля. А, доктор Таниос, обажда се Еркюл Поаро. Съпругата ви върна ли се? О, не е. Мили Боже... Казвате, че си е взела багажа... И децата... Нямате никаква представа къде е отишла... Да, съвсем... О, чудесно... Ако професионалните ми умения могат да ви

бъдат полезни? Имам известен опит в подобни ситуации... Тези неща могат да се извършат много дискретно... Не, разбира се, че не... Да, така е... Естествено, естествено. Ще се съобразя с желанието ви.

Поаро затвори телефона и се замисли.

— Той не знае къде е тя — проговори най-сетне Поаро. — Струва ми се, че беше искрен. Тревогата в гласа му бе неподправена. Не иска да се обърне към полицията. Разбирам го. Да, разбирам го. Но не иска и моята помощ. А това може би не е толкова разбираемо... Ще му се да я открие, но отказва да го направя аз... Не, той съвсем определено не желае аз да я намеря... Изглежда вярва, че ще успее да се справи сам. Мисли, че тя не може дълго да се крие, защото разполага със съвсем малко пари. А и децата са с нея. Струва ми се, че скоро ще я открие. Но, Хейстингс, ние ще бъдем по-бързи от него. Смятам, че е важно да избързаем.

— Вярвате ли, че тя е малко откачена? — попитах аз.

— Смятам, че е изключително изнервена и превъзбудена.

— Но не толкова, че да я приемат в отделение за душевноболни?

— Убеден съм, че не е за там.

— Знаете ли, Поаро, май не разбирам какво става.

— Ще ме извините за думите, Хейстингс, но вие изобщо нищо не разбирате.

— Изглежда има... ъъ... твърде много странични неща.

— Естествено, че има странични неща. Първата задача на един логичен ум е да отдели главното от второстепенното.

— Кажете ми, Поаро, хрумвало ли ви е някога, че заподозрените са осем, а не седем?

— Обмислям тази възможност — отговори сухо Поаро — от момента, в който Тереза Аръндел спомена, че за последен път се е видяла с доктор Доналдсън на вечерята в Литългрийн Хаус на 14 април.

— Не виждам... — започнах аз, но спрях.

— Какво не виждате?

— Ами, ако Доналдсън е планирал да премахне старата мис Аръндел, използвайки научните си познания, тоест като я зарази, не виждам защо е трябвало да прибегва до такова примитивно средство като въженцето пред стълбите?

— En verite^[2], Хейстингс, има моменти, в които губя търпение с вас. Единият начин е строго научен и изисква специални познания. Така е, нали?

— Да.

— А другият е съвсем прост и обикновен, както се казва в рекламите „все едно, че мама го е правила“. Нали така?

— Да.

— Тогава мислете, Хейстингс, *мислете*. Отпуснете се в стола, затворете очи и използвайте малките сиви клетки.

Подчиних се, тоест облегнах се назад на стола, затворих си очите и се опитах да изпълня последната част от наставленията на Поаро. В резултат обаче нещата не ми станаха по-ясни.

Отворих си очите и открих, че Поаро ме гледа с вниманието, с което една медицинска сестра наблюдава малкия си пациент.

— Eh bien?

Направих отчаян опит да подражавам на поведението на Поаро.

— Е, струва ми се, че човекът, който е нагласил простия капан на стълбите, не е същият, който втория път е планирал умелото убийството.

— Точно така.

— И се съмнявам, че един ум, който е свикнал със сложния научен подход, би измислил нещо толкова детинско като тази злополука. Твърде рисковано е.

— Много разумни разсъждения.

Окуражен, аз продължих:

— Следователно единственото логично обяснение е следното — двата опита са дело на различни хора. Трябва да разследваме опити за убийство, направени от две отделни личности.

— Не ви ли се струва, че е прекалено очебийно? Вие самият веднъж казахте, че при всяко убийство има нещо очебийно.

— Да, вярно е. Трябва да го призная.

— Тогава?

— Кои според вас са извършителите?

— Доналдсън и Тереза Аръндел. Участието на лекаря в успешния опит за убийство е безспорно. От друга страна, ние знаем, че Тереза Аръндел е отговорна за първия опит. Струва ми се, че е възможно двамата да са действали независимо един от друг.

— Много обичате да казвате „ние знаем“, Хейстингс. Уверявам ви, въпреки че вие го знаете, аз лично не зная, че Тереза е замесена.

— Но разказът на мис Лосън?

— Разказът на мис Лосън е просто разказ и толкова.

— Но тя каза...

— Тя каза... тя каза... Винаги сте готов да приемете за чиста монета онова, което чувате от хората. Сега слушайте, *mon cher*, нали преди време ви споменах, че нещо в разказа на мис Лосън ме смути?

— Да, спомням си, но не успяхте да си обясните какво.

— Е, сега си го обясних. След малко ще ви покажа онова, което аз, идиотът, трябваше веднага да забележа.

Той отиде до бюрото, отвори едно чекмедже и извади някакво картонче. Изрязва с ножица нещо, като ми направи знак да не гледам.

— Търпение, Хейстингс, след минута ще направим експеримента.

Послушно извърнах очи.

След минута-две Поаро доволно възкликна. Прибра ножиците, изхвърли изрезките от картончето в кошчето и дойде при мен.

— Не гледайте. Обърнете си главата, докато го закача на ревера на самото ви.

Търпеливо го изчаках. Поаро приключи заниманието си, след което ме завъртя и ме поведе към спалнята си.

— Сега, Хейстингс, погледнете се в огледалото. Закачил съм ви една модерна брошка с вашите инициали. Само дето не е от неръждаема стомана или с хромово покритие, нито пък от злато или от платина, а от прост картон.

Погледнах се в огледалото и се усмихнах. Поаро е необикновено сръчен. На ревера ми висеше чудесна имитация на брошката на Тереза Аръндел — кръгче, изрязано от картон, с инициалите ми А. Х.

— *Eh bien* — каза Поаро, — доволен ли сте? Закачих ви една много забавна брошка с вашите инициали.

— Красива изработка — съгласих се аз.

— Вярно е, че не блести и не отразява светлината, но все пак трябва да признаете, че брошката се вижда ясно отдалече.

— Без съмнение.

— Така. Съмненията не са силната ви страна. Доверчивостта ви е по-присъща. А сега, Хейстингс, бъдете така добър да си свалите

сакото.

Учудих се, но го свалих. Поаро също си свали сакото и облече моето, като леко се извърна настрани.

— Сега погледнете как брошката с вашите инициали изглежда на мен.

Обърнах се и неразбиращо се втренчих в него. После осъзнах какво има предвид.

— Какъв глупак съм! Разбира се! На брошката има Х. А., а не А. Х.

Поаро ми се усмихна, върна ми сакото и си облече своето.

— Точно така. Вече разбрахте какво ми се стори не наред в разказа на мис Лосън. Тя твърдеше, че ясно е видяла инициалите на Тереза върху брошката, която е носила. Но ги е видяла в *огледалото*. Така че, ако въобще е видяла инициали, те са били *обърнати*.

— Е, може би е така, но тя сигурно се е сетила, че са *обърнати* — възразих аз.

— Mon cher, не го ли забелязахте едва сега? Пред огледалото възкликнахте ли: „Ха! Поаро, нещо бъркате. Инициалите са Х. А., а не А. Х.“ Не, не го направихте. А все пак, бих отбелязал, че вие сте доста по-интелигентен от мис Лосън. Само не ми казвайте, че една объркана жена, събудила се току-що и все още сънена, може да разбере, че А. Т. всъщност е Т. А. Не, това съвсем не отговаря на интелекта на мис Лосън.

— Тя беше убедена, че е била Тереза — припомних му аз.

— Доближавате се до истината, приятелю. Спомнете си, когато ѝ намекнах, че в действителност не е могла да види лицето на този, който е бил на стълбите, тя какво направи?

— Веднага се сети за брошката на Тереза и забрави простия факт, че я е видяла в огледалото, което прави твърдението невярно.

Телефонът остро иззвъня. Поаро се спусна към него.

— Да? Да... естествено. Да, съвсем удобно е. Мисля, че следобед. Да, в два часа става — той затвори телефона и се върна усмихнат при мен.

— Доктор Доналдсън настоява да поговорим. Ще дойде тук утре следобед в два. Напредваме, mon ami, напредваме.

[1] N'est ce pas (фр.) — нали. — Б.пр. ↑

[2] En verity (фр.) — наистина. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

МИСИС ТАНИОС ОТКАЗВА ДА ГОВОРИ

Когато пристигнах на другата сутрин след закуска, открих Поаро да седи на писалището.

Той махна с ръка за поздрав, но продължи работата си. Не след дълго събра изписаните листове, сложи ги в един плик и внимателно го запечата.

— Е, стари приятелю, как сте? — попитах го закачливо аз. — Описвате подробностите за случая, за да са съхранени на безопасно място, в случай че през деня някой ви свети маслото?

— Знаете ли, Хейстингс, не сте твърде далеч от истината.

Изглеждаше сериозен.

— Да не би нашият убиец да е станал опасен?

— Един убиец е винаги опасен — отбеляза важно Поаро. — Странно е, че този факт често се пренебрегва.

— Някакви новини?

— Доктор Таниос се обади.

— Все още ли не е открил жена си?

— Не.

— Значи всичко е наред.

— Съмнявам се.

— Хайде, Поаро, не мислите, че й се е случило нещо лошо, нали?

Поаро замислено поклати глава.

— Признавам — измърмори той, — че бих искал да зная къде е.

— Е, ще се появи — успокоих го аз.

— Винаги ме впечатлявате с жизнерадостния си оптимизъм, Хейстингс.

— За Бога, Поаро, нали не смятате, че ще я открием на парчета в някоя кофа за боклук?

— Намирам, че тревогата на доктор Таниос е някак прекалена — изрече бавно той. — Но нищо повече. Първото нещо, което трябва да

направим, е да си поговорим с мис Лосън.

— Възнамерявате ли да разкриете грешката ѝ с брошката?

— Разбира се, че не. Ще запазя този факт в тайна, докато назрее моментът.

— В такъв случай за какво ще си говорите с нея?

— Моп амі, скоро ще разберете.

— Предполагам, че отново ще пуснете в ход някоя от лъжите си?

— Понякога наистина ме обиждате, Хейстингс. Човек би помислил, че ми е забавно да лъжа.

— Струва ми се, че е така. Дори съм сигурен.

— Вярно е, че в някои случаи се възхищавам от собствената си находчивост — чистосърдечно си призна Поаро.

Не можах да се сдържа и се разсмях високо. Поаро ме погледна укорително. Поехме към жилището на мис Лосън.

Въведоха ни в същата претрупана с мебели дневна и мис Лосън нахълта при нас. Държеше се дори по-объркано от обикновено.

— О, Боже! Мосю Поаро, добро утро. Толкова много работа. Боя се, че е малко разхвърляно. Всичко е с краката нагоре тази сутрин. Откакто дойде Бела...

— Какво казахте? Бела?

— Да, Бела Таниос. Тя пристигна преди час и половина, с децата. Напълно е изтощена, бедната! Наистина не зная какво да правя. Виждате ли, напуснала е мъжа си.

— Напуснала го е?

— Така казва. Разбира се, не се съмнявам, че постъпката ѝ е съвсем *оправдана*. Горката.

— И се е доверила на вас?

— Ами, не е съвсем *така*. В действителност не сподели нищо. Само повтаряше, че го е напуснала и че нищо няма да я накара да се върне отново при него.

— Взела е много сериозно решение.

— Разбира се! Всъщност, ако беше англичанин, бих я посъветвала... Но той не е... А тя изглежда толкова странно, бедната, толкова... *въъ... уплашена*. Какво ли ѝ е направил? Мисля, че понякога турците са много жестоки.

— Доктор Таниос е грък.

— Да, разбира се, то е същото... искам да кажа, че тях ги изклаха турците... или май бяха арменците? Но така или иначе, не ми се мисли за това. Не смятам, че тя *трябва* да се връща при него, а вие, мосю Поаро? Имам предвид, че тя не желае... Дори не иска той да разбере тя къде е.

— Толкова ли е лошо?

— Да, виждате ли, става дума за *децата*. Тя ужасно се страхува той да не ги отведе обратно в Смирна. Бедната душа, наистина е в ужасно положение. Няма пари, няма никакви пари. Не знае къде да отиде, нито какво да направи. Искане да се опита да си изкарва сама хляба, но, знаете ли, мосю Поаро, не е толкова лесно, колкото изглежда. Зная го. Тя не може нищо да *върши*.

— Кога е напуснала съпруга си?

— Вчера. Прекарала е нощта в малък хотел до Падингтън. Дойде при мен, защото не е имало къде другаде да отиде, бедната.

— А вие ще ѝ помогнете ли? Много благородно от ваша страна.

— Ами, виждате ли, мосю Поаро, наистина чувствам, че е мой дълг. Но, разбира се, толкова е трудно. Апартаментът ми е малък, няма място и още какво ли не.

— Можете да я изпратите в Литългрийн Хаус.

— Предполагам, че бих могла, но виждате ли, съпругът ѝ ще се сети. Засега съм запазила стаи в хотел „Уелингтън“ на Куинс Роуд. Ще отседне там под името мисис Питърс.

— Разбирам — кимна Поаро и замълча. След минута продължи:

— Бих искал да се видя с мисис Таниос. Виждате ли, търсила ме е в апартамента ми, но аз отсъствах.

— О, така ли? Не ми спомена. Да я повикам ли?

— Бъдете така добра, моля ви.

Мис Лосън бързо излезе от стаята. Чухме гласа ѝ.

— Бела... Бела... скъпа, ще дойдеш ли да се срещнеш с мосю Поаро?

Не чухме отговора на мисис Таниос, но след една-две минути тя влезе в стаята.

Бях шокиран от външния ѝ вид. Под очите ѝ имаше тъмни кръгове, а бузите ѝ бяха съвсем бледи, но най-вече ме впечатли ужасът, който излъчваше. Трепваше от най-дребното нещо и сякаш постоянно се заслушваше.

Поаро я поздрави много любезно. Пристъпи напред и се ръкува с нея. После ѝ поднесе стол и ѝ подаде възглавница. Отнасяше се с преbledнялата, уплашена жена като с кралица.

— А сега, мадам, да си поговорим. Разбрах, че вчера сте ме търсили?

Тя кимна.

— Много съжалявам, че не бях вкъщи.

— Да... да... Жалко, че ви нямаше.

— Дойдохте, за да ми съобщите нещо?

— Да... Исках...

— Eh bien, ето ме, на ваше разположение съм.

Мисис Таниос не отговори. Седеше съвсем неподвижно, като въртеше непрекъснато един пръстен на пръста си.

— Е, мадам?

Бавно и неохотно тя поклати глава.

— Не — каза тя, — не смея.

— *Не смееете, мадам?*

— Не. Аз... Ако той разбере... Той... О! Ще ми се случи нещо!

— Хайде, хайде, мадам... Абсурдно е.

— Не е абсурдно... съвсем не е абсурдно. Вие не го познавате...

— Съпруга си ли имате предвид, мадам?

— Да, разбира се.

Поаро помълча минута-две, после продължи:

— Съпругът ви дойде при мен вчера, мадам.

По лицето ѝ премина сянка на тревога.

— О, не! Не сте му казали... но, разбира се, че не сте. Не бихте могли. Не сте знаели къде съм. Намекна ли ви... намекна ли ви, че съм луда!

— Той обясни, че сте... много нервна — отговори внимателно Поаро.

Тя поклати невярващо глава.

— Не, уверявал ви е, че съм луда... или че полудявам. Искан да ме затвори, така че да не мога да споделя с никого.

— Какво да споделите?

Но тя отново поклати глава. Нервно стискаше ръце.

— Боя се... — измърмори тя.

— Но, мадам, ако ми *кажете*, вие ще сте в *безопасност*. Тайната няма вече да е само ваша! Така автоматически ще бъдете защитена.

Но тя не отговори. Продължи да върти пръстена си.

— Сама разбирате — продължи внимателно Поаро.

— Откъде да зная... — изпъшка тя. — О, Боже! Ужасно е! Той е толкова *порядъчен* на вид! И е лекар! Хората ще повярват на него, а не на мен. Зная, че е така. Никой няма да ми повярва. Как биха могли?

— Няма ли поне да ми дадете възможност?

Тя го стрелна тревожно с очи.

— Откъде да съм сигурна? Може да сте на негова страна.

— Не съм на ничия страна, мадам. Винаги съм на страната на истината!

— Не зная — заяви отчаяно мисис Таниос. — О, не зная. — После заговори, а думите ѝ набираха скорост и се настигаха една друга. — От години е ужасно. Непрекъснато се случваха разни неща. Не можех нищо да кажа или да направя. Заради децата. Като безкраен кошмар. А сега и това... Но няма да се върна при него. Няма да му позволя да вземе децата! Ще отида някъде, където не може да ме открие. Мини Лосън ще ми помогне. Беше толкова добра, страшно добра. Никой не е бил така мил с мен. — Тя замълча, хвърли бърз поглед към Поаро и попита: — Какво ви разправи за мен? Че имам халюцинации?

— Намекна, мадам, че сте си променили отношението към него.

Тя кимна.

— Казал ви е, че имам халюцинации. *Каза* ви го, нали?

— Да, мадам. Признавам, че го спомена.

— Ето, виждате ли? Всеки би му повярвал. А аз нямам доказателства, никакви реални доказателства.

Поаро се облегна на стола. Когато заговори, тонът му бе съвсем променен. Звучеше делово и безстрастно, като че ли обсъждаме нещо обикновено и незначително.

— Подозирате ли, че съпругът ви е убил мис Емили Аръндел?

Отговорът ѝ дойде светкавично.

— Не подозирам. *Зная*, че е така!

— Тогава, мадам, ваш дълг е да говорите.

— Но не е толкова лесно. Съвсем не е.

— Как я е убил?

— Не зная точно, но го е извършил.
— Не знаете ли по какъв начин?
— Не. Било е нещо... нещо, което е направил през онази последна неделя.
— Неделята, в която е посетил леля ви?
— Да.
— Но не знаете какво е било?
— Не.
— В такъв случай, извинете ме, мадам, но как можете да бъдете сигурна?
— Защото той... — Тя спря за миг, после бавно произнесе: — *Сигурна съм!*
— Пардон, мадам, но има нещо, което криете. Нещо, което още не сте ми казали.
— Да.
— Е, хайде, говорете!
Бела Таниос рязко стана.
— Не! Не! Не мога да го направя! Заради децата. Той е техен баща. Не мога. Просто не мога...
— Но, мадам...
— Обясних ви, че не съм в състояние.
Гласът ѝ се извиси почти до вик. Вратата се отвори и влезе мис Лосън. Главата ѝ бе леко наклонена на една страна и лицето ѝ излъчваше приятна възбуда.
— Мога ли да вляза? Свършихте ли разговора си? Бела, скъпа моя, не мислиш ли, че би било добре да изпиеш една чаша чай или да хапнеш малко супа, а защо не и малко бренди?
Мисис Таниос поклати глава.
— Добре съм — усмихна се леко тя. — Трябва да се връщам при децата. Оставих ги да разопаковат багажа.
— Милите малки създания! — възкликна мис Лосън. — Толкова обичам децата.
— Не зная какво бих правила без теб — обърна се към нея мисис Таниос. — Ти... ти си страшно мила.
— Хайде, хайде, скъпа, не плачи. Всичко ще се оправи. Ще се срещнеш с адвоката ми. Той е много приятен човек, много симпатичен и ще те посъветва как най-безболезнено да получиш развод. В днешно

време разводите стават лесно, нали? Поне така казват. О, Боже! Звънецът! Чудя се кой ли може да е?

Тя напусна стаята забързано. От вестибюла се чуха гласове. Мис Лосън се появи отново. Влезе на пръсти и внимателно затвори вратата след себе си. Зашепна развълнувано, като натъртваше на всяка дума:

— О, скъпа Бела! Съпругът ти! Не зная...

Мисис Таниос се втурна към вратата в другия край на стаята, а мис Лосън енергично закима.

— Правилно, скъпа, влез там, а когато го поканя, ще можеш да се измъкнеш.

— Не му казвай, че съм била тук — прошепна мисис Таниос. — Не му казвай, че си ме виждала.

— Не, не, разбира се, че няма да го направя.

Мисис Таниос излезе. Поаро и аз бързо я последвахме. Озовахме се в малка столова.

Поаро отиде до вратата към вестибюла, откряна я леко и се заслуша. После направи знак на мисис Таниос и прошепна:

— Чисто е. Мис Лосън го покани в гостната.

Прекосихме вестибюла и се измъкнахме през входната врата. Поаро я затвори почти безшумно след себе си.

Мисис Таниос се втурна надолу по стълбите, като залиташе и се подпираше на перилата. Поаро успя да я хване под ръка и да я усмири.

— Du calme... du calme^[1]. Всичко е наред.

Стигнахме до входа.

— Елате с мен — проплака мисис Таниос. Изглеждаше така, сякаш всеки момент щеше да припадне.

— Разбира се, че ще дойда — увери я Поаро.

Пресякохме улицата, завихме зад един ъгъл и се озовахме на Куинс Роуд. Хотел „Уелингтън“ беше малка, незабележима сграда от типа на пансионите.

Когато влязохме вътре, мисис Таниос се отпусна в едно плюшено канапе и сложи ръка на сърцето си.

Поаро я потупа успокояващо по рамото.

— Едва се отървахме. А сега, мадам, ще ме изслушате много внимателно.

— Нищо повече не мога да ви кажа, мосю Поаро. Не е *редно*. Вие... вие знаете какво мисля... в какво съм убедена. Трябва... да се

задоволите с онова, което ви доверих.

— Помолих ви да ме изслушате, мадам. Да предположим... то е само предположение... *че аз вече зная фактите по случая.* Да допуснем, че онова, което премълчавате, *аз вече съм го прозрял.* Сега нещата изглеждат по друг начин, нали?

Тя го погледна подозрително. Очите ѝ излъчваха болка.

— О, повярвайте ми, мадам, не се опитвам да ви *подведа*, за да ми разкажете онова, което не желаете. Но ако все пак съм го прозрял, нещата изглеждат различно, нали?

— Аз... Мисля, че е така.

— Добре. Тогава ви заявявам, че *аз, Еркюл Поаро, зная истината.* Не е нужно да ми вярвате. Просто вземете това — и той ѝ подаде дебелия плик, който бях видял да запечатва сутринта. — Тук са изложени фактите. Ако ги приемете, обадете ми се, след като ги прочетете. Телефонът ми е записан на едно листче.

Тя неохотно пое плика.

Поаро разпалено продължи:

— И още нещо, трябва веднага да напуснете този хотел.

— Защо?

— Ще се настаните в хотел „Конистън“ близо до Юстън. Не споменавайте пред никого къде отивате.

— Но... Мини Лосън със сигурност не би казала на съпруга ми къде съм.

— Мислите ли?

— О, да... Тя е изцяло на моя страна.

— Да, но съпругът ви, мадам, е умен мъж. Никак няма да се затрудни да научи каквото иска от една жена на средна възраст. Осъзнавате ли, че е много *важно* той да не знае къде се намирате?

Тя кимна унило.

Поаро ѝ подаде някакво листче.

— Ето адреса. Съберете си багажа и вървете там с децата колкото може по-скоро. Разбирате ли ме?

— Да — кимна тя.

— Помислете за децата, мадам, а не за себе си. Вие ги обичате.

Той налучка верния тон.

По бузите ѝ запълзя руменина и тя отметна назад глава. Уплашената съпруга се превърна в надменна, почти красива жена.

— Е, разбрахме се — заяви Поаро.

Ръкува се с нея и двамата си тръгнахме. Но не се отдалечихме много. Настанихме се под навеса на едно кафене, за да наблюдаваме входа на хотела. Поръчахме си кафе и след около пет минути забелязахме доктор Таниос да минава по улицата. Дори не погледна към хотела. Вървеше замислен, с наведена глава и го подмина. После слезе надолу към спирката на метрото.

Десет минути по-късно видяхме как мисис Таниос и децата се качиха в едно такси с багажа и заминаха.

— Bien — каза Поаро и стана, за да плати. — Ние си свършихме работата. Сега всичко е в Божиите ръце!

[1] Du calme (фр.) — спокойно. — Б.пр. ↑

ДВАЙСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

ПОСЕЩЕНИЕТО НА ДОКТОР ДОНАЛДСЪН

Доналдсън пристигна точно в два часа. Беше сдържан и строг както обикновено.

Личността му започна да предизвиква интерес у мен. Струваше ми се доста загадъчен млад човек. Чудех се какво намира в него такова властно и жизнено създание като Тереза. Едва сега осъзнах, че Доналдсън е всичко друго, но не и невзрачен. Зад педантичността му се криеше сила.

След като приключихме с любезностите, Доналдсън заяви:

— Причината за посещението ми е следната. Не разбирам каква точно е ролята ви в този случай, мосю Поаро?

— Струва ми се, че знаете каква ми е професията — отвърна внимателно Поаро.

— Разбира се. Няма да крия, че си направих труда да поразпитам за вас.

— Вие сте много предпазлив човек, докторе.

— Обичам да съм сигурен във фактите — отбеляза сухо Доналдсън.

— Какъв научен подход!

— Мога да кажа същото и за вас. Очевидно сте изключителен в професията си. Имате репутация на честен и неподкупен човек.

— Ласкаете ме — промърмори Поаро.

— Ето защо не мога да си обясня връзката ви с този случай.

— А е толкова просто.

— Едва ли — възрази Доналдсън. — Първоначално се представихте като биограф.

— Една допустима измама, нали? Човек не може да тръби навсякъде, че е детектив, макар и понякога да е доста полезно.

— Представям си — Доналдсън все още говореше доста сухо. — Следващата ви стъпка беше да се представите на Тереза Аръндел и да я убедите, че е възможно завещанието да бъде оспорено.

Поаро само кимна в съгласие.

— Което, разбира се, е абсурдно — продължи рязко Доналдсън.
— Прекрасно сте знаели, че завещанието е валидно и нищо не може да се направи.

— Сигурен ли сте?

— Не съм глупак, мосю Поаро...

— Не, доктор Доналдсън, вие съвсем не сте глупак.

— Познавам малко, но достатъчно законите. Изключено е завещанието да бъде оспорено. Защо излъгахте? Очевидно сте имали мотиви, които мис Тереза Аръндел не е прозряла веднага.

— Изглежда добре я познавате.

Съвсем лека усмивка се мерна на лицето на младежа и той ненадейно каза:

— Знам много повече за Тереза, отколкото тя предполага. Не се съмнявам, че двамата с Чарлз са решили да се възползват от услугите ви за някаква съмнителна афера. На Чарлз му липсва морал. Тереза е зле възпитана, а и двамата са с лоша наследственост.

— Говорите за вашата годеница, сякаш е морско свинче.

Доналдсън го стрелна през пенснето си.

— Не виждам причина да си затварям очите пред истината. Обичам Тереза Аръндел такава, каквата е, а не заради никакви въображаеми качества.

— Осъзнавате ли, че тя е силно привързана към вас и стремежът ѝ към повече пари е продиктуван главно от желанието ѝ да задоволи научните ви амбиции?

— Разбира се, че го осъзнавам. Вече ви казах, че не съм глупак. Но нямам никакво намерение да ѝ позволя да се забърка в каквато и да било съмнителна афера заради мен. В много отношения тя все още е дете. Аз мога сам да се погрижа за бъдещата си кариера. Не твърдя, че една значителна сума пари не би била от значение. С удоволствие бих я приел. Но тя би ми спестила единствено време и усилия.

— Значи напълно вярвате в собствените си способности?

— Може би ви звучи самонадеяно, но е така — отвърна надменно Доналдсън.

— Да продължим. Признавам, че спечелих доверието на мис Тереза чрез измама. Оставих я да си помисли, че аз... нека се изразя

така... за пари съм готов да бъда нечестен в границите на разумното. Никак не й беше трудно да го повярва.

— Тя е убедена, че за пари човек е готов на всичко — обясни младият лекар с делови тон, с който се изричат очевидни истини.

— Да. Изглежда така смята. Брат й също.

— Вероятно Чарлз би направил всичко за пари!

— Виждам, че не храните никакви илюзии за бъдещия си роднина.

— Не. Дори го намирам за доста интересен обект за изследване. Струва ми се, че той страда от невроза, но да не се отклоняваме. Да се върнем към темата ни. Запитах се защо действате по този начин и открих, че отговорът е само един. Явно подозирате, че Тереза или Чарлз имат пръст в смъртта на мис Аръндел. Не, моля, не ми противоречете! Струва ми се, че споменахте за ексхумацията, единствено за да видите как ще реагира Тереза. Всъщност направили ли сте нужните постъпки в Министерството на вътрешните работи, за да получите разрешение за ексхумация?

— Ще бъда честен с вас. Още не съм.

— Така си и помислих — кимна Доналдсън. — Допускали сте възможността да се окаже, че мис Аръндел е починала от естествена смърт, предполагам?

— Да, допуснах, че може да прилича на естествена.

— Но вие сте категоричен, че не е така?

— Да, категоричен съм. Ако имате случай, да кажем, на туберкулоза, която изглежда като туберкулоза, има всички симптоми на туберкулозата и кръвните проби я потвърждават... еh bien, ще си помислите, че наистина става дума за туберкулоза, нали?

— Така ли го виждате? Тогава всъщност какво още чакате?

— Чакам последното доказателство.

Телефонът извънтя. Поаро ми направи знак и аз вдигнах слушалката. Разпознах гласа.

— Капитан Хейстингс? Обажда се мисис Таниос. Ще предадете ли на мосю Поаро, че е съвсем прав? Ако ме посети утре в десет часа, ще му дам онова, което иска.

— В десет сутринта?

— Да.

— Добре, ще му предам.

Поаро ме погледна въпросително и аз му кимнах.

Той се извърна към Доналдсън. Поведението му се промени. Оживи се и стана по-уверен.

— За да бъде съвсем ясен — заяви той, — диагнозата, която поставих на настоящия случай, е убийство. Приличаше на убийство, имаше всичките симптоми на убийство, всъщност е *било* убийство! Няма никакво съмнение.

— Тогава за какво все пак се колебаете? Защото аз усещам, че имате някакво колебание...

— Колебанието ми бе свързано с *личността на убиеца*. Но то вече не съществува!

— Наистина ли? Вие знаете кой е той?

— Ще кажа само, че утре ще имам конкретно доказателство.

Доктор Доналдсън малко иронично повдигна вежди.

— Утре! Понякога утрешният ден се оказва твърде далече, мосю Поаро.

— Точно обратното — възрази Поаро. — Обикновено откривам, че той неотклонно следва днешния.

Доналдсън се усмихна и стана.

— Боя се, че ви загубих времето, мосю Поаро.

— Съвсем не. Беше ми особено приятно да разменим мисли.

Доктор Доналдсън леко се поклони и напусна стаята.

ДВАЙСЕТ И ОСМА ГЛАВА

НОВА ЖЕРТВА

— Умен мъж — отбеляза замислено Поаро.

— Трудно е да се разбере какво цели.

— Да — съгласи се Поаро. — Малко е прагматичен, но е изключително схватлив.

— Мисис Таниос се обади по телефона.

— Така си и помислих.

Предадох му съобщението й. Той кимна одобрително.

— Добре. Всичко се нарежда чудесно. Струва ми се, че след дваайсет и четири часа, Хейстингс, ще знаем дали сме успели.

— Аз все още съм малко объркан. Кого точно подозираме?

— Не бих могъл да кажа кого *вие* подозирате, Хейстингс. Предполагам, че всеки.

— Понякога си мисля, че ви прави удоволствие да ме ядосвате.

— Не, не. Не бих се забавлявал по такъв начин.

— Не съм сигурен.

Поаро поклати разсеяно глава. Аз го изгледах, после попитах:

— Има ли нещо?

— Приятелю, обикновено в края на всеки случай се чувствам притеснен. Ако нещо се обърка...

— Очаквате ли нещо да се обърка?

— Не мисля — отвърна той и се навъси. — Струва ми се, че предвидих всичко.

— Тогава нека да забравим за престъплението и да отидем на театър.

— Ma foi, Хейстингс, каква чудесна идея!

Прекарахме много приятна вечер, въпреки че направих малка грешка, като заведох Поаро на криминална пиеса. Моят съвет към всички читатели е никога да не ходят с войник на военна пиеса, с моряк на морска пиеса, с шотландец на шотландска пиеса, с детектив на криминална пиеса, а пък с актьор на каквато и да било пиеса. Във

всеки от тези случаи ще ви залее порой от опустошителна критика. Поаро не спря да мърмори, че пиесата е психологически неиздържана и че на главния герой му липсва ред и методичност, което почти влуди приятеля ми. Вече се разделяхме, а Поаро продължаваше да ми обяснява как всичко е могло да бъде изяснено още в началото на първото действие.

— Но в такъв случай, Поаро, нямаше да има пиеса — отбелязах аз.

Той бе принуден да признае, че е така.

На следващата сутрин влязох в гостната му няколко минути след девет часа. Поаро бе седнал на писалището и както обикновено акуратно отваряше писмата си.

Телефонът звънна и аз се обадох.

Чух глас на жена, която дишаше тежко.

— Мосю Поаро ли е? О, вие ли сте, капитан Хейстингс?

После долових стон и хлипане.

— Вие ли сте, мис Лосън? — попитах аз.

— Да, да. Случи се нещо ужасно.

Стиснах силно слушалката.

— *Какво?*

— Няма я в хотел „Уелингтън“, имам предвид Бела. Вчера късно следобед отидох там. Казаха ми, че е напуснала. Без дори да ми се обади. *Много* необичайно. То ме кара да мисля, че доктор Таниос може да е бил прав. Говореше толкова топло за нея и изглеждаше така *притеснен*. Сега ми се струва, че е имал право.

— Но какво се е случило, мис Лосън? Само това ли, ме мис Таниос е напуснала хотела, без да ви се обади?

— О, не. О, Боже мой, не! Ако беше само това, всичко би било *наред*. Въпреки че, знаете ли, струва ми се странно. Доктор Таниос спомена, че се бои, че тя не е съвсем... не е съвсем... ако разбирате какво имам предвид. Той го нарече мания за преследване.

— Да — отвърнах аз и си помислих: „Проклетата жена!“ После пак попитах: — Но какво се е *случило*?

— О, Боже! Ужасно е! Починала е в съня си. Взела е голяма доза от някакво приспивателно. *Горките* деца! Всичко е толкова *тъжно*. Откакто разбрах, не съм престанала да плача.

— Как научихте? Разкажете ми.

С крайчеца на окото си забелязах, че Поаро бе спрял да отваря писмата си. Слушаше ме. Не исках да му дам слушалката. Ако го направех, беше твърде вероятно мис Лосън отново да започне с оплакванията си.

— Обадиха ми се по телефона. От хотел „Конистън“. Изглежда са намерили името и адреса ми в чантата ѝ. О, Боже, мосю Поаро... искам да кажа капитан Хейстингс, *не е ли трагично*? Бедните деца останаха без майка.

— Вижте, сигурна ли сте, че е нещастен случай? Не ви ли споменаха, че може да е самоубийство?

— О, какви *страшни* думи, капитан Хейстингс! О, Боже! Не зная. Мислите ли, че е възможно? Би било *ужасно*. Разбира се, тя изглеждаше много потисната. А нямаше от какво. Имам предвид, че нямаше да има никакви затруднения за *пари*. Щях да ги *разделя* с нея. Наистина. Скъпата мис Аръндел би го одобрила. Сигурна съм! Страшно е да си помисли човек, че е посегнала на живота си. Но може би все пак не го е направила... Служителите на хотела смятат, че е нещастен случай.

— Какво е взела?

— Някакво сънотворно. Май веронал. Не, хлорал.

— Да, така беше. О, Боже, капитан Хейстингс, мислите ли...

Най-безцеремонно ѝ затворих телефона. Обърнах се към Поаро.

— Мисис Таниос...

Той вдигна ръка, за да ме спре.

— Да, да. Зная какво ще ми кажете. Мъртва е, нали?

— Да. Свръхдоза приспивателно. Хлорал.

— Хайде, Хейстингс — и Поаро стана, — трябва веднага да отидем там.

— От това ли се опасявахте миналата нощ, когато казахте, че в края на всеки от случаите се чувствате притеснен?

— Да, боях се, че ще има нова смърт.

Лицето на Поаро стана сурово. Почти не разговаряхме, докато пътувахме към Юстън. Един-два пъти Поаро поклати глава.

— Да не би да мислите... — започнах плахо аз. — Възможно ли е да е нещастен случай?

— Не, Хейстингс, не. Не е нещастен случай.

— Как, за Бога, докторът е открил къде е тя? Поаро не ми отговори.

Хотел „Конистън“ имаше съвсем непретенциозен вид и се намираше близо до гара Юстън. С помощта на визитната си картичка и с доста арогантно поведение Поаро успя да си проправи път до кабинета на управителя.

Фактите бяха съвсем прости.

Мисис Питърс, както се бе записала тя, беше пристигнала с двете си деца около дванайсет и половина. Обядвали в един часа.

В четири часа някакъв мъж дошъл с бележка за мисис Питърс. Занесли я в стаята ѝ. След няколко минути госпожата слязла долу с двете деца и с куфар. Човекът отвел децата със себе си. Мисис Питърс се отбила на регистратурата и обяснила, че вече се нуждае само от една стая.

Не изглеждала притеснена или разстроена. Всъщност се държала съвсем спокойно и делово. Около седем и половина вечеряла, после се прибрала в стаята си.

На сутринта камериерката я намерила мъртва.

Повикали лекар, който установил, че е починала преди няколко часа. На масичката до леглото имало празна чаша. Изглеждало съвсем очевидно, че е взела приспивателно, но е сбъркала и е превишила дозата. Лекарят обяснил, че в известна степен хлоралхидратът е опасно сънотворно. Нямаło признаци за самоубийство. Мъртвата не е оставила писмо. Когато претърсили вещите ѝ, за да открият данни за роднините ѝ, намерили името и адреса на мис Лосън и ѝ позвънили.

Поаро попита дали не са открили писма или документи. Например бележката, донесена от мъжа, който отвел децата.

Управителят каза, че не са намерили никакви документи, но в камината е имало купчинка пепел от изгоряла хартия.

Поаро кимна замислено.

Доколкото разбрахме, никой не се беше качвал в стаята на мисис Питърс. Не бяха я посещавали други хора, освен мъжа, който беше взел децата.

Разпитах портиера как е изглеждал мъжът, но описанието му бе доста неясно. Бил е среден на ръст, с руса коса и военна стойка, но с външност, която едва ли може да се запомни. Беше сигурен само, че човекът не е имал брада.

— Не е бил Таниос — прошепнах аз на Поаро.

— Скъпи Хейстингс! Наистина ли вярвате, че мисис Таниос, след всичките си усилия да скрие децата от баща им, би му ги дала съвсем безропотно? Не е възможно!

— Тогава кой е този човек?

— Очевидно е някой, на когото мисис Таниос имала доверие. Или по-скоро някой, който е изпратен от трети човек, на когото тя е вярвала.

— Среден на ръст мъж — промърморих аз.

— Едва ли трябва да се вълнувате от вида му, Хейстингс. Напълно съм сигурен, че този, който е отвел децата, не е от значение. Човекът, на когото се е доверила, е останал зад кулисите.

— И бележката е била от него?

— Да.

— Някой, на когото мисис Таниос е имала доверие?

— Очевидно.

— А бележката е била изгорена?

— Да, било й е поръчано да го направи.

— А какво е станало с описанието на случая, което й дадохте?

Поаро се навъси.

— Изгорила е и него. Но няма значение.

— Така ли?

— Да. Виждате ли, всичко е тук, в главата на Еркюл Поаро — и той ме хвана под ръка. — Хайде, Хейстингс, да си вървим. Наша грижа не са мъртвите, а живите. С тях трябва да се заема.

ДВАЙСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА

СЛЕДСТВИЕ В ЛИТЪЛГРИЙН ХАУС

Беше единайсет часа на следващата сутрин.

В Литългрийн Хаус се бяха събрали седем души.

Еркюл Поаро стоеше до полицата на камината. Чарлз и Тереза се бяха настанили на канапето. Чарлз бе прегърнал сестра си през рамо. Доктор Таниос седеше в един люлеещ се стол. Очите му бяха зачервени, а на ръкава си имаше черна лента.

Мис Лосън, собственичката на къщата, бе седнала до една кръгла маса. И нейните очи бяха зачервени. Косата ѝ бе по-разрошена от обикновено. Доктор Доналдсън се бе настанил точно срещу Поаро. Лицето му беше безизразно.

Разглеждах с интерес всеки един от тях.

Откакто съм близък с Поаро, съм присъствал на много подобни сцени. Малка група хора, които външно изглеждат спокойни, надянали на лицата си маската на благовъзпитанието. Виждах как Поаро смъква тази маска от някое лице и то се появява такова, каквото е — *лице на убиец*.

Да, нямаше съмнение. *Един от присъстващите беше убиец!* Но кой? Дори и аз не знаех.

По навик Поаро се покашля малко помпозно, за да прочисти гърлото си, и заговори:

— Събрали сме се тук, дами и господа, за да изясним причината за смъртта на мис Емили Аръндел, настъпила на първи май тази година. Има четири възможности: да е починала от естествена смърт, да е починала в резултат на злополука, да се е самоубила и накрая да е убита от някой човек — знаен или незнаен. Когато е починала, не е правено разследване, защото се е предполагало, че смъртта ѝ е естествена. Така е било записано и в смъртния акт, издаден от доктор Грейнджър. Когато възникне подозрение относно смъртта на някого, след като тялото е погребано, обикновено се прибегва до ексхумация. По определени причини аз не настоях за предприемането на подобна

стъпка. Основният ми мотив беше, че клиентката ми не би го одобрила.

Доктор Доналдсън го прекъсна и попита:

— Клиентката ви?

Поаро се извърна към него и обясни:

— Клиентката ми е мис Емили Аръндел. Аз действам от нейно име. Изричното ѝ желание беше да няма скандал.

Ще пропусна следващите десет минути, защото те се отнасят за вече познати неща. Поаро разказа за писмото, което е получил, и го прочете на глас. После обясни какво е направил, когато е пристигнал в Маркет Бейзинг, и как е открил причината за злополуката.

Поаро помълча малко, прокашля се още веднъж и продължи:

— Ще ви поведе мислено по пътя, който ми се наложи да извървя, за да стигна до истината. Ще възстановя пред вас реалните факти по случая както аз ги виждам. Първо, необходимо е точно да си представим какво се е въртяло в главата на мис Аръндел. Струва ми се, че никак не е трудно. Тя е паднала. Предположили сте, че падането ѝ е било случайно, причинено от топката на кучето. Но тя ме е мислила така. Докато е лежала в леглото си с будния си и проникателен ум е премислила обстоятелствата по злополуката и е стигнала до съвсем друго заключение — някой нарочно се е опитал да я нарани или дори да я убие. Следващата ѝ стъпка е била да разбере кой би могъл да бъде? В къщата е имало седем души — четирима гости, компаньонката ѝ и две прислужнички. Само един от тях според нея е бил извън всякакво подозрение, защото не би спечелил нищо от смъртта ѝ. Изключила е и двете прислужнички. Те са работили дълги години в дома и тя е вярвала в предаността им. Следователно са останали четирима. Трима кръвни роднини и съпругът на племенницата ѝ. *Всеки от тях би спечелил от смъртта ѝ, тримата пряко, а четвъртият косвено.* Тя се е оказала в трудно положение, защото е имала силно изявено чувство за дълг към фамилията. А и, както се казва, не е била от тези, които обичат да излагат кирливите си ризи на показ. От друга страна, не е била от хората, които безропотно биха се оставили да ги убият. Ето защо е решила да ми пише. После е предприела следващия си ход. Струва ми се, че е бил продиктуван от две причини. Мисля, че първата е била дълбокото ѝ озлобление към роднините. Подозирала е

всички и е решила на всяка цена да им отмъсти. Втората, по-разумна причина е била стремежът ѝ да се защити и тя е потърсила начин да го направи. Както знаете, писала е на адвокатата си, мистър Първис, и му е наредила да подготви ново завещание в полза на един човек, за когото е била убедена, че няма нищо общо със злополуката ѝ. Като имам предвид писмото и следващите ѝ действия, сигурен съм, че *неопределеното* подозрение на мис Аръндел към всеки от четиримата постепенно се е насочило към един *определен* човек. В писмото си до мен тя твърдо настоява всичко да остане в пълна тайна, защото се отнася до честта на фамилията. Като имам предвид викторианското възпитание на старата дама това нейно изрично изискване ме наведе на мисълта, че е подозирала човек, *носец нейното име*, и то *мъж*. Ако е подозирала мисис Таниос, тя би се тревожила за собствената си безопасност, но не би споменала нищо за фамилната чест. Вероятно е имала същите мотиви и за Тереза Аръндел, но нещата с Чарлз са стояли съвсем различно. Той е *Аръндел*. Той носи фамилното ѝ *име*. Имала е и достатъчно основания да го подозира. Не си е правила никакви илюзии. Вече веднъж едва не бил опетнил името си. Тоест, тя е знаела, че той е не само *потенциален*, а *истински* престъпник. Фалшифицирал е подписа ѝ на един чек. След подобно деяние следващата стъпка е убийство. Освен това два дни преди злополуката двамата провели разговор, който навежда на определени мисли. Той ѝ поискал пари, а тя му отказала. И тогава ѝ подхвърлил... о, съвсем безгрижно... че ако продължава така, някой ще ѝ свети маслото. На което тя отговорила, че може сама да се погрижи за себе си. Казаха ми, че след тези думи племенникът ѝ възкликнал: „Не бъди толкова сигурна!“ *Два дни по-късно става злополуката*. Не е чудно, че като е лежала и е размишлявала над случилото се, мис Аръндел е дошла до твърдото заключение, че *Чарлз Аръндел* е извършил покушението срещу живота ѝ. Последователността на събитията е съвършено ясна. Разговорът с Чарлз. Злополуката. Писмото ѝ до мен, написано в момент на силна депресия. Писмото ѝ до адвокатата. Във вторник, 21 април, мистър Първис донася новото завещание и тя го подписва. В края на следващата седмица Чарлз и Тереза Аръндел отново я посещават и старата дама веднага предприема необходимото, за да се защити. *Съобщава на Чарлз за новото завещание*. И не само му съобщава, но и му го дава да го види. За мен тази постъпка е

абсолютно показателна. Тя съвсем ясно е демонстрирала на евентуалния си убиец, че убийството ѝ няма да му донесе нищо. Вероятно е предполагала, че Чарлз ще уведоми сестра си. Но той не го прави. Защо? Струва ми се, че е имал много съществена причина — чувствал се е виновен. Бил е убеден, че той е отговорен за съставянето на новото завещание. Но *защо* се е чувствал така? Защото наистина се е опитал да я убие? Или защото си е взел няколко банкноти от чекмеджето? Както сериозното, така и дребното деяние е могло да го принуди да мълчи. Не е споменал нищо, като се е надявал, че леля му ще се смили и ще промени решението си. И така, що се отнася до състоянието на мис Аръндел и мислите, които са я вълнували, смятам, че възстанових събитията пред вас с доста голяма точност. Трябваше да установя дали подозренията ѝ наистина са били основателни. Подобно на нея си дадох сметка, че кръгът на заподозрените е ограничен — седем души. Чарлз и Тереза Аръндел, доктор Таниос и мисис Таниос, двете прислужнички и мис Лосън. В списъка трябва да добавим и осми човек — доктор Доналдсън, който е бил на вечеря същия ден, но за присъствието му тук научих по-късно. Тези седем души се разделят на две категории. Шест от тях биха се облагодетелствали в по-голяма или в по-малка степен от смъртта на мис Аръндел. Ако някой от тях е извършил престъплението, причината е единствено заради *парите*. Във втората категория е само един човек — мис Лосън. Тя *нямаше* да спечели, ако мис Аръндел беше починала, но *по-късно* тя беше облагодетелствана в *резултат на злополуката*. Което означава, че ако мис Лосън е инсценирала така наречената злополука...

— Не съм направила нищо такова! — прекъсна го мис Лосън. — Това е позорно! Застанали сте пред нас и ни говорите подобни неща.

— Имайте малко търпение, мадмоазел. И бъдете така добра да не ме прекъсвате — заяви Поаро.

Мис Лосън ядосано тръсна глава.

— Настоявам да чуете възражението ми! Позорно е! Позорно е!

Поаро не ѝ обърна внимание и продължи:

— Казах, че *ако* мис Лосън е подготвила злополуката, то тя го е направила по съвсем *различна* причина. *И тя е следната: мис Аръндел да заподозре роднините си и да се отчужди от тях*. Такава възможност съществуваше. Потърсих доказателства и открих един

неоспорим факт. Ако мис Лосън е искала старата дама да заподозре близките си, тя би изтъкнала, че кучето Боб е било *навън* през цялата нощ. Точно обратното, тя е положила *големи* усилия мис Аръндел да *не* научи този факт. Ето защо аз реших, че мис Лосън е невинна.

— Надявах се! — отсече мис Лосън.

— Следващата ми стъпка бе да разгадаю обстоятелствата около смъртта на мис Аръндел. Ако е направен един опит за убийство, обикновено следва и втори. Стори ми се особено показателно, че две седмици след първия опит мис Аръндел е починала. Започнах да разпитвам. Доктор Грейнджър не смяташе, че в смъртта на пациентката му има нещо необичайно. Становището му леко разклати хипотезата ми. Но когато се поинтересувах за случилото се през последната вечер, преди да се разболе, попаднах на важен факт. Мис Изабел Трип спомена, че около главата на мис Аръндел се появил светещ ореол. Сестра ѝ го потвърди. Разбира се, възможно е от романтичност двете да си измислят, но според мен вероятността да са излъгали е много малка. Когато разговарях с мис Лосън, тя също ми даде ценни сведения. Спомена за светеща лента, която излизала от устата на мис Аръндел и образувала ореол около главата ѝ. Очевидно, въпреки някои разлики, разказаното от двамата наблюдатели се отнасяше за един и същи *факт*. Като изключим спиритическото му значение, той се свежда до следното: *през въпросната вечер дъхът на мис Аръндел е фосфоресцирал*.

Доктор Доналдсън се размърда леко на стола си.

Поаро му кимна.

— Да, вие започвате да разбирате. Фосфоресциращите вещества не са чак толкова много. Най-известното се оказа онова, което търсех. Ще ви прочета една извадка от описание на отравяне с фосфор.

„Дъхът на отровен човек може да фосфоресцира, още преди той да се почувства зле.“ Това са видели в тъмнината мис Лосън и сестрите Трип — фосфоресциращия дъх на мис Аръндел, „светещия ореол“, според думите им. А сега ще продължа да ви чета: *„Ако същия този човек е боледувал от жълтеница в остра форма, организмът му е подложен не само на токсичното въздействие на фосфора, но и на влиянието на задържания в кръвта жлъчен секрет. В такъв случай симптомите на отравяне с фосфор и на някои заболявания на черния дроб, като например атрофия, не се различават съществено.“*

Виждате ли хитростта? От години мис Аръндел е страдала от болен черен дроб. Симптомите на отравянето с фосфор биха изглеждали като поредна атака на болестта. Няма нищо ново и нищо изненадващо. О! Било е добре планирано. Чуждестранни кибрити... Препарати против плевели... Никак не е трудно човек да се снабди с фосфор, а много малка доза от него може да бъде смъртоносна. Допустимото количество е от 1/100 до 1/30 от грана^[1]. Voila. Колко ясно, колко съвършено ясно става всичко! Нормално е лекарят да се заблуди, особено след като установих, че обонянieto му е притъпено. Миризмата на чесън в дъха е специфичен симптом при отравяне с фосфор. Но той не е заподозрял нищо, а и защо ли е трябвало? Обстоятелствата не са будели никакви съмнения. Той не би обърнал никакво внимание на единствения факт, подсказващ, че нещо не е наред, или би го сметнал за спиритически глупости. Вече бях сигурен (от разказаното от мис Лосън и сестрите Трип), че е извършено убийство. Оставаше въпросът *кой* го е извършил? Изключих прислужничките, защото с интелекта си те не биха могли да измислят подобно престъпление. Изключих и мис Лосън, защото тя едва ли би избърборила всички тези приказки за светещата ектоплазма, ако имаше нещо общо с престъплението. От подозренията ми отпадна и Чарлз Аръндел, защото е знаел за завещанието и е бил наясно, че нищо няма да спечели, ако леля му умре. Останаха сестра му Тереза, доктор Таниос, мисис Таниос и доктор Доналдсън, който е вечерял заедно с фамилията в деня на злополуката. Вече нямах информация, която да ми помогне. Трябваше да се насоча към психологията на престъплението и личността на убиеца. В основата си двете престъпления си *приличаха*. Бяха *прости*, хитро замислени и добре осъществени. Изискваха определени познания, но не големи. Симптомите при отравяне с фосфор са добре известни, а както казах, самото вещество е леснодостъпно, особено в чужбина. Първо се спрях на мъжете. И двамата бяха лекари и умни хора. Биха могли да се сетят, че фосфорът е подходящ в този случай, но инсценираната злополука с топката на кучето не отговаряше на начина на мислене на един мъж. За мен тя беше плод на *женски* ум. Тогава се насочих към Тереза Аръндел. Тя има качества. Предприемчива, безцеремонна и мъничко безскрупулна. Себична е и е жадна за живот. Винаги е имала онова, което е искала. Но бе дошъл моментът, в който отчаяно се нуждаеше от

пари — за себе си и за мъжа, когото обича. От поведението ѝ недвусмислено пролича, че тя допуска възможността леля ѝ да е била убита. Двата с брат ѝ си размениха интересни реплики. От тях останах с впечатление, че *всеки подозира другия за престъплението*. Чарлз се опита да я накара, да потвърди, че е *знаела за съществуването на новото завещание*. Защо? Очевидно, за да не бъде заподозряна в убийство. Тя от своя страна не повярва на твърденията на Чарлз, че мис Аръндел му е показала завещанието. Прие думите му единствено като неумел опит да отклони подозрението от себе си. Имаше още един съществен момент. Чарлз се поколеба да произнесе думата „арсен“. По-късно установих, че е разпитвал подробно стария градинар за ефикасността на един препарат против плевели. Стана ми ясно какво си е бил наумил.

Чарлз се размърда на стола си и каза:

— Мислих си го. Но... Ами, струва ми се, че не ми достига смелост.

Поаро му кимна.

— Точно така, *не е в характера ви*. Вашите престъпления са присъщи на слабите хора. Да откраднете, да фалшифицирате — да, никак не ви е трудно, но да убиете — никога! За да извърши убийство, човек трябва да бъде обсебен изцяло от тази идея — поучително отбеляза Поаро и продължи: — Прецених, че Тереза Аръндел има достатъчно силен характер, за да осъществи подобно престъпление, но трябваше да се съобразя и с някои други факти. Тя никога не се е лишавала от нищо, живяла е охолно и егоистично, но този *тип хора не убиват*, освен в пристъп на ярост. И все пак бях сигурен, че *Тереза Аръндел е взела от препарата против плевели*.

Тереза бързо вметна:

— Ще ви кажа истината. Мина ми през ума. Дори взех малко препарат от кутията. Но не бях в състояние да го направя! Прекалено много обичам живота... Не можех да причиня това на някого... да му отнема живота... Дори и да съм лоша и егоистична, има неща, които не са ми присъщи. Не бих могла да убия човешко същество.

Поаро кимна и продължи:

— Да, вярно е. А и не сте толкова лоша, колкото се представяте, мадамозел. Само сте млада и безразсъдна. Остана мисис Таниос. В момента, в който я видях, усетих, че се страхува. Тя го разбра и

веднага се възползва от заблудението ми. Изгради си много убедителен портрет на жена, *която се страхува за съпруга си*. Малко по-късно обаче промени тактиката. Направи го изключително умно, но не успя да ме заблуди. Една жена може да се страхува за съпруга си или от него, но никога от двете неща едновременно. Мисис Таниос реши да изиграе ролята на уплашената съпруга и го направи съвсем успешно. Дори тръгна след мен във фоайето на хотела, като се престори, че иска да ми каже нещо. Когато съпругът ѝ се появи, както тя очакваше, се направи, че не може да говори пред него. Разбрах, че изпитва не страх, а омраза. И когато претеглих всички обстоятелства, се убедих, че тя притежава подходящия характер, който търсех. Пред мен стоеше не себелюбива, а неудовлетворена жена. Невзрачно момиче, което е водило скучен живот и не е било толкова привлекателно за мъжете, колкото е желало. Накрая се съгласява да приеме мъж, когото не обича, за да не остане стара мома. Можех да си представя как е растяло неудовлетворението ѝ от живота в Смирна, заточена далеч от всичко, което е желала. Когато са се родили децата, тя се е вкопчила в тях. Съпругът ѝ е бил силно привързан към нея, но с течение на времето тя е започнала все повече и повече да го ненавижда. Той е вложил неудачно парите ѝ и ги е загубил. Оттук е произлязла поредната причина за озлоблението ѝ срещу него. Само едно нещо е проблясвало в сивия ѝ живот — надеждата, че леля ѝ Емили ще умре. Тогава тя би разполагала с пари, с независимост, с възможността да даде подходящо образование на децата си, а не забравяйте, че това е означавало изключително много за нея, защото е била дъщеря на професор. Вероятно още преди да пристигне в Англия е планирала престъплението или идеята се е въртяла в главата ѝ. Имала е известни познания по химия, защото е помагала на баща си в лабораторията. Знаела е за заболяването на мис Аръндел и много точно е преценила, че фосфорът е най-подходящото средство за нейната цел. После, когато е дошла в Литългрийн Хаус, се е натъкнала на нещо много по-просто. Топката на кучето. Едно въженце или тел напърно на стълбите. Една простичка, но хитра женска идея. Направила е опит, но той се е провалил. Не се е досетила, струва ми се, че мис Аръндел е осъзнала причината за злополуката. Подозренията на старата дама са били насочени към Чарлз. Не смятам, че отношението ѝ към Бела се е променило. И така, спокойно и решително тази необщителна,

нещастна, но амбициозна жена е пуснала в ход първоначалния си план. Открила е чудесен начин да ѝ даде отровата — в капсулите, които мис Аръндел е имала навика да взема след ядене. За нея е било като детска игра да отвори капсулата, да сложи вътре фосфора и отново да я затвори. Поставила я е при останалите капсули. Рано или късно мис Аръндел е щяла да я глътне. Никой не би заподозрял, че е отровена. Дори ако по някакво непредвидено обстоятелство е възникнело съмнение, по това време тя е щяла да бъде далеч от Маркет Бейзинг. Все пак е взела предпазни мерки. Снабдила се е с двойна доза хлоралхидрат от местната аптека, като е подправила подписа на съпруга си на рецептата. Нямам никакво съмнение за какво ѝ е било нужно сънотворното — щяла е да го използва, ако по някакъв начин бъде разкрита. Както вече казах, от момента, в който я видях, разбрах, че тя е търсеният от мен човек. Но нямах никакво доказателство. Трябваше да продължа много внимателно. Ако мисис Таниос се досетеше за подозренията ми, боях се, че би могла да извърши ново престъпление. Бях убеден, че вече бе стигнала до тази идея. Единственото ѝ желание бе да се освободи от съпруга си. Първото престъпление ѝ донесе горчиво разочарование. Парите, прекрасните, опияняващи пари бяха попаднали в ръцете на мис Лосън. Било е удар за нея, но е впрегнала ума си в работа. Започнала е да обработва съвестта на мис Лосън, която, подозирам, вече се е чувствала доста неловко.

Изведнъж се чу хлипане. Мис Лосън зариде и извади носната си кърпичка.

— Беше ужасно — изплака тя. — Държах се лошо. Много лошо. Виждате ли, проявих любопитство към завещанието. Искам да кажа, беше ми интересно защо мис Аръндел направи ново завещание. И един ден, когато мис Аръндел си почиваше, успях да отключая чекмеджето на бюрото. Открих, че завещава всичко на *мен*! Разбира се, никога не бях и сънувала, че богатството ѝ е *толкова* голямо. Мислех си, че има само няколко хиляди. Защо да не ми ги остави? В крайна сметка, роднините ѝ не се *интересуваха* кой знае колко от нея. Но после, когато се разболя, тя поиска завещанието. Виждах... сигурна бях... че се кани да го унищожи... И в този момент постъпих лошо. Излъгах я, че го е дала на мистър Първис. Бедната, много забравяше. Никога не си спомняше кое къде е оставила. Повярва ми. Нареди ми да

му пиша, за да ѝ го върне, и аз обещах. О, Боже! О, Боже! После състоянието ѝ се влоши и не можеше да мисли за нищо. И умря. А когато прочетоха завещанието и разбрах за каква сума става дума, аз се почувствах *отвратително*. Триста седемдесет и пет хиляди лири. Нито за миг не съм си представяла, че са толкова много, иначе не бих го сторила. Имах усещането, че съм ги присвоила и не знаех какво да правя. Онзи ден, когато Бела дойде при мен, ѝ казах, че трябва да приеме половината. Знаех, че така отново ще се почувствам спокойна.

— Виждате ли? — прекъсна я Поаро. — Мисис Таниос е постигнала целта си. Ето защо толкова силно възразяваше срещу опитите да се оспори завещанието. Имала е свои планове и последното нещо, което би искала, е да настрои мис Лосън срещу себе си. Престори се, разбира се, че е съгласна със съпруга си, но съвсем ясно показва какво точно мисли. По онова време е целяла две неща — първо, да вземе децата и да се освободи от съпруга си, и, второ, да получи своя дял от парите. Тогава би имала всичко, за което е мечтала — богатство и охолен живот в Англия за себе си и децата. С течение на времето все по-трудно е прикривала омразата към съпруга си. Всъщност не се е и опитвала. А той, бедният, беше сериозно разстроен и загрижен за нея. Сигурно реакциите ѝ са му били доста непонятни. А те са били съвсем логични. Тя играеше ролята на тероризирана жена. Подозирах нещо, а тя го усещаше, и искаше да ме накара да повярвам, че съпругът ѝ е извършил престъплението. И второто убийство, което съм убеден, че вече е била замислила, можеше да бъде извършено всеки момент. Знаех, че притежава смъртоносна доза хлорал. Страхувах се, че ще инсценира неговото самоубийство и самопризнанията му. Но все още няха доказателства против нея. И когато съвсем се бях отчаял, най-сетне се добрах до нещо. Мис Лосън ми каза, че в онази нощ, в понеделника след Великден, е забелязала Тереза Аръндел да коленичи на стълбите. Бързо установих, че мис Лосън не би могла да види ясно Тереза, поне не толкова ясно, че да различи *чертите* ѝ. Но беше твърдо убедена, че е била Тереза. Когато я притиснах, тя спомена за брошка с инициалите на Тереза — Т. А. Помолих Тереза Аръндел да ми покаже въпросната брошка. Тя категорично отрече да е била на стълбите в посоченото време. Отначало си помислих, че някой е откраднал брошката ѝ, но когато погледнах украшението в огледалото, истината моментално се разкри

пред мен. Когато се е събудила, мис Лосън е видяла брошка с инициали Т. А. да проблясва на мъждукащата светлина. И е решила, че е Тереза. Но ако в огледалото е видяла инициалите Т. А., то истинските инициали са А. Т., защото в огледалото те се виждат обърнати. Разбира се! Мисис Таниос е кръстена на майка си Арабела Аръндел. За по-кратко са я наричали Бела. А. Т. означава Арабела Таниос. Няма нищо необикновено в това, че мисис Таниос е притежавала подобна брошка. Миналата Коледа те са били много скъпи, но през пролетта цената им спаднала, а вече бях забелязал, че мисис Таниос копира шапките и дрехите на Тереза, дотолкова, доколкото и позволяват ограничените средства. За мен случаят беше доказан. Какво трябваше да предприема? Да поискам разрешение от Министерството на вътрешните работи за ексхумация на тялото? Несъмнено щях да го получа. Бих могъл да докажа, че мис Аръндел е била отровена с фосфор, въпреки че имах известни колебания. Тялото е било погребано преди два месеца и, както разбрах, съществуват случаи на отравяне с фосфор, при които след ексхумация не са установени поражения върху органите и анализите не дават категорични резултати. Но дори и да се беше потвърдило, как бих могъл да докажа, че мисис Таниос е притежавала фосфор? Много трудно, след като тя сигурно го е донесла от чужбина. В този момент тя направи решителна стъпка. Напусна съпруга си и се остави на милостта на мис Лосън. Нещо повече — определено обвини съпруга си в убийство. Бях убеден, че ако бездействам, той ще бъде следващата ѝ жертва. Взех мерки да ги изолирам един от друг под предлог, че е в интерес на нейната безопасност. Тя не можеше да ми противоречи. Всъщност имах предвид *неговата* безопасност. И после... и после... — той направи дълга пауза, а лицето му пребледня. — Но това се оказа само временно решение. Трябваше да положа усилия убиецът да не убива повече. Беше необходимо да се погрижа за безопасността на невинния. Реших да опиша случая така, както го виждах, и да предам написаното на мисис Таниос.

Настъпи дълго мълчание.

Доктор Таниос извика:

— *О, Господи! Ето защо се е самоубила!*

Поаро внимателно каза:

— Нима действието ѝ не беше най-добрият изход? Тя определено е сметнала така. Виждате ли, трябвало е да помисли за децата.

Доктор Таниос закри с длани лицето си.

Поаро пристъпи към него и сложи ръка на рамото му.

— Трябваше да стане по този начин. Повярвайте ми! Иначе щеше да има още смърт. Първо вие, после вероятно при определени обстоятелства мис Лосън и така нататък — той спря.

— Една нощ... тя поиска да взема хапче за сън... — простена доктор Таниос. — На лицето ѝ беше изписано нещо... Хвърлих хапчето. В онзи момент си дадох сметка, че тя започва да полудява...

— Приемете, че е било така. А и отчасти е вярно. Но не в буквалния смисъл на думата. Осъзнавала е какво върши...

— Винаги е била прекалено добра за мен — каза самосъжалително доктор Таниос.

Странна епитафия за една убийца.

[1] Гран — 0,648 г. — Б.пр. ↑

ТРИЙСЕТА ГЛАВА

ПОСЛЕДНАТА ДУМА

Остана съвсем малко за разказване.

Скоро след тези събития Тереза се омъжи за своя доктор. Сега съм доста близък с тях и започнах да харесвам Доналдсън заради яснотата на възгледите му и дълбоко изявената му хуманност. Обноските му, трябва да отбележа, си останаха сухи и педантични, както обикновено. Тереза често го имитира в негово присъствие. Струва ми се, тя е удивително щастлива и изцяло отдадена на кариерата на съпруга си. Той вече си създаде име и е признат капацитет в областта на функциите на жлезите с вътрешна секреция.

Поради дълбокото си разкажание мис Лосън трябваше насила да бъде накарана да не се лиши и от последното си пени. Мистър Първис подготви споразумение, удовлетворяващо всички заинтересовани, според което богатството на мис Аръндел се разделяше между мис Лосън, Тереза и Чарлз Аръндел, и децата на Таниос.

Чарлз пропиля своя дял за малко повече от година и, струва ми се, сега се намира в Британска Колумбия.

Само два епизода, които си струва да бъдат споменати.

— Какъв хитрец сте, а! — възкликна мис Пибоди, когато един ден ни спря на входа на Литългрийн Хаус. — Успяхте всичко да потулите! Никаква ексхумация. Уредихте го по достоен начин.

— Няма никакво съмнение, че мис Аръндел е починала от атрофия на черния дроб — отговори вежливо Поаро.

— Звучи съвсем правдоподобно — съгласи се мис Пибоди. — Чух, че Бела Таниос е взела свръхдоза приспивателно.

— Да, много тъжно.

— Клетата жена, винаги искаше онова, което няма. Понякога подобен тип хора стават малко странни. Имах една прислужничка като нея. Невзрачно момиче. Знаеше си го. Започна да пише анонимни писма. Случва се тези хора да превъртят. Какво пък, смея да кажа, че всичко свърши добре.

— Надявам се, мадам. Надявам се.

— Е, ще ви кажа следното — отбеляза мис Пибоди на тръгване.

— Много умело потулихте всичко. Много умело наистина — и отмина.

Зад мен се чу едно радостно: „Джаф!“ Обърнах се и отворих вратата.

— Хайде, старче!

Боб изхвърча с топката в устата си.

— Не можеш да я вземеш на разходката.

Боб въздъхна, обърна се и бавно я пусна зад вратата. Погледна я загрижено и тръгна. Вдигна очи към мен.

„Щом така казваш, господарю, сигурно си прав.“

Поех дълбоко въздух.

— Кълна се, Поаро, хубаво е, че отново имам куче.

— Трофеят от войната! — усмихна се Поаро. — Но трябва да ви напомня, приятелю, че мис Лосън подари Боб на *мен*, а не на *вас*.

— Възможно е — отвърнах аз, — но вие не знаете как да се държите с кучетата, Поаро. Не разбирате психологията им. Боб, ние с теб се погаждаме добре, нали?

— Джаф! — съгласи се енергично Боб.

Издание:

Автор: Агата Кристи

Заглавие: Безмълвният свидетел

Преводач: Румяна Стоянова

Година на превод: 1994

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо

Издател: „Абагар Холдинг“ ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 1994

Тип: роман

Националност: английска

Печатница: ДФ „Полипринт“ — Враца

Редактор: Стоянка Сербезова

ISBN: 954-584-078-1

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4419>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.